

Aningaasaqarnermut Akileraarnermullu
Naalakkersuisoqarfik

Departementet for Finanser og Skatter

NAALAKKERSUISUT

GOVERNMENT OF GREENLAND

Suleqatigiinnissaq pisariaqartinneqartoq

Nuna tamakkerlugu pilersaarusiamut nassuiaat 2017

Det nødvendige samarbejde

Landsplanredegørelse 2017

Suleqatigiinnissaq pisariaqartinneqartoq

**Nuna tamakkerlugu
pilersaarusiciamut nassuiaat 2017**

Det nødvendige samarbejde

Landsplanredegørelse 2017

UKA 2017
EM 2017

Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik
Oktober 2017

Departementet for Finanser og Skatter
Oktober 2017

Nuna tamakkerlugu
pilersaarusiamut nassuiaat 2017
Suleqatigiinnissaq pisariaqartinneqartoq

Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu
Naalakkersuisoqarfik
Namminersorlutik Oqartussat

Assit:

Leiff Josefsen, qupperneq 2, 39, 71, 84
Helle Nørregaard, qupperneq 8, 30
Bent Petersen, qupperneq 132, 142, 144
Jason King, qupperneq 92
Klaus Georg Hansen, qupperneq 4, 58, 77, 106

Ilusilersuisoq:

Elisabeth Heilmann Vinther,
Digitaltryk, Maniitsoq

Naqiterisoq:

Nuuk Offset, Nuuk

Landsplanredegørelse 2017
Det nødvendige samarbejde

Departementet for Finanser og Skatter
Grønlands Selvstyre

Fotos:

Leiff Josefsen, side 2, 39, 71, 84
Helle Nørregaard, side 8, 30
Bent Petersen, side 132, 142, 144
Jason King, side 92
Klaus Georg Hansen, side 4, 58, 77, 106

Layout:

Elisabeth Heilmann Vinther,
Digitaltryk, Maniitsoq

Tryk:

Nuuk Offset, Nuuk

Imarisai

Siulequt	4
Kapitali 1	
Aningaasaqarnikkut pilersaarusionermi sanaartugassanillu pilersaarusionermi isiginniffiit	7
1.1 Sanaartorneq – pisortat sanaartornermut aningaasaliissutaasa agguataarneri.....	11
1.2 Suliffeqarneq – pisortat suliffeqarfiutaasa sumiiffii	24
1.3 Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat – nutsertariaatsip qulaajarnera tunngavilersuutillu	37
Kapitali 2	
Oqimaaqatigiisumik ineriartortitsinisaq qulakkeerniarlugu atortussat	63
2.1 Najugaqarfiit ilusaat – assigiissaarisinnaanermik pilersitsisoq	63
2.2 Immikkoortunut pilersaarutit – ataqatigiissaarineramik pingaarnersiuineramik suleqatigiinnermillu pilersitsisut.....	90
Kapitali 3	
Ersarissuunissaq qulakkeerniarlugu tunngaviusumik atortussat	109
3.1 Geodata – ilutsimik pilersitsisoq.....	110
3.2 Tunngaviusumik paasissutissat – ataqatigiisumik aaqqissuussaanermik pilersitsisoq.....	119
3.3 NunaGIS – ataatsimut isiginnissinnaanermik pilersitsisoq	128
Kapitali 4	
Eqikkaaneq	143

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Kapitel 1	
Aspekter ved økonomisk og fysisk planlægning	7
1.1 Anlæg – fordeling af offentlige anlægsmidler	11
1.2 Arbejdsmarked – lokalisering af offentlige arbejdspladser	24
1.3 Demografi – afdækning af flyttemønstre og begrundelser	37
Kapitel 2	
Værktøjer til at sikre en balanceret udvikling	63
2.1 Bostedprofil – skaber sammenlignelighed	63
2.2 Sektorplan – skaber koordinering, prioritering og samarbejde	90
Kapitel 3	
Basisværktøjer til at sikre transparens	109
3.1 Geodata – skaber struktur	110
3.2 Grunddata – skaber systematik	119
3.3 NunaGIS – skaber overblik	128
Kapitel 4	
Opsamling	143

Siulequt

Pisortani allaffissornikkut aaqqissuussaaneq ingerlalluartoq inuiaqatigiit naalackersueqataanerannut nutaaliaasumut piumasaqaataavoq. Pisortani allaffissornikkut aaqqissuussaannermi tamatumani suleqatigiinnissaq, ataqatigiissaarinissaq pingaarnersiuinissarlu pisariaqarput.

Suleqatigiinnissami, ataqatigiissaarinissami pingaarnersiuinissamilu illuatungeriit tamarmik piumasaqarfigineqassapput. Kikkut suleqatigineqassappat? Qanoq ataqatigiissaarisoqassava? Suut pingaarnertinneqassappat? Aningaasaqarnikkut sanaartugassanillu pilersaarusiornermut atatillugu, anguniakkanik angusaqarnissamut atatillugu suliassaq ajornarnerpaasartooq pingaarnarpaasartorlu tassavoq pingaarnersiuinissaq. Pingaarnersiuiunerup nassatarisarpaa, toqqaanissaq piiaanissarlu.

Taamaattumik aningaasaqarnikkut sanaartugassanillu pilersaarusiornermi ataatsimoortumik anguniagaqarnissaq pingaarnersiuinissarlu qitiusuuvoq. Kalaallit inuiaqatigiinni ilaatigut assigiinnik pingaarnertut anguniagaqarpugut, naleqquttumik naleraasunik: Nunami oqimaaqatigiissumik ineriartortumi aningaasaqarnermik imminut napatissinnaasumik pilersitsinissarput anguniagaraarput, peqatigitillugulu unammillernartunik arlalinnik aqqitassaqaarluta, assersuutigalugu aningaasaqarnikkut naligiinnigissuseq annertuallaartoq aqqitassat ilagaat. Politikkip tungaatigut, naalackersuisooqatigiinnissamut isumaqatigiissutini suliassaqarfinni arlalippassuarni amerlasuunik anguniagassaqaalersitsisimavugut, matuma ataani aningaasaqarnikkut sanaartugassanillu pilersaarusiornarup iluini, taakku nassuiaammut matumunnga qitiulluinnartuupput.

Suliassaqarfinni ataasiakkaani pilersaarusiornarit pingaarnersiuiinerillu, nuna tamakkerlugu pilersaarusiarnut nassuiaatini ataatsimut erseqqissarneqartussaapput, taamaasillutillu Naalackersuisut anguniagaannik piviusunngortitsisussanik suliniutinik ataatsimoortitsinermut, nukittorsaanermut siunnerfiilinermullu tapertaassapput. Nassuiaatitaaq allaffissornermi suliassaqarfinni ataasiakkaani, kommunini inuiaqatigiillu akornanni oqaloqatigiinnikkut siamma-sissumik suleqatigiinnermik, ataqatigiissaarinermik kiisalu pingaarnersiuiinnermik pitsaanerumik siu-arsaassapput.

Forord

En forudsætning for det moderne, demokratiske samfund er et velfungerende offentligt, administrativt system. Dette offentlige, administrative system skal nødvendigvis kunne samarbejde, koordinere og prioritere.

Det stiller krav til alle parter, når der skal samarbejdes, koordineres og prioriteres. Hvem skal man samarbejde med? Hvordan skal man koordinere? Hvad skal man prioritere? I forhold til den økonomiske og fysiske planlægning er den vanskeligste og vigtigste opgave ofte at prioritere i forhold til at nå nogle konkrete mål. Prioritering betyder, at noget skal vælges til, og noget skal vælges fra.

Det er derfor centralt at have nogle fælles mål at styre efter og prioritere ud fra i den økonomiske og fysiske planlægning. Bredt i vores samfund findes nogle fælles overordnede mål, som er relevante pejlemærker: Vi har et mål om at skabe en selv bærende økonomi i et land med en balanceret udvikling, hvor vi samtidig gør op med en række udfordringer, såsom eksempelvis en for stor økonomisk ulighed. Politisk har vi i koalitionsaftalerne sat mange konkrete mål på en lang række områder, herunder inden for den økonomiske og fysiske planlægning, som er omdrejningspunktet for nærværende redegørelse.

Landsplanredegørelserne har til opgave samlet at synliggøre de enkelte ressortområders planlægning og prioritering, og de skal dermed bidrage til at samle, styrke og målrette indsatser, der skal føre til realiseringen af Naalackersuisuts mål. Redegørelserne skal således fremme til et bedre samarbejde, koordination og prioritering på tværs af og i dialog med de enkelte ressortområder i administrationen, kommunerne og samfundet i bred forstand.

Taamaasilluni nuna tamakkerlugu pilersaarusiciumut nassuiaat sanaartugassanik aningaasaqarnikkullu pilersaarusiciumermi ersarissuutitsinissamut atatillugu pingaarutilimmik inissisimavoq. Pisortani allaffissornermi ersarissuunissaq pisariaqartoq.

Ersarissuutitsineq naammanngippat, suleqatigiinneq pisariaqartinneqartoq ataqatigiissaarinerlu pisariaqartinneqartoq, inuiaqatigiinni ineriartornissatsinnut imminut attassinnaanerusumut siuarsaanissamut inuiaqatigiittut ataatsimut aningaasaliissutitsinnik qulakkeerinnittussaasut immikkoortortaqaqfinni atasiakkaani anguneqarsinnaanngillat.

Inuiaqatigiinni ineriartornermik imminut attassinnaasumik pitsaanerpaamik qulakkeerinninniarnerup iluatsinnissaanut piumasaqaataasoq tassaavoq sanaartugassanik pilersaarusiciumermi kiisalu aningaasaqarnikkut pilersaarusiciumermi qanimut suleqatigiinnissaq. Tamatumani namminermi pisariaqartinneqalerput pilersaarusiciumermut atortussat ataasimoortut, soorlu immikkoortumut pilersaarutit atornerqarnissaat, nassuiaammi matumani pingaarnertut sammisaasut.

Nuna tamakkerlugu pilersaarusiciumut nassuiaat 2017-ip qulequtaraa "Suleqatigiinnissaq pisariaqartinneqartoq". Suleqatigiinnerup qulakkiissavaa, nunami tamarmi oqimaaqatigiissumik ineriartortoqarnissaa. Immikkoortuni tamani suleqatigiittoqassaaq. Namminersorlutik Oqartussani allattoqaqfinni immikkoortut atasiakkaat akornanni suleqatigiittoqassaaq. Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni suleqatigiittoqassaaq. Pisortat suliaqartullu allat tamarmik, soorlu kattuffiit, NGO't kiisalu innuttaasut akornanni suletigiittoqassaaq. Kalaallit Nunaata nammineersinnaanerusup pitsaanerusullu ataatsimut pilersinnissaanut ammasumik suleqatigiinnikkut taamaallaat piumasaqaatinik pilersitsisinnaavugut.

Nuna tamakkerlugu pilersaarusiciumut nassuiaat 2017-imik ukiuni pingasuni sakkortuumik pingaarnersiineq naammassineqarpoq. Ukiut pingasut matuma siorna aallartinnermiilli Naalakkersuisut soqutigisaqartunik amerlasuunik suliaqarnermi ilaatitsippat. Assersuutigalugu najugaqarfiit ilusaannik ineriartortitsinermut ukiut tamaasa ilanngussanik pitsaasunik amerlasuunik katersisoqarpoq.

Landsplanredegørelsen har dermed også en vigtig opgave i forhold til at skabe og øge transparens i den fysiske og økonomiske planlægning.

En transparens, som er nødvendig i den offentlige administration. Uden tilstrækkelig transparens kan de enkelte enheder ikke opnå det nødvendige samarbejde og den nødvendige koordinering, som skal sikre, at vores fælles samfundsinvesteringer kan fremme den bedst mulige bæredygtige samfundsudvikling.

En forudsætning for, at opgaven med at sikre den bedste mulige bæredygtige samfundsudvikling kan lykkes, er, at den fysiske planlægning og den økonomiske planlægning udarbejdes i et tæt samspil. Det nødvendiggør i sig selv anvendelsen af fælles planredskaber såsom sektorplaner, som udgør et hovedtema i denne redegørelse.

Temaet for Landsplanredegørelse 2017 er "Det nødvendige samarbejde". Samarbejdet skal sikre, at vi får en balanceret udvikling i hele landet. Samarbejdet skal ske på alle niveauer. Det skal være samarbejde mellem de enkelte enheder i Grønlands Selvstyres administration. Det skal være samarbejde mellem Grønlands Selvstyre og kommunerne. Det skal være samarbejde mellem det offentlige og alle andre aktører, eksempelvis organisationer, NGO'er og borgere. Kun gennem det åbne samarbejde kan vi skabe en forudsætning for, at vi i fællesskab kan skabe et bedre og et mere uafhængigt Grønland.

Med Landsplanredegørelse 2017 er en treårig intensiv prioritering gennemført. Naalakkersuisut har fra starten for tre år siden inddraget mange interessenter. Eksempelvis er der hvert af årene blevet indsamlet mange gode bidrag til udvikling af bostedprofilen.

Sulinerup ingerlanera tamaat imminut napatissinna-nerusumik aningaasaqarnissamut sinaakktissanik pilersitsinissaq Naalakkersuisut sammivigisimavaat. Peqatigitillugu Naalakkersuisut kissaatigisimavaat, sinaakkutit kommunini tamani oqimaaqatigiinne-
rusumik ineriartortitsinissamut pitsaannerusunik periarfissiissasut. Ukiuni aggersuni ataatsimut pilersaarusiornitsinnut sinaakktissanik pitsaasunik qulakkeerinninnissamut sulineq Naalakkersuisut ingerlateqqissavaat.

Nuna tamakkerlugu pilersaarusiamut nassuiaatit nassuiaataapput, ersarissuunermik pilersitsisussat kiisalu piumasaqaatit illuaqqajaanerillu tunngaviinik arlalinnik nassuiaasussat. Nassuiaatit tunngavigalugit, politikikkut ataatsimut anguniakkat anguniarlugit aqut suna ingerlavigineqassanersoq aalajangissalugu kommunini Inatsisartunilu politikerit suliassaraat.

Ajunaarnersuit, junimi Nuugaatsiamik Illorsuarnil-
lu eqquisut pilersaarusiornermut sunniutaat nuna tamakkerlugu pilersaarusiami matumani ilanngun-
neqanngillat. Ajunaarnersuusinnaasut immaqalu nunami ikuallassinnaaneranut aarlerinaatinut nali-
liinerit nuna tamakkerlugu nassuiaatissamut tulliu-
tumut sammisaasinnaapput tulluurtut.

Aqqaluaq B. Egede
Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalak-
kersuisoq

Gennem hele processen har den røde tråd for Naalakkersuisut været at skabe rammer for en mere selv bærende økonomi. Desuden har Naalakkersuisut ønsket, at rammerne skal give bedre mulighed for en mere balanceret udvikling for alle kommunerne. De kommende år vil Naalakkersuisut fortsætte arbejdet med at sikre gode rammer vores fælles planlægning.

Landsplanredegørelserne er netop redegørelser, som skal skabe transparens og klarlægge en række bagvedliggende forudsætninger og tendenser. På baggrund af redegørelserne er det en opgave for politikerne både i kommunerne og i Inatsisartut at træffe beslutning om hvilken vej, man politisk ønsker at gå for at nå de fælles politiske mål.

De planlægningsmæssige konsekvenser af naturkatastroferne, som i juni ramte Nuugaatsiaq og Illorsuit er ikke behandlet i denne landsplanredegørelse. Risikovurderinger omkring naturkatastrofer og eksempelvis fjeldbrande vil være et oplagt tema for en kommende landsplanredegørelse.

Aqqaluaq B. Egede
Naalakkersuisoq for Finanser og Skatter

Mittarfeqarfiit
Research, Logistics, Command, Control

C

Kapitali 1

Aningaasaqarnikkut pilersaarusionermi sanaartugassanillu pilersaarusionermi isiginiagassat

Pilersaarusionariaatsit taakku marluk arlalinnik assigiissuseqarput. Siullertut nuna tamakkerlugu aningaasaqarnikkut pilersaarusionerq kiisalu nuna tamakkerlugu sanaartugassanik pilersaarusionerq tunngavitsigut suliassaqarfiit ataatsimoorussaneersuupput. Aningaasaqarnikkut kiisalu sanaartugassanik pilersaarusionermi tamakkiisumik ataatsimoorumillu ataatsimut isiginnittoqartariaqarpoq. Taamatut tamakkiisumik isiginnittoqangippat ataqatigiissarineq pingaarnersiunerlu pisariaqartut qulakkeerneqarsinnaanngillat. Ataatsimoorumik naammaginarumik isiginnissinnaasoqassappat pitsaasumik suleqatigiinnissaq piumasaqaataavoq.

Aappaattut nuna tamakkerlugu aningaasaqarnikkut pilersaarusionerup kiisalu nuna tamakkerlugu sanaartugassanik pilersaarusionerup ilisarnaatigaat illugiissumik imminnut pisariaqartinnertik. Sanaartugassat imaluunniit sanaartukkat pioreersut suut aningaasaliinissamut pisariaqartitsiffiunerpaanersut ataatsimut isiginngikkaanni, aningaasaliinerit pitsaanerpaamik inissineqarsinnaanngillat. Killormuanik pingaarnersiukkat aningaasaqarnikkut piviusumik iliuuseqarfigineqanngikkunik sanaartugassanik pilersaarusiata pingaarnersiukkat isumaqanngillat.

Siusinnerusuni nuna tamakkerlugu pilersaarusiambut nassuiaatini aningaasaqarnikkut sanaartugassanillu pilersaarusiambik assigiinngitsorpassuarnik assersuuteqarput. Kapitalimi matumani aningaasaqarnikkut pilersaarusionermi sanaartugassanillu pilersaarusionermi isiginneriaatsit pingasut itisilerneqassapput.

Pisortat sanaartornermut aningaasaliissutaat nunatsinni sumiiffinni ataasiakkaani sanaartornermut anertuumik pingaaruteqartuupput. Tamanna siullertut peqquteqarpoq, pisortat sanaartornermut aningaasaliissutigisartagaat sanaartornermut aningaasaliissutit tamarmiusut eqqarsaatigalugit annertummata.

Kapitel 1

Aspekter ved økonomisk og fysisk planlægning

Der er en række fælles karakteristika ved de to former for planlægning. For det første er både økonomisk national planlægning og fysisk national planlægning tværsektoriel i sin grundsubstans. Der er nødt til at være et samlet, tværgående overblik i såvel den økonomiske og den fysiske planlægning. Uden dette samlede overblik vil det ikke være muligt at sikre den koordinering og prioritering, som er nødvendig. Et tilstrækkeligt tværgående overblik kræver et godt samarbejde på tværs.

For det andet er økonomisk national planlægning og fysisk national planlægning kendetegnet ved at være gensidigt afhængig af hinanden. De økonomiske investeringer kan ikke placeres optimalt, hvis der ikke er et samlet overblik over hvor, der er mest behov for investering i nye eller eksisterende fysiske anlæg. Omvendt giver den fysiske planlægningsprioriteringer ikke mening, hvis ikke prioriteringerne kan holdes op mod et reelt eksisterende økonomisk råderum.

I tidligere landsplanredegørelser er der mange eksempler på økonomisk og fysisk national planlægning. I kapitlet her skal tre aspekter ved økonomisk national planlægning og fysisk national planlægning uddybes.

Offentlige anlægsinvesteringer har stor betydning for anlægsaktivitetsniveauet de enkelte steder i landet. Det skyldes først og fremmest, at de offentlige anlægsmidler udgør en betragtelig del af de samlede anlægsinvesteringer.

Taamaattumik aningaasanut inatsimmi sanaartornermut aningaasaliissutit agguataarneri pingaaruteqartuupput. Aningaasanut inatsimmi sanaartornermut aningaasaliissutit sumiiffinnut inississorneqarnerinik misissuineq isiginneriaaseq siulliuvoq. Pisortattaq suliffeqarfii najugaqarfinnut ataasiakkaanut aamma annertuumik pingaaruteqarput. Suliffeqarfiit tamaasa katikkaanni pisortat suliffeqarfiutaat amerlasoorujusupput, sumiiffinnilu amerlasuuni pisortat suliffeqarfiutaat suliffiusinnaasutuaasarpud.

Pilersaarusionerit tamarmik ataanni isiginneriaatsit aalajangiisuunerpaat tassaappud inuiaqatigiit aaqqisugaanerit inuiaqatigiillu aaqqisugaaneranni ineriartorneq. Nunarsuarmi illuaqqajaaneq atugaasoq najugaqarfinniit minnerusuniit najugaqarfinnut annerusunut nuttartarnek Kalaallit Nunaanni ukiut 100-t sinnerlugit aamma atugaavoq. Politikikkut ersarissumik kissaataavoq, ilaatigut nunatsinni najugaqarfiit minnerusut akunnattullu annaaneqassanngitsut, ilaatigullu najugaqarfiit annerusut ineriartortinneqarnissamut ilimanaatillit ineriartorteqqinneqarsinnaassasut kiisalu inuiaqatigiinni piginnaasat qaffassarniarnerannut atatillugu ilisimasaqarfiit pilersinneqassasut. Taamaattumik nunami tamarmi sullisineq naammaginarloq pilersinniarlugu amerlasuunik suliniuteqartoqarpoq, inuussutissarsiutinik ineriartortitsinissamut sinaakkutissanik tulluurtunik pilersitsinniarluni kiisalu attaveqaqatigiinnermik aalajaatsumik ataqatigiissumillu, nunami kiisalu nunarsuup sinneranut atalersitsisumik qulakkeerinninniarluni. Taamalu pisariaqartitsinermi, inuiaqatigiinni annertunerpaatigut inissamik pilersuinerlut atatillugu pisortat annertuumik sulii pilersuisutut inissisimappud. Pisortat pigisaannik inissianik attartortitsinikkut, nammineq inissamik sanaartornermut tapiinikkut kiisalu amerlanerit inuussutissarsiutitigut ilinniagaqalernissaat periarfissinniarlugu ilinniartut ineqarfiinik annertuumik ilasinikkut tamanna ilaatigut pivoq. Tamatumunnga tunngatillugu politikikkut aalajangiinerit annerusumik minnerusumilluunniit illoqarfinnut nutsertarnerup annertussusaanut kiisalu illoqarfinnut nutsertarnerup sukkassusaanut sunniuteqarput.

Derfor spiller finanslovens fordeling af anlægsmidler en afgørende rolle. En analyse af den geografiske placering af finanslovens anlægsmidler er det første aspekt. Offentlige arbejdspladser har også stor betydning for de enkelte bosteder. De offentlige arbejdspladser udgør en stor andel af det samlede antal arbejdspladser, og på mange lokaliteter er offentlige beskæftigelse reelt eneste beskæftigelsesmulighed.

Demografi og den demografiske udvikling ligger som altafgørende aspekt neden under al planlægning. I mere end 100 år har Grønland fulgt den globale trend med at folk flytter fra mindre bosteder til større bosteder. Det er et klart politisk ønske, at landet dels ikke skal miste alle sine mindre og mellemstore bosteder, dels skal kunne videreudvikle større bosteder med vækstpotentiale og skabe stærke videnscentre som led i bestræbelserne på at hæve kompetenceniveauet i samfundet. Mange tiltag er derfor gjort for både at skabe et passende serviceniveau i hele landet, skabe egnede rammer for erhvervsudvikling og sikre en effektiv og sammenhængende infrastruktur, der binder landet sammen internt og med resten af verden. Samtidig har det offentlige fortsat en stor rolle i forhold til at sikre boligforsyning til store dele af befolkningen, hvor der er behov herfor. Dette sker dels gennem offentlige ejede boliger, støtte til privat boligbyggeri og en stor udvidelse af kollegiemassen for at gøre det muligt for flere at få en erhvervskompetencegivende uddannelse. Politiske beslutninger herom påvirker i et større eller mindre omfang graden af urbanisering og hastigheden i urbaniseringsprocessen.

1.1 Sanaartorneq – pisortat sanaartornermut aningaasaliissutaasa agguataarneri

1.1.1 Aningaasanut inatsimmi sanaartornermut aningaasaliissutit agguataarneri

Naalakkersuisooqatigiit isumaqatigiissutigaa suliat tamarmik ingerlanneqassasut nunatta aningaasaqarnikkut imminut napatilernissaa siunertaralugu, suliutiginetartullu sunniuteqarluarnissaat qulakkeer-niarlugu ataqatigiissaarneqassasut. Matuma ataani pisortat sanaartornermut aningaasaliissutaat anner-tunerusumik nunap immikkoortuinut agguataarne-qassapput. Tamatuma saniatigut sanaartornermi aki-sussaaffimmik kommuninut nuussisoqarsinnaanera siunertaralugu misissueqqissaarnerit nalilersuinerillu suliarineqassapput.

2018-imut Aningaasanut Inatsisissatut siunnersuut aaqqissorneqarpoq, sanaartornermut aningaasaliis-sutinut aalajangiunneqanngitsunut piumasaqaatit tulliuuttut naapertorlugit pingaarnersiorneqartartus-sanngorlugit:

- Mittarfeqarfiit pillugit suliassaqarfimmi anguniakkat akuersissutigineqartut. Matuma ataani immikkut ittu-mik isertitat attaveqatigiinnermut mittarfinnut siun-nerfilerneqassapput, aningaasaqarnermut politikkip attanneqarsinnaaneranik qaffassaanermut ilapittu-issutitut kiisalu imminut napatinnerusumik aningaa-saqarnermik pilersitsinermut.
- Nuna tamakkerlugu immikkoortunut pilersaarutini sanaartugassatut pilersaarutit pingaarnarpaatinne-qartut.
- Nunap immikkoortuini oqimaaqatigiissumik ineriartortitsinissamat kiisalu sanaartornermut aningaasa-liissutitut illuartinneqartut ingerlalluarneqarnissaan-nut anguniakkatut inissinneqartut.

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi sanaar-tornermut aningaasaliissutit nunap immikkoortuinut agguataarneqarnerisa nalilernerani pisariaqarpoq eqqarsaatigissallugu, aningaasanut inatsisissatut si-unnersuummi aningaasaliissuterpassuit sumiiffinnut aalajangersimasanut agguagaanngimmata. Tamana ilaatigut pulje-kkaartumik, ilaatigut inissialionerup iluani iluarsaasseqqiiner-nut aserfallatsaaliuiner-illa aningaasaliissutietartarnerup kingumeraa, kiisalu aamma ilaatigut marloqiusamik aningaasaleeriaatsip kingunerlugu.

1.1 Anlæg – fordeling af offentlige anlægsmidler

1.1.1 Fordeling af anlægsmidler på finansloven

Koalitionspartierne har aftalt, at alt arbejde skal centrerer om at sikre Grønlands økonomiske selvåbenhed, og at arbejdet skal koordineres for at sikre det bedst mulige resultat. Herunder skal de offentlige anlægsopgaver i højere grad fordeles til regionerne. Derudover skal der igangsættes evalueringer og vurderinger sammen med kommunerne med henblik på, at anlægsopgaverne fremover i højere grad overgår til kommunerne.

Forslaget til finanslov for 2018 er tilrettelagt, så frie anlægsmidler prioriteres ud fra følgende kriterier:

- De vedtagne målsætninger på lufthavnsområdet. Herunder øremærkes ekstraordinære indtægter til infrastrukturinvesteringer på lufthavnsområdet, der kan bidrage til at øge holdbarheden af den økonomiske politik og skabe en mere selv bærende økonomi.
- De højest prioriterede anlægsprojekter i de foreliggende nationale sektorplaner.
- De opstillede mål om at skabe regional balance i udviklingen og om at få bedre afløb af afsatte anlægsmidler.

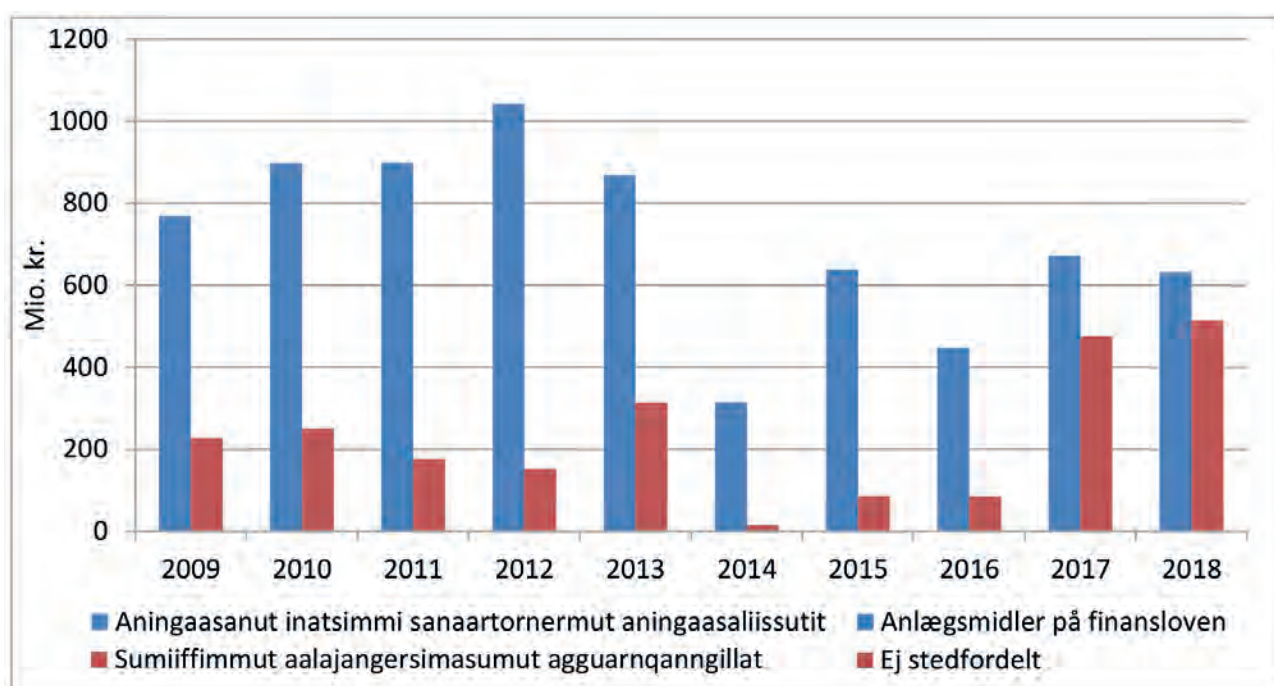
Ved vurderingen af den regionale balance i fordelingen af anlægsmidler på finanslovsforslaget er det nødvendigt at tage hensyn til, at mange af midlerne i finanslovsforslaget ikke er fordelt på stedkode. Dette er dels en konsekvens af brugen af puljebevillinger til blandt andet renoverings- og vedligeholdelsesopgaver på boligområdet, dels en konsekvens af det to-delte bevillingsprincip. Princippet indebærer, at der i første omgang kun afsættes midler til projekteringen af et projekt.

Aningaasaleeriaatsip imaraa, siullertut taamaallaat suliniutip pilersaarusiorneqarneranut aningaasanik immikkoortitsisoqartarnera.

Tamanna nalinginnaasumik sanaartornerit tamarmi-usut 3-5 %-erisarpaat. Aappaattut neqeroortitsisoqareernerani sanaartornissavimmut aningaasanik agguaassisoqartarpoq. Taamaasilluni aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi sanaartornermut aningaasaliissutit sumiiffinnut agguataarneqarsimanagerinik tamakkiisumik takussutissamik peqartoqarsinnaangilaq.

Det er typisk 3-5 % af den samlede anlægssum. I anden omgang allokeres efter afholdt licitation midler til selve byggeriet.

Derfor er det ikke muligt at få et detaljeret billede af den fremtidige fordeling af anlægsmidlerne på den sted-fordelte oversigt i finanslovsforslaget.

Titartagaq 1.1-imi tamanna takutinneqarpoq. Titar-takkami piffissami 2009-2016-imi atuinerit kiisalu 2017-2018-imut aningaasaliissutit, ukiumut ataatsimut atuinerit (2009-2016) imaluunniit aningaasaliissutit tamaasa katillugit (2017-2018) taakkulu anner-tussusaat sumiiffinnut aalajangersimasunut agguataagaangitsut takuneqarsinnaapput.

Figur 1.1 illustrerer dette. I figuren er forbrug i perioden 2009-2016 og bevillinger 2017-2018 opgjort på henholdsvis det samlede forbrug (2009-2016) eller bevilling (2017-2018) i et år og størrelsen heraf, som ikke er fordelt på stedkode.

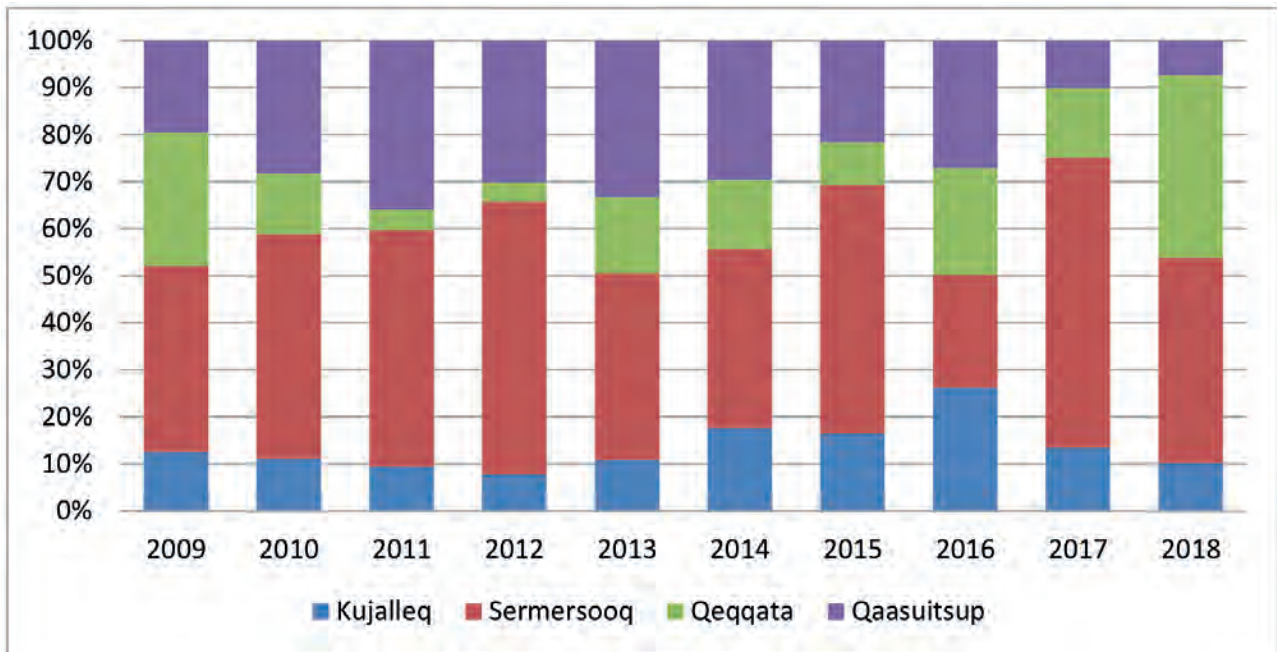
Titartagaq 1.1. Aningaasanut Inatsimmi 2009-2017-imi kiisalu Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummi (2018) sanaartornermut aningaasaliissutit. Tunngujortumik takutinneqarput aningaasaliissutit katilugit. Aappaluttumik takutinneqarput aningaasaliissutit sumiiffimmut aalajangersimasumut agguarneqanngitsut.

Nuna tamakkerlugu pilersaarusiarnut nassuiaammim matumani piffissami kingumut sanaartornermut aningaasaliissutaasimasut sumiiffinnut aalajangersimasunut agguataarsimaneri, Sanaartugassanut Iluarsagassanullu Aningaasaateqarfiup ukiumoortumik nassuiaatigisaanni atuarneqarsinnaasunit pitsaanerit saqqummiunneqarput. Tamanna tunngavigalugu piffissami 2014-2016-imi sanaartornermut aningaasaliissutit ilaat immikkoortumit 'sumiiffimmut aalajangersimasumut agguataarneqanngillat'-mit 'sumiiffimmut aalajangersimasumut agguataarneqarput'-mut taamaasilluni nuunneqarsinnaasimapput. Suliap tamatumani inernerit Titartagaq 1.2-mi takuneqarsinnaapput. Sulisoqarnermi pissutsit peqqutaallutik piffissami taakkunanga siusinnerusumi misissuilluni sulineq ingerlatiinnarneqarsinnaasimangilaq.

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuutini aningaasanullu inatsisini ataasiakkaani sanaartornermut aningaasaliissutit maannakkut kommuniunut sisamanut agguataarneri takugaanni, taava aningaasaliissutiviit sumiiffinnut aalajangersimasunut agguataarneqarsimasut aallaavigneqarnersut imaluunniit sanaartornermut aningaasaliissutit tamakkiisut aningaasat sumiiffinnut aalajangersimasunut agguataarsimasut imaluunniit agguataarsimangitsut aallaavigneqarnersut assilissap qanoq isikkoqarneranut apequtaasarpoq. Assigiinngissutsit Titartagaq 1.2-imi aamma Titartagaq 1.3-imi takuneqarsinnaapput.

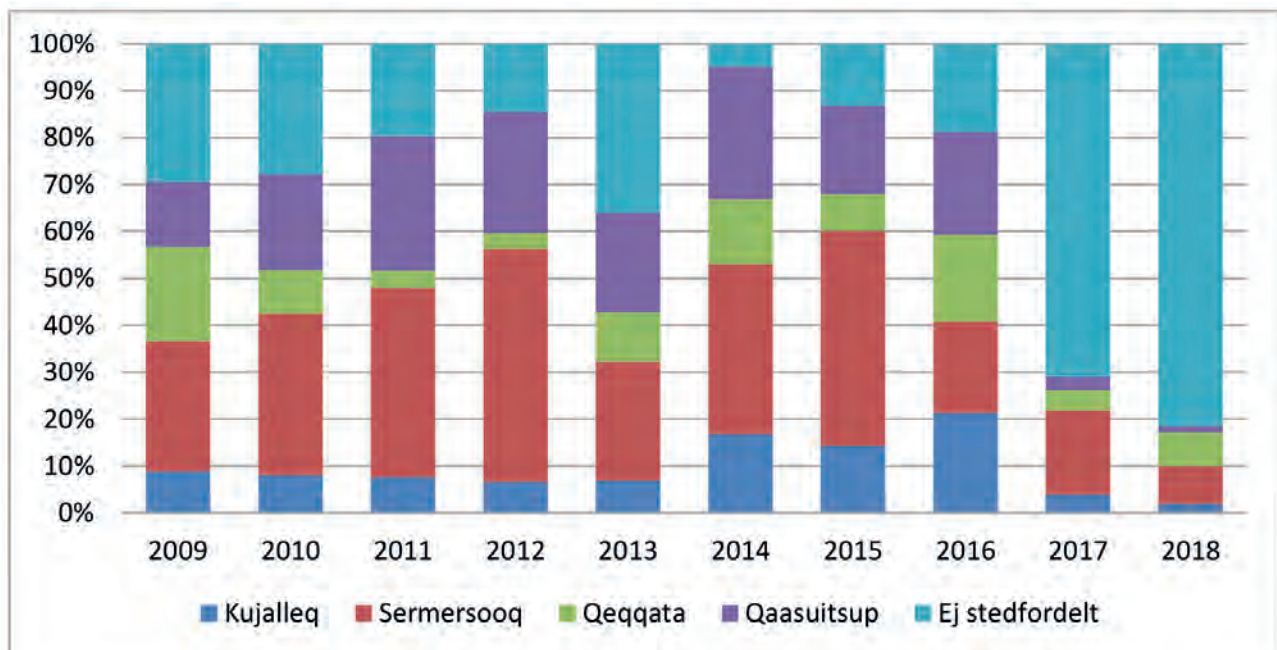
Figur 1.1. Anlægsmidler på finansloven 2009-2017 og forslag til finansloven (2018). Den blå søjle viser den samlede bevilling. Den røde søjle viser en andel, der ikke er fordelt på stedkode. Med nærværende Landsplanredegørelse kan præsenteres et bedre overblik bagud i tid over fordelingen af anlægsmidler på stedkode end det overblik, der kan læses i de årlige redegørelser om Anlægs- og Renoveringsfonden. På den baggrund har det i praksis været muligt at få en del anlægsbevillinger flyttet fra kategorien 'ikke fordelt på stedkode' til kategorien 'geografisk fordelt på stedkode' for perioden 2014-2016. Resultatet af dette arbejde kan ses i Figur 1.2. Det har af ressourcemæssige årsager ikke været muligt at få ført arbejdet længere bagud i tid.

Ses anlægsbevillingerne på de enkelte finanslovsforslag og finanslove ud fra en fordeling på de fire nuværende kommuner, så fås der derfor et forskelligt billede alt efter, om der alene tages afsæt i de faktiske bevillinger, der er fordelt på stedkode, eller om der tages afsæt i de samlede anlægsbevillinger, som omfatter beløb med og uden stedkode. Forskellene kan ses i Figur 1.2 og Figur 1.3.

Titartagaq 1.2. Aningaasaliissutit kommuninut sumiif-
fintut aalajangersimasunut agguarneqartut. 2009-
2016-ip atuineq takutippaa, 2017-2018-ip aningaasa-
liissutit takutippai.

Figur 1.2. Anlægsmidler med stedkode
fordelt på kommune. 2009-2016 viser for-
brug, og 2017-2018 viser bevillinger.

Titartagaq 1.3. Aningaasaliissutit kommuninut aggu-
arneri, sumiifintut aalajangersimasunut agguarsi-
masut aamma sumiifintut aalajangersimasunut ag-
guarneqanngitsut. 2009-2016-ip atuineq takutippaa,
2017-2018-ip aningaasaliissutit takutippai.

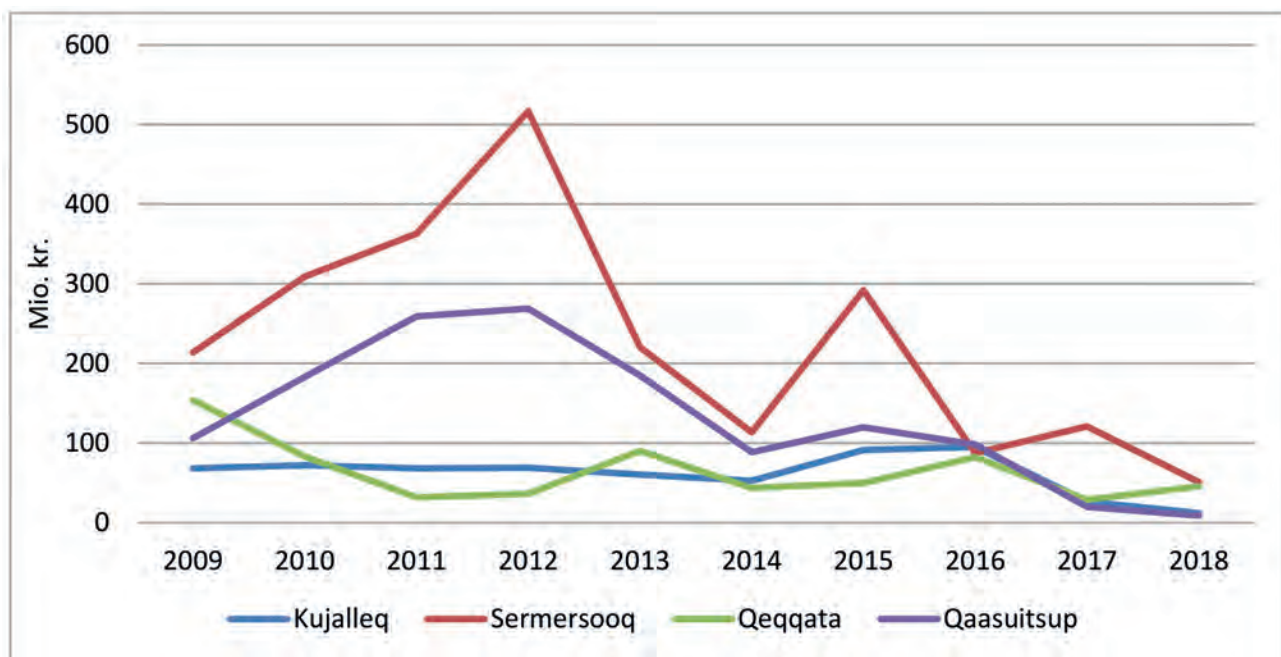
Figur 1.3. Anlægsmidler med stedkode
og uden stedkode fordelt på kommune.
2009-2016 viser forbrug, og 2017-2018
viser bevillinger.

Kommunini ataasiakkaani sanaartornermut aningaasaliissutinik atuinerit ukiuni aningaasanut inatsiseqarfiusuni piffissami 2009-2016-imi kiisalu 2017-imut 2018-imullu aningaasaliissutit Titartagaq 1.4-mi takuneqarsinnaapput.

Titartagaq 1.4-mi takuneqarsinnaasutut piffissap aalartinnerani sanaartornermut aningaasaliissutinik atuneq immikkut annerpaamik Kommuneqarfik Sermersuumi pisimavoq. Piffissami tassani Nuummi ilaatigut Illuut A/S aqutugalugu inissiarpassuarnik sanaartortoqarpoq. Sanaartorneq tamanna Nuummi inissiat piumaneqarnerujussuannik naammassinninnissamut pingaarnersiuiinikkut, matumani sanaartornermut aningaasaliissutinit tamakkiisunit, politikikkut kissaat tunngavigalugu ingerlanneqarpoq. Matumani aamma eqqarsaatigineqassaaq, piffissami 2009-2013-imi sanaartornermut aningaasaliissutit nalinginnaasumit qaffasissorujussuusimmata. 2010-2011-mi uuliamik misissuinermit immikkut isertitaasut ilinniartitaanermi suliniuteqarnerup pingaarnersiorneqarneranut atatillugu ilinniartut inaannik sanaartornissamut aqutissiuunneqarput.

Af Figur 1.4 fremgår det faktiske forbrug af anlægsmidler i de enkelte kommuner i hvert finanslovsår for perioden 2009-2016 samt bevillinger i 2017 og 2018.

Som det fremgår af Figur 1.4, er forbruget af anlægsbevillingerne særligt stort i Kommuneqarfik Sermersooq i den første del af perioden. I den periode blev der i Nuuk blandt andet bygget mange boliger via Illuut A/S. Det byggeri blev gennemført på grund af et politisk ønske om at imødekomme den store efterspørgsel på boliger i Nuuk gennem en høj prioritering heraf ud af de samlede anlægsmidler. Dette skal samtidig ses i lyset af, at der i perioden 2009-2013 generelt var et meget højt anlægsbevillingsniveau. Særligt blev store ekstraordinære skatteindtægter fra olieeftersforskning i 2010-2011 kanaliseret over til at bygge kollegier som led i en opprioritering af uddannelsesindsatsen.

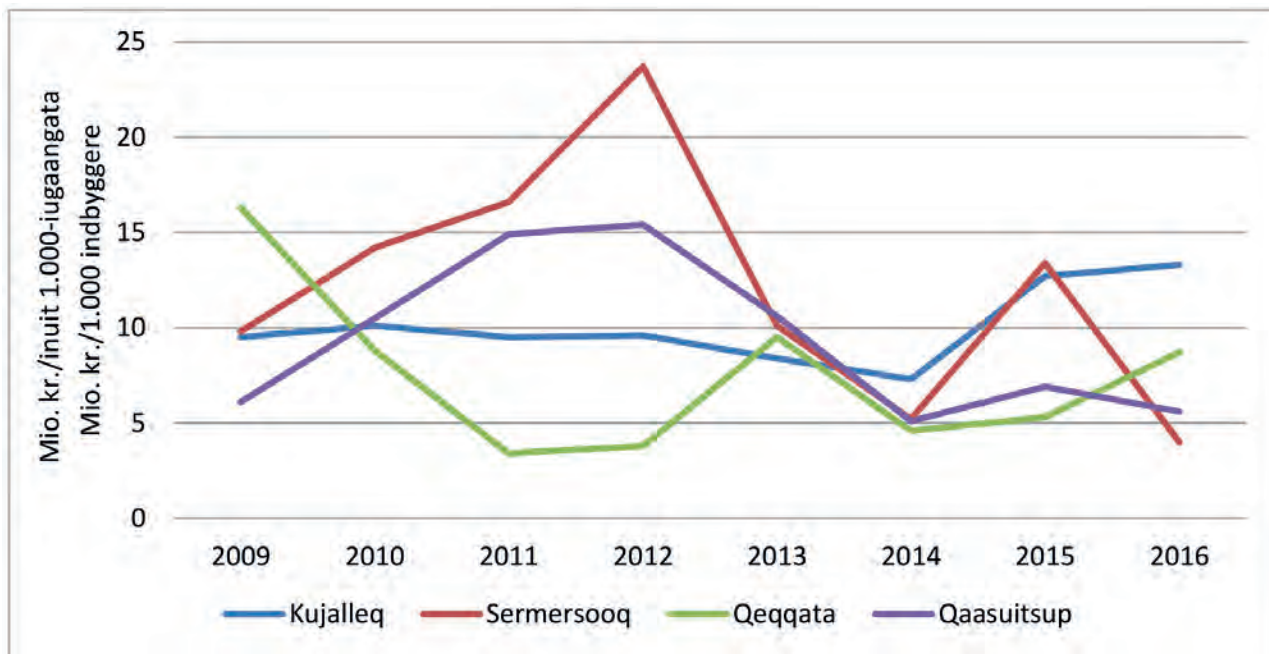

Titartagaq 1.4. Sanaartornermut aningaasaliissutit kisitsisinngorlugit, kommuninut sumiiffinnut aalajangersimasunut agguarneqartut. 2009-2016-ip atuneq takutippaa, 2017-2018-ip aningaasaliissutit takutippai.

Figur 1.4. Anlægsmidler i faktiske tal med stedkode fordelt på kommune. 2009-2016 viser forbrug, og 2017-2018 viser bevillinger.

Kommunini inuttussuseq kiisalu kommunini pineqartuni inuttussutsikkut ineriartornikkut assigiinngissutsit Titartagaq 1.4-mi sillimaffigineqanngillat. Assigiinngissutsit tamakku komunit akornanni pisariaqartitat assigiinnginnerinik peqquteqartutut isigineqarsinnaapput. Titartagaq 1.5-imi kommunimi innuttaasut amerlassusaat ilanngunneqarput, sanaartornermulu aningaasaliissutit innuttaasut amerlassusaanut sanillersuunneqarlutik. Kommunimi innuttaasut 1.000-iugaangata sanaartornermut aningaasaliissutit millionit amerlassusaat takussutissani takutinneqarput. Piffissami 2009-2017 kommunini pineqartuni innuttaasut amerlassusaat innuttaasut agguaqatigiisillugu amerlassusaattut kisinneqarput.

Figur 1.4 tager ikke højde for forskelle mellem kommunerne i indbyggertallet samt befolkningsudviklingen i de respektive kommuner. Disse forskelle må alt andet lige formodes at betyde et forskelligartet behov mellem kommunerne. I Figur 1.5 er indbyggertallet i hver kommune inddraget, og anlægsmidlerne er holdt op imod indbyggertallet. Graferne viser antal millioner kroner i anlægsinvestering per 1.000 indbyggere i kommunen. Antallet af indbyggere er beregnet som et gennemsnitligt indbyggertal i de respektive kommuner for perioden 2009-2017.

Titartagaq 1.5. Sanaartornermut aningaasaliissutit kommuninut sumiiffinnut aalajangersimasanut agguarneqartut innuttaasut amerlassusaannut naleqqiullugit. 2009-2016-ip atuineq takutippaa, 2017-2018-ip aningaasaliissutit takutippai.

Titartagaq 1.5-imi komunit ataasiakkaat inuttussusaat naapertorlugu sanaartornermut aningaasaliissutit agguataarneri takuneqarsinnaapput. Takuneqarsinnaavoq, komunit akornanni piffissap ingerlanerani nikerartoqarsimasooq. Nikerarnerit pisutigaa, kommunimi sanaartornerit immikkut ittut anertuut, sanaartortoqarnerata nalaani kisitsisinut anertuumik sunniuteqarsinnaaneri. Erngup nukinganik nukissiorfiliornerit tamatumunnga assersuutaasinnaapput.

Figur 1.5. Anlægsmidler i forhold til indbyggertal med stedkode fordelt på kommune. 2009-2016 viser forbrug, og 2017-2018 viser bevillinger.

Figur 1.5 viser fordelingen af anlægsmidler i forhold til indbyggertal i den enkelte kommune. Det ses, at der er svingninger over tid kommunerne imellem. Svingningerne dækker over, at større enkeltstående byggerier i en kommune kan betyde meget for tallene i anlægsperioden. Det kan eksempelvis være byggeri af vandkraftværker.

1.1.2 Illuut A/S aamma nammineerluni illunik sanaartornermut tapiissutit (ukiumut 20-20-60-it piginneqatigiillunilu illuutit) immikkut pillugit

Sanaartukkat Namminersorlutik Oqartussanit (imaluunniit kommuninit) sanaartorneqanngitsut namminersortunilli sanaartorneqartunik, sanaartornermut aningaasaliissutit sinaakkutaasa iluanniittunik aningaasanut inatsimmi assigiinngitsunik aaqqissuussanik peqarpoq.

Tamakku ilaatigut makkuusinnaapput:

- Innuttaasut ataasiakkaat suliffeqarfiillu namminersortu, inissianik nammineq pigisanik pigisanik (20-20-60-imik aaqqissuussaq) imaluunniit piginneqatigiilluni inissiaatileqatigiiffiit, imaluunniit innuttaasut, pisortanik taperneqarlutik piginneqatigiilluni inissiaatiliorniartunik katerillutik sanaartortut, Titartagaq 1.6-imi takussutissaq naapertorlugu, imaluunniit
- suliffeqarfik namminersorlutik oqartussanit 100 %-imik pigineqartoq Illuut A/S aqutigalugu nunatta karsianit erniaqanngitsunik taarsersugassaangitsunillu tapiiffigineqarnikkut inissiat pilersinneqartut.

Taakku assigiissusaat tassaavoq, pisortanit aningaasaliissutit tapiissutaasut aningaasanik aningaasaliissutinik allanik ilaneqartarmata, taakku nalinginnaasumik qularnaveeqqusiissutitalimmik taarsigassarsinikkut immaqalu aningaaserivinni piffissami sivisunerusumik inigisamut taarsigassarsinikkut pisarput. Tamatumuuna pisortat tapiissutit aningaasaliissutaanik taakkunanga atorluni inissianik amerlanerusunik sanaartorneq anguneqartarpoq.

Aningaasanut inatsisini piffissami 2012-2016-imi nammineerluni illunik sanaartornermut aningaasaliissutigineqarsimasut annertussusaat kiisalu sumiiffinnut agguataarinerit Titartagaq 1.6-imi takutinneqarput. Kommuninit pineqartunit tunngavittut tapiissutit nalinginik tunisisoqarpoq, taamaasilluni titartagaq 1.6-imi kisitsisinut atatillugu, pisortanit tapiissutit ataatsimut marloriaataallutik. Allaffissorneq oqilisarniarlugu aaqqissuussinerup kommuninut 2019-imit nuunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

1.1.2 Særligt om Illuut A/S og støtte til privat boligbyggeri (20-20-60 og andelsboliger pr. år)

Inden for rammerne af anlægsbevillingerne findes forskellige ordninger på finansloven, hvor det ikke er selvstyret (eller kommunerne), der står for byggerierne, men byggeri i privat regi.

Dette kan blandt andet være:

- enkelte borgere samt private virksomheder, der bygger ejerboliger (20-20-60-ordningen) eller andelsforeninger, eller borgere, der går sammen om at opføre andelsboliger med offentlig støtte, jævnfør oversigten i Figur 1.6, eller
- boliger opført i det 100 % selvstyrejede selskab Illuut A/S med tilskud støtte fra landskassen via rente- og afdragsfrie lån.

Fælles for disse er, at finansieringsstøtten fra det offentlige suppleres med fremmedkapitalfinansiering, som typisk sker via realkreditlån og eventuelt længerevarende boliglån i banker. Herved opnås byggeri af flere boliger for de samme offentlige støttemidler.

Figur 1.6 viser det økonomiske omfang og den geografiske fordeling af tilsagn fra finansloven til privat boligbyggeri i perioden 2012-2016. Der er i udgangspunktet forudsat givet tilsvarende støtte fra de respektive kommuner, så den offentlige støtte er samlet det dobbelt ift. tallene i figur 6.1. Som det fremgår, er hovedparten af støttetilsagnene i perioden 2012-2016 givet til borgere i Nuuk, Sisimiut og Maniitsoq, men går også til en række andre bosteder, hvor det har været muligt at få realkreditfinansieret enten ejer- eller andelsboliger.

Fra 2018 forventes ordningen overført til kommunerne for at lette administrationen, såfremt et lovforslag om revisionen af loven om støtte til privat boligbyggeri vedtages på EM 2017 i den fremsatte form.

Takuneqarsinnaasutut, piffissami 2012-2016-imi tapiinissamut neriorsuutit amerlanerpaartaat innuttaasunut Nuummi Maniitsumiluunniit najugaqartunut tunniunneqarsimapput, kisiannili aamma najugaqarfinnut arlalinnut allanut, nammineq pigisamik imaluunniit piginneqatigiilluni inigisamik qularnaveeqquteqarluni taarsigassarsiffiusinnaasunut tapiisoqarsimavoq.

Allaffissorneq annikillisarniarlugu aaqqissuussap 2018-imit kommunnut nuunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq, nammineq inissamik sanaartortarnermut tapiissutit pillugit inatsimmik aaqqissuusseqqinnermut inatsisissatut siunnersuut saqqummiunneqarneratut UKA 2017-imi akuersissutigineqassappat. 2018-imit ataatsimoortumik tapiissutit pillugit isumaqatiginninniarnermut atatillugu kommunit isumaqatigineqarput, taamaattoqassappat kommunit inuttussusaat naapertorlugu aningaasat agguataarneqassasut.

I forbindelse med forhandlingerne om bloktilskudsaftalen for 2018 er der aftalt med kommunerne, at fordelingen af midlerne i givet fald sker ud fra kommunernes indbyggertal.

Illoqarfik By	N 2012 R 2012	N 2013 R 2013	N 2014 R 2014	N 2015 R 2015	N 2016 R 2016	Katillugit 2012-2016 I alt 2012-2016	Annertussuseq Andel
	(t.kr)	(t.kr)	(t.kr)	(t.kr)	(t.kr)	(t.kr)	(%)
Ilulissat	817		481	94		1592	1
Maniitsoq	3468	5-593	3457	1980	9572	24088	15
Nanortalik	-		-	77	-	77	0
Narsaq	104	70	28	49	148	399	0
Nuuk	34102	3873	23540	16777	20884	99176	63
Qaqortoq	685	41	1130	1067	130	3053	2
Qaanaaq	-		-	40	-	40	0
Sisimiut	11091	7188	1425	4202	779	24685	16
Aasiaat	-		202	435	3530	4166	3
Upernavik		48				48	0
Katillugit I alt	50457	16812	30282	24920	35044	157325	100

Titartagaq 1.6. Nammineq inissamik sanaartornermut tapiissuteqarnissamut neriorsuutit 2012-2016 (ukiumut 20-20-60-it aamma piginneqatigiilluni inissiaatit)
Paasissutissarsiffik: Aningaasaqarnermut Sulisoqarnermullu Aqutsisoqarfik

Figur 1.6. Tilsagn til støtte privat boligbyggeri (20-20-60 og andelsboliger pr. år) 2012-2016.
Kilde: Økonomi- og Personalestyrelsen

Nammineq inissamik sanaartornermut tapersiissutit aaqqissuuteqqinneqarnissaannut, siunnersuummik UKA 2017-imut Naalakkersuisut saqqummiussipput. Siunnersuummi siunertarineqarpoq, Nuummumut najugaqarfinnullu annerusunut allanut tapersiisarnermut procentiusoq appartikkiartuaarneqassasoq. Tamanna isumaqarpoq, inissanik sanaartorneq siunissami nammineq aningaasalersorneqarnerujartussasoq kiisalu inissianut pisortat tapiissutigisartagaat, ullumikkumut naleqqiullugu pisariaqartitsineq naapertorlugu siunnerfilerneqartalissasut.

Aningaasanut Inatsimmi sanaartornermut aningaasaliissutinit katillugit 784 mio. kr.-inik Illuut A/S-imut erniaaqaratillu taarsersugassaqanngitsunik taarsigassarsisitsisoqarsimavoq. (paasissutissarsiffik: 2016-imut Illuut A/S'ip ukiumoortumik nalunaarutaa). Tamatuma saniatigut ingerlatseqatigiiffik aningaasrivinnut taarsigassarsiniartarfinnullu (avataanit aningaasaliineq) katillugu 349 mio. kr.-inik akiitsorsimavoq. Taamaasilluni paasinarsivoq sanaartornermut aningaasaliissutit katillugit 1.133 mio. kr.-it missaanniittut, tamatumani ingerlatseqatigiiffiup 2016-imut ukiumoortumik nalunaarummini naatsorsuutit inerneranni pigisami nalillit (toqqaviit sanaartukkallu) nalingi 1.312 mio. kr.-inut naatsorsorpaat. Illuut A/S-ip inissianik sanaartortitsineri Nuummi 2007-mi aallartippit, pingaartumillu piffissami 2009-2014-imi annertunerpaasimallutik. Malugineqassaaq, inissiaannarnik, Illuut A/S inissianik sanaartornerup nutarterinerullu saniatigut piffissami, aamma pisinissamut isumaqatigiissuteqarsimammat Nuummi allaffissuaq qitiusumik allattoqarfiup annerpaartaata inissisimaffia assersuutigalugu.

2017-imut aningaasanut inatsimmi oqaasertaliussamik ilanngussisoqarpoq, illoqarfinni ilinniartoqarfiusuni (pingaartumik Qaqortumi, Narsami, Nuummi, Sisimiuni, Aasianni Ilulissanilu) inissianik 500-nik, ilinniartut ineqarfiisut atorneqartussanik sanaartortitsinissamut Illuut A/S-imut Naalakkersuisut isumaqatigiissuteqarsinnaanerannik piginnaatitsisumik. Aningaasartuutit, ilinniartut ineqarfiisa attartortinneranut atugassaangaluartut, Illuut A/S-imut akiliutitut atorneqarsinnaapput. Taakku ilinniartut ineqarfiinik sanaartornissamut taarsigassarsiat erniaannut akilersuinermut Illuut A/S-ip atussavai.

Naalakkersuisut har til EM 2017 fremsat forslag om reform af støtte til privat boligbyggeri. Forslaget lægger op til, at støt-teprocenten gradvis reduceres for Nuuk og andre af de større bosteder. Dette vil betyde, at boligbyggeri i fremtiden i højere grad bliver privatfinansieret og den offentlige støtte til boliger i højere grad målrettes efter behov, end tilfældet er i dag.

Til Illuut A/S er der ud fra anlægsmidlerne på finansloven givet rente- og afdragsfri lån på samlet 784 mio. kr. (kilde: Illuut A/S's årsrapport for 2016). Selskabet har herudover optaget gæld hos banker og realkreditinstitutter (ekstern finansiering) på samlet 349 mio. kr. Det indikerer en samlet anlægsinvestering på ca. 1.133 mio. kr., idet selskabet på sin balance i 2016-årsrapporten har opgjort værdien af aktiverne (grunde og bygninger) til 1.312 mio. kr. Boligbyggerierne i Illuut A/S har fundet sted i Nuuk fra 2007 og især været omfattende i perioden 2009-2014. Det bemærkes, at Illuut A/S udover at bygge og renovere boliger i perioden, har indgået købsaftaler eksempelvis kontortårnet i Nuuk til at huse store dele af centraladministrationen.

I finansloven for 2017 er medtaget en tekstanmærkning, der bemyndiger Naalakkersuisut til at indgå aftaler med Illuut A/S om at opføre 500 boliger i studiebyerne (Primært Qaqortoq, Narsaq, Nuuk, Sisimiut, Aasiaat og Ilulissat), som skal anvendes til kollegier. Udgifter, der ellers skulle afholdes til indleje af kollegieekapacitet, kan benyttes som betalinger til Illuut A/S. Disse anvendes af Illuut A/S til at afdrage og forrente de lån, som selskabet har optaget med henblik på byggeri af kollegierne.

Tamatuma saniatigut inissialiornermi pilersaarut aqutugalugu nunaqarfinnut isorliunerusunullu nammineq imaluunniit sanaqataalluni illuliassanut aningaasanut inatsimmi aningaasanik illuartitsisoqarpoq. 2017-imit atuutilersumik ataatsimoortumik tapiissutit pillugit isumaqatigiissut aqutugalugu aaqisuussaq maanna kommuninut nuunneqarpoq, taamaasilluni pingaarnersiueq kommunalbestyrelset ataanniilerpoq. Aningaasat kommunit akornanni agguanneqareerput, inissialiornermi pilersaarummut aningaasaliissutit 50 %-ii kommunit akornanni naligiimmik agguanneqarput. Kommunini ataasiakkaani najugaqarfiit 700-t ataallugit inullit naatsorsornerisigut 50 %-it sinneruttut agguanneqarput.

1.1.3 Sanaartukkat allat Namminersorlutik Oqartussanit aningaasalersorneqartut

Aningaasanut inatsimmi sanaartornermut aningaasaliissutit saniatigut taamaallaat sanaartornermut aningaasartuuteqartoqarneq ajorpoq:

- Suliassaqarfiit ataasiakkaat iluini sanaartukkanik aserfallatsaaliinermut aningaasanut inatsimmi ukiuumut annertuumik aningaasaliissutinik illuartitsisoqartarpoq,
- Aktiaatileqatigiiffiit namminersorlutik oqartussanit pigineqartut ilaasa sanaartugaannut Nunatta Karsia aningaasaleeqataasarpoq assersuutigalugu sullissinissamut isumaqatigiissutit aqutugalugit kiisalu attaveqatigiinnermi sanaartugassat annertunerusut, soorlu umiarsualivimmik containereqarfimmik nutaamik imaluunniit mittarfilinnik sanaartornissat piviusunngortinniarlugit aningaasaliinikkut.

Taamaasilluni Sikuki Nuuk Harbour A/S-ip aktiaatileqatigiiffiusup 100 %-imik Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartup akisussaaffigisaanik 100 mio. kr.-inik aningaasaliissuteqartoqarpoq kiisalu Nunatta Karsianit 110 mio. kr.-inik taarsigassarsisitsisoqarluni, tamatumani aamma niuerneramik tunngaveqartumik taarsigassarsisitsisartunut 440 mio. kr.-inik taarsigassarsinikkut katillugit 650 mio. kr.-inik sanaartornissamut aningaasaliiffigineqarneq, ilaatigut Nuummi umiarsualivik containereqarfik nutaaq aqutugalugu piviusunngortissimavaa nunami assartuisarnerup nutarsarnissaa akikillisarnissalu.

Herudover har der også været afsat midler til selv- og medbyggerhuse på finansloven via boligprogram for bygder og yderdistrikter. Ordningen er nu overført til kommunerne via bloktilskudsaftalen med virkning fra 2017, så prioriteringen sker i regi af kommunalbestyrelserne. Fordelingen af midlerne mellem kommunerne er sket, så 50 % af midlerne til boligprogrammet er fordelt ligeligt mellem kommunerne. De resterende 50 % er fordelt ud fra et fordelingstal, der er beregnet ud fra bosteder med færre end 700 indbyggere i de enkelte kommuner.

1.1.3 Andre selvstyrefinansierede anlægsaktiviteter

Der afholdes ikke alene anlægsudgifter over finanslovenes anlægsbevillinger:

- Der afsættes dels store årlige bevillinger på finansloven til vedligehold af anlæg inden for de enkelte sektorer,
- Landskassen medfinansierer anlægsaktiviteter i nogle af de selvstyrejede aktieselskaber eksempelvis via servicekontrakter og via kapitalindskud for at muliggøre større infrastrukturprojekter, såsom byggeriet af en ny containerhavn eller byggeri af landingsbaner.

Således er der i regi af det 100 % selvstyrejede aktieselskab Sikuki Nuuk Harbour A/S foretaget et kapitalindskud på 100 mio. kr. og givet et lån fra Landskassen på 110 mio. kr., som sammen med et lån hos kommerciel långiver på 440 mio. kr. har muliggjort en samlet anlægsinvestering på 650 mio. kr. med det formål at modernisere og billiggøre landets samlede fragtbetjening blandt andet via en ny containerhavn i Nuuk.

Tilsvarende vil kommende landingsbanebyggerier i de større bosteder forventeligt ske i regi af det 100 % selvstyrejede aktieselskab Kalaallit Airports A/S, hvor der er foretaget et kapitalindskud og forventes foretaget yderligere indskud i de kommende år, som skal suppleres med lån hos kommercielle långivere for at muliggøre de kommende landingsbanebyggerier.

Assipajaavanik Kalaallit Airports A/S-ip aktiaatileqatigiiffiusup 100 %-imik Namminersorlutik Oqartussanik pigineqartup akisussaaffigisaanik najugaqarfinni annerusuni mittarfiliornissat aggersut pinissaat naatsorsuutigineqarpoq, aningaasaliisoqareerpoq ukiunilu aggersuni aningaasaliisoqagqinnissaa naatsorsuutigineqarpoq, ilassutitullu niuerneramik tunngaveqartumik taarsigassarsisitsisartunut taarsigassarsinikkut mittarfiliornissat piviusunngortinneqarsinnaapput.

Tamakku saniatigut ingerlatseqatigiiffiit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut suliffeqarfiillu iluanaarutininik ingerlasut allat, nunatta karsiata ilaanaakortumik tapiineratigut nunatsinni sanaartukkanik, iluarsaassinernik aserfallatsaaliinernillu annertunerusumik sanaartortitsipput.

Ilaatigut KNI A/S pineqarpoq, nunami tamarmi nioqutissanik ikummatissanillu imerpalasunik pilersuisuusoq. Siullertut taaneqartut Nunatta Karsianit sullissinissamut isumaqatigiissut aqqutigalugu akiliinikkut ilaanaakortumik aningaasalersorneqarput. Nukissiorfiit aamma ilaatigut Mittarfeqarfiit nuna tamakkerlugu agguarsimasunik sanaartortitsipput. Nunali tamakkerlugu pilersaarusiasamut nassuiaatip sinaakkutaasa avataaniippoq suliat taakku anner-tussusaat sumiiffinnullu agguataarneri nassuiassalugit. Ingerlatseqatigiiffinni suliffeqarfinnilu taakkunani sanaartortitsinerit nunami immikkoortuni tamani inuussutissarsiutitigut suliaqartoqarneranik, suliffeqartitsineramik isertitaqartitsinerimillu pilersitsinermut taperseeqataapput.

1.1.4 Aserfallatsaaliuiner-mut aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutit – aserfallatsaaliuiner-milu kinguaattoorneq

Aningaasanut inatsisip sanaartorfimmi suliaqarner-mut sunniuteqartarneranut pillugu apeqqutit allatut ersersinniarlugit matumani suliassaqaarfinni immikkoortuni aserfallatsaaliuinissamut aningaasaliissutit illuartinneqartut ilanngunneqarput, taakku aamma maannamut aningaasanut inatsimmi ingerlatsiner-mut aningaasartuutitut allassimagaluartut. Suliasaqaarfinni immikkoortuni aserfallatsaaliuiner-mut AIS 2018-imi aningaasaliissutit, taakkulu sumi suliarineqassasut naatsorsuutigineqarner-sut Titartagaq 1.7-imi takuneqarsinnaapput.

Der er herudover andre selvstyrejede selskaber og nettostyrerede virksomheder, der via delvis landskassefinansiering har større anlægsaktiviteter i form af anlæg, renovering og vedligehold i landet.

Det gælder eksempelvis KNI A/S, som opererer i hele landet med forsyning af varer og flydende brændstoffer. Førstnævnte finansieres i praksis delvist via servicekontraktbetaling fra Landskassen.

Nukissiorfiit og i et vist omfang Mittarfeqarfiit gennemfører også anlægsaktiviteter fordelt over hele landet. Det ligger dog uden for rammerne af landsplanredegørelsen at beskrive omfanget og den geografiske fordeling af disse aktiviteter. Anlægsaktiviteterne i disse selskaber og virksomheder bidrager imidlertid til at skabe erhvervsmæssig aktivitet, beskæftigelse og indtjening i alle dele af landet.

1.1.4 Midler til vedligehold på finansloven – og vedligeholdelseefterslæb

For at nuancere spørgsmål om finanslovens aktivitetspåvirkende effekt på anlægsområdet yderligere er her medtaget midler afsat til vedligehold på de respektive sektorer, selv om disse indtil videre registreres som driftsbevillinger på finansloven. I Figur 1.7 ses en oversigt over bevillinger til vedligehold på de respektive sektorer i FFL 2018 og en angivelse, af hvor disse aktiviteter forventes at finde sted.

Aserfallatsaaliuineq Vedligehold	N 2016 R 2016	AI 2017 FL 2017	AIS 2018 FFL 2018	Sumiiffik Lokalisering
Suliassa qarfik Sektor				
Inatsisartut (Ombudsmanden)	0,14	0,25	0,25	Nuuk
Qitiusumik allatto qarfik Centraladministrationen	6,42	6,42	6,31	Nuuk
Ilinniartitaaneq, kulturi ilageeqarnerlu* Uddannelse, kultur og kirke *	46,88	32,48	31,33	Kommunit tamarmik Alle kommuner
Ilaqutariinnut immikkoortorta** Familieområdet**	11,09	8,84	8,93	Kommunit tamarmik Alle kommuner
Peqqinnissamut immikkoortorta*** Sundhedsområdet***	19,81	20,03	20,25	Kommunit tamarmik Alle kommuner
Katillugit I alt	84,34	68,02	67,07	

* Pingaarnertut illoqarfinni ilinniarteqarfiusuni Nuuk, Sisimiut, Aasiaat, Qaqortoq, Ilulissat, Narsaq, Paamiut aamma Qasigiannuit

** Pingaarnertut Nuuk, Tasiilaq, Qaqortoq, Ilulissat, Sisimiut, Uummannaq aamma Maniitsoq

*** Pingaarnertut Nuuk, Aasiaat, Ilulissat, Sisimiut, Upernavik, Uummannaq, Qaqortoq, Maniitsoq, Nanortalik aamma Qasigiannuit (+DK)

Titartagaq 1.7. Suliassa qarfinni immikkut taaneqartuni AIS 2018-imi aserfallatsaaliinermut aningaasaliisutitut, taakkulu sumi atorpeqassanerinin naatsorsuutitut takussutissaq.

* Primært i uddannelsesbyerne Nuuk, Sisimiut, Aasiaat, Qaqortoq, Ilulissat, Narsaq, Paamiut og Qasigiannuit

** Primært i Nuuk, Tasiilaq, Qaqortoq, Ilulissat, Sisimiut, Uummannaq og Maniitsoq

*** Primært i Nuuk, Aasiaat, Ilulissat, Sisimiut, Upernavik, Uummannaq, Qaqortoq, Maniitsoq, Nanortalik og Qasigiannuit (+DK)

Figur 1.7. Oversigt over bevillinger til vedligehold på de respektive sektorer i FFL 2018 og en angivelse, af hvor disse aktiviteter forventes at finde sted.

1.1.5 Aningaasanut inatsimmi tapiissuteqarnermik aaqqissuussinikkut sanaartornerit aningaasalersorneqartut

Tamatuma saniatigut tapersiisarnermut aaqqissuussinikkut ataasiakkaatigut sanaartornerit aningaasanut inatsisikkut toqqaannartumik tapiissuteqartoqartarpoq, tak. Titartagaq 1.8. Tamanna suliassa qarfinni marlunni atuuppoq:

- Avatagiisinut- aamma eqqaaveqarnermut suliassa qarfik, tassani suliassa qarfimmu immikkoortunut pilersaarutit akuersissutigineqartut naapertorlugit kommunit tapiissutisisinnaallutik, aamma
- Nunalerinermut suliassa qarfik, nunalerinermut erniaqanngitsunik taarsersugassaannngitsunillu taarsigassarsisitsisoqarsinnaalluni.

1.1.5 Anlægsaktiviteter finansieret via tilskudsordninger på finansloven

Herudover gives via enkelte støtteordninger direkte tilskud til anlægsaktiviteter på finansloven, jf. Figur 1.8. Dette gælder på disse to områder:

- Miljø- og affaldsområdet, hvor kommunerne ud fra godkendte sektorplaner på området kan få støtte, og
- Landbrugsområdet, hvor der ydes rente- og afdragsfrie lån til landbruget.

Tapiissuteqaat Tilskud	N 2016 R 2016	AI 2017 FL 2017	AIS2018 FFL 2018	Sumiiffik Lokalisering
Suliassaqarfik Sektor				
Nunalerinermut erniaqanngitsunik taarsersugassaannngitsunillu taarsigassarsisitsinerit Rente- og afdragsfrie udlån landbrug	6,04	6,34	6,37	Pingaarnertut Kommune Kujallermi Især i Kommune Kujalleq
Avatangiisinik pitsannguinnissamut tapiissuteqaatit Tilskud til miljøanlæg	8,65	14,31	14,22	Kommunit tamarmik Alle kommuner
Katillugit I alt	14,69	20,65	20,59	

Titartagaq 1.8. Aningaasanut inatsimmi tapersiisarnermut aaqqissuussat sanaartornermi suliassanut toqqaannartumik tapiissuteqaataasut.

Figur 1.8. Støtteordninger på finansloven med direkte tilskud til anlægsaktiviteter.

1.1.6 Eqikkaaneq

Aningaasanut inatsimmi sanaartornermut aningaasaliissutit agguataarneri, sanaartorfimmi suliqaarnerup annertussusaanut tunngavittut sunniuteqartarput, taamaasillunilu kommunit akileraarutigut isertitaanut nuussinernullu aningaasartuutitut sunniuteqartarlutik. Taanna tunngavigalugu suliassaqarfik sanaartortunit kommuninillu qanimut malinnaaffigineqarpoq.

Ilaatigut tamanna pissutigalugu aningaasanut inatsimmi sanaartornermut aningaasaliissutaasartut ilai amerliartortut, sumiiffimut aalajangersimasumut nalunaaqutserneqarneq ajorput, kisiannili aningaasaateqarfinnit aningaasaliissutitut ataatsimoortutut katersorneqartarlutik piffissamilu kingusinnerusumi atugassanngortinneqartarlutik, tak. Sanaartornermut suliassaqarfimmi marloqiusamik aningaasaleeriaaseq. Taamaasilluni sanaartornermut aningaasaliissutit agguataarneranni illoqarfikkaartumik agguataarinerit tamakkiisumik aningaasanut inatsisissatut siunnersummi takuneqarsinnaanngillat.

Sanaartornermi suliat namminersorlutik oqartussanit aningaasaliiffigineqartut suliassanut sunniuteqaataat tamakkiisoq takutinneqassappat, taava aningaasanut inatsimmi sanaartornermut aningaasaliissutitut taaneqartut saniatigut allanik aamma isiginiaasoqartariaqarpoq.

Matuma ataani tulluuttut aamma eqqarsaatigineqartariaqarlutik:

- aserfallatsaaliuinerit aningaasaliissutit, ingerlatsinerit kontomi inissisimasut,

1.1.6 Opsamling

Fordelingen af anlægsmidlerne på finansloven betyder i udgangspunktet meget for aktivitetsniveauet i anlægssektoren og dermed også for kommunernes skatteindtægter og for udgifter til overførsler. Af samme grund er det også et område, der følges tæt både af anlægsbranchen og kommunerne.

Blandt andet derfor er en stigende del af anlægsmidlerne på finansloven ikke angivet med stedkode, men samlet i puljebevillinger, der først udmøntes på et senere tidspunkt, jf. det todelte bevillingsprincip på anlægsområdet. Derfor er det ikke muligt at få et samlet geografisk billede af fordelingen af anlægsmidlerne på den by-fordelte oversigt i finanslovsforslaget.

For at få et samlet billede af aktivitetspåvirkningen af selvstyrefinansierede anlægsaktiviteter er der brug for at se på mere end, hvad der på finansloven karakteriseres som anlægsbevillinger.

Herunder bør der også tages hensyn til følgende:

- midler til vedligehold, der figurerer på driftskonti,
- midler der via kapitalindsat og udlån til aktieselskaber kanaliseres ind i byggeri af større infrastrukturprojekter,

- aningaasaliinerit aktiaatileqatigiiffinnut aningaasaliinikkut taarsigassarsisitsinikkullu attaveqatigiinnermi sanaartornernut annertuunut aqcutissiuunneqartut,
- aningaasaliinerit sullissinissamut isumaqatigiissutitigut tapiissutit aningaasaliissutit aqcutigalugit, nunatsinni niuernerq eqqarsaatiginagu sanaartukkanut aserfallatsaaliuinikkullu pilersuinikkut suliassanut aningaasaliisut, aamma
- tapiissutit aningaasaliissutit kommunini sanaartornermik suliniutinut, imaluunniit nunalerinnermi namminersorluni aqutsinernut.

Misissuinerup takutippaa, ukiuni kingullerni Naalakkersuisut politikikkut kissaataat, kommunini innuttaasut amerlassusaat eqqarsaatigalugu, kommunit akornanni oqimaaqatigiinnissaq, tamanna AIS 2017-imi aamma piumasaqaataavoq. Oqaatigineqassaaq, piffissap ilaani suliniutit ataasiakkaat annertuut, assersuutigalugit mittarfiliornissat pilersaarutigineqartut oqimaaqatigiissumik, suliaqarnissamut anguniagaq eqqarsaatigissagaanni nalinginnaasumik illuartitsigallarsinnaassasut.

Sanaartornermut aningaasaliissutit annertuut, kommuninut nussorneqarnerisa amerliartornerini ukiuni aggersuni, kommunit ataasiakkaat iluini pisortanit sanaartornermut aningaasaliissutit, sumiiffinnut agguartarnissai kommunalbestyrelsinit annertunerusumik isumagineqartaleriartussapput.

Paasissutissallu takutippaat, sanaartornermut aningaasaliissutinik naligiissaartunik ingerlatsinissamut atuinnissamullu qulakkeerinninnissaq suli ajornakusoorfiusoq. Marloqiusamik aningaasaleeriaatsimik sanaartornerup iluani eqqussiartuaarnermik, kiisalu suliassaqarfimmi pitsaanerusumik ataqatigiissaarinnermi siunertaavoq, ajornartorsiutit tamakku siunissami annikillisinnaasaat. Pisortani kiisalu namminersorluni suliassaqarfimmi suliaqartut pingaarnepaat akornanni suleqatigiinnikkut, ukiuni aggersuni tamanna sulissutigineqaaqissaq.

1.2 Suliffeqarnek – pisortat suliffeqarfiutaasa sumiiffii

Naalakkersuisooqatigiinnissamut isumaqatigiissummi nunap immikkoortuinik ineriartortitsinissamut immikkoortumi, ilaatigut kommunit akornanni pitsaanerusumik oqimaaqatigiinnermik pilersitsinissaq anguniarlugu politikikkut ineriartornissaq siunniunneqarpoq. Tamatumani piumasaqaataavoq suliassaqarfimmi arlalinni naleqqussaanissaq.

- midler der via tilskudsbevillinger til servicekontrakter er med til at finansiere anlægs- og vedligeholdelse af forsyningsopgaver af ikke-kommerciel karakter rundt om i landet, og
- tilskudsbevillinger til anlægsaktiviteter i kommunerne eller i privat regi i landbruget.

En gennemgang viser, at der i de senere år har været den af Naalakkersuisut politiske ønskede balance på fordelingen mellem kommunerne, når der tages højde for indbyggertallet i kommunerne, som også er forudsat i FFL 2018. Det skal bemærkes, at store enkeltstående projekter i en periode vil kunne betyde midlertidige naturlige forskydninger i forhold til målet om et balanceret aktivitetsniveau, eksempelvis de kommende planlagte lufthavnsbyggerier.

I takt med overførsel af flere af de tunge anlægsbevillinger til kommunerne vil det i de kommende år i højere grad herudover blive kommunalbestyrelserne, der kommer til at foretage den geografiske fordeling af de offentlige anlægsmidler inden for de enkelte kommuner.

Data viser samtidig, at der fortsat er problemer med at sikre et jævnt afløb og forbrug af anlægsmidler. Den gradvise indførelse af det såkaldte todelte bevilningssystem på anlægsområdet samt en bedre koordination på området har til formål at reducere disse problemer på sigt. Dette skal der arbejdes videre på i de kommende år i et samarbejde mellem de vigtigste aktører fra offentlige og private sektor.

1.2 Arbejdsmarked – lokalisering af offentlige arbejdspladser

Koalitionsaftalen lægger i afsnittet om regionsudvikling blandt andet op til en mere baseret politikudvikling med et mål om at skabe bedre balance mellem kommunerne. Dette kræver tilpasning på flere fronter. Herunder kan det få betydning for indholdet i sektorplanlægningen og på fordelingen af anlægsmidler på finansloven.

Matuma ataani immikkoortunut pilersaarusiernerup imaanut kiisalu aningaasanut inatsisini sanaartornermut aningaasaliissutit agguarneqartarannut tamanna sunniuteqarsinnaavoq. Aamma pisortani suliffiit sumut inissinneqarnerinut sunniuteqarsinnaavoq.

Pisortat suliffiutaasa nutaat atuutereersullu, sumiiffii pillugit apeqqut oqallisinnigoqqippoq "Naligiissumik siunissaqarneq", borgmesterinit pingasunit suliarineqarsimasoq 2016-imi saqqummiunneqareersorlu.

Siumoortumik kommunit oqaloqatigereerlugit februar 2017-imi, suliffinnik Nuummiit najugaqarfinnut allanut nuunneqarsinnaasunik toqqaanissamik isummernissamat tunngavissamik, Naalakkersuisut suliaqarput. Inerniliinerit Politikikkut Ataqatigiissaarisooqatigiinni ataatsimiinnermi saqqummiunneqarput.

Tamatuma kinguneranik:

- Ilinniartinnik sisamanik nuutsitsinissamat isummer-nissamat tunngavissamik erseqqissaaneq Ilinniarti-taanermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfiup ingerlateq-qissavaa. Sulineq tamanna 2018-imut aningaasa-nut inatsisissatut siunnersuutip suliarinerani ilaatin-neqassaaq. Sulinermi aningaasanut inatsisissatut siunnersuutip suliarineqarnerani allanguutissatut siunnersuutaasinnaasut siunniunneqarput.
- Tamatumunnga atatillugu pilersitsinermut ingerlat-sinermullu saniatigut aningaasartuuteqassaaq. Ersarinnerusumik ilinniartut inaannik imaluunniit atuarfinnik sanaartornissanut aningaasanut inat-simmi aningaasaliissutinik illuartitsinissamat atatil-lugu qulaajaasoqarniarpoq.
- AIS 2018-imi aningaasanut inatsisissatut siunner-suummik piareersaalluni suliaqarnermut atatillugu Nuummiit nuunneqarsinnaasunik allanik misissui-soqarsinnaavoq.
- Erseqqissaatigissallugu pingaaruteqarpoq, nuunne-qarsinnaasutut piukkussap Nuummiit nuunneqar-nissaa qulakkeerneqanngimmat. Tamatumunnga atatillugu ilaatigut Naalakkersuisut isumaliutersuu-taanni, ilaatigullu aningaasanut inatsisissap suliari-neqarneranut atatillugu Inatsisartut aalajangiussari-sinnaasaanni nuunneqarsinnaasut ilaatinneqassap-put.

1.2.1 Aningaasaqarnikkut sanaartugassanillu pilersaarusiorneq

Nuutsitsinissamat pilersaarutit aningaasaqarnikkut timalimmillu pilersaarusiornernut sunniuteqarput.

Det kan også få betydning for, hvor de offentlige arbejdspladser lokaliseres.

Spørgsmålet om lokaliseringen af nye og eksisterende offentlige arbejdspladser fik fornyet aktualitet efter offentliggørelsen af oplægget "En ligeværdig fremtid", der blev udarbejdet af tre borgmestre i 2016.

Efter en forudgående dialog med kommunerne behandlede Naalakkersuisut i februar 2017 et oplæg om udpegning af mulige kandidater til eventuel flytning af arbejdspladser fra Nuuk til andre bosteder. Konklusionerne heraf blev efterfølgende præsenteret på et møde i Politisk Koordinationsgruppe.

Det følger heraf, at:

- Departementet for Uddannelse, Kultur, Kirke og Forskning arbejder videre med at konkretisere et oplæg om udflytning af fire uddannelsesinstitutioner. Dette arbejde skal indgå i arbejdet med forslag til finanslov for 2018. I praksis er det lagt op som mulige ændringsforslag til behandlingen af finanslovsforslaget.
- Der vil være afledte etablerings- og drifts-omkostninger forbundet hermed. Det søges afdækket nærmere blandt andet i forhold til at afsætte midler på finansloven til afledte eller fremrykkede kollegie- og skolebyggerier.
- Som led i det finanslovsforberedende arbejde omkring FFL 2018 kan undersøges andre relevante kandidater til eventuel flytning fra Nuuk.
- Det er her vigtigt at være opmærksom på, at en mulig kandidat ikke nødvendigvis ender med at blive flyttet fra Nuuk. Mulige kandidater vil indgå i dels Naalakkersuisuts overvejelser herom, dels i Inatsisartuts mulige beslutninger herom i forbindelse med finanslovsbehandlingen.

1.2.1 Økonomisk og fysisk planlægning

Udflytningsplanerne har indflydelse på den økonomiske og fysiske planlægning.

Aningaasaqarnermik imminut nappassinnaasumik ineriartortitsiniarnermut politikikkut pingaarnertut anguniakkamut atatillugu, nuutsitsinissamut pilersaarutit aamma attuumassuseqarsinnaapput. Anguniakkami tamatumani piumasaqaataavoq ilaatigut pisortani missingersuutunik oqimaaqatigiissitsinissamut siunissami ungasinnerusumi unamilligassanik isumaginnineq, ilaatigullu Kalaallit Nunaata naalagaaffimmit ataatsimoortunik tapiissutunik pisariaqartitsiunnaariartortinnissaa, taamaasillunilu suliassaqaqarfinnik nutaanik naalagaaffimmit angerlartitsinissamut siunissamilu aningaasaqarikkut politikikkullu namminersulernissap angunissaanut piumasaqaatinik pilersitsissaaq.

Politikikkut anguniakkat pingaarnerit pisortat aaqjisugaanerata tulluurtumik aqqissorneqarnissaanut piumasaqaatinik sukanganerusunik pilersitsipput, matuma ataani:

- inuiaqatigiinni sumiiffiit assigiinngitsut akornanni sulinerup pitsaasumik avissimanissaa kiisalu, anertuumik ingerlatsinermi pitsaassutsinik siuarsaannissaaq, innuttaasut sullinneqarneranni qanittuunissaaq qulakkiutigalugu, aamma
- pisortani immikkoortortaqaqarfinnik aqqissuussineq pissasoq, siullertut piaartumik marloqiusamik allaffissortoqarnissaa kiisalu, suliassaqaqarfiit allat pilliutigalugit allanik pitsanngorsaasoqarnissaa pinaveersaartinneqassallutik, aappaattullu suliassamik naammassinnineq sunniuteqarluartoq pitsaasorlu qulakkeerneqassasoq.

Tamanna isumaqanngilaq, atorfiit nunamut tamar-mut tunngasut, immikkoortullu taakkununga atasut (maanna atuuttut aamma siunissami angerlartinneqartussat), illoqarfinni pingaarnermi inissisimassasut. Erseqqipporlu, assersuutigalugu pissutsinik immikkut ittunik soqanngippat Nuummiit pisortat suliffeqarfiinik annertuumik nuussinissat, kommunini najugaqarfinnut annerusunut pissasut. Tamatumunnga tunngaviuvoq, suliffeqarfiit Nuummiit nuunneqarpata sulisussanik pitsaasunik qammaasinnaaneq aalajangiusimatitsiinnarnissarlu, kiisalu taakku aappari-saannut naleqquttumik atorfeqartitsisinnaaneq, meeraannullu naleqquttumik ilinniagaqartitsisinna-nerit qulakkeerneqartariaqarmata.

Isumaliutiginninnerni taakkunani pingaaruteqartoru-jussuuvoq, suliassanik naammassinninnissamut ata-tillugu, najugaqarfiit tigusisussat sulilersitsisinna-nermut, kiisalu suliqaarsinnaassutsikkut qaffasis-sutsimik pisariaqartinneqartumik aarlerinangitsunik tunniussaqaarsinnaanissaat.

Udflytningsplanerne kan også have rele-vans i forhold til det overordnede politi-ske mål om at udvikle en mere selv-bærende økonomi. Dette mål forudsætter dels håndtering af de langsigtede udfor-dringer i at holde balance på de offentlige budgetter, dels at gøre Grønland gradvist uafhængigt af bloktilskuddet og dermed skabe de økonomiske forudsætninger for at hjemtage nye områder fra staten og på sigt at opnå økonomisk og politisk selv-stændighed.

Det overordnede politiske mål stiller skærpede krav til at indrette den offentlige struktur hensigtsmæssigt, herunder om:

- at have en god arbejdsdeling mellem forskellige geografiske niveauer i samfundet og at fremme stordriftsfordele samtidig med, at der sikres nærhed i borgerbetjeningen, og
- at indretningen af den offentlige sektor sker, så der for det første så vidt muligt undgås dobbeltadministration og subop-timering, og for det andet sikres en ef-fektiv opgaveløsning i en god kvalitet.

Det betyder ikke, at alle nationale funk-tioner og tilknyttede enheder (nuværen-de såvel som fremtidige, der hjemtages), nødvendigvis skal placeres i hovedsta-den.

Der er dog meget, der taler for, at eksem-pelvis større udflytninger af offentlige arbejdspladser fra Nuuk bør ske til de stør-re bosteder i kommunerne, med mindre særlige forhold tilsiger noget andet. Hen-synet bag dette er, at man nødvendigvis må sikre, at det blandt andet er muligt at tiltrække og fastholde kompetent arbejds-kraft og adgang til passende jobs til medfølgende ægtefælle samt uddan-nelsesmuligheder for medfølgende børn, når arbejdspladser flyttes fra Nuuk.

I de overvejelser er det af stor betydning, at modtagerbostederne giver adgang til en kritisk masse med hensyn til rekrutte-ring og et nødvendigt fagligt niveau, som ikke er sårbart i forhold til opgaveløsning. Det afgørende er derfor ikke, hvor opgaveløsningen finder sted.

Taamaattumik suliassanik naammassinninnerup sumiiffia aalajangiisuussanngilaq. Aalajangiisuusorli tassaavoq, suliassaqaqfimmi inatsisini atuuttuni aalajangersaanerit, kiisalu aningaasanut inatsimmi piunasaqaatigineqartut naapertorlugit suliassanik naammassinnissinnaaneq.

Tamatumani Inatsisartunut sanilliullugu Naalakkersuisut politikkikkut pisussaaffeqarput. Pisortat suliffeqarfiinik nuussinerit sinaakkutit taakku iluanni pisariaqarput. Pissutsit tamakku taamaasillutik aalajangiinissamut tunngavissamut aggersumut atatilugu, politikkikkut isumaliutersuutini nalinginnaasumik ilaassapput.

Suliffeqarfinnik nuussinissamut aalajangiinerit, immikkoortunut pilersarusiornermut sunniuteqassapput. Immikkut naatsorsuutigineqassaaq, ilinniarfinnik nuussuisinnaanissaaq ilinniartitaaneq pillugu suliassaqaqfimmi pilersarusiornermut sunniuteqassasut. Tamanna ilaatigut ilinniartut ineqarfiinik sanaartornermut kiisalu inuussutissarsiuutitigut ilinniarfinnut atatilugu immikkoortumi pilersaarutitut atuunnerussaaq, taakku ilaatigut ilinniartunut inatsimmik aggersumik ilinniarfinnillu Nuummiit nuutsitseratarsinnaanermi sunnerneqassapput.

1.2.2 Kommunini suliassaqaqfinni assigiinngitsuni sulisoqarneq

Inuiaqatigiinnianingaasaqarnikkutimminutnapatissinnaalernissamut anguniagaq ilaatigut sulisoqarnermi atugassarititaasunut kommuninilu aningaasaqarnikkut ineriartorfusinnaasunut tunngatillugu apeqqusiititsivoq.

Pisortani ingerlataqarfiup peqataanera aningaasannullu inatsimmi sanaartornermut aningaasaliissutini pingaarnersiunerit sumiiffinni suliassaqaqarnermut kiisalu kommunit aningaasaqarnerannut arlalitsigut annertuumik sunniuteqarpoq:

- Pisortat ingerlataqarfiat nunanut allanut sanilliullugu annertooujussuuvoq.
- Ullumikkut inuussutissarsiornerup aaqqissugaanera qajannartuuvoq, ilaatigullu tassunga aalisarnermi avammut tunisineri ineriartorneq illuinnarsortumik apeqqutaasuuvoq, ilaatigullu qeqertami ingerlatsinerimut qilorsorsimalluni annikitsumik ingerlatsinerimi ajoquteeqqanik sunnertiasuulluni taamaasillunilu niuerfimmi pissutsit ajornakusoornerinnik kinguneqartarluni.

Kommunini ataasiakkaani suliffillit pillugit kisitsisit pissutsit taakku ersersippaat, takuuk Titartagaq 1.9.

Det afgørende er derimod, at opgaveløsningen i praksis kan gennemføres, som det er fastsat i gældende ressortlovgivning og forudsat på finansloven.

Naalakkersuisut har et politisk ansvar herfor i forhold til Inatsisartut. En udflytning af offentlige arbejdspladser skal nødvendigvis ske inden for disse rammer. Disse forhold vil derfor naturligt indgå i de politiske overvejelser i forbindelse med et kommende beslutningsgrundlag.

Beslutninger om udflytning af arbejdspladser vil få betydning for sektorplanlægningen. Særligt må det forudses, at eventuelle udflytninger af uddannelsesinstitutioner vil kunne få betydning for planlægningen på uddannelsesområdet. Dette gælder især sektorplanerne i forhold til kollegiebyggerier og erhvervsskoler, som blandt andet påvirkes af den kommende lærlingelov og mulige udflytninger af uddannelsesinstitutioner fra Nuuk.

1.2.2 Beskæftigelsen i de forskellige sektorer i kommunerne

Målet om at opnå en selv bærende økonomi i samfundet rejser blandt andet spørgsmålet om beskæftigelsesforhold og om kommunernes økonomiske udviklingsmuligheder.

Den offentlige sektors tilstedeværelse og prioriteringerne i anlægsinvesteringerne på finansloven betyder relativt meget for aktivitetsniveauet lokalt og for kommunernes økonomi af flere årsager:

- Den offentlige sektor er uforholdsmæssig stor i forhold til andre lande.
- Erhvervsstrukturen er i dag spinkel og dels ensidig afhængig af udviklingen i fiskeriet på eksportsiden, dels bundet op på ø-drift og påvirkes af smådriftsulemper med deraf følgende vanskelige markedsforskelde.

Beskæftigelsestallene i de enkelte kommuner afspejler disse forhold, jævnfør Figur 1.9.

	Kommune Kujalleq		Kommuneqarfik Sermersooq		Qeqqata Kommunia		Qaasuitsup Kommunia	
	Amerlassusaat Antal	Pct.	Amerlassusaat Antal	Pct.	Amerlassusaat Antal	Pct.	Amerlassusaat Antal	Pct.
Tamarmik Alle	2.828	100	10.781	100	4.554	100	7.367	100
Aalisarnek, Piniarnek Nunalerinerlu Fiskeri, fangst og landbrug	348	12,3	829	7,7	848	18,6	2.060	28
Aatsitassanik piiaaneq Råstofudvinding	32	1,1	84	0,8	5	0,1	2	0
Suliffissuaqarneq Industri	2	0,1	142	1,3	62	1,4	28	0,4
Nukimmik imermillu pilarsuineq Energi- og vandforsyning	52	1,8	141	1,3	42	0,9	145	2
Snaartorneq Bygge og anlæg	244	8,6	753	7	445	9,8	402	5,5
Niuernek Handel	344	12,2	1.161	10,8	551	12,1	833	11,3
Akunnittarfiit neriniartarfiillu Hotel- og restauration	90	3,2	328	3	127	2,8	217	2,9
Assartuineq Transport	218	7,7	1.345	12,5	434	9,5	442	6
Niuertarfeqarnikkut sulissussineq Forretningservice	82	2,9	769	7,1	230	5,1	174	2,4
Pisortat allaffissornerat Offentlig adm. og service	1.288	45,5	4.496	41,7	1.630	35,8	2.888	39,2
Inuussutissarsiutit ilaat Øvrige serviceerhverv	83	2,9	587	5,4	139	3,1	105	1,4
Paasineqanngitsut Uoplyst	44	1,6	146	1,4	40	0,9	71	1

*Paasissutissarsiffik: Naatsorsueqqissaartarfik, Kisi-
tsisaataasivik. <http://bank.stat.gl/ARDBFB3>.
Titartagaq 1.9. Suliffik pingaarnek inuussutissarsiuti-
nut kommuninullu immikkoortillugit 2015.*

*Kilde: Grønlands Statistik, Statistikban-
ken. <http://bank.stat.gl/ARDBFB3>.
Figur 1.9. Hovedbeskæftigelse fordelt
på branche og kommune 2015.*

Takussutissami kommunit akornanni assigiissutsit assigiinngissutsillu takutinneqarput:

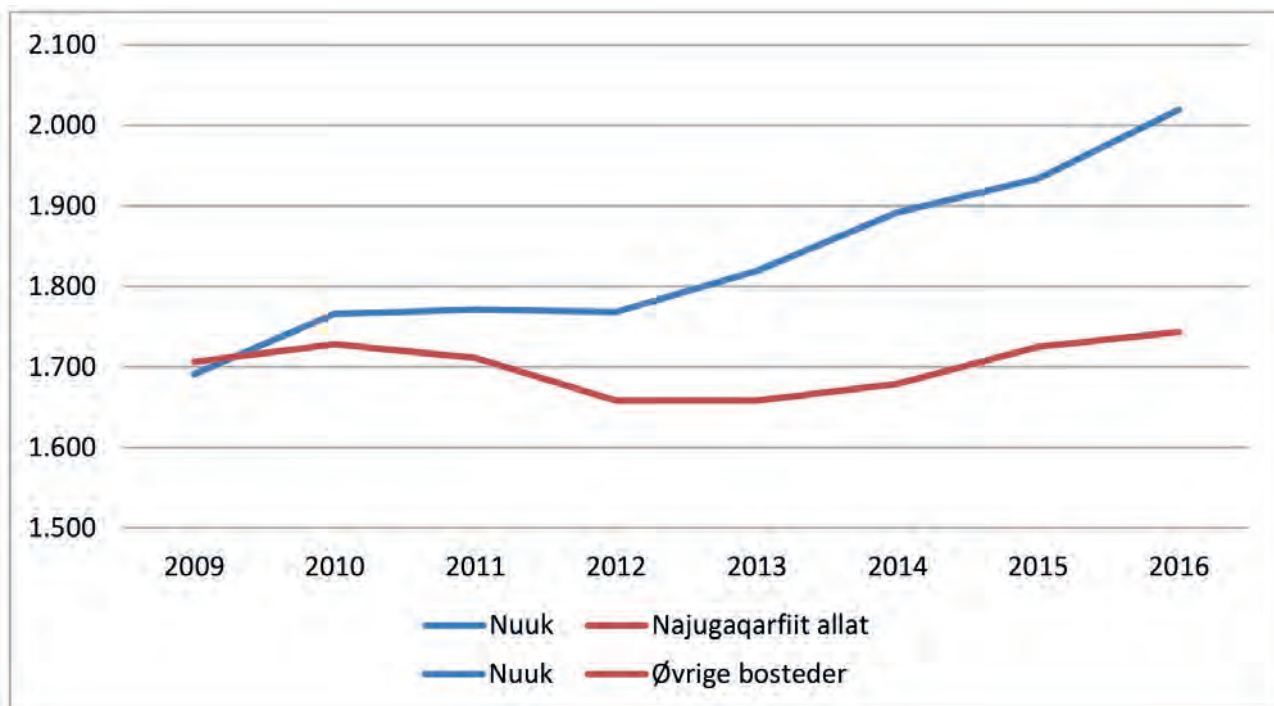
- Nunami tamarmi pisortat suliffeqarfiutaanni sulisut nalinginnaasumik qaffasipput.
- Kommune Kujalleq pisortat suliffeqarfiutaanni sulisut amerlanerpaapput, Qeqqata Komuniani ikinnerpaallutik.
- Qaasuitsup Kommuniani amerlasuut aalisarnerup piniarnerullu iluani suliaqarput.
- Kommuneqarfik Sermersuumi assartuinerup, niuertarfeqarnikkut sullissinerup inuussutissarsiutillu ilaanni sulisut amerlanerpaapput.
- Qeqqata Kommuniani innuttaasut amerlanerpaat sanaartornerup iluani suliaqarput.

Namminersorlutik Oqartussani sulisut amerlassusaat kisimik isigineqassappata assilissami allannguallanerit erserput, tak. Titartagaq 1.10 aamma Titartagaq 1.11.

Tabellen viser både nogle generelle ligheder og forskelle mellem kommunerne:

- Andelen af offentligt ansatte er generelt højt i hele landet.
- Kommune Kujalleq har den højeste andel af offentligt ansatte, mens Qeqqata Kommunian har den laveste andel.
- Qaasuitsup Kommunian har en meget høj andel beskæftigede inden for fiskeri og fangst.
- Kommuneqarfik Sermersooq har den højeste andel af beskæftiget inden for transport, forretningsservice og øvrige serviceerhverv.
- Qeqqata Kommunian har den højeste andel af borgerne beskæftiget inden for bygge og anlæg.

Ses alene på andelen af ansatte i selvstyret nuanceres billedet, jf. Figur 1.10 og Figur 1.11.

Titartagaq 1.10. Piffissami 2009-2016 piffissaq tamakkerlugu sulisut sumiiffinnut agguarnerat, Nuumi nunallu sinnerani. Paasissutissarsiffik: Naatsorsueqqissaartarfik.

Figur 1.10. Geografisk fordeling af fuldtidsbeskæftigede i perioden 2009-2016 henholdsvis i Nuuk og i resten af landet. Kilde: Grønlands Statistik.

Titartagaq 1.10-mi takuneqarsinnaasutut, Namminersorlutik Oqartussani piffissaq tamakkerlugu sulisut amerlassusaat piffissami 2009-mit 2016-imut nunamut tamarmut sanilliullugu Nuummi kisitsisitigut amerliartornerpaasimapput. Sulisut Nuummi 2009-mi 1.691-init 2016-imi 2.019-inut amerleriarsimapput. Nunap sinnerani sulisut 2009-mi 1.706-init 2016-imi 1.743-nut amerleriarsimapput.

Malugineqassaaq, nunap immikkoortuini piffissaq tamakkerlugu sulisartut amerlassusaat takutinneqarmata. Tassa imaappoq Nuummi kisitsisit, Nuuk Komuniusimasumi tamarmi Namminersorlutik Oqartussani piffissaq tamakkerlugu sulisut amerlassusaat pineqarmata. Tamannali annertunerusumik sunniuteqanngilaq, Namminersorlutimmi Oqartussani sulisut tamangajammik Nuup illoqarfiani sulisuummata.

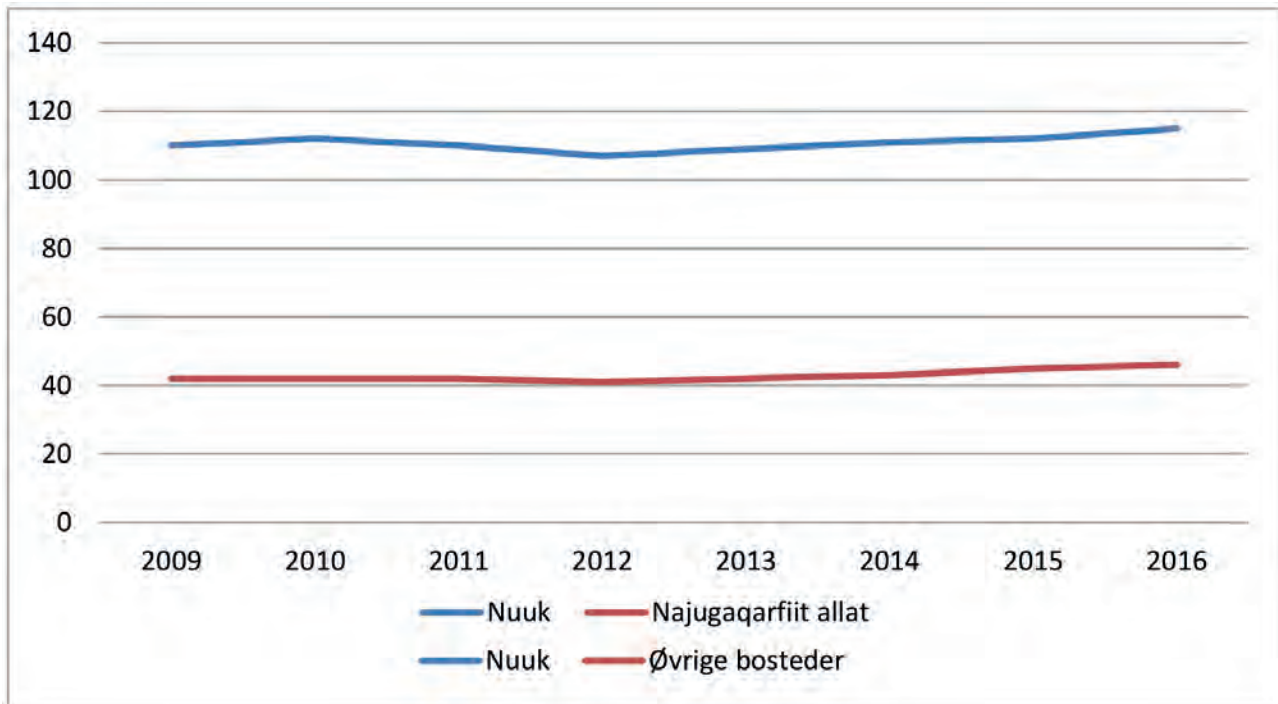
Titartagaq 1.11-imi sulisoqarnikkut ineriartorneq innuttaasut amerlassusaannut sanilliullugu takutinneqarpoq. Taamaasilluni titartakkat takutippaat Nuummi nunallu sinnerani allanguutit naleqqiunneri.

Som det fremgår af figur 1.10, så er antallet af fuldtidsbeskæftigede medarbejdere i Grønlands Selvstyre i nominelle tal steget mere i Nuuk end i resten af landet samlet i perioden fra 2009 til 2016. I Nuuk er antallet af ansatte steget fra 1.691 i 2009 til 2.019 fuldtidsbeskæftigede i 2016. For resten af landet er de tilsvarende tal 1.706 i 2009 og 1.743 i 2016.

Det skal bemærkes, at tallene viser antal fuldtidsbeskæftigede i distrikter. Det vil for Nuuks vedkommende sige, at det er antal fuldtidsbeskæftigede i Grønlands Selvstyre i hele det tidligere Nuuk Kommune. Det har ingen reel betydning, for næsten alle, som er ansat i Grønlands Selvstyre, er ansat i Nuuk by.

I figur 1.11 er udviklingen i beskæftigelsen holdt op imod antallet af indbyggere. Graferne viser dermed den relative ændring henholdsvis i Nuuk og i resten af landet.

Titartagaq 1.11. Inuit 1.000-iugaangata Namminersorlutik Oqartussani piffissaq tamakkerlugu sulisut amerlassusaat, Nuummi nunallu sinnerani. Paasissutissarsiffik: Naatsorsueqqissaartarfik.

Figur 1.11. Antal fuldtidsbeskæftigede i Grønlands Selvstyre i Nuuk distrikt og i resten af landet per 1.000 indbyggere. Kilde: Grønlands Statistik

Titartagaq 1.11-p takutippaa, Namminersorlutik Oqartussani sulisut inuit 1.000-iugaangata nunamut tamarmut sanilliullugu sulisut Nuummi marloriaataat sinnertaraat.

Figur 1.11 viser, at der i Nuuk er mere end dobbelt så mange ansatte i Grønlands Selvstyre per 1.000 indbyggere, end der er i resten af landet som helhed.

Tamatumunnga pingaartumik tunngaviuvoq, Namminersorlutik Oqartussat qitiusumik allattoqarfiata anersaa Nuuummi inissisimammat. Saniatigut aamma annertuumik sunniuteqaqataavoq, Dronning Ingridip Napparsimavissua, Nuummi inissisimasoq, nunamut tamarmut qitiusumik napparsiavittut atuummat.

Det skyldes primært, at størstedelen af Grønlands Selvstyres centraladministration er placeret i Nuuk. Desuden er det af væsentlig betydning, at Dronning Ingrid's Hospital, som ligger i Nuuk, fungerer som centralsygehus for hele landet.

Titartagaq 1.11-mi takuneqarsinnaavoq, piffissami ukiut arfineq marluk ingerlaneranni 2009-mit 2016-imut Namminersorlutik Oqartussani inuit 1.000-iugaangata piffissaq tamakkerlugu sulisut amerlassusaat Nuummi nunallu sinnerani qaffariaateqalaarsimasut. Namminersorlutik Oqartussani inuit 1.000-iugaangata piffissaq tamakkerlugu sulisut Nuummi 2009-mi 110-nit 2016-imi 115-inut amerleriarsimapput, nunallu sinnerani 2009-mi 42-nit 2016-imi 46-nut amerleriarsimallutik.

Det fremgår af Figur 1.11, at der er over den syvårige periode fra 2009 til 2016 har været en lille vækst i antal fuldtidsbeskæftigede i Grønlands Selvstyre per 1.000 indbyggere for både Nuuk og for resten af landet. I Nuuk er antallet gået fra 110 i 2009 til 115 i 2016, og i resten af landet er tallet steget fra 42 i 2009 til 46 fuldtidsbeskæftigede i Grønlands Selvstyre per 1.000 indbyggere i 2016.

Titartagaq 1.10-imi aamma Titartagaq 1.11-mi paasissutissanik tunngaviusunik misissuigallarnerup takutippaa, ilinniarnertuunngorniarni piffissaq makkerlugu sulisut amerleriarnerat tamakkiisumik qaffattoqarnerata ilaanut pissutaasoq.

Ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfik naapertorlugu qaffariarneq tamanna suliassaqarfimmi tamamani ilinniartut amerleriarnernik tunngaveqarpoq. Assinganik piffissami tassani peqqinnissaqarfimmi (aalajangersimasumik) sulisut amerleriarsimaput. Pissuseq tamanna Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik naapertorlugu sivikitsumik atorfeqartut kiisalu paarlattaasut akisuut aalajangersimasumik sulisunik amerlanerusunik taarserniarlugit perusis-siorsimanermit tunngaveqarpoq. Tamakku saniatigut piffissami tassani namminersorlutik oqartussani pisorat ilinniagartuullu annertuumik amerleriarsimaput.

Namminersorlutik Oqartussani inuit 1.000-iugaangata piffissaq tamakkerlugu suliffillit nunap immikkoortuiniittut kommunini pingaarnertut najugaqarfinnut agguarlugit piffissami 2009-2016-imi procentitigut allanngoriaataat katersuinikkut misissuinermit kisitsisit tulliuuttut takutinneqarput:

- Qaqortoq: 14,9 %-imik qaffariarneq
- Nuuk: 4,5 %-imik qaffariarneq
- Sisimiut: 28,3 %-imik qaffariarneq
- Aasiaat: 10,9 %-imik qaffariarneq
- Ilulissat: 5,5 %-imik qaffariarneq.

Ineriartornermut suna pissutaanersoq qulaajarneqassappat itinerusumik misissuisoqartariaqarpoq.

1.2.3 Namminersorlutik Oqartussat suliffiutaasa assigiinngitsuni inissisimaneri pillugit isumaliutersuutit misilittakkallu

Titartagaq 1.10-mi aamma Titartagaq 1.11-mi takuneqarsinnaasutut, Namminersorlutik Oqartussat suliffiutaat Nuummiinnaq inissisimanngillat, kisiannili tulluurtumik suliassanik naammassinninnaaneq kiisalu aningaasartuutit minnerpaaffissaanniitillugit innuttaasunik sullissisinnaaneq qulakkeerniarlugu anguniakkat naapertorlugit inississorneqarlutik. Tamatumunnga atatillugu isumaliutersuutit tunuliaqutaat pingaaruteqartut ersersinniarlugit, Kalaallit Nunaanni (Danmarkimilu) sumiiffinni arlalinni Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup inissisimanerani misilittakkat ilanngunneqarput.

En foreløbig analyse af de data, der ligger bagved Figur 1.10 og Figur 1.11, viser, at en del af den samlede stigning skyldes en stigning i antallet af fuldtidsbeskæftigede på gymnasieområdet. Ifølge Uddannelsesdepartementet er stigningen forårsaget af en vækst i antallet af studerende på dette område. Tilsvarende er der en vækst i antallet af (fast) ansatte på sundhedsområdet i perioden. Dette forhold hænger ifølge Sundhedsdepartementet sammen med en bevidst strategi om at få flere fastansatte frem for korttidsansatte og dyre vikarer. Der er herudover en ganske stor generel vækst i antallet af chefer og akademikere i selvstyret i perioden.

En analyse af den kumulerede procentvise ændring i perioden 2009-2016 for antal fuldtidsbeskæftigede i Grønlands Selvstyre per 1.000 indbyggere i distrikter med kommunale hovedbosteder viser følgende tal:

- Qaqortoq: 14,9 % stigning
- Nuuk: 4,5 % stigning
- Sisimiut: 28,3 % stigning
- Aasiaat: 10,9 % stigning
- Ilulissat: 5,5 % stigning.

Det kræver en mere dybdegående analyse at få afdækket årsagen til udviklingen.

1.2.3 Konkrete overvejelser og erfaringer med forskellige placeringer af selvstyrets arbejdspladser

Som det fremgår af Figur 1.10 og Figur 1.11, så er Selvstyrets arbejdspladser ikke alene lokaliseret i Nuuk, men placeret ud fra mål om at sikre en hensigtsmæssig opgaveløsning og borgerbetjening på kosteffektiv vis. For at illustrere nogle relevante bagvedliggende overvejelser i den forbindelse er indarbejdet et konkret eksempel i form af Skattestyrelsens erfaringer med at være lokaliseret flere steder i Grønland (og Danmark).

Sumiiffinni arlalinni Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup inissisimanermini misilittagai

Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik 2017-imi 110-t missaanniittunik sumiiffinni tulluuttuni agguarsimasunik atorfeqartitsivoq arlalinnillu ilinniartoqarluni:

- Qaqortoq – sulisut 8 (innuttaasunik sullissineq akiliisitsiniarnerlu)
- Nuuk – sulisut 61 (aqutsineq immikkoortullu tamaasa)
- Maniitsoq – sulisut 16 (naatsorsuineq, akiliisitsiniarnerlu, suliasat nakkutilliinerlu)
- Kangerlussuaq – sulisoq 1 (akitsuusigassanik nakkutilliineq)
- Sisimiut – sulisut 9 (innuttaasunik sullissineq akiliisitsiniarnerlu)
- Ilulissat – sulisut 8 (innuttaasunik sullissineq, suliasat, nakkutilliineq akiliisitsiniarnerlu)
- København – sulisoq 1 aamma ikiorti/sinniisoq (Akileraarutit)
- Aalborg, Skibsbyggerivej – sulisut 6 (suliasat nakkutilliinerlu)
- Aalborg, talittarfik – sulisoq 1 aamma ikiorti/sinniisoq (eqquassinermi akitsuutit)

Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmi suliffik elektroniskiusoq

Sulisut ataatsimiinneri, allaffinni ataatsimiinnerit suliffissarsiortunillu oqaloqatiginninnerit tamarmik elektroniskimik ingerlanneqartarput. Immikkoortortaqarfimmi sulisoq ataaseq arlallilluunniit sumiiffimmi allami najugaqarunik imaluunniit suliffimmut atalilugu angalagunik, taava ataatsimiinnernut peqataannissamut malinnaanissamullu sulii periarfissaqarput.

Nuummi qullersaqarfeqarnermik ilaatigullu Maniitsumi Sisimiunilu minnerusunik allaffeqarnermik ilusiliaq ingerlalluarpoq, ataatsimiinnerit internetikkut ingerlanneqartarnerisigut, intranettikkut atugassanik avitseqatigiittarnikkut kiisalu paasissutissat tigorianaanerisigut.

Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup inissisimaffii – oqaluttuarisaaneq

Allaffiit inissisimaffii ilaatigut oqaluttuarisaanermit aalajangerneqarput, innuttaasut suliffeqarfiillu eqqarsaatigalugit aalajangerneqarlutik naggataatigullu ukiut kingullit ingerlanerini periarfissat aallaavigalugit aalajangerneqarlutik.

Skattestyrelsens erfaringer ved at være lokaliseret flere steder

Skattestyrelsen har i 2017 ca. 110 besatte stillinger samt en række elever fordelt på følgende steder:

- Qaqortoq – 8 medarbejdere (borgerservice og inddrivelse)
- Nuuk – 61 medarbejdere (ledelse plus alle afdelinger)
- Maniitsoq – 16 medarbejdere (regnskab, inddrivelse og faglig indsats og kontrol)
- Kangerlussuaq – 1 medarbejder (toldkontrol)
- Sisimiut – 9 medarbejdere (borgerservice og inddrivelse)
- Ilulissat – 8 medarbejdere (borgerservice, faglig indsats og kontrol og inddrivelse)
- København – 1 medarbejder plus medhjælp/vikar (Skat)
- Aalborg, Skibsbyggerivej – 6 medarbejdere (faglig indsats og kontrol)
- Aalborg, havn – 1 medarbejder plus Medhjælp/vikar (indførselsafgifter)

Skattestyrelsens elektroniske arbejdsplads

Personalemøder, kontormøder og job-samtaler bliver alle afholdt elektronisk. Når en eller flere ansatte i afdelingen er bosiddende et andet sted eller er på tjenesterejse, er der stadig mulighed for at deltage i møder og at holde sig orienteret.

Modellen med et hovedkontor i Nuuk og mindre kontorer i blandt andet Maniitsoq og Sisimiut fungerer særdeles godt, når møder afholdes online, materiale deles på intranettet og informationer er tilgængelige med et enkelt klik.

Skattestyrelsens lokalisering – historik

Kontorenes placering er dels historisk bestemt, bestemt ud fra hensyn til borgere og virksomheder og endelig ud fra de muligheder der har været gennem de senere år.

Akileraartarnermik Aqutsisoqarfik siullermik Nuummi, Aalborg Havnimi Københavnilu inissisimagaluarpoq. Qitiusumik allaffeqarfik Nuummi inissisimavoq. Nioqqutissat tamangajammik Aalborg aqputigalugu Kalaallit Nunaannut assartorneqartarput. Tamanna tunngavigalugu eqqussuinnermut akitsuutinik akiliisit-siniarluni Aalborgimi allaffimmik peqarpoq. Københavni allaffimmi pingaarnertut Kalaallit Nunaannut nuunniartunut apeqqutinik akileraartarnermut tunngasunik siunnersuisoqartarsimavoq kiisalu danskinnut sulisitsisunut Kalaallit Nunaanni suliaqartunut at-taveqartoqartarluni.

Akileraartarnermik suliaqarnerup 2007-imi katiterneqarnerata tamatumalu kingorna akiliisitsiniartarnermik suliaqarnerup 1. april 2008-mit aallarnertumik katiterneqarnerata kinguneranik aalajangerneqarpoq, kommunini ataasiakkaani najugaqarfinni annerpaani Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik sulisoqassasoq. Tamatumani isigineqarluni, inuit amerlanerpaartaat najugaqarfinni taakkunani najugaqarnerat, soorlu suliffeqarfiit amerlanerit Qaqortumi, Nuummi, Sisimiuni Ilulissanilu inissisimasut. 2009-mi kommunerujussuannortitsinermi aningaasaqarnikkut sulisut misilittagaqarluartut arlallit aalajangerput Maniitsumit Sisimiunut nuunniaratik. Piffissamilu tassani naatsorsuuserinermik aningaasaqarnermillu immikkoortumi Nuummiittumi atorfinitsitsinissaq Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup ajornakusoortissimavaa.

Taamaasilluni aalajangerneqarpoq Maniitsumi naatsorsuuserinermik immikkoortortamik pilersitsisoqassasoq.

Ukiulli ingerlanerini Nuummut sanilliullugu nalinginnaasumik Nuup avataani atorfinitsitsinissaq ajornakusoornersarsimavoq. Suliaqarfiup immikkut ittuunerata pissutigaa, aqutsisoqarfimmi atorfinnut qinnuteqartut amerlasannginnerat, suliaqarfimmilu suliassat taakkuninngalu naammassinninnissap ineriartornerisa qinnuteqartut piginnaasaasa qaffasin-nerujartornerannik piumasaqaateqartoqarluni.

Immikkut akileraarnermi kukkunersiuisutut atorfiit Kalaallit Nunaanni piukkunnartunik inuttalernerqarnissat ajornakusoortarsimavoq. Tamatumani SKAT-ip aqqissuussaananeranut atatillugu Akileraarnermi kukkunersiuisunik misilittagaqarluartunik arlalinnik SKAT-imeersunik tiguisoqarsinnaananeramik periarfissaqalertoqarpoq. Taamaattumik Aalborgimi SKAT-ip allaffeqarfianut atasumik 2009/2010-mi allaffimmik pilersitsisoqarpoq.

Skattestyrelsen var oprindeligt lokaliseret i Nuuk, Aalborg Havn og København. Centraladministrationen har til huse i Nuuk. Stort set alle varer bliver fragtet til Grønland via Aalborg. Her er derfor placeret et kontor til opkrævning af indførselsafgifter. Kontoret i København har især rådgivet tilflyttere til Grønland i skattefaglige spørgsmål og haft kontakt til danske arbejdsgivere, som arbejder i Grønland.

Med centralisering af skatteopgaven i 2007 og efterfølgende inkasoopgaven per 1. april 2008, blev det besluttet, at Skattestyrelsen skulle være repræsenteret i de største bosteder i de enkelte kommuner. Dette ud fra en betragtning om, at langt de fleste personer er bosiddende i disse bosteder, ligesom de fleste virksomheder er lokaliseret i Qaqortoq, Nuuk, Sisimiut og Ilulissat. Ved kommunesammenlægningen i 2009 valgte en række erfarne økonomimedarbejdere i Maniitsoq ikke at flytte med til Sisimiut. Skattestyrelsen havde i samme periode meget svært med at besætte stillingerne i Skattestyrelsens regnskabs-/økonomifunktion i Nuuk. Derfor blev det besluttet at etablere en regnskabsenhed i Maniitsoq.

Det har gennem alle årene dog generelt været sværere at besætte stillinger udenfor Nuuk end i Nuuk. Det særegne fagområde gør, at der generelt ikke er mange ansøgere til styrelsens stillinger, og udviklingen i fagområdets opgaver og løsningen heraf fordrer et stadigt stigende niveau i kompetencerne hos ansøgerne.

Særligt stillingerne som skatterevisorer i Grønland har været svære at besætte med kvalificeret personale. I forbindelse med ændringerne i SKATs organisation, blev det muligt at overtage en række erfarne Skatterevisorer fra SKAT. Derfor blev der etableret et kontor i Aalborg i samme bygning som SKAT i 2009/2010.

Sumiiffinni assigiinngitsuniinneq tunngavigalugu Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmi aqutsisoqarnermi pissutsit immikkut ittut

Sumiiffinni assigiinngitsuniinnermut atatillugu aqutsisoqarnikkut annertunerusumik unammillernartoqartarpoq. Tamatumunnga immikkut pissutaavoq, Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmi sulisut katitigaanerisa assigiinngissusaat, sulisut ilinniagartuut sulisullu ilinniakkamik appasinnerusumik tunuliaqutallit suli-sorineqarmata.

Ungasissumiit aqutsinermi piumasqaataavoq, aqutsisut ersarissuunissaat, taamaattumillu immikkoortortat tamaasa tikeraarfiginissaannut nukippassuit, piffissarujussuaq aningaasarpassuillu atorneqartarput. Tamanna Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup sulisutigut katitigaanera pillugu pisariaqarpoq.

Akileraartarnermi Aqutsisoqarfimmi immikkoortut ataasiakkaat suliassanillu nakkutiginninneq

Suliassatigut qaffasissutsip pisariaqartup, sumiiffimmi immersoqatigiissinnaanerup kiisalu napparsimasoqarnerani, feeriartoqarnerani ilaalu ilanngullugit sulisunik paarlattaasoqarsinnaanissaa qulakkeerniarlugu Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup sumiiffinni immikkoortortaqarfii aalajangersimasumik angissuseqartariaqarput.

Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik najugaqarfinni siusinnerusukkut ataasiinnarmik atorfeqartitsisarsimapput aamma najugaqarfinni annerusuni atorfiit immikkut ukkataqarfiusut ataasiinnarmik isumagineqartarsimallutik (pingaarnertut akitsuuserisut akiliisit-siniartartullu). Tamanna iluatsissimanngilaq, sulisut piginnaasaat apeqqutaanatik, kisianni suleqateqarani kisimiilluni sulineq ajornartorsiutaasimalluni. Tamanna unittoornissamut imaluunniit, sulisitsisumut imaluunniit sulisumut iluaqutaanngitsumik aalajangersimasumik pisarnermut kiggiguttoornermut aarlerinaateqarpoq.

Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup misilittagaraa, suliassat arlalippassuit Nuummi suliarineqartariaqavinatik, sumiiffinni allani aamma naammassineqarsinnaaneri. Taamaalisukkulli aamma misilittagaavoq, suliassat politikkimut attuumassuteqarnerusut, qitiusumik allattoqarfimmut kiisalu politikikkut ingerlatsiveqarfimmut qaninnerusariaqartut.

Atorfiit innuttaasunut tunnganerusut kiisalu atorfiit ikiuinnermut tunnganerusut, assersuutigalugu naatsorsuinerit/naatsorsuuserinerit ullumikkut Nuup avataani, Nuummut naleqqiullugit qaffaseqataanik (ilaatigullu pitsaanerusumik) naammassineqartarput.

Særlige ledelsesmæssige forhold i Skattestyrelsen afledt af lokaliseringen

Der er ledelsesmæssigt langt større udfordringer ved at være lokaliseret på flere steder. Dette gælder særligt, da Skattestyrelsens medarbejdersammensætning spænder fra akademisk arbejdskraft til medarbejdere/kollegaer med en beskedent uddannelsesmæssig baggrund.

Distanceledelse kræver, at ledelsen er synlig, og der bruges derfor mange kræfter, megen tid og relativt mange penge på at besøge alle enheder. Dette er nødvendigt med den medarbejdersammensætning som Skattestyrelsen har.

Skattestyrelsens enkelte enheder og opgavevaretagelse

Skattestyrelsens lokaler bør have en vis størrelse for at sikre den nødvendige faglige standard, mulighed for lokal sparring samt medarbejders dækning under sygdom, ferier med videre.

Skattestyrelsen har tidligere haft stillinger i bosteder med kun en enkelt medarbejder og specialiserede stillinger i de større bosteder, hvor kun en enkelt medarbejder bestred disse funktioner (primært toldere og inddrivelsesmedarbejdere). Dette har ikke været nogen succes, ikke på grund af medarbejdernes evner eller kompetencer, men det er et problem at sidde alene uden kollegaer. Det giver en risiko for at gå i stå eller blive fastlåst i nogle rutiner, som ikke nødvendigvis er til gavn for hverken arbejdsgiver eller medarbejderen.

Det er Skattestyrelsens erfaring, at en lang række opgaver ikke nødvendigvis bør varetages i Nuuk, men udmærket kan løses andre steder. Det er dog samtidig erfaringen, at jo mere politisk orienteret opgaverne er, desto tættere bør man være på centraladministrationen og det politiske miljø.

De mere borgervendte funktioner samt støttefunktioner, eksempelvis regnskab/bogholderi løses i dag på samme høje niveau (i nogle tilfælde endda bedre) på kontorerne udenfor Nuuk, i forhold til i Nuuk.

Imaanngilarli sulisut Nuup avataaniittut, Nuummi sulisunit qaffasinnerusumik ilinniagaqarmata, kisiannili Nuummi suleqatiminnit sivisunerusumik amerlanertigut sulinikuusarmata (atorfeqarsimanerup sivisususia agguaqatigiissillugu Nuummi aamma qaffasippoq).

Sivisuumik atorfeqarsimaneq isumaqarpoq aalajangersimanerusumik periuseqarluni sulisinnaaneruneq ilisimasaqarnerunerlu, taakku amerlasuutigut suliassanik pitsaaneruserusumik naammassinnissinnaanermik isumaqartarput.

Akilerartarnermut Aqutsisoqarfiup nalilerpaa, Nuup avataani atorfeqarsimanerup sivisussusaata qaffasissup pissutigigaa atorfiit assingusut killeqartarneri, taamaasillunilu atorfiup taarsernissaanut periarfissat killeqarlutik. Pisortat namminersorlunilu sulisitsisut akornanni tamanna sulisut pillugit unammillerneq Nuummi takussaasoq atorneqarpallaanngilaq.

Akilerartarnermut Aqutsisoqarfiup aaqqissugaaneranut atatillugu aningaasaqarnikkut pissutsit

Aningaasaqarneq eqqarsaatigissagaanni sulisut tamarmik Nuummut katersorneqarpata akikinnerpajussaaq. Akilerartarnermulli Aqutsisoqarfik innuttaasunut tunngasunik suliassarpassuaqarpoq, tamannalu tunngavigalugu Nuup avataani aamma najuuttussalluni. Aaqqissuussaaneq siammasissoq aningaasartuuteqarnarlunilu sipaaruteqarnarpoq:

- Illumut, innaallagissamut, imermut kiassarnermut il.il. aningaasartuutit saniatigut aamma angalanermut, akunnittarfinni unnuinermut kiisalu sulisut Nuummut tikeraanerannut aamma aqutsisut allaffinnut ataasiakkaanut tikeraanerannut atatillugu ullormusianut aningaasartuuteqartoqartarpoq.
- Aqutsisoqarfiup avammut suliassai soorlu siunner-suineq, nakkutillineq eqqartuussutinillu naammassisitsisartuuneq aningaasartuutaasarput, kisiannili Kalaallit Nunaanni sumiiffinni arlalinniinneq aningaasartuutitut killilimmik oqilisaasarpoq. Digitalikkut attaveqatigiinnerit atorneqarsinnaapput, kisianni aqutsisoqarfimmi suliassaqarfiup iluani najuunnissaq pisariaqakkajuttarpoq.
- Akilerarnermi kukkunersuisut nakkutilliarlorlutik tikeraanerannut annertuumik aningaasartuuteqartoqartarpoq. Akilerarnermulli kukkunersuisarnermut Kalaallit Nunaannut angerlartinnissaa kissaatinginaraluartoq, aningaasarsiaqartitsinermi pissutsit neqeroorutigisinnaasat atuutsillugit tamanna piviusorsioruunngilaq.

Det er ikke fordi medarbejderne og kollegaerne uden for Nuuk er bedre uddannede end de, som er ansat i Nuuk, men de har ofte en højere anciennitet end kollegaerne i Nuuk (hvor den gennemsnitlige anciennitet i øvrigt også er ganske høj).

En høj anciennitet betyder større rutine og mere erfaring, som oftest medfører en bedre opgaveløsning.

Skattestyrelsen vurderer, at en af årsagerne til den højere anciennitet udenfor Nuuk skyldes et langt mere begrænset udbud af tilsvarende stillinger og dermed en mere begrænset mulighed for at skifte job. Der er heller ikke den rivaliseren mellem det offentlige og de private arbejdsgivere om medarbejderne, som ses i Nuuk.

Økonomiske forhold omkring Skattestyrelsens organisering

Ud fra en økonomisk betragtning vil den billigste løsning umiddelbart være at samle alle medarbejdere i Nuuk. Skattestyrelsen har imidlertid mange borgervendte opgaver og skal derfor også være til stede uden for Nuuk. En spredt organisation medfører både udgifter og besparelser:

- Ud over udgifter til husleje, el, vand og varme med videre, er der udgifter til rejser, hotelophold og dagpenge i forbindelse med medarbejderes besøg i Nuuk henholdsvis ledelsens besøg hos de enkelte kontorer og afdelinger.
- Styrelsens udadvendte opgaver i form af vejledning, kontrol og fogedvirksomhed er omkostningskrævende, men lettes i et vist omfang af tilstedeværelsen flere steder i Grønland. Det er muligt at anvende digitale kommunikationsmidler, men fysisk tilstedeværelse er ofte nødvendig inden for styrelsens opgaveområde.
- Der afholdes betydelige udgifter til skatterevisorernes kontrolbesøg. Selvom der er ønske om at hjemtage skatterevisionen til Grønland, er det næppe realistisk med de lønforhold man kan tilbyde.

- Naggataatigut ataqatigiinnerunissaq, suleqatigiinnerup attaveqatigiinnerullu nukittorsarnissaa, kiisalu ataatsimut suleqatigiilluarnissaaq pilersinniarlugu ukiut marluk/pingasukkaarlugit sulisut tamaasa katerisimaartinnerinnut aningaasartuuteqartoqartarpoq. Ilaatigut Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik 2014-imi ulluni pingasuni sulisut 100-t missaanniit-tut tamarmik peqataaffigisaannik Kangerlussuarmi isumasioqatigiissitsivoq. Tamannalu sulisunut 110-t missaanniittunut iluatsittumik Kangerlussuarmi 2017-imi ingerlanneqaqqippoq. Akia 1.200.000 kr.-it missaanni.

Assersuummik eqikkaaneq

Pisortat suliffeqarfiutaasa inissinneqarnissaannut isumaliuutersuutit pillugit Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup misillitagai tunngavigalugit erseqqissarneqassaaq, pisortani suliffeqarfinnik inissiineq ilaatigut oqaluttuarisaaneq tunngavigalugu ilaatigullu innuttaasut eqqarsaatigalugit pisarsimammat. Maniitsumi naatsorsuuserinermik immikkoortortaq pillugu assersuutip kalerrisaarutigaa, immikkut ilisimasalinnik eqiterinissaaq imaluunniit siammarterinissaaq ajornarlunilu periarfissaanngingajalluinnartoq.

Tamatuma saniatigut mikinerusunik allaffiliinissaaq pinngitsoortinniarneqartariaqarpoq, allaffinnillu inummik ataasiinnarmik sulisulinnik pilersitsinaveersaartoqartariaqarpoq, taamaasiornikkut innuttaasunut attaveqarsinnaanermik pilersitsinnaangaluaranniluunniit. Akileraartarnermut Aqutsisoqarfittut siaruarsimasumik aqqissuussisimanermi, aqqissuussaanerup malitsigisaanik aningaasartuuteqartoqarlunilu sipaaruteqartoqarsinnaavoq. Pingaarnepaat marluk tassaapput, innuttaasut isumagineqarsinnaanerit, kiisalu sulisussanik piukkunnaateqartunik atorfinitsitsisinnaaneq.

1.3 Inuiaqatigiit aqqissugaanerit – nutsertariaatsip qulaajarnera tunngavilersuutillu

Oqartussaasut pilersaarusiorniarpata inuiaqatigiinni aqqissugaanerup ineriartornera pillugu paasisimasat pisariaqarput. Inuiaqatigiit aqqissugaaneranni tunngaviit tallimat (ukiut, suaassuseq, inunngorneq, toquneq, nuttartarnerneq) nuna tamakkerlugu pilersaarusiarnut nassuiaatini siuliini peqqissaarussamik misissoqqissaarneqarput.

Ukiok manna misissueqqissaarnerit nuttartarnermut tunngassapput. Nuttartarnerneq nuuttarnertut illuarnertullu isigineqarsinnaavoq.

- Endelig afholdes udgifter til at samle alle medarbejdere hvert andet/tredje år for at øge sammenholdet, styrke samarbejde og kommunikationen, samt skabe en fælles holdånd. Skattestyrelsen afholdt blandt andet et tredages seminar i Kangerlussuaq i 2014 for samtlige medarbejdere ca. 100 personer. Dette blev i 2017 gentaget med succes i Kangerlussuaq for ca. 110 medarbejdere. Pris ca. 1.200.000 kr.

Opsummering af eksempel

Ved overvejelser om lokalisering af offentlige arbejdspladser kan det på baggrund af Skattestyrelsens erfaringer fremhæves, at placering af offentlige arbejdspladser er sket dels på baggrund af historie, dels af hensyn til borgerne. Det konkrete eksempel med regnskabsenheden i Maniitsoq signalerer, at det er svært og nærmest umuligt at centralisere eller decentralisere specialistenheder.

Derudover bør der generelt undgås mindre kontorer, og man bør helt afholde sig fra at etablere enkeltmandskontorer på trods af den borgervendte kontakt, man derved kunne etablere. En spredt organisation som Skattestyrelsens har både udgifter og besparelser som følge af sin struktur. De to vigtigste elementer er, at der kan tages hensyn til borgerne, samt at der kan ansættes kvalificeret arbejdskraft.

1.3 Demografi – afdækning af flyttemønstre og begrundelser

Viden om den demografiske udvikling er vigtig, når myndighederne skal planlægge. De fem basale elementer i demografien (alder, køn, fødsel, død, mobilitet) er blevet analyseret indgående i tidligere de to foregående landsplanredegørelser.

I år vil analyserne koncentrere sig om mobilitet. Mobilitet kan ses som flytning og som migration. Når man flytter mellem bosteder internt i landet, kaldes det flytning. Når man flytter mellem to lande, kaldes det migration.

Nunami najugaqarfiit akornanni nuunnerit nuunnertut taaneqartarput. Nunat marluk akornanni nuunnerit, illuarnertut taaneqartarput.

Nuttartarneq sanaartugassanillu pilersaarusionerq attuumassuteqarput. Najugaqarfik qimagussorfiuppat, taava najugaqarfittut nussorfiusutut nutaanik sanaartorfiunissaanut pisariaqartitsiffiussanngilaq. Taamali ajornanngitsiginngilaq. Nuttartarneq atuuttoq kisimi aalajangiisuuneq ajorpoq. Pissutsit assigiinngitsut aalajangeeqataasarput, nuttartarneq ilanngaateqarfigereerlugu pingaaruteqartuuvoq.

1.3.1 Illoqarfinnut nutsertarneq

Inuit sumiiffinnit mikinerusunit sumiiffinnut annerusunut nutsertarnerat, illoqarfinnut nutsertarnerat taaneqartarpoq (urbanisering). Amerlanerit najugaqarfinnut annernut nuukkusuttarnerat nunarsuarmi atugaavoq. Maani nunatsinni illoqarfinnut nutsertarneq ukiut 80-t sinnerlugit atugaasimavoq.

Najugaqarfiit misissorsinnaajumallugit angissutsinut agguarlugit eqimattanut arfinilinnut immikkoortiterneqarput. Eqimattat taakku arfinillit Titartagaq 1.12-imi nassuiarneqarput.

Der er en sammenhæng mellem mobilitet og fysisk planlægning. Når et bosted oplever fraflytning, vil der ikke være det samme behov for nybyggeri, som der vil være for et bosted, der oplever tilflytning. Helt så enkelt er det dog ikke. Det er ikke kun den aktuelle nettomobilitet, der er afgørende. Mange faktorer spiller ind, men nettomobilitet er en vigtig faktor.

1.3.1 Urbanisering

Det, at folk flytter fra mindre steder til større steder, kaldes urbanisering. Det er en global tendens, at flere og flere ønsker at flytte til et større bosted. Urbaniseringsprocessen herhjemme har stået på i mere end 80 år.

For at kunne analysere bostederne er de inddelt i seks grupper efter størrelse. De seks grupper er beskrevet i Figur 1.12.

Qallunaatut taaguut	Kalaallisut taaguut	Nassuiaat
Dansk betegnelse	Grønlandsk betegnelse	Definition
Hovedstad	Najugaqarfiit pingaarnersaat	Innuttaasut > 6.000 indbyggere
Hovedbosted	Najugaqarfiit pingaarnarit	Innuttaasut 3.000-6.000 indbyggere
Større bosteder	Najugaqarfiit annerit	Innuttaasut 700-2.999 indbyggere
Bosteder	Najugaqarfiit	Innuttaasut 200-699 indbyggere
Mindre bosteder	Najugaqarfiit minnerit	Innuttaasut 50-199 indbyggere
Mindste bosteder	Najugaqarfiit minnerpaat	Innuttaasut < 50 indbyggere

Titartagaq 1.12. Najugaqarfiit angissusaat apeqqutaatillugit agguaneq.

Figur 1.12. Inddeling af bosteder efter størrelse.

Nunatsinni innuttaasut, najugaqarfinni ataasiakkaani qassit najugaqarneri piffissap ingerlanerani allanngoriartarput. Titartagaq 1.13-imi kisitsisit takuneqarsinnaapput.

Det ændrer sig over tid hvor mange af landets indbyggere, der i bor indenfor hvert enkelt form for bosted. Figur 1.13 viser tal for dette.

	<50	50-199	200-699	700-2999	3000-6000	>6000	Inuttaasut katillugit Samlet befolkning
1938	4.070	8.598	4.206	1.437	0	0	18.311
1956	1.144	7.867	6.876	12.327	0	0	28.214
1977	436	4.623	7.250	16.855	10.660	8.545	48.369
1997	280	3.745	7.728	12.133	18.506	12.909	55.301
2017	401	3.528	4.961	12.949	16.165	17.600	55.604

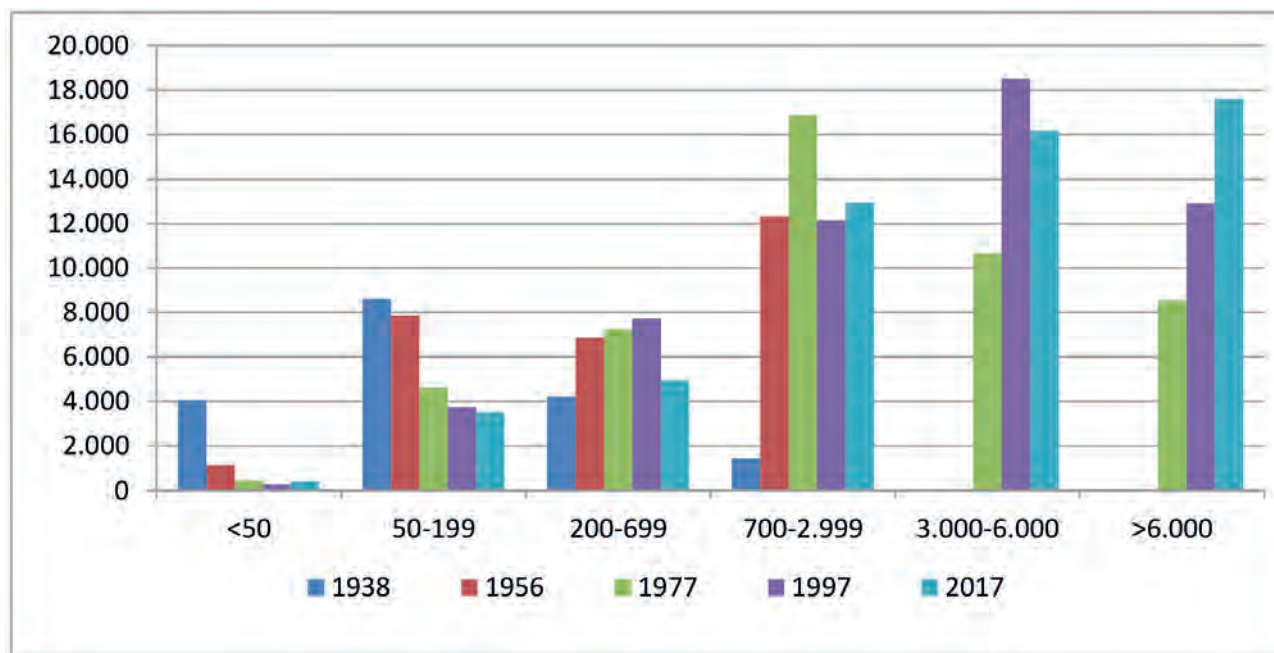
Titartagaq 1.13. 1938-imit 2017-imut innuttaasut, najugaqarfiit angissusaannut agguarlugit. 1957-imi 1937-imilu kisitsisit pissarsiassaasimangillat, taak-kununnga taarsiullugit 1938-imit 1956-imillu kisitsisit atornerqarput. 1938-imi eqimattani inukinnerpaanut kisitsisit nalorninarput, eqimattanili inoqarnerpaanut kisitsisit qularnaatsutut isigineqarput. Paasissutis-sarsiffik: Ukiuni arlalinni 'Beretninger om Grønland'-it aamma Naatsorsueqqissaartarfik.

Figur 1.13. Befolkning fordelt på bostedstørrelser fra 1938 til 2017. Tal for 1957 og 1937 har ikke været tilgængelige, hvorfor der er anvendt tal for 1938 og 1956 i stedet. Tallene for 1938 er for de to grupper med færrest indbyggere lidt usikre, mens tallene for de fire grupper med flest indbyggere anses som sikre. Kilde: Diverse årgange af 'Beretninger om Grønland' samt Grønlands Statistik.

Titartagaq 1.14-imi kitsisit takussutissatut takutinneqarput. Assersuutigalugu 2017-imut sanilliullugu 1938-mi innuttaasut amerlanerpaartaat najugaqarfinni 50-it ataallugit inulinni najugaqarsimasut ersaritorujussuuvoq. Aamma takuneqarsinnaavoq, 1956-ip kingorna aatsaat najugaqarfimmik 3.000-it sinnerlugit inulimmik nunatsinni peqalertoq, tamatumalu kingorna najugaqarfinni annerusuni ineriartorneq pingaarnertut ingerlasimavoq.

I Figur 1.14 er tallene vist grafisk. Det er eksempelvis meget tydeligt, at der boede en større del af befolkningen i bosteder med mindre end 50 indbyggere i 1938 end der gør i 2017. Det ses også, at det først er efter 1956, at landet får et bosted, hvor der er flere end 3.000 indbyggere, og det er i de større bosteder den primære vækst har ligget siden da.

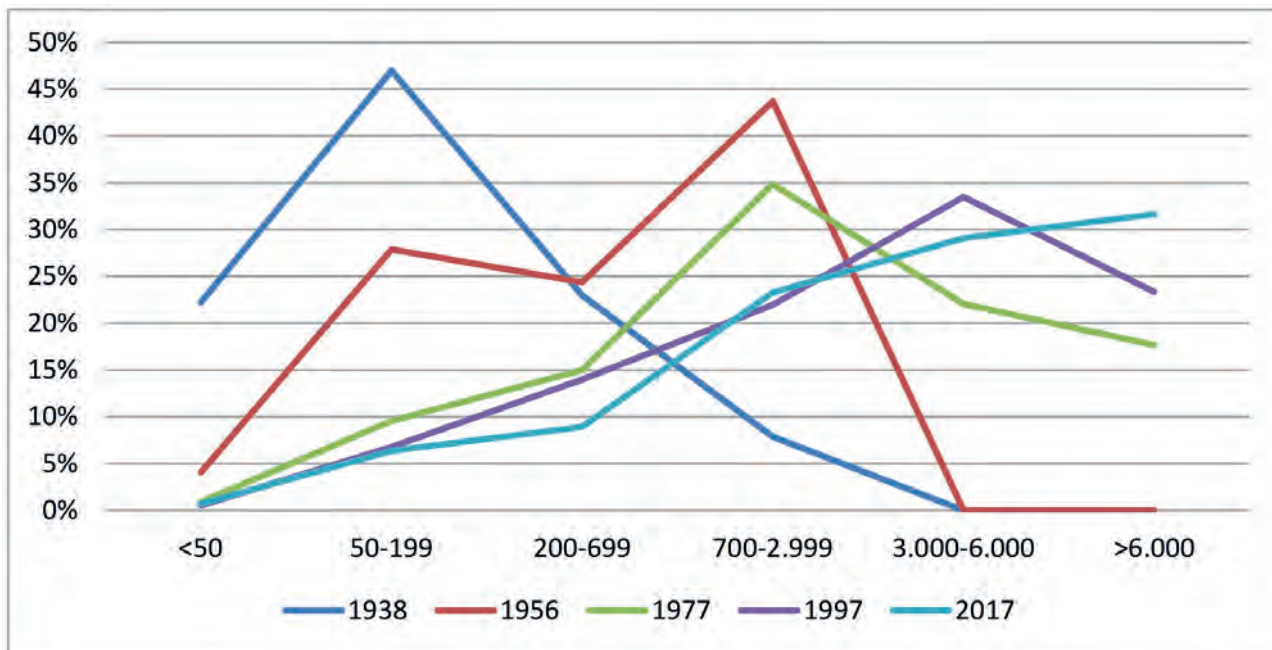

Titartagaq 1.14. Innuttaasut najugaqarfiit angissusaannut agguarlugit 1938-mit 2017-imut takussutissaq.

Figur 1.14. Grafisk visning af befolkning fordelt på bostedstørrelser fra 1938 til 2017.

Kisitsisit Titartagaq 1.15-imisut aamma takutinneqarsinnaapput. Titartakkami takutinneqarpoq ukiuni takutinneqartuni najugaqarfittut taaneqartuni tamani innuttaasut amerlassusai procentinngorlugit najugaqarsimanersut.

Tallene kan også illustreres som i Figur 1.15. Figuren viser hvor stor en procentdel af befolkningen, der de viste årstal boede indenfor hver bostedskategori.

Titartagaq 1.15. Innuttaasut najugaqarfiit angissusaannut agguarsimanageri procentinngorlugit 1938-mit 2017-mut takussutissaq. Titarnerit takutippaat, ukiut 75-it sinnerlugit najugaqarfinnut annerusunut nutser-tarneq annertusiartuaarsimasoq.

Titartagaq 1.15-ip takutippaa, 1938-imi nunap inuisa 47 %-ii najugaqarfinni 50-it 199-illu akornanni inulinni najugaqarsimasut. Tamanna 1956-imi allanngorsimavoq. 1956-imi nunap inuisa 44 %-ii najugaqarfinni 700-t 2.999-illu akornanni inulinni najugaqarsimapput. Ukiut 20-rpiaat qaangiummata, tassa 1977-imi, Kalaallit Nunaanni najugallit amerlanerpaartaat suli najugaqarfinni 700-t 2.999-illu akornanni inulinni najugaqarsimapput. Kisiannili amerlassutsit 35 %-imut appararsimallutik. 1956-imi 3.000-it sinnerlugit inulinnik najugaqarfeqanngilaq. 1977-imi najugaqarfiit sisamat 3.000-it sinnerlugit inoqarput.

1997-imi najugaqarfiit nunap inuisa procentinngorlugu amerlanerpaat najugaqarfigisaat tassaapput najugaqarfiit 3.000-it 6.000-illu akornanni inullit. Nunap inuisa 33 %-ii najugaqarfinni taama angissusilinni najugaqarput. 2017-imi tamanna allanngorsimavoq, tamatumani najugaqarfik 6.000-it sinnerlugit inulik nunami innuttaasut procentinngorlugu amerlanerpaat najugarilersimammassuk. Tassa Nuuk, nunap inuisa 32 %-iisa najugaqarfiat.

Titartagaq 1.16-imi takutinneqarpoq, illoqarfinnut nutsertarnerup atugaanera paasiuminernerulaartoq. Titartakkami erserpoq, agguaqatigiissilugu najugaqarfiup angissusaa 1938-mit annertusiartuaarsimasoq.

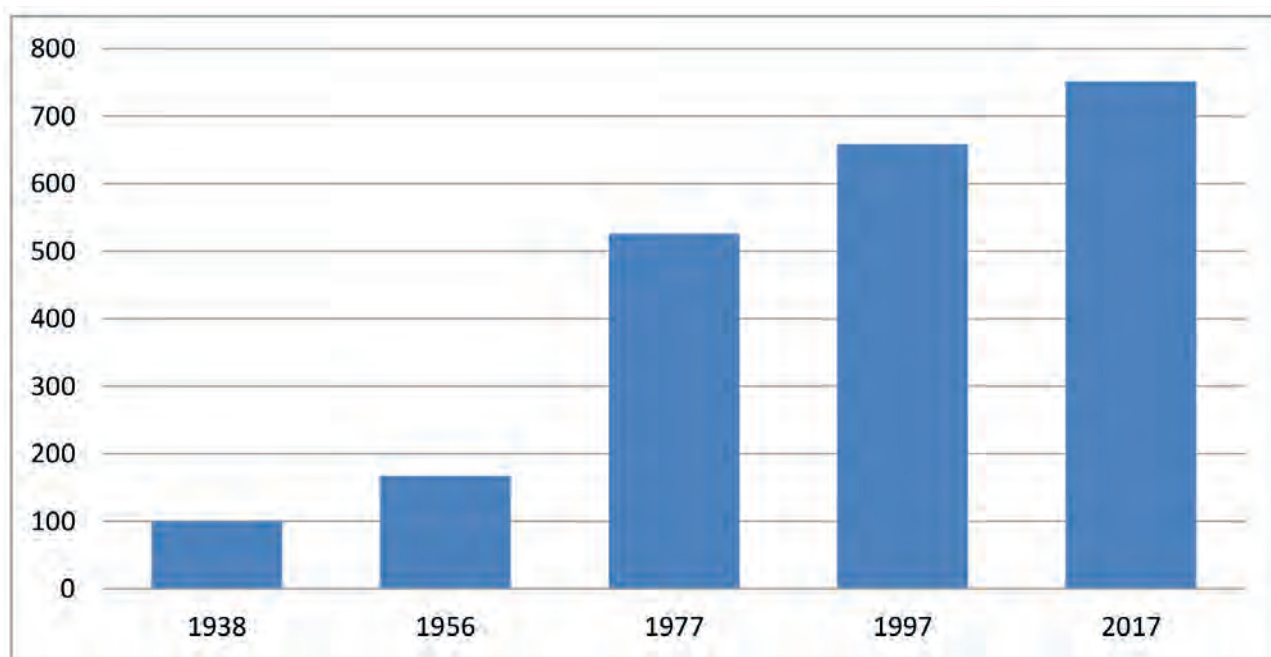
Figur 1.15. Grafisk visning af befolkning fordelt på bostedstørrelser fra 1938 til 2017 i procent. Linjerne viser, at der i mere end 75 år er sket en gradvis flytning mod større bosteder.

Figur 1.15 viser, at i 1938 boede 47 % af befolkningen i bosteder med mellem 50 og 199 indbyggere. I 1956 havde det ændret sig. I 1956 boede 44 % af befolkningen i bosteder med mellem 700 og 2.999 indbyggere. Godt 20 år senere, i 1977, var det fortsat bosteder med mellem 700 og 2.999 indbyggere, de fleste i Grønland boede i. Men andelen var faldet til 35 %. I 1956 var der ingen bosteder, som var større end 3.000 indbyggere. I 1977 var fire bosteder med mere end 3.000 indbyggere.

I 1997 var den bostedskategori, som husede den største procentandel af landets indbyggere, på mellem 3.000 og 6.000 indbyggere. 33 % af befolkningen boede i den største bosted. I 2017 er det ændret til, at nu er det bostedet med flere end 6.000 indbyggere, der har den største procentandel af landets indbyggere. Det er Nuuk, hvor 32 % af befolkningen bor.

1938-mi agguaqatigiissillugu najugaqarfik 100-nik inoqartarpoq. 1977-imi agguaqatigiissillugu najugaqarfik 525-nik inoqartarluni, kiisalu 2017-imi kisitsit 751-imut qaffassimavoq.

Figur 1.16 viser tendensen til urbanisering på en lidt mere enkel måde. Af figuren fremgår det, at den gennemsnitlige størrelse bosted siden 1938 kontinuerligt er steget. I 1938 var den gennemsnitlige størrelse bosted på 100 indbyggere. I 1977 var den gennemsnitlige størrelse 525 indbyggere, og i 2017 er tallet steget til 751 indbyggere.

Titartagaq 1.16. Ukiuni 1938, 1956, 1977, 1997 aamma 2017-imi agguaqatigiissillugu najugaqarfiit angissusaat. Ukiut 75-it sinnerlugit agguaqatigiissillugu najugaqarfiit angissusaa annertusiartuaarsimasooq takuneqarsinnaavoq.

Figur 1.16. Den gennemsnitlige størrelse bosted for årene 1938, 1956, 1977, 1997 og 2017. Gennem mere end 75 år ses en kontinuerlig stigning i den gennemsnitlige størrelse bosted.

Ukiut 300-t matuma siorna najugaqarfiit angissusaat pillugit kisitsisitigut paasissutissanik tatiginartunik peqanngilaq. Oqaluttuarisaanermili nassuiaanerit naapertorlugit erserpoq, najugaqarfiit amerlanerpaat 50-it ataallugit inoqartartut. Najugaqarfinnut annerusunut nutsernerup qanga iluamik aallartissimanera nassuiaammi matumani aalajangerneqassanngilaq. Qularnaatsuuvorli, ukiut 75-it sinnerlugit ingerlanerini inuiaqatigiinni ineriartortoqarsimanera, tassani ingerlaavartumik nunap inui najugaqarfinnut annerusunut katersuukkiartorsimallutik. Siullermik nunap inui procentinngorlugit amerlanerpaat najugaqarfinni 50-it ataallugit inulinni najugaqartarsimapput. 1938-imi najugaqarfinni 50-it aamma 199-it akornanni inulinni nunap inui procentinngorlugit amerlanerpaat najugaqarput. Ineriartorneq ullumimut ingerlaannarpoq, ullumi najugaqarfinni 6.000-init amerlanerusunik inulimmi nunap inui procentinngorlugit amerlanerpaat najugaqarput.

Der findes ingen pålidelig statistik for, hvor store bostederne var for mere end 300 år siden. Af de historiske beskrivelser fremgår det dog, at langt de fleste bosteder omfattede mindre end 50 indbyggere. Hvornår vandringen mod større bosteder begynder for alvor falder uden for denne redegørelse at afgøre. Sikkert er det dog, at vores samfund gennem mere end 75 år er gennemgået en proces, hvor befolkningen løbende har samlet sig i større bosteder. Førhen boede den største procentandel af befolkningen i bosteder på mindre end 50 indbyggere. I 1938 var det bosteder med mellem 50 og 199 indbyggere, som husede den største procentandel af befolkningen.

Oqaatigineqarsinnaangilaq, ineriartorneq tamanna nunami inuit amerlassusaannut qanoq sunniuteqarsimanersoq. Qularnaalluarsinnaavorli, illoqarfinnut nutsertarneq sulii ineriartortoq tunngavittut allanngortinneqarsinnaangitsaq. Maannamut, najugaqarfiit angissutsit assigiinngitsut arfinillit taakku akornanni innuttaasut katillugit amerlassusaat taamaallaat isiginiarneqarsimapput. Najugaqarfiit angissutsit assigiinngitsut arfinillit taakku amerlassusaat pineqarpat, assiliaq allaaneruvoq (Titartagaq 1.17).

Processen er fortsat frem til i dag, hvor det er gruppen af bosteder med flere end 6.000 indbyggere, som huser den største procentandel af befolkningen.

Det er ikke muligt at sige, hvordan denne proces har påvirket udviklingen i befolkningstallet her i landet. Det er dog nok ret sikkert, at det ikke er muligt fundamentalt at ændre den tendens, som ligger i den fortsatte urbaniseringsproces. Indtil nu er der kun blevet set på det samlede antal borgere, der har boet i de seks forskellige størrelser bosted. Når det gælder antallet af bosteder i de seks forskellige kategorier, så er billedet lidt anderledes (Figur 1.17).

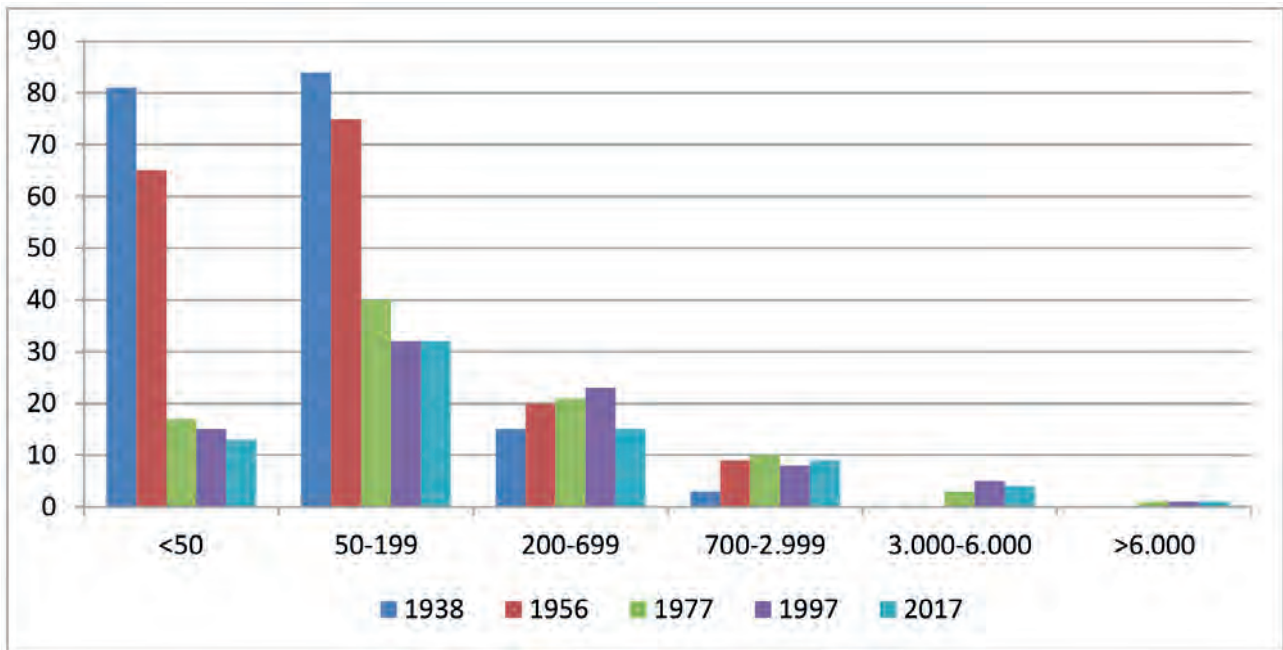
	<50	50-199	200-699	700-2999	3000-5999	>6000	Najugaqarfiit Katillugit Bosteder i alt
1938	81	84	15	3	0	0	183
1956	65	75	20	9	0	0	169
1977	17	40	21	10	3	1	92
1997	15	32	23	8	5	1	84
2017	13	32	15	9	4	1	74

Titartagaq 1.17. Najugaqarfiit amerlassusaat angissutsinut agguarlugit, 1938-mit 2017-imut. Titartagaq 1.13-imut oqaaseqaatit takukkit.

Figur 1.17. Antal bosteder efter størrelse fra 1938 til 2017. Se bemærkning til figur 1.13.

Titartagaq 1.18-ip ersersippaa, najugaqarfiit 50-it ataallugit inullit najugaqarfiillu 50-it 199-illu akornanni inullit 1938-imi amerlassutsikkut annertunerpaasimasut. Kingusinnerusukkut najugaqarfiit 50-it ataallugit inullit pingaarnertut annertuumik ikileriarsimapput. Tamanna najugaqarfiit annerusut amerliartornerani pisimavoq.

Af Figur 1.18 fremgår det, at bosteder med færre end 50 indbyggere og bosteder med mellem 50 og 199 indbyggere antalsmæssigt var dominerende i 1938. Senere er antallet af bosteder i specielt gruppen med færre end 50 indbyggere blevet væsentligt mindre. Det er sket i takt med, at antallet af de større bosteder er vokset.

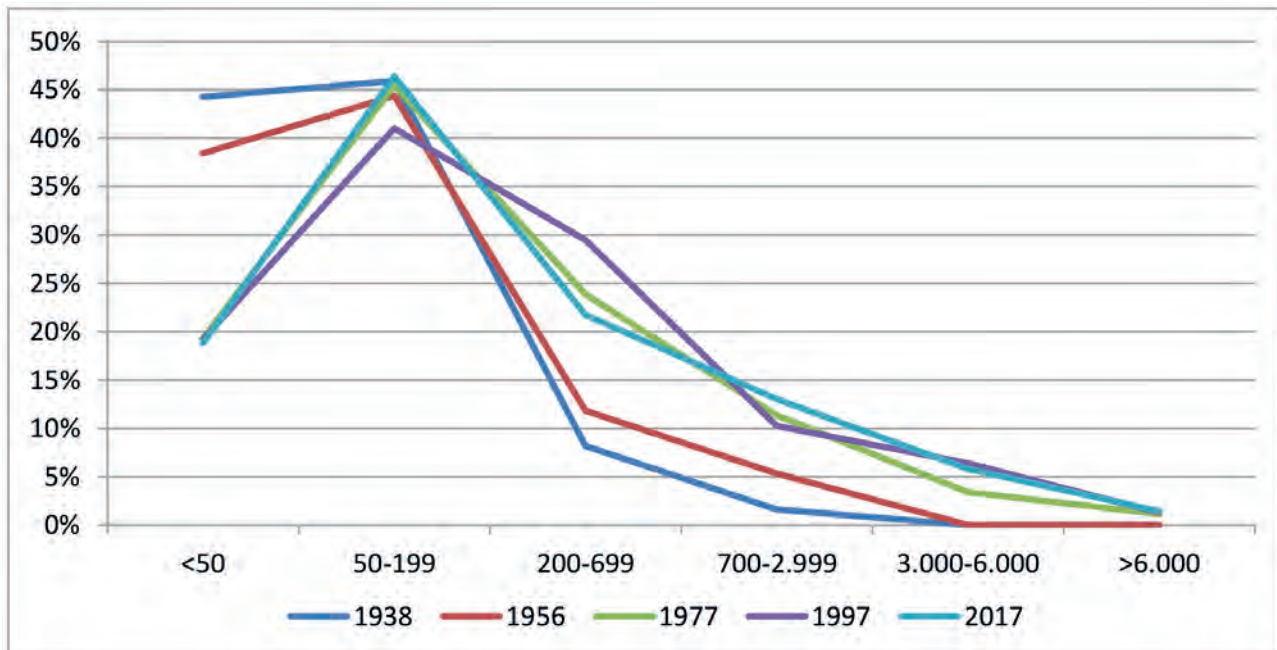

Titartagaq 1.18. 1938-mit 2017-imut annertussutsimut agguarlugit najugaqarfiit amerlassusaannut takussutissaq.

Najugaqarfiit assigiinngitsut ukiuni takutinneqartuni procentinngorlugit amerlassusaat Titartagaq 1.19-imi takutinneqarput. Matumani ukiut misissoqqissaarneqartut tallimat 1938-imiit 2017-imut tamarmik takutipaat, najugaqarfiit 50-init 199-illu akornanni inullit procentitigut amerlanerpaajusimallutillu sulii amerlanerpaajusut. Ukiuni tallimani taakkunani takutinneqartuni tamani, eqimattat taakku najugaqarfinni tamani 38 %-it 46%-illu akornanni inissisimapput.

Figur 1.18. Grafisk visning af antal bosteder efter størrelse fra 1938 til 2017.

Figur 1.19 viser den procentvise andel af de forskellige bostedkategorier de viste år. Her fremgår det for alle de fem analyserede årstal fra 1938 til 2017, at det er gruppen af bosteder med mellem 50 og 199 indbyggere, som har udgjort og fortsat udgør procentvis den største gruppe. For alle de fem viste år udgør den gruppe ret konstant mellem 38 % og 46 % af samtlige bosteder.

Titartagaq 1.19. 1938-mit 2017-imut angissutsimut agguarlugit najugaqarfiit amerlassusaat procent-inngorlugit takussutissaq.

Najugaqarfiit tamaasa eqqarsaatigalugit procent-inngorlugit najugaqarfiit minnerpaat annikilliar-tuinnarnerat takuneqarsinnaavoq, killormuanik najugaqarfiit tamaasa eqqarsaatigalugit procent-inngorlugit, najugaqarfiit annerit amerliartuinnarnerat takuneqarsinnaalluni. Illoqarfinnut nutsernerup sivilisujunera, ukiut 75-it sinnerlugit ingerlasimasoq eqqarsaatigissagaani, ukiuni 80-ingajanni piffissaq misissoqjissaarneqartoq tamakkingajallugu, najugaqarfiit 50-it 299-illu akornanni inullit, najugaqarfinni procentinngorlugu amerlanerpaasimapput.

Ukiuni tulliuttuni 10-ni, 20-ni imaluunniit 30-ni qanoq pisoqarsimanissaanik oqaaseqarnissatsinnut kisitsisit tunngavissinngilaatigut. Najugaqarfiit amerlassusaat katillugit 1938-mi 183-init 2017-imi 74-inut appariarsimapput. Allatut oqaatigalugu najugaqarfiit amerlassusaasa affaat sinnerlugit ikileriarsimapput. Tamanna illoqarfinnut nutsernerup pissusissamisoortumik kingunerigunarpaa.

Figur 1.19. Grafisk visning af antal bosteder efter størrelse fra 1938 til 2017 i procent.

Gruppen af de mindste bosteder viser en konstant faldende procentandel af samtlige bosteder, mens grupperne af de større bosteder viser en samlet konstant voksende procentandel af samtlige bosteder. På trods af den langvarige urbaniseringsproces, som har forløbet i mere end 75 år, så har det i hele den analyserede periode på næsten 80 år konstant været gruppen af bosteder med mellem 50 og 299 indbyggere, der procentvis har udgjort den største gruppe af bosteder.

Tallene giver ikke grundlag for at sige noget om, hvordan det kommer til at se ud i de næste 10, 20 eller 30 år. Det samlede antal af bosteder er faldet fra 183 i 1938 til 74 i 2017. Antallet af bosteder er med andre ord mere end halveret. Det lader til at være en logisk konsekvens af urbaniseringsprocessen.

1.3.2 Ikaarsaarneg

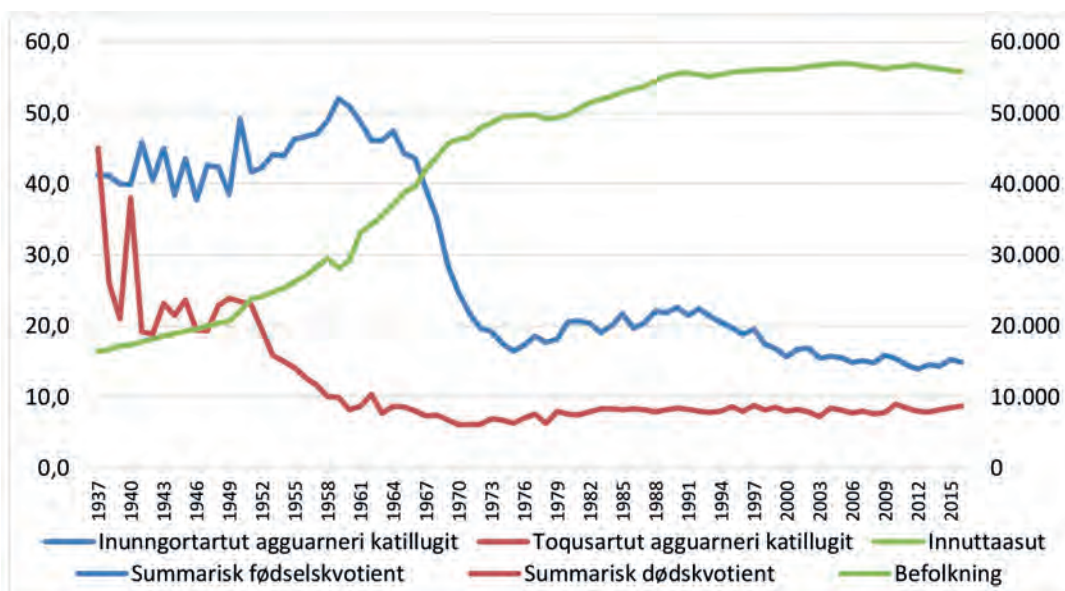
Ukiuni 200-ni kingullerni inuiaqatigiit nutarsaanermik nalaataqarsimappata, taava inuiaqatigiit amerlanerit ikaarsaariarnertut taaneqartartumik nalaataqarsimasarput. Inuiaqatigiit aqqissugaaneranni ikaarsaariarnerup ilisarnaatigaa, toqusoortarnermit qaffasissumit kinguaaassioartarnermillu qaffasissumit toqusoortarnermut appasissumut kinguaaassioartarnermullu appasissumut ikaarsaariartoqarsimasarmat. Siullermik toqusoortarneq appariartarpoq kingornalu kinguaaassioartarneq appartarluni. Ikaarsaariarnermi tamatumani inuttaasut amerlisarput.

Kalaallit Nunaata ikaarsaariarnera Titartagaq 1.20-imi takutinneqarpoq. Toqusoortarneq kinguaaassioartarnerlu pillugit kisitsisit siullit 1937-meersuupput. 1930-kkut qiterpiaani, toqusoortarneq appariartorsimavoq (titarneq aappaluttoq). 1960-ip missaanut appariartorpoq. Piffissami tassani aatsaat kinguaaassioartarneq appariartulerpoq (titarneq tungujortoq). Ukiut 20-t ingerlanerinnaani inunngortartut akulikisusaanni appariartorneq sukkasuumik ingerlavoq. 1930-kkunniik 1980-ikkunnut ikaarsaariarfimmi inuttaasut amerlerujussuarput (titarneq qorsuk).

1.3.2 Transition

Når et samfund inden for de seneste 200 år har gennemløbet en moderniseringsproces, så har de fleste samfund gennemløbet en såkaldt transition. Den samfundsmæssige transition er kendetegnet ved, at der ser en ændring fra en tilstand med høj dødelighed og høj fertilitet til en tilstand med lav dødelighed og lav fertilitet. Først falder dødeligheden, og senere falder fertiliteten. I den overgangsperiode sker der en befolkningstilvækst.

For Grønland ser transitionsforløbet ud som vist i Figur 1.20. De tidligste tal på dødelighed og fertilitet er fra 1937. Netop i midten af 1930'erne ser det ud til, at dødeligheden begynder at falde (rød linje). Den falder frem til omkring 1960. Først på det tidspunkt begynder fertiliteten at falde (blå linje). Faldet i fødselshyppigheden falder kraftigt over blot 20 år. I transitionsperioden fra 1930'erne til 1980'erne sker der en kraftig befolkningstilvækst (grøn linje).

Titartagaq 1.20. Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni ikaarsaariarnerup assiliartalernera. 1960 sioqqullugu kisitsisit nalorninartoqarput. Assersuutigalugu 1950 sioqqullugu kisitsisinut kisimik pineqarput Kitaani Thulemilu (taamani taaneqartarneratut) innuttaasut. Aamma 1960-ip missaani kisitsisini ersarluttoqalaarpoq. Ikaarsaariarnerli tamaat isigissagaanni nalorninartut tamakku allannguinnigillat.

Paasissutissarsiffik: Ukiuni arlalinni 'Beretninger om Grønland'-it aamma Naatsorsueqqissaartarfik.

Figur 1.20. Illustration af Grønlands demografiske transition. Der er nogen usikkerhed ved tallene før 1960. Eksempelvis vedrører tallene fra før 1950 kun befolkningen i Vestgrønland og Thule (som det hed dengang). Desuden er der noget støj lige omkring 1960. Disse usikkerheder ændrer dog ikke ved det overordnede billede af transitionen.

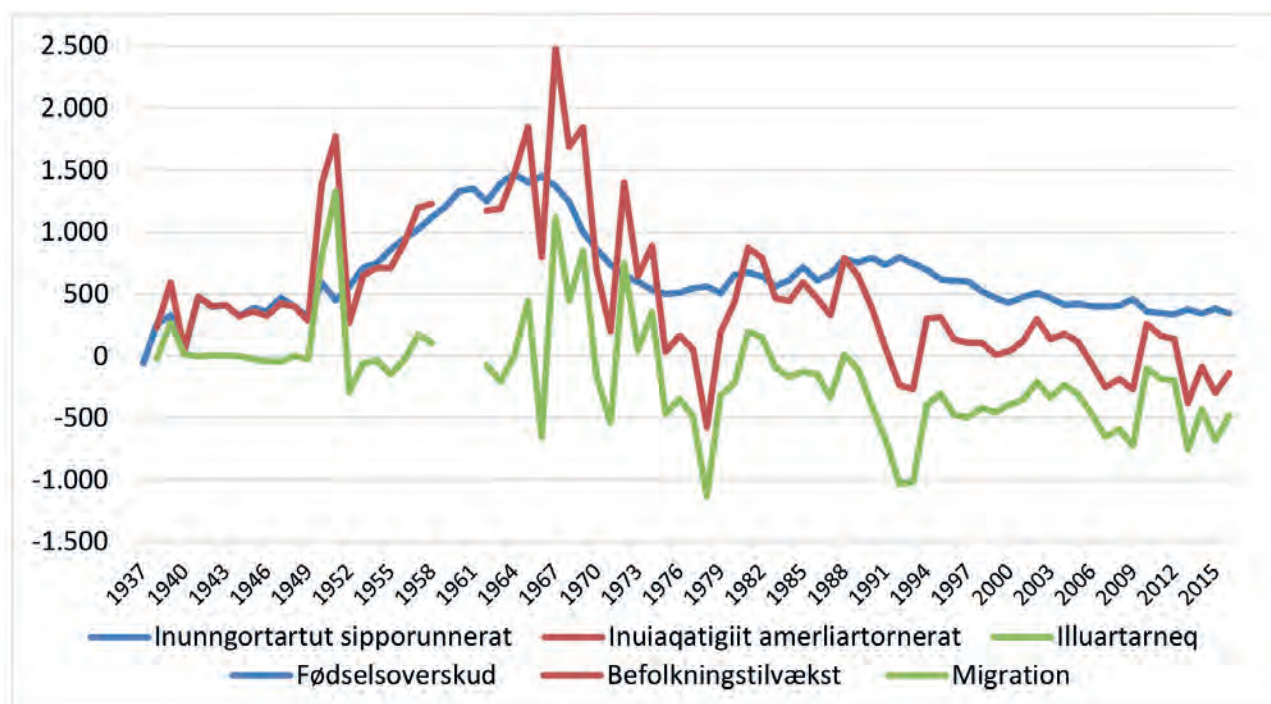
Kilde: Diverse årgange af 'Beretninger om Grønland' samt Grønlands Statistik.

Pissutsilli arlallit maluginiagassaapput. Siullertut ikaarsaariarfiup pingaarnersaa piffissami sivikitsuinnarmi ukiut 40-t missaannaani, 1930-kkut qeqqaniik 1970-ikkut qeqqanut pisimavoq. Assersuutigissagaanni Danmarkimi inuiaqatigiit ikaarsaariarnerat assingusoq ukiut 200-t missaanni sivisutigisumik pisimavoq, tassa 1700-kkut naaneranniik 1900-kkut naanerata tungaannut pisimalluni. Aappaattut eqqumiiginarsinnaavoq, oqimaaqatigiinnermi nutaami, inunngortut toqusullu amerlassusaanni, 1970-ikkunni ersertumi naatsorsuutigineqarsinnaasumik qaffasissutsip nikingalaarnera. Tamatumata takutippaa, ikaarsaariarneraq suli naammassivissimangitsoq.

Inunngortut toqusullu amerlassusaasa assigiinngissusaata takutippaa, ukiuni kingullerni 40-ni inunngortartut amerlanerujuarsimasut. Tamanna innuttaasut amerliartuinnarnerannik kinguneqartussaagaluarpoq, kisiannili innuttaasut amerlassusaannut takussutissap (titarneq qorsuk) takutippaa, ukiuni 40-ni kingullerni innuttaasut amerlassusaat allannguajaatsuusimasut.

Der er flere faktorer, som er bemærkelsesværdige. For det første er den centrale del af transitionen sket over en særdeles kort periode på ca. 40 år fra midten af 1930'erne til midten af 1970'erne. Til sammenligning skete den tilsvarende transition i det danske samfund over ca. 200 år fra slutningen af 1700-tallet til slutningen af 1900-tallet. For det andet er det påfaldende, at den nye balance, som fremkommer i 1970'erne mellem antallet af fødsler og dødsfald ikke ligger på helt samme niveau, som det ellers kunne forventes. Det indikerer, at transitionen endnu ikke er fuldt gennemløbet endnu.

Netop forskellen mellem antallet af fødsler og dødsfald viser, at der de seneste 40 år har været et konstant fødselsoverskud. Det skulle egentlig resultere i en konstant befolkningstilvækst, men som grafen for befolkningstallet (grøn linje) viser, så har antallet af indbyggere været næsten konstant i de seneste 40 år.

Titartagaq 1.21. Illuarterneq (titarneq qorsuk) inunngortartut sipporunnerat (titarneq tungujortoq) aamma inuiaqatigiit amerliartornerat (titarneq aappaluttoq). 1960-ip nalaani inuiaqatigiit ineriartorneranni annertuumik nikerartoqarpoq. Tamanna erseqqarlunnerusimassaaq. Taamaattumik kisitsisit takussutissami ilanngunneqanngillat Paasissutissarsiffik: Ukiuni arlalinni 'Beretninger om Grønland'-it aamma Naatsorsueqqissaartarfik.

Figur 1.21. Migration (grøn linje) som funktion af fødselsoverskud (blå linje) og befolkningstilvækst (rød linje). Der er nogle meget store udsving ved befolkningstilvæksten omkring 1960. Der må være tale om en form for støj. Derfor er tallene for disse år udeladt af figuren. Kilde: Diverse årgange af 'Beretninger om Grønland' samt Grønlands Statistik.

Titartagaq 1.21-mi atuarneqarsinnaavoq, nunamut nussortoqarnerusimanersoq imaluunniit avammut nussortoqarnerusimanersoq. Ukiuni, titarneq aappaluttoq titarnerup tungujortup ataaniiffiini Kalaallit Nunaanniit avammut nussortoqarsimavoq. Sorsunnersuup Aappaata nalaani nunamut nussortoqaranilu avammut nussortoqanngilaq. Titarnerit aappaluttoq tungujortorlu imminnut malipput, titarnerlu qorsuk 0-ip missaaniippoq. 1950-ip nalaani nunatsinnut malunnartumik nussortoqarsimasoq takuneqarsinnaavoq. Piffissami tamatuma nalaani nutarsaanerup aallartinneranik pissuteqarsinnaavoq. Aamma 1960-ikkut nalaanni piffissani arlalinni nunatsinnut malunnartumik nussortoqarsimavoq. 1975-illi nalaanit assiliaq allanngorpoq. Ukiuni 1979-ip namminersornerunerup eqqunneqarnerata kingorna nunatsinnut nussortoqalaarsimanera takuneqarsinnaavoq.

Ukiut 40-t sinnerlugit kingulliit isigigaanni nalinginnaasuuneruvoq, nunatsinnit avammut nussornerup allanngujuitsuusuaannangajannera. Avammut nussorneq allanngujuitsoq tamanna siunissaq ungasinerusoq eqqarsaatigalugu inuiaqatigiinnik imminnut nappassinnaasunik takorluukkamut akorngutaanerpaasinnaavoq. Avammut nussortarnermik tamatuminnga unitsitsinngikkaanni, taava ukiualuit ingerlanerini namminermini nunap inuisa ikiliartornerinik kinguneqassaaq.

Immikkoortuni siulliini kommunit akornanni assigiinngissutsit aamma inoqarfiit angissusaasa akornanni assigiinngissutsit nassuiarluarneqarput. Assigiinngissutsit taakku isiginiarneri nunap immikkoortuisa iluini pilersaarusiormut pingaaruteqarsinnaavoq. Nunalli iluani assigiinngissutsit, avammut nussornerup allanngujaatsup unammillernartuanut atatillugu sunnuteqangaanngillat.

Af Figur 1.21 kan man læse, om der er sket en nettoindvandring eller en netto udvandring. De år, hvor den røde linje ligger under den blå linje, er der sket en nettoudvandring fra Grønland. Under Anden Verdenskrig var der ingen ind- og udvandring. Den røde og den blå linje følger hinanden, og den grønne linje ligger lige omkring 0. Omkring 1950 ser der ud til at ske en markant indvandring. Det kan være fordi moderniseringen blev igangsat på dette tidspunkt. Igen i 1960'erne er der i flere perioder sket en markant indvandring til landet. Men fra omkring 1975 ændrer billedet sig. Kun i årene lige efter hjemmestyrets indførelse i 1979 ses en lille indvandring.

Det generelle billede af de seneste mere end 40 år er, at der har været en næsten konstant nettoudvandring fra landet. Faktisk er denne konstante nettoudvandring nok den største trussel mod visionen om et bæredygtigt samfund på længere sigt. Hvis ikke det lykkes at få stoppet denne konstante nettoudvandring, så vil det i sig selv i løbet af få år give sig udslag i en tiltagende befolkningstilbagegang.

I de foregående afsnit er der gjort meget ud af at beskrive forskelle mellem kommuner og mellem bostedstørrelser. Det kan i den interne regionale planlægning have sin relevans at have øje for disse forskelle. De interne forskelle har dog ingen synderlig betydning i forhold til den udfordring, som den konstante nettoudvandring repræsenterer.

Avammut nussortarnerup allannguajaatsup, nunami tamarmi navianartorsiorititsisup, allanngortinnissaa anguniarlugu nunap immikkoortuisa, najugaqarfiit assigiinngitsut kommunillu akornanni suleqatigiinnissamut ilusilianik pilersitsinissaq annertuumik pisariaqartinneqarpoq.

Tamanna siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu inuiaqatigiit imminut napatissinnaanerit qulakkeerniarlugu tunngavittut atatitsisutut 2016-imut Napatitsinissamut Siuariartortitsinissamullu Pilersaarummi apeqqutitut naammassisassatut allaaserineqarpoq. Napatitsinissamut Siuariartortitsinissamullu Pilersaarummi tikkuarneqarpoq inuit nunami najugaqaannarusunnissaannut avataaniillu nunatsinnut nuukkusulernissaannut pilerinassuseq pingaaruteqartuusoq. Pilerinassuseq immikkoortuni tulluittuni sukumiinerusumik eqqartorneqassaaq.

Innuttaasut amerlassusissaanik missingersuutit, Naatsorsueqqissaartarfiup ukiut tamaasa suliarisagaat, ukiuni kingullerni ineriartornerit, pingaarnertut tunngavigalugit suliarineqartarput. Taamaasillutik missingersuutini takutinneqanngillat, nuna tamakkerlugu imaluunniit nunap immikkoortuisa ilaani sinaakutissanut piumasaqaatit malunnartumik allanngusagalarpata, innuttaasut amerlassusaannut qanoq sunniuteqarsinnaanersut.

Missingersuutilli takutissinnaavaat, nuna tamakkerlugu imaluunniit nunap immikkoortuisa ilaani sinaakutissanut piumasaqaatit malunnartumik allanngunngippata, innuttaasut amerlassusaat qanoq ineriartorsinnaanersut.

Ukiut 40-t ingerlanerini avammut nussorneq allannguajaatsaq, Titartagaq 1.21-mi takuneqarsinnaasoq asersuutigalugu ukiuni aggersuni ingerlaannassappat, taava Naatsorsueqqissaartarfiup innuttaasut amerlassusissaanik missingersuutai eqqorluartuunissai ilimanaateqarpoq. Missingersuut, Naatsorsueqqissaartarfiup 2017-imi suliarisimasaa Titartagaq 1.22-mi takuneqarsinnaavoq. Missingersuutit takutippaa, sinaakutissanut piumasaqaatit malunnartumik pitsanngoriartillugit allanngortinneqanngippata, taava ukiuni aggersuni 20-ni innuttaasut amerlassusiisa allannguajaatsumik appariartuaarnissaat naatsorsuutigisinnaavarput. Missingersorneqarpoq, 2040-mi nunarput 52.207-inik inoqassasoq. Tamanna 2017-imi innuttaasut amerlassusaannit naleqqiullugu 2040-mi 6,6 %-imik appariarneruvoq.

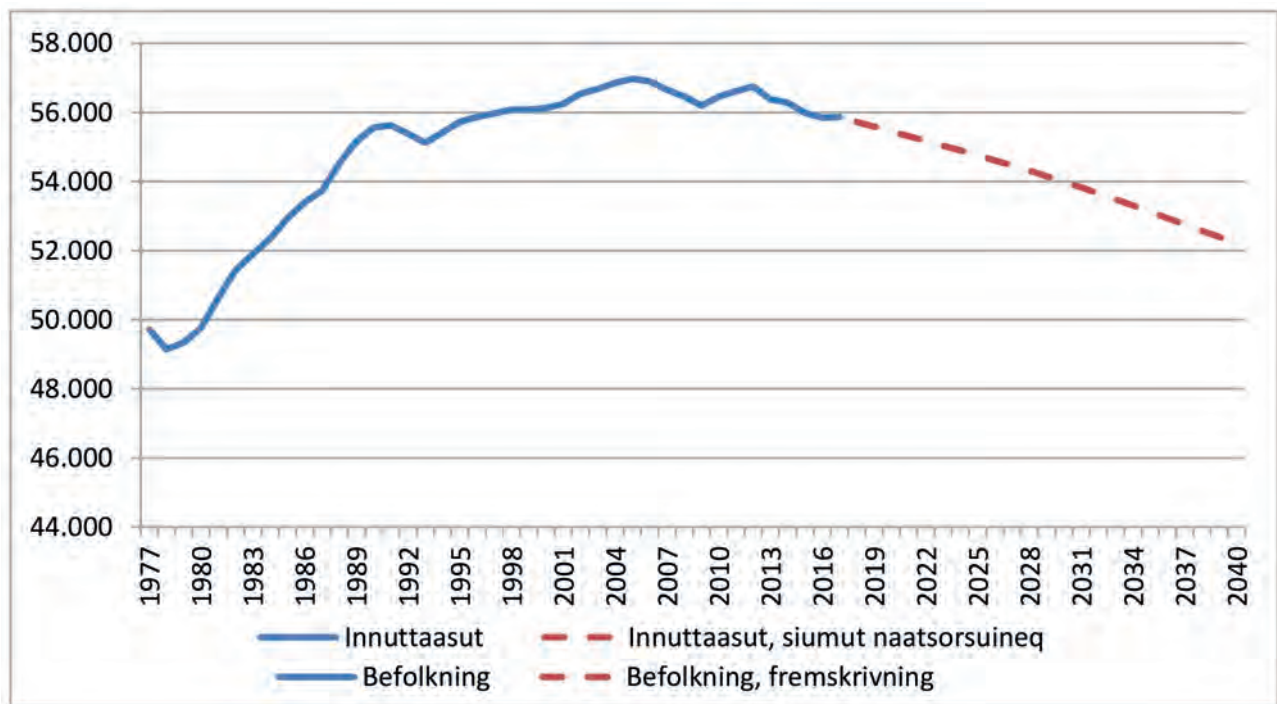
Der er i høj grad behov for at etablere modeller for samarbejde mellem regioner og bostedstørrelser og kommuner om at ændre på den trussel, som er fælles for hele landet med den konstante nettoudvandring.

Det er en problemstilling, som Holdbarheds- og Vækstplanen fra 2016 tager i som et bærende princip for at sikre den samfundsmæssige bæredygtighed på længere sigt. Holdbarheds- og Vækstplanen peger på attraktivitet som en nøglefaktor for at give folk lyst til at blive boende og til at flytte hertil udefra. Attraktivitet bliver diskuteret nærmere i et følgende afsnit.

Den befolkningsfremskrivning, som Grønlands Statistik laver hvert år, bygger primært på fremskrivninger af de seneste års tendenser. Fremskrivningerne siger derfor ikke noget om, hvordan befolkningstallet vil kunne blive påvirket, hvis der indtræder situationer, som enten nationale eller lokalt markant ændrer rammebetingelserne.

Fremskrivningerne kan derimod sige noget om, hvordan befolkningstallet sandsynligvis vil udvikle sig, hvis der netop ikke indtræder situationer, som enten nationale eller lokalt markant ændrer rammebetingelserne.

Hvis eksempelvis den gennem 40 år næsten konstante udvandring, som kan ses i Figur 1.21 fortsætter de kommende år, så vil Grønlands Statistiks fremskrivning af befolkningstallet sandsynligvis være ganske præcis. Fremskrivningen, som Grønlands Statistik har lavet i 2017 kan ses i Figur 1.22. Fremskrivningen viser, at hvis rammebetingelserne ikke ændres markant til det bedre, så kan vi forvente, at vi de kommende 20 år vil komme til at opleve en konstant nedgang i befolkningstallet. Prognosen siger, at i 2040 vil vi være 52.207 indbyggere her i landet. Det er et fald i befolkningstallet fra 2017 til 2040 på 6,6 %.

Titartagaq 1.22. 2040-mi Kalaallit Nunaanni inuit amerlassusissaannik missingersuut. Inuiaqatigiit ikileriarnissaannut naatsorsuutigineqartutut tunngaviusut pingaarutillit tassaavoq, ilaatigut kinguaassior-tarnermi appariartoqarnissaanik naatsorsuutiginninneq, ilaatigullu avammut nutsernerusarnerup ingerlaannarnissaanut naatsorsuutiginninneq. Avammut nutsernerusarnerup tamanna nunatsinni inuiaqatigiit aaqqissugaaneranni imminut napatissinnaanermut annertunerpaamik unammillertitsisuugunarpoq. Paasissutissarsiffik: Naatsorsueqqissaartafik.

Figur 1.22. Fremskrivning af Grønlands befolkning til 2040. En væsentlig del af årsagen til det forventede fald i befolkningen er dels en forventning om et fald i fertiliteten, dels en forventning om en fortsat nettoudvandring. Denne forventede fortsatte nettoudvandring udgør nok den største udfordring for landets samlede demografiske bæredygtighed. Kilde: Grønlands Statistik.

1.3.3 Najugaqariaaseq

Inuit, inuussutissarsiutitigut inuiaqatigiinnilu pisuus-sutit iluaqutaasussaasut, sumiiffinnut agguarsima-neri pillugit misissueqqissaarnikkut, nunatsinni naju-gaqariaaseq paasineqarsinnaavoq.

Nunaqarfinni siulersuisunit, Naalakkersuisunit, kom-muninit inuussutissarsiortunillu peqataaffigineqar-tumik maajip 30-31-iani 2017-imi najugaqarfinnut minnernut Ineriartortitsinissamut isummersoqati-giisitsisoqarpoq. Nunaqarfinni inuussutissarsiutit ineriartornissaannut sinaakutissanik pitsaasunik pilersitsinissaq ilaatigut eqqartorneqarpoq. Nunaqar-finnit nussornermik killiliisinnaasumik sumiiffimmilu ineriartornermik siuarsaasinnaasumik, nunaqarfinni atugassarititaasut pillugit misissueqqissaarnermik ujartuisoqarpoq. Isummersoqatigiinnermittaaq nukis-samik pilersuineranut akinut ilusiliaq nutaaq ujartor-neqarpoq.

1.3.3 Bosætningsmønster

Den 30.-31. maj 2017 blev der holdt en Udviklingskonference for mindre bo-steder, med deltagelse fra bygdebestyrelser, Naalakkersuisut, kommuner og erhvervsliv. Der blev blandt andet dis-kuteret skabelse af gode rammer for erhvervsudvikling i bygderne. Der blev efterlyst en analyse af bygdernes vilkår, som kan begrænse udflytningen fra bygderne og fremme udvikling på stedet. På konferencen blev også en ny prismodel for energiforsyning efterlyst. Det ønske har Naalakkersuisut imødekommet ved på efterårssamlingen 2017 at fremsætte forslag genindførelse af et ensprissystem for elektricitet.

Kissaat taanna ukiakkut ataatsimiinnermi 2017-imi innaallagissamut assigiimmik akilersueriaatsip eqquteqqinnissaanut siunnersuummik saqqummius-sinikkut Naalakkersuisut akueraat. Saniatigullu najugaqarfiit ilusaannut atortussa, nuna tamakkerlugu pilersaarusiarnut nassuiaammi ineriartortinneqartoq, suliaassanik akisussaaffinnik nutaanik Namminers-ortulik Oqartussanit kommuninut nuussisoqarne-rani kommuninut atortussatsialaasinnaavoq. Aam-malu oqaatigineqarsinnaavoq, innersuussutinik najugaqarfinnut minnernut Ineriartortitsinissamut isummersoqatigiinnermi akuersissutigineqartunik kommunini najugaqarfinnilu ataasiakkaani piviusunn-gortitsinissamut nuna tamakkerlugu immikkoortumut pilersaarutit ikiuutitut atorineqarsinnaalluarmata.

Suliffittaarnissamut periarfissaq, inuit sumi najugaqar-nissaminnik aalajangiineranni aalajangiisuusarpoq pingaarutilik. Taamaattumik inuit najugaqarfinnit min-nernit najugaqarfinnut annernut nuuttarput. Soorliuna najugaqarfinni annerni suliffiusinnaasut amerlane-rusut? Nassuiaat tassaavoq, pisuussutit sumiiffinnut pituttorsimasut ullumikkut ataatsimut tunisassiorner-mi siornatigumut sanilliullugu ullumikkut atugaaval-laarunnaarsimammata. Nassuiaat alla tassavoq, tunisassiornerup ilai annertunerusut tassaammata ilinniartitaaneq teknologiilu, tasaa sumiiffinnut pitut-torsimangitsut.

Tamanna Robert Petersenimit assersuummik assilia-lerneqarsinnaavoq¹. Piniartut qaannamik piniarneq ingerlakkallarmassuk, sumiiffinni piniarfiusuni inoqar-fiit 10 km-iterimik imminnut ungasitsigisumi inissisi-masarput. Tamanna pissuteqarpoq ullormi piniarfimmi nalinginnaasumi ataatsimi qajartortoq 5 km qajar-tortarmat. Umiatsiaaqqap motoorillip ungasissuseq annertusingaatsiarpa. 1960-ikkunni umiatsiaaqqat nalinginnaalermata, ullormut angallaviusinnaasup takinerusup, inoqarfiit ikilineranut sunneeqataavoq.

Umiatsiaaqqalli motoorillu najugaqarfimmi mikisumi nioqqtissiarineqarsinnaanngillat. Ingeniørinik, me-kanikerinik il.il. ilinniarsimasunik peqartariaqarpoq. Umiatsiaaqqat motoorillu niuerfimmu, nunamit ataa-siinnarmit annerusumut nioqqtissiarineqartarput. Umiatsiaararsorluni aalisartoq qaannamit piniartu-mit pisaqarnerusarpoq. Kisiannili umiatsiaararsorluni aalisartoq nioqqtissiornermi annertuumi siulliulluni inissisimavoq.

¹Robert Petersen, *Settlements, kinship and hunting grounds in traditional Greenland*, Meddelelser for Grønland, 2003, qupp. 34.

Desuden er det bostedanalseværktøj, som er udviklet i landsplanredegørelsen et godt værktøj, som kommunerne kan benytte, når nye ansvarsopgaver lægges ud til kommunerne fra selvstyret. Endelig kan det nævnes, at de nationale sektor-planer også vil være et godt hjælpeværk-tøj for både kommunerne og de enkelte bosteder til at få konkretiseret nogle af de anbefalinger, som blev vedtaget på Ud-viklingskonferencen for mindre bosteder.

En afgørende faktor for folks beslutning om, hvor de vil bo, er muligheden for at få arbejde. Folk flytter derfor fra mindre bosteder mod større bosteder. Men hvor-for er der mere arbejde at få i de større bosteder? En forklaring er, at stedbun-de ressourcer i dag fylder meget mindre i den samlede produktion, end de har gjort tidligere. En anden forklaring er, at en større del af produktionen er uddannelse og teknologi, som ikke er stedbunde.

Det kan illustreres med et eksempel fra Robert Petersen¹. Da fangerne drev fangst fra kajak, lå bosteder 10 km fra hinanden i områder med fangst. Det skyl-des, at 5 km var kajakroers rækkevide på en almindelig fangstdag. En jolle med motor øger rækkevidden væsentligt. Da joller blev almindelige i 1960'erne, var den længere, daglige rækkevidde med til at indskrænke antallet af bosteder.

Joller og motorer kan imidlertid ikke pro-duceres i et lille bosted. Det kræver ud-dannede ingeniører, mekanikere m.v. Joller og motorer produceres til et mar-ked, der er større end det enkelte land. Jollefiskeren fanger naturligvis langt mere, end fangeren fanger i kajak. Jolle-fiskeren er til gengæld kun det første led i en større produktion. Bag ham står en lang række producenter af joller, motorer, net osv. Den produktion kræver en række af højtuddannede medarbejdere.

¹Robert Petersen, *Settlements, kinship and hunting grounds in traditional Green-land*, Meddelelser for Grønland, 2003, p. 34.

Taasuma tunuani umiatsiaaqanik, motorinik, qasutunik il.il. nioqqutissiorpassuit inissisimapput. Nioqqutissiornermi tamatumani sulisunik qaffasissunik ilinniagalinnik arlalinnik pisariaqartitsisoqarpoq.

Assersuutip takutippaa, najugaqariaaseq pisuus-sutinut sumiiffinnut pituttorsimasunut tulluussarta-riaqartoq, assersuutigalugu aalisakkat sumiinnerat apeqputaatillugu. Sumiiffimmi aalisartunik peqarta-riaqarpoq. Piniartulli, teknologiip ineriartornerani ullumikkut eqaannerusumik sulipput. Teknologikkulli ineriartorneq piniartunut eqaannerulersitsisoq sumiif-fimmut pituttorsimasuunngilaq. Inuttut iluaqutissanut pituttorsimasuuvoq, ima paasillugu suliffeqarfiit aam-ma ilinniartit ilisimatusarfiillu sulisussanik qaffasis-sumik ilinniagaqarsimasunik nassaarfiusinnaasumi sumiiffiinnut pituttorsimallutik.

Suliffissualersuineq pinngikkallarmat innuttaasut 70 %-ii **inuussutissarsiummik pingaarnermik** suliaqartuupput. Tassa nunalerineq, piniarneq, aatsitassarsiorneq il.il. Ullumikkut nioqqutissiornerup pingaarnereq nunani avannarlerni 5 %-i ataap-paa. Inuussutissarsiornerit pingaarnereq amerlanertigut sumiiffinnut aalajangersimasunut pituttor-simasuusarput. Nunalerineri nuna pisariaqar-tinneqarpoq, aatsitassarsiorneq sumiiffimmut aala-jangersimasunut pituttorsimasorujussuuvoq. Piniar-neq sumiiffimmut aalajangersimasunut pituttorsima-voq, piffissalli ingerlanerani nikissinnaalluni.

Pisuusutit, immamit aalisarneqartut nunamillu pii-arneqartut suliareqqaarneqartussaapput. Suliareq-qaarinnineq fabrikkini ingerlakkajunnerusarpoq. Taakku **inuussutissarsiornerit aappaat**. Kalaali-mineerniarfimmi aalisakkanik nutaanik pisisoqar-sinnaavoq, Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera-nut tunngaviupput, aalisakkat raajallu fabrikkini suliareqqaarneqarnikut. Pisat amerlanerpaartaat su-liareqqaarneqartarput, Kalaallillu Nunaata avataanut nunarsuarmut niuerfimmut tunineqartarlutik.

Assartuinnermut aningaasartuutit appasinnerusut isumaqarput, tunisassiassat suliarinneqqaarfi-usussanut assartorneri, kiisalu tunisassiat atu-isunut assartorneri akikinnerulersimammat. Fa-brikkip inissinneqarneranut pingaaruteqarpoq sulisussanik piukkunnartunik peqarnissaq. Inuit suliasanik suliaqarsinnaasut katersuussimaffiat namminermini iluaqutissanngortarpoq. Inuussutis-sarsiornerit aappaat taamaasilluni iluaqutissamik nut-tarsinnaasumik pisariaqartitsivoq, tassa sulisussanik.

Eksemplet viser, at bosætningsmønsteret må indrette sig efter stedbundne resourcer, blandt andet efter hvor der er fisk. Der må være fangere på stedet.

Men fangerne, er i kraft af den teknologiske udvikling, langt mere effektive i dag. Udviklingen af den teknologi, der gør fangeren så effektiv, er derimod ikke stedbunden. Den er afhængig af menneskelige ressourcer, dvs. at virksomheder og uddannelses- og forskningsinstitutioner har adgang til et stort udbud af højtuddannet arbejdskraft.

Før industrialiseringen var typisk 70 % af befolkningen beskæftiget **med primære erhverv**. Det er landbrug, fangst, minedrift m.m. I dag udgør den primære produktion mindre end 5 % i de nordiske lande. De primære erhverv er ofte stedbundne. Landbrug kræver jord, minedrift er meget stedbunden. Fangst er stedbunden, men kan flytte sig over tid.

De ressourcer, der fiskes op af havet og udvindes fra jorden, skal forarbejdes. Forarbejdningen sker typisk på fabrikker. Det er **sekundære erhverv**. Man kan købe frisk fisk på brættet, men basis for Grønlands økonomi er fisk og rejer, som er forarbejdet på fabrikker. Størstedelen af fangsten forarbejdes og sælges udenfor Grønland til det globale marked.

Lavere transportomkostninger betyder, at det er blevet billigere at transportere råvarer til forarbejdningsstederne samt varer til forbrugerne. Det afgørende for placering af en fabrik er adgang til kompetent arbejdskraft. En koncentration af mennesker med faglige kvalifikationer bliver en ressource i sig selv. De sekundære erhverv er således mest afhængige af en mobil ressource, arbejdskraft. Placeringen af den planlagte aluminiumsmelter i Maniitsoq var interessant for Alcoa på grund af adgang til store mængder vandkraft.

Maniitsoq alumiiniumik aatsiterivissamat pilersaarsiorneqartumut inissisimaffissatut Alcoamat soqutiginartuusimavoq erngup nukinganik annertuumik peqarnera peqqutigalugu.

Suliffissuarni nioqutissiornermut kiisalu nunarsuarmi niuerfimmuut pilersaarinermut piumasaqaataasut tassaapput, økonomit **inuussutissarsiornerit pingajuattut** taasagaat. Tassa sullissineq, allaffissorneq, ilisimatusarneq, ilinniagaqarneq il.il.

Inuussutissarsiornerit pingajuat sumiiffimmuut aalajangersimasumut pituttorsimasuunngilaq, sulisussanilli ilinniarsimasunik pissarsisinnaanermik pisariaqartitsilluni. Pissutsinilli immikkut ittunik peqartarpoq, inuussutissarsiornerit pingajuat pisuussutinut sumiiffinnuut aalajangersimasunut pituttorsimasunut pisariaqartitsisinnaallutik. Nilleq (issi) – nunami sumiiffinni arlalinni naammattumik pisuussutaasoq – paasissutissaasiinnuut inissisimaffiusussatut piukkunnarsinnaavoq.

Takornariaqarnermi aamma sumiiffiit aalajangersimasumik pituttorsimasunik pisuussutillit pisariaqartinneqarput. Ilulissat kangerlua sumiiffinnuut allanut nuunneqarsinnaanngilaq. Iluliarsuilli nittarsaanneqassapput. Immikkoortut nunarsuarmit kingornuttagassaattut toqqarneqassapput, takornarissat iluliarsuit eqqaannut angallannessapput, takornarissallu iluliarsuarnik takornariareerunik nerisinneqassallutik. Iluliarsuit imminnuut nittarsaassinnaanngillat. Pinngortitaapput, piumasaqaataapput pisariallit, nioqutissiornerli tamaat eqqarsaatigissagaanni annikitsuinnaallutik.

Najugaqarfeqariaatsimut tamanna qanoq isumaqarpa? Pisuussutinut trekanti qiviaraanni, inunnik pisuussutinik, inuussutissarsiornikkut pisuussutinik aamma inuiaqatigiinni pisuussutinik imalik, taava inunnik pisuussutit inuussutissarsiornikkullu pisuussutit ineriartornissamut periarfissanut aalajangiisuupput. Najugaqarfinni inuussutissarsiummik tunngaveqarpiannigitsuni imaluunniit inoqarpanngitsuni inuiaqatigiinni pisuussutit inississallugit isumaqanngilaq. Assersuutigalugu, aalisakkerivimmik inissiissagaanni, taava aalisakkanik naammattunik sulisussanillu naammattunik peqartariaqarpoq.

Taamaattumik assersuutigalugu suliffeqarfinnik nuus-sinissamut, kiisalu najugaqarfinnik ataasiakkaanik alliertortitsinissamut, Immikkoortumut pilersaarutit pingaaruteqarput.

Forudsætningen for den industrielle produktion og for markedsføring på et globalt marked er, hvad økonomerne kalder **tertiære erhverv**. Det er service, administration, forskning, uddannelse m.v.

De fleste af de terciære erhverv er ikke stedbunden men er afhængig af adgangen til uddannet arbejdskraft. Der er dog en række undtagelser, hvor også de terciære erhverv er afhængige af stedbundne ressourcer. Kulde, som er en ganske rigelig ressource flere steder i landet, kunne være attraktiv for placering af datacentre. Turisme er også afhængig af stedbundne ressourcer. Isfjorden ved Ilulissat kan ikke flyttes andre steder hen. Men isbjergene skal markedsføres.

Områder skal udnævnes til verdensarvsområde, turisterne skal sejles ud til dem, og turisterne skal have noget at spise, når de har set isen. Isbjerge markedsfører ikke sig selv. De er et råmateriale, og de er en nødvendig forudsætning, men de er kun en mindre del af den samlede produktion.

Hvad betyder dette for bosætningsmønstret? Ser man på ressource-trekanten, med menneskelige ressourcer, erhvervs-mæssige ressourcer og samfundsmæssige ressourcer, så er de menneskelige og de erhvervs-mæssige ressourcer afgørende for udviklingsmuligheder. Det giver næppe mening at investere samfundsmæssige ressourcer i bosteder, der hverken har et erhvervsgrundlag eller en kritisk mængde af menneskelige ressourcer. Eksempelvis, skal man placere en fiskefabrik, må der både være tilstrækkelig fisk og tilstrækkelig arbejdskraft.

Sektorplanlægningen får derfor betydning både for eksempelvis flytning af arbejdspladser og for udbygning af de enkelte bosteder. Det er ikke et omkostningsfrit valg at flytte offentlige arbejdspladser, hvis det betyder, at man eksempelvis splitter et velfungerende fagligt miljø i to eller tre små enheder, hvis ingen af enhederne kan få tilstrækkelig volumen til at sikre en ordentlig kvalitet.

Sulinermi avatangiisip ingerlalluartup immikko-ortunut minnernut marlunnut imaluunniit pingasunut avinneqarnerani, pitsaassutsimik pitsaasumik qulakkeerinninnissamut immikkoortortat naammaginartumik annertussuseqarsinnaanngippata, pisortat suliffeqarfiutaanik nuussinissamut aalajangerneq aningaasartuuteqanngiffiunngilaq. Illuatungaaniili aamma innuttaasut nutaat atorfinnik nunamut tamarmut suliffiusussanik tiguisinnaanngippata, nujugaqarfinnik ataasiakkaanik alliinissaq aningaasartuuteqanngiffiussanngilaq.

Namminersorlutik Oqartussat sanaartornermut aningaasaliissutaat, nunami oqimaaqatigiinnermik pilersitseqataassapput, tassani inuiaqatigiinni iluaqutissat sumiiffinnut agguarneqassapput, najugaqarfiit ataasiakkaat periarfissillugit. Nioqutissiornerup annerpaartaa ullumikkut inunnik (nuttarsinnaasunik) iluaqutissanik tunngaveqaraluartoq, pisuussutinik sumiiffinnut aalajangersimasunik pituttorsimasunut pituttorsimanani, inuit suli nerisaqarnissaminut pisariaqartitsipput, taamaasillutillu pisuussutinik sumiiffinnut aalajangersimasunik pituttorsimasunik pisariaqartitsillutik.

Kalaallit Nunaat amerlassutsikkut Shanghaimut, New Yorkimut imaluunniit Københavnimut unammillersinnaalernaviannngilaq, assersuutigalugu sulisut aalajangersimasunik ukkatarinnissinnaasut annertuumillu piukkunnaatillit amerlassusaat eqqarsaati-gissagaanni. Tunngavitsigulli arlalippassuartigut Kalaallit Nunaat unammillersinnaavoq. Kalaallit Nunaanni pisuussutinik sumiiffinnut aalajangersimasunut pituttorsimasunik, aalisarnermik, piniarnermik, nunalerinermik, takornariaqarnermik aamma aatsitassanik inuuniuteqartoqartussaavoq. Sanaartugassanik pilersaarusiorneq nunap pisuussuminik, sumiiffinnut aalajangersimasunut pituttorsimasunik inunnillu, pitsaanerpaamik atuinissaanut tapertaaqataassaaq.

1.3.4 Pilerinassuseq – unammillersinnaanermut tunngavik

Inuinnaat naalakkersueqataaneranni tunngavittut pingaaruteqarpoq, inuit nunami sumulluunniit nuunnissaminut killilersugaannginnerat. Nunarsuarmi sumiiffinni assigiinngitsorpassuarni illoqarfinnut nutsertarneq unammillernartutut misigineqartarpoq. Illoqarfinnut nutsertarneq inoqarfinni ataasiakkaani, kikkut amerlanernik nunasisitsisinnaanerini unaminertut arlalitsigut isigineqartarsimavoq.

Det er, på den anden side, heller ikke omkostningsfrit at udbygge et bosted, hvis ikke de nye indbyggere skal varetage funktioner, der varetages bedst for hele landet i det pågældende bosted.

Selvstyrets anlægsinvesteringer skal bidrage til at skabe en balance i landet, hvor den geografiske fordeling af de samfundsmæssige ressourcer, sker efter de muligheder de menneskelige eller de erhvervsmæssige ressourcer giver for det enkelte bosted. Uanset at en større del af produktionen i dag baserer sig på menneskelige (mobile) ressourcer, og dermed ikke er afhængig af stedbundne ressourcer, så er menneskene stadig afhængige af at få mad på bordet, og dermed af stedbundne ressourcer.

Grønland vil aldrig kunne konkurrere med Shanghai, New York eller bare København på volumen, for eksempel på et meget stort udbud af specialiseret, højt kvalificeret arbejdskraft. Men der er mange parametre, som Grønland kan konkurrere på. Grønland skal leve af sine stedbundne ressourcer, fiskeri, fangst, landbrug, turisme og råstoffer. Den fysiske planlægning skal bidrage til, at landet udnytter sine ressourcer, stedbundne og menneskelige, bedst muligt.

1.3.4 Attraktivitet – en konkurrenceparameter

Det er en demokratisk grundværdi, at folk frit kan flytte, hvorhen i landet de vil. Mange steder i verden har bosteder oplevet urbaniseringsprocessen som en udfordring. Ofte har urbaniseringen været set på som en konkurrence mellem de enkelte bosteder om, hvem der kunne trække flest tilflyttere til.

Det er der i sig selv ikke noget nyt i. Kommunalbestyrelser og andre sådanne organer har traditionelt arbejdet på at gøre netop deres bosteder til attraktive steder henholdsvis for tilflyttende borgere (særligt gode skattebetalere) og for virksomheder.

Tamanna nutaajungilaq. Kommunalbestyrelsit aaqqissuussaanerillu taama ittut najugaqarfimminni innuttaasunut nutsertussanut (ingammik anner-tuumik akileraartartunut) suliffeqarfinnullu pilerinar-tunngorsaaniisaq ileqquusumik sulissutigisarsimavaat. Tamatumunnga pissusissamisoortumik malittaavoq, najugaqarfiit ataasiakkaat nalunngittariaqaraat, nuutsikkusutat sunik pingaartitaqarnesut, kiisalu najugaqarfiit unammillertaasinnaasut nukit-tuffigisinnaasaat sanngiiffigisinnaasaallu. Pissuseq tamanna aamma nunatsinni takussaavoq, innuttaasunik suliffeqarfinnullu qammaaniarluni kommunit najugaqarfiillu akornanni unammillertoqarmat. Nunani avannarlerni sumiiffinni arlalinni misilittagaavoq ussassaarusiortut inuillu paasititsiniaasartut ikiortigalugit kommuninik nittarsaaneq.

Kommuninili ataasiakkaani inernerit nalinginnaasumik annikitsuinnaasarsimapput. Najugaqarfiilli akornanni unammillerneq nunap iluani kisimi pineq ajorpoq. Nunat akornanni amma unammillertoqartarpoq. Sinaakkusiassani piumasaqaatit pilerinartut aqutigalugit inuussutissarsiordermi aningaasaliiffissat siuarsarniarlugit, kiisalu sulisussat qaffasissumik ilinniarsimasut aalajangersimasumillu ukkataqartut qammarniarlugit unammillerneq pinerusarpoq. Nunatsinni aatsitassarsiortitsinissamut suliffeqarfinnik aningaasaliisussanillu qammaanissamut naammassisassaq tamanna pingaarnertut attuumassuteqarneruvoq.

1.3.5 Nuuttarneq pillugu misissuineq 2017

Inuit imaluunniit suliffeqarfiit nuunnissamut imaluunniit nuunnginnissamut aalajangertarnerannut suut pissutaanersut, immikkoortup siulii pissutsillu qulaajarneqartut pissusissamisoortumik apeqquteqartitsippat. Aalajangernernut taama ittunut suut pat-sisiviuppat?

Apeqqummut tassunga akissutit qaammarsaavigin-iarlugit 2016-imi vox-pop-imik misissuineq ingerlanneqarpoq, tassani misissorneqarput inuit nuuttarnerminnut imaluunniit nuuttannginnerminnut sunik tunngaveqarnesut. Misissuineq suliarineqarpoq apeqqutit ammasut pingaartilluinnarlugit. Tamanna tunngavilersuutini, apeqqutinut ilanngutissallugit eqqarsaatigineqareersimanngitsunik, pissarsinissamut periarfissivoq. Vox-pop-imik misissuineq internettik- kut apeqqutitut akissassatut sananeqarpoq.

Det følger naturligt heraf, at det enkelte bosted er nødt til at vide noget om, hvad de efterspurgte tilflyttere lægger vægt på, og hvad de eventuelt konkurrerende bosteder har af henholdsvis styrker og svagheder. Samme tendens ses også her i landet med en konkurrence mellem kommuner og bosteder om at tiltrække borgere og virksomheder. Der er flere steder i Norden gjort en del erfaringer med at markedsføre kommuner ved hjælp af reklamebureauer og PR-folk. Resultaterne har dog generelt vist sig at være meget sparsomme for den enkelte kommune.

Konkurrence mellem bosteder finder ikke alene sted inden for landes egne grænser. Det er til en vis grad også en konkurrence på tværs af landegrænser. Konkurrencen gælder særligt om at kunne fremme erhvervsmæssige investeringer gennem attraktive rammebetingelser og fokus på at kunne tiltrække højtuddannet og specialiseret arbejdskraft. Det er en problemstilling, som især er relevant, når det gælder om at tiltrække virksomheder og investeringer til råstofudvinding her i landet.

1.3.5 Mobilitetsundersøgelse 2017

De foregående afsnit og de afdækkede tendenser leder naturligt frem til et spørgsmål om, hvad der ligger bag menneskers eller virksomheders beslutning om at flytte eller ikke at flytte. Hvad er de konkrete bevæggrunde for sådanne beslutninger?

For at kunne belyse dette spørgsmål blev der i 2016 gennemført en vox-pop undersøgelse, hvor det blev undersøgt hvilke begrundelser folk har for at flytte og ikke at flytte. Undersøgelsen var udformet med stor vægt på åbne spørgsmål. Det gav mulighed for at opfange begrundelser, som ikke på forhånd var tænkt ind i spørgsmålene. Vox-pop undersøgelsen var udformet som et internetbaseret spørgeskema. Der blev indsamlet mere end 1.000 besvarelser.

Akissutit 1.000-it sinnerlugit katersorneqarput. Misisuineq kikkut tamarmik peqataaffigisinnaammassuk, naatsorsuutigineqanngilaq, innuttaasunut tamanut sinniisuusinnaanissaa. Suaassuseq eqqarsaatigi-gaanni akissuteqartut naligiingajassimapput, kisian-nili inuit qaffasinnerpaamik meeqqat atuarfianni ilin-niagaqarsimasut kiisalu, qaffasinnerpaamik meeqqat atuarfiata saniatigut allamik ilinniagaqarsimasut akornanni, agguataarsimanermi equngasoqarpoq. Inuit meeqqat atuarfiata saniatigut allamik ilinnia-gaqarsimasut amerlasoorpassuit akissuteqarput.

2016-imili Vox-pop-imik misissuineq misissuinissap tulliani, apeqqutit qanoq isikkoqartariaqarnerinik paasissutissanik naleqarluartunik tunisivoq. Ilisima-ligaq tamanna nuuttarneq pillugu misissuinerimi, in-nuttaasunut tamanut sinniisuutitsisumi, apeqqutini akisassani atorneqartuni 2017-imi ingerlanneqartumi atorneqarpoq.

Nuuttarneq pillugu misissuinerimi innuttaasunut ta-manut sinniisuutitsisumi, najoqqutat sisamat sin-niisuuffiusut atorneqarput:

Najugaqarfik: inuit <3.000
inuit 3.000-6.000
inuit >6.000
Ukiut: ukiut 18-40-nut
Ukiut >40
Ilinniagaq: Meeqqat atuarfiat
Meeqqat atuarfiata saniatigut
ilinniagaq alla
Suaassuseq: Arnaq
Angut

Katillugit Kalaallit Nunaanni eqimattat 24-it akisin-naapput, akissuteqartinniakkat katillugit 1.532-iul-lutik. Kiisalu kalaallit Danmarkimut nuussimasut pillu-git sinniisuutitsineq atorneqarpoq. Taakku eqimattat arfineq-pingasuupput. Misissuinerit taakku immikkut ingerlanneqassasut pilersaarusiorneqarsimavoq.

Nuuttarneq pillugu misissuineq pilersaarutigineqar-tutut ingerlasimannngilaq. Misissuinerup pilersaar-uorneqarnerani eqqumaffigineqanngitsoorpoq, inunnik paasissutissanik suliarinnittarneq pillugu inatsit kunngip peqqussutaanik 1. december 2016-imi Kalaallit Nunaanni atulersinneqartoq. Paasis-sutissanik inummut ilisarnaataasinnaasunik su-liaqarneq pillugu aalajangersakkat allanngorneri, nuttartarnermik misissuinerup ukiup affaanik kingu-aattoorneranut pissutaaqataapput. Tamanna tunnga-vigalugu, kalaallinut Danmarkimut nuussimasunut apeqqutit akisassat suli naammassineqarsinnaasi-mannngillat.

Da det var en undersøgelse, som var åben for alle, var der ingen intention om at kunne opnå en særlig høj grad af re-præsentativitet. Der viste sig at være en næsten lige fordeling i forhold til køn, men derimod var der en meget skæv fordeling mellem personer med folkesko-le som højeste uddannelse og personer med mere end folkeskole som højeste uddannelsesniveau. Der var en meget stor overrepræsentation af personer med mere end folkeskole som højeste uddan-nelsniveau.

Vox-pop undersøgelsen i 2016 gav imid-ler tid meget værdifuld information om, hvordan spørgsmålene i en opfølgende undersøgelse burde udformes. Den vi-den blev udnyttet i det spørgeskema, som har været benyttet i den repræsen-tative mobilitetsundersøgelse, som er blevet gennemført i 2017.

I den repræsentative mobilitetsundersø-gelse er der sikret repræsentativitet på fire parametre:

Bosted: <3.000 indbyggere
3.000-6.000 indbyggere
>6.000 indbyggere
Alder: 18-40 år
>40 år
Uddannelse: Til og med folkeskolen
Mere end folkeskolen
Køn: Kvinde
Mand

Det giver for Grønland i alt 24 grupper af respondenter og en et samlet udvalg af 1.532 potentielle respondenter. Desuden blev den samme repræsentativitet opstil-let for første-generations grønlandere i Danmark. Det giver yderligere 8 grupper. De to undersøgelser var planlagt til at bli-ve gennemført hver for sig.

Gennemførelsen af mobilitetsundersø-gelsen forløb ikke helt som planlagt. I planlægningen af undersøgelsen var der ikke opmærksomhed på, at persondata-loven ved kongelig anordning blev sat i kraft for Grønland den 1. december 2016.

Apeqqutiniq akisassanik innuttaasunut tamanut sinniisuutitsisumik misissuineq taamaasilluni, junimi aatsaat aallartinneqarsinnaasimavoq. Kinguaattoornerup kinguneraa, aasakkut pisartut aasakkullu sulinnigiffeqarneq aallartereertut misissuineq aallartinneqarmat. Ilimanarluinnarpoq tamatuma kingunerigaa akissuteqartut ikitsuinnaasimanerat. Amerlanngitsuinnarnik akissuteqartoqassasoq paasineqarmat, akissuteqartussat misissuinessamat peqataarusunnersut oqarasuaatikkut attavigalugit qinnuigineqarput. Attavigineqartut arlallit peqataarusupput. Oqarasuaatikkulli attaveqarnermi paasinarsivoq, misissuineri peqataasussatut toqqarneqarsimasut ilaannut attavigineqartunut, nuuttarnermut imaluunniit nuuttannginnermut misissuineri peqataanisaq misigissutsinut annertuumik attuisoq.

Akissuteqarsinnaasut akornanni apeqqutiniq akinissamat atatillugu, misigissutsitigut annertuumik eqquinnaanera naatsorsuutigineqarsimanngilaq. Ajornartorsiut tamanna misissuineri assingusuni siulliini eqqumaffigineqarsimanngilaq. Taamaattumik apeqqutini ilaasimanngilaq, ajornartorsiutip tamatuma misissuineri qulaajarneqarnissaa. Misissuinerulli inernera pingaaruteqarluinnarpoq, nuuttarnermut patsisaasut pillugit misissuineri peqataarusunnginnermut, misigissutsinik tunngaveqarsinnaanera paasineqarmat.

Misissuinerup kingusinaarluni aallartinneqarnerata kinguneqaatigaa, amerlanerit akinissaat qulakkeerniarlugu oqarasuaatikkut sianeqattaarnernut piffissaqarpiarsimannginneq. Taamaalluni akissuteqartut katillugit taamaallaat 297-iupput. Tassa akissuteqarsinnaasut 19,4 %-ii. Akissuteqarnerit annikitsuararsuupput. Tamanna isumaqarpoq, akissutit innuttaasunut tamanut sinniisuutitsisumik najoqqutanut sinniisuutitsisunut sisamanut (najugaq, ukiut, ilinniaq aamma suaassuseq) agguarlugit misissornissaat isumaqanngitsoq. Taamaattumillu misissuineri apeqqutit pingaarnerit marluk, nuuttarnermut tunngaviusartut pillugit misissoqqissaarneqaannassupput.

Oqaatigineqassaaq, eqimattat 24-it tamarmik misissuineri sinniisoqanngimmata. Ilanngussaq 2 takuuk.

Apeqqut A:

*"Kingullermik nuukkavit nuunnernut suut tunngavigaagit?
(Arlalinnik X-illiinnaavutit)"*

De ændrede bestemmelser omkring håndtering af personidentificerbare oplysninger var en medvirkende årsag til, at mobilitetsundersøgelsen blev forsinket i et halvt år. Af den grund er den del af spørgeskemaundersøgelsen, som vedrører første-generations grønlændere i Danmark, endnu har kunnet gennemføres.

Den repræsentative spørgeskemaundersøgelse kunne først blive gennemført i juni. Forsinkelsen betød, at sommeraktiviteter og sommerferie allerede var i gang, mens undersøgelse blev gennemført. Det har med stor sandsynlighed været kraftigt medvirkende årsag til, at der kun indkom ganske få besvarelser. Da det var klart, at der ville være få besvarelser, blev respondenter kontaktet telefonisk med anmodning om, at de ville deltage i undersøgelsen. Det ville en del af de kontaktede gerne. Dog afslørede den telefoniske kontakt til nogle af de udvalgte deltagere i undersøgelsen, at det for en del af de, som blev kontaktet, var det forbundet med store følelsesmæssige omkostninger at deltage i en undersøgelse om det at ville flytte eller ikke at ville flytte.

Det faktum, at en del af den potentielle responsgruppe kunne have stærke følelser i relation til at skulle besvare spørgeskemaet, var ikke blevet forudset. Det er problemstilling, der ikke har været opmærksomhed på i tilsvarende, tidligere undersøgelser. Det er derfor ikke indgået i nogle af spørgsmålene, at denne problemstilling også skulle afdækkes som led i undersøgelsen. Det er dog et meget vigtigt resultat, der er kommet ud af undersøgelsen, at der kan være denne form for følelsesmæssige begrundelser for ikke at måtte ønske at deltage i en undersøgelse om årsager til mobilitet. Den forsinkede igangsættelse af undersøgelsen bevirkede, at der ikke kunne nås at blive afsat tilstrækkelig tid til ved telefonopkald at sikre en større besvarelsesgrad. Det samlede antal besvarelser er således på blot 297. Det giver en besvarelsesgrad på 19,4 %. Dette er en meget lav besvarelsesgrad.

Akissutigisinnaasat sammisanut sisamanut agguar-neqarput. Sammisat taakku sisamat tamarmik iluini tunngavigisat 4-6-t missaanniittut toqqarneqarsinnaapput. Malugiuk, arlalinnik krydsiliisoqarsinnaamat, taamaattumillu procenti katillugu 100 sinnermagu.

Det betyder, at det ikke giver mening at se på besvarelsernes repræsentativitet inden for alle de fire repræsentative parametre (bopæl, alder, uddannelse og køn). Her skal derfor blot analyseres undersøgelsens to centrale spørgsmål om begrundelser for at flytte.

Det skal bemærkes, at samtlige af de 24 grupper af respondenter er repræsenteret i undersøgelsen. Se Bilag 2.

Spørgsmål A:
*"Hvilke begrundelser havde du for at flytte, da du senest flyttede?
 (Sæt gerne flere X'er)"*

Besvarelsene er delt i fire temaer. Inden for hvert af de fire temaer er der 4-6 konkret begrundelser. Bemærk, at der kunne sættes mere end et kryds, så den sammenlagte procentandel er over 100.

Tunngavigisat Begrundelsestema	Toqqaasut amerlassusaat Antal valg	N-ip procentia. Procent af N
A: Suliffik imaluunniit ilinniarneq: A: Arbejde eller uddannelse:	95	85,60%
B: Ilaquttat ilisarimasallu: B: Familie og bekendte:	74	66,70%
C: Ineqarneq aningaasaqarnerlu: C: Bolig og økonomi:	48	43,20%
D: Sullinneqarneq allallu: D: Service og andet:	26	23,40%

Titartagaq 1.23. Apeqqummut A-mut akissutit.
 N = 111.

Figur 1.23. Svarene til spørgsmål A.
 N = 111.

Titartagaq 1.23-imi erserpoq, nuunnerit 85,6 %-ii tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit suliffeqarneq imaluunniit, ilinniarneq tunngavigalugu pisarsimasut. Sulilernermut soraarnermulluunniit imaluunniit ilinniakkamik aallartitsinermut naammassinninnermulluunniit atatillugu, ataasiakkaat nuuttariaqarneri pineqarput.

Af Figur 1.23 fremgår, at 85,6 % af flytninger er helt eller delvist begrundet i forhold omkring arbejde eller uddannelse. Der er tale om flytninger, som den enkelte er nødt til at foretage i forbindelse med start eller afslutning på arbejde eller uddannelse.

Tunngavigisani tamani, nuunnermi arlaannik anguniagaqarneq, soorlu nutaamik suliffittaarneq imaluunniit nutaamik ilinnalerneq, ilaqtannut ikinngutinulluunniit qaninnerulerneq, ineqarneq, aningaasaqarneq imaluunniit, sullinneqarneq pitsaernerusoq pineqarpoq.

For alle de fire begrundelsestemaer er der tale om, at man foretager en flytning for at opnå et eller andet, nyt arbejde eller ny uddannelse, tættere på familie eller venner, bedre bolig, økonomi eller service.

Nuuttarnerit tunngavigisanut sisamanut attuumasuteqartut amerlassusaat, inuiaqatigiittut sunniivigerusukkaanni, taava kissaatit qanoq piviusunnortilluarsinnaaneruniarlugit misissueqqissaaqqaarnissaq pisariaqarpoq. Tamanna pisinnaavoq, inuit taama annertutigisumik nussunnginnerisigut imaluunniit, najugaqarfinnut allanut nuussinnaanissaannut periarfissinnerisigut, inuiaqatigiinni ataatsimut isigalugu, amerlanerit nuuffigisinnaasaattut soqutiginaateqarsinnaasunut. Kingullertut taaneqartoq nalinginnaasumik isumaqassaaq, nuussinnaanerit pingaarnertut nunap iluani pissasut, taamaallaallu annikitsuinnarmik nunamut allamut nuuttoqartassalluni. Tamatumani immikkut pineqarlutik nuunnerit ataavartuenerusut. Kapitalimili matumani immikkoortuni siullerni kisitsisit takutippaat, nutsertariaatsini atugaasut sunniiviginissaat ajornakusoorsinnaasoq.

Apeqqut B:

"Kingullermik nuukkavit nuunnernut suut tunngavigaagit?"

Tunngavik pingaartinnerpaasat 1-itut allaguk, pingaartinnerpaasavit tullia 2-tut allaguk il.il.

(Tamaasa pingaarnersiukkit. Immikkoortut aamma "Apeqqutaatinngilara"-mik akisinnaavatit)"

Kissaatit qulit pingaarnersiornissaannut periarfissiisoqarpoq. Taamatullu 'Apeqqutaatinngilara'-mik akissuteqartoqarsinnaalluni. Ataasiinnarmik pingaarnersiuiinissaq periarfissaavoq. Taamaattumillu akissuteqartut 100 procentusimallutik. Titartagaq 1.24-mi takuneqarsinnaapput nuussimanermut pingaarnersiuiinerit siulliit tamarmik agguataarneri.

Aammaarluni ilinniarneq suliffillu nuuttarnermut tunngaviusutut pingaarnarpaatut inisseqqipput, kiisalu ilaqtannut qaninneruniarnermik, pitsaanerusumillu aningaasaqarniarnermik malitseqarluni. Nuuttarnermut tunngaviusut taakku sisamat, akisutini nuussimanermut pingaarnertut tunngaviusuni 80,2 %-iupput. Pingaarnersiuiinerit 19,8 %-it sinnerutut pisortanit sullinneqarnermik pitsaanerusumik, aturfeqarnikkut atugassarititaasunik pitsaanerusunik, peqqinnissaqarfimmi sullinneqarnermik pitsaanerusumik, kulturikkut sunngiffimilu neqeroorutiniq pitsaanerusunik kiisalu, ineqarnikkut atugassarititaasunik pitsaanerusunik ujartuinnerit agguarsimapput. Isumaginninnikkut atugassarititaasut pitsaanerusut nuunnermi pingaarnertut tunngaviusutut toqqarneqarsimangilaq.

Hvis man som samfund ønsker at påvirke antallet af flytninger, som vedrører et af de fire begrundelsestemaer, så er man nødt til forinden at analysere, hvordan ønskerne mest hensigtsmæssigt kan imødekommes. Det kan ske enten ved, at folk ikke skal flytte i samme omfang eller ved at gøre det muligt at flytte til andre typer af bosteder, som det ud fra en overordnet samfundsmæssig interesse eventuelt kan være formålstjenligt at flere søger til. Det sidste vil typisk betyde, at eventuelle flytninger primært bør ske inden for landets grænser og kun i begrænset omfang ved at flytte ud af landet. Det gælder særligt ved flytninger af mere permanent karakter. I øvrigt viser tallene i de foregående afsnit i kapitlet her, at det kan synes vanskeligt at påvirke de store trends i flytningsmønstrene.

Spørgsmål B:

"Hvilke begrundelser lagde du mest vægt på før din seneste flytning?"

Prioriter ved at skrive 1 for den begrundelse, som du lagde mest vægt på, 2 for den næste osv. (Prioriter alle linjerne. En linje kan også prioriteres som "Ikke relevant for mig")"

Der var mulighed for at prioritere mellem 10 ønsker. Desuden kunne der vælges 'Ikke relevant for mig'. Der kunne kun sætte en første prioritet. Den samlede procentandel er derfor 100. I Figur 1.24 ses fordelingen af samtlige første prioriteringer som begrundelse for at være flyttet.

Igen ses uddannelse og arbejde at være de primære begrundelser for at være flyttet, og igen følges de af tættere på familie og bedre økonomi. De fire primære begrundelser udgør den primære begrundelse for flytning i 80,2 % af besvarelsene. De resterende 19,8 % af prioriterede begrundelser fordeler sig mellem bedre offentlig service, bedre skoleforhold, bedre sundhedsservice, bedre kultur- og fritidstilbud og bedre boligforhold. Ingen har angivet bedre sociale forhold som den primære begrundelse for at være flyttet.

Tungavigisaq Begrundelse	Toqqaasut amerlassusaat Antal valg	N-ip procentia Procent af N
Ilinniarnissamut pitsaanerusumik atugaqarusukkama. Jeg ønskede bedre mulighed for uddannelse.	16	22,5
Sulinermi pitsaanerusumik atugaqarusukkama. Jeg ønskede bedre arbejdsforhold.	15	21,1
Ilaqutaqarneq pillugu pitsaanerusumik atugaqarusukkama. Jeg ønskede bedre familieforhold.	14	19,7
Aningaasaqarnikkut pitsaanerusumik atugaqarusukkama. Jeg ønskede bedre økonomiske forhold.	12	16,9
Pisortanit sullinneqarneq pitsaanerusoq ujartorakku. Jeg ønskede bedre offentlig service.	4	5,6
Atuarfeqarnikkut atugassarititaasut pitsaanerusut ujartorakkit. Jeg ønskede bedre skoleforhold.	4	5,6
Peqqinnissaqarfimmi sullinneqarneq pitsaanerusoq ujartorakku. Jeg ønskede bedre sundhedsservice.	3	4,2
Kulturikkut sunngiffimmilu neqeroorutit pitsaanerusut ujartorakkit. Jeg ønskede bedre kultur- og fritidstilbud.	2	2,8
Ineqarnikkut atugassarititaasut pitsaanerusut ujartorakkit. Jeg ønskede bedre boligforhold.	1	1,4
Isumaginninnikkut atugassarititaasut pitsaanerusut ujartorakkit. Jeg ønskede bedre sociale forhold.	0	0

Titartagaq 1.24. Apeqqummut B-mut akissutit. N = 71

Figur 1.24. Svarene til spørgsmål B. N = 71.

Nuuttarnerni taama amerlatigisuni ilinniarnissaq tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit tungaviunerpaasimappat, taava naatsorsuutigineqarsinnaapjaarpog, innuttaasut ilinniagaqassusaat nuttartariaatsimut, inuit najugaqarfinnut anginerusunut nuuttarnerannut ersersitsissasoq.

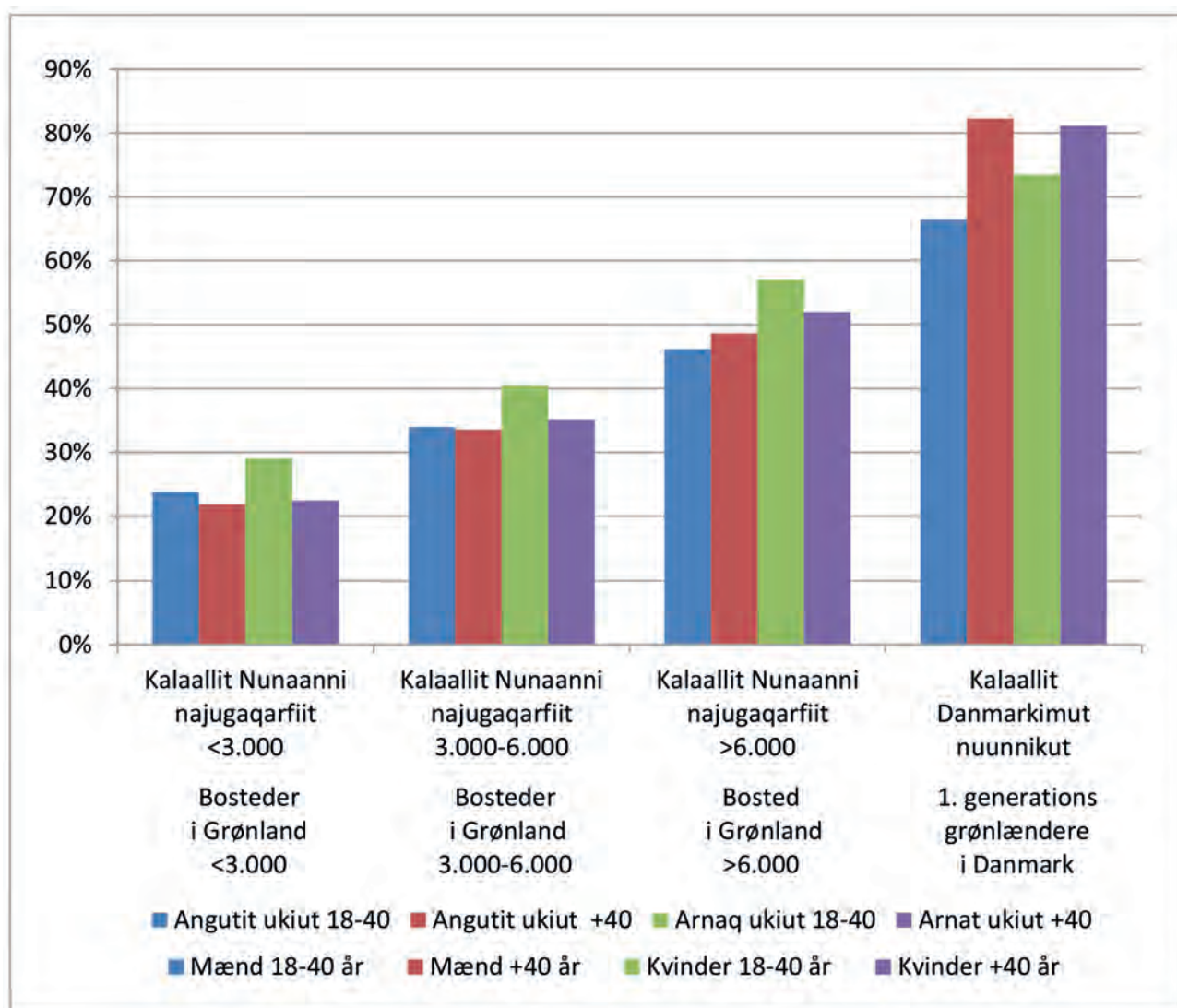
Akisussani paasiniaanermut atatillugu Kalaallit Nunaanniittuniekimattani²⁴-ni immikkut kiisalu, Danmarkimi akisussanut eqimattani 8-ni immikkut toqqaanerit, eqimattat katillugit 32-t innunat qaffasinnerpaamik meeqqat atuarfiannik naammassinnissimasunut kiisalu, innunat qaffasinnerpaamik meeqqat atuarfiat sinnerlugu ilinniagaqarsimasunut agguanerit, kisisitigut paasissutissani takuneqarsinnaapput.

Når så stor en del af alle flytninger helt eller delvist har uddannelse som begrundelse for at flytte, så er det nærliggende at antage, at befolkningens grad af uddannelse vil være afspejlet i det generelle flyttemønster, hvor flere flytter mod større bosteder.

De udtræk, som er blevet foretaget i forbindelse med identifikation af de 24 grupper af respondenter i Grønland og de otte grupper af respondenter i Danmark, kan vise den statistiske fordelingen i hver af de i alt 32 grupper mellem personer med folkeskolen som højeste uddannelsesniveau og personer med mere end folkeskolen som højeste uddannelsesniveau.

Titartagaq 1.25-mi nuttarnermut misissuinerimi najoqqutarisat sisamat tamarmik ilanngunneqarput (najugaq, ukiut, ilinniagaq aamma suaassuseq). Tamatuma takutippaa, ukioqatigiinni (18-40-nik ukiulinni aamma 40-t sinnerlugit ukiulinni) kiisalu suaassutsini, inunni meeqqat atuarfiat sinnerlugu ilinniagaqarsimasuni, najugarisaasalu angissusaanni ersarissumik ataqatigiittoqartoq.

I Figur 1.25 er samtlige de fire parametre fra mobilitetsundersøgelsen inddraget (bopæl, alder, uddannelse og køn). Det viser, at for begge aldersgrupper (18-40 år og over 40 år) og for begge køn er der en meget klar sammenhæng mellem antallet af personer med uddannelse ud over folkeskolen og størrelse af det bosted, som de bor i.

Titartagaq 1.25. Najugaqarfiit angissusaasa kiisalu inuit meeqqat atuarfiat sinnerlugu ilinniagaqarsimasut ataqatigiinnerat. Kalaallit Nunaanni inuit pillugit kisitsisit 2017-imeersuupput, Danmarkimi inuit pillugit kisitsisit 2016-imeersuupput. Paasissutissarsiffik: Naatsorsueqqissaartarfik aamma Danmarks Statistik.

Figur 1.25. Sammenhæng mellem bostedstørrelse og antallet af personer med en uddannelse ud over folkeskolen. Tallene for personer i Grønland er fra 2017, og tallene for personer i Danmark er fra 2016. Kilde: Grønlands Statistik og Danmarks Statistik.

Nunatsinni najugaqarfiit eqqarsaatigissagaanni, najugaqarfik anginerugaangat, taava inuit amerlanerusut meeqqat atuarfiat sinnerlugu ilinniagaqarsimasarnerat erseqqissorujussuuvoq. Tamanna inuiaqatigiinni agguaassimaneq namminermini ernumanartuunngilaq. Takutiinnarpaali najugaqarfiit assigiinngitsunik angissusillit akornanni, ilinniarsimasunik sulisussanik pisariaqartitsinerup assigiinngissusaa.

Sukat Titartagaq 1.25-mi talerperlermiittut, takutip-paat Kalaallit Danmarkimut nuunnikut ilinniagaasa qaffasissusaa. Taamaasillutik eqimattat, sukat sin-neri Kalaallit Nunaanni najugalinnik tamanik (ingun-gorfik apeqquataatinnagu) takutitsisunik allaanerup-put.

Taamaattorli Kalaallit Danmarkimut nuunnikut pillugit sukat takussutigaa, Kalaallit Nunaannut attuumas-sutillit, Danmarkimili najugaqartut akornanni, Kalaallit Nunaannut sanilliullugu ilinniagaat qaffasinnerusut. Titartagaq 1.25-mi atorlugu aalajangiunneqarsin-naanngilaq Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni brain drain imaluunniit brain gain atuunnersoq.

Brain Drain imaluunniit brain gain pillugit nassuiaatit nalinginnaasut takutip-paat ilinniarsimasut nuna-sisarneranni allamullu nunasisarneranni pissutsit. Tamatumunnga atatillugu ilinniarsimasut ukiuinut agguaasoqarneq ajorpoq. Soqutiginarluinnassaaq misissorluassallugu tamatumani Kalaallit Nunaanni pissutsit qanoq innersut. Misissuinermi taama ittumi naleqqussinnaavoq nutsernermut siunertarisat mi-sissussallugit.

For bostederne her i landet er der tale om en meget tydelig tendens til, at jo større et bosted er, jo flere af indbyggerne har en uddannelse ud over folkesko-len. Dette er i sig selv ikke nødvendig-vis samfundsmæssigt en bekymrende fordeling. Det afspejler blot delvist, at der er forskellige behov for uddannet arbejdskraft i bosteder af forskellig stør-relse.

Det sæt af søjler, som er længst til højre i Figur 1.25, viser uddannelsesgraden for første generations grønlandere, der er bosiddende i Danmark. Gruppen er dermed ikke helt den samme, som i de øvrige søjler, der viser alle (uanset fø-dested), som er bosiddende i Grønland.

Alligevel kan søjlerne for første gene-rations grønlandere i Danmark indike-re, at blandt personer med tilknytning til Grønland, men som bor i Danmark, er en højere grad af uddannede, end vi ser i Grønland. I hvilken grad der måtte være tale om brain drain eller brain gain mellem Grønland og Danmark kan ikke afgøres ud fra Figur 1.25.

En generel definition på brain drain eller brain gain ser på forholdet mellem ind-vandring og udvandring af uddannede. Der skeles i den forbindelse ikke til de uddannedes alder. Det ville være sær-deles relevant at undersøge nærmere, hvordan det konkret forholder sig for Grønland. I en sådan undersøgelse kan det være relevant at se på formål med en flytning.

Kapitali 2 Oqimaaqatigiissumik ineriartortitsinissaq qulakkeerniarlugu atortussat

Nunami tamarmi ineriartornermik oqimaaqatigiissumik qulakkeerinninnissaq, politikikkut kissaataavoq. Ineriartornermik ataatsimut isiginnissinnaanissaq pisariaqartoq, ataatsimut isiginnissinnaanermik kiisalu, ineriartornissamik oqimaaqatigiissumik siuarsaanisamat naleralersuinissamat, atortussanik ilaatigut piumasaqarpoq.

Matumani pilersaarusionermut atortussat qitiusut marluk nassuiarneqassapput, taakku sanaartugasani aningaasaqarnikkullu pilersaarusionernut paasissutissanik piviusunik tunniussisarput. Tassa najugaqarfiit ilusaat aamma imiikkoortunut pilersaarutit. Najugaqarfiit ilusaat atortuuvoq, ukiut pingasut kingulliit ingerlanerini ineriartortinneqarsimasoq. Najugaqarfiit ilusaat najoqqutat toqqarneqartut tunngavigalugit, najugaqarfiit tamarmik akornanni sanilliussisarpoq. Immikkoortunut pilersaarutit immikkoortut ataasiakkaat iluanni suut pingaarnersionerneqarnissaannik aalajangiisusarput.

Pilersaarusionermut atortut assigiinngitsut ataasiakkaat akornanni, ataqatigiissitsinissaq pingaaruteqarpoq. Politikikkut anguniakkat pingaarnert naapertorlugit, sanaartugassanik aningaasaqarnikkullu pilersaarusionermut tunngatillugu, tulluarnepaanik inuiaqatigiinnullu iluaqutaanerpaasussanik, politikikkut aalajangiisoqarnissaanik qulakkeerinninernermut atortussat taakku pingaaruteqartuupput.

2009-mi aaqqissuussaannikkut iluarsaaqqittoqarmalli siunertaavoq, suliassanik akisussaaffinnillu Namminersorlutik Oqartussanit kommuninut nussuisoqasasooq. Ukiuni siullerni arriitsumik ingerlasoqareersoq maanna sulianik akisussaaffinnillu nussuineq sukatsinnerujartulerpoq. Suliassat innuttaasunut tunnganerusut nuunneqarnissaat pineqarput, nuna tamakkerlugu attaveqaqatigiinnermut tunnganngitsut. Sanaartornermut suliassaqarfiup iluani makku taaneqarsinnaapput:

- 2017. Nunaqarfinnut isorliunerusunullu ineqarnermut pilersaarut.
- 2018. Atualersussat atuarfiillu pillugit suliassaqarfimmi sanaartorneq.
- 2018. Pilersaarutigineqarpoq. Nammineq inissamik sanaartortarnermut tapiissutit.
- 2019. Pilersaarutigineqarpoq. Inissiat attartortakkaat pillugit suliassaqarfik.

Kapitel 2 Værktøjer til at sikre en balanceret udvikling

Det er et politisk ønske, at sikre en balanceret udvikling i hele landet. Det nødvendige overblik over udviklingen forudsætter imidlertid nogle værktøjer, som dels giver et samlet overblik, dels giver nogle pejlemærker for, hvad der skal til for at fremme en balanceret udvikling.

Her skal gennemgås to centrale planlægningsværktøjer, som giver meget konkrete input til den fysiske og økonomiske planlægning. Det drejer sig om bostedprofilen og sektorplanerne. Bostedprofilen er et værktøj, som er blevet udviklet over de seneste tre år. Bostedprofilen giver en sammenligning mellem samtlige bosteder på udvalgte parametre. Sektorplanerne fastlægger helt konkret hvad, der skal prioriteres inden for de enkelte sektorer.

Det er væsentligt at sikre kobling og koordinering mellem de enkelte typer af planlægningsværktøjer. De er vigtige redskaber til at sikre, at der politisk kan foretages de mest relevante og samfundsnyttige beslutninger omkring den fysiske og økonomiske planlægning ud fra de overordnede politiske mål.

Lige siden strukturreformen i 2009 har det været hensigten at flytte opgaver og ansvar fra selvstyret til kommunerne. Efter en langsom proces de første år er der nu ved at komme mere fart på flytningen af opgaver og ansvar. Det er en række af de borgenære opgaver, som ikke er national infrastruktur, der er taget fag på at flytte. Konkret kan nævnes inden for anlægsområdet:

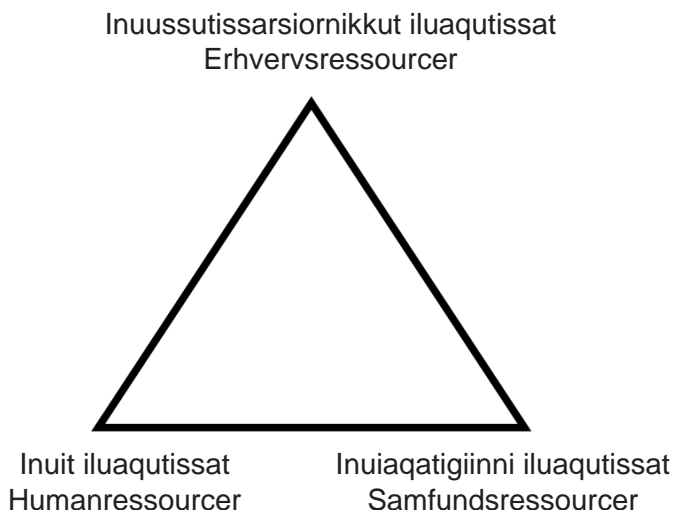
- 2017. Boligprogram for bygder og yderdistrikter.
- 2018. Anlæg inden for førskole- og skoleområdet.
- 2018. Planlagt. Støtte til privat boligbyggeri.
- 2019. Planlagt. Lejeboligområdet.

- Saniatigut naatsorsuutigineqarpoq, paaqqinnittarfiit pillugit suliaasaqarfiup iluani suliaasanik akisussaaffinnillu aamma nuussisoqassasoq. Tamatumunnga ingerlaasissamut pilersaarut sukumiinerusoq maanna suliarineqarpoq.

Tamatununga atatillugu pingaaruteqarpoq qulakkiissallugu, kommunit Namminersorlutillu Oqartussat pilersaarusiornermi atortussaannik assigiissaartunik peqarnissaq.

2.1 Najugaqarfiit ilusaat – assigiissaarisinnaanermik pilersitsisut

Najugaqarfiit assigiinngitsut pitsaasumik qanoq sannilliunneqarsinnaappat? Tamanna nuna tamakkerlugu pilersaarusiarnissamut nassuiaatini siuliini, sammisaavoq pingaarutilik. 2015-imi nuna tamakkerlugu pilersaarusiarnissamut nassuiaammik, najugaqarfiit atasiakkaat sanngueequtaannik, narlusuuinnarmik naliiisoqarpoq. 2015-imi najoqqutarisaq atornerartutuaq tassaavoq inuiaqatigiit aqqissugaanerani. Najugaqarfinni inuiaqatigiit aqqissugaaneranni sanngiiffiusinnaasunut uuttuutit assigiinngitsut qulit inissinneqarput.

Titartagaq 2.1. Pisuussutinut trekanti. Iluaqtissat pingasut pisuussutinut trekantimi ilaasut tassaapput inuussutissarsiornikkut iluaqtissat, inuit iluaqtissat aamma inuiaqatigiinni iluaqtissat. DTU-mi lektori Kåre Hendriksen, 2015-imi ph.d.-nngorniarluni allaatigisamini trekantimik assingusumik atugaqarpoq. Pisuussutinut trekantimi matumani atornerartumi, Kåre Hendriksenip atugaanit allaanerulaartunik taaguusiisoqarpoq, pisuussutinut trekantimi iluaqtissat nassuiaataat siammassinnerummata.

- Desuden forventes det, at der også inden for institutionsområdet vil ske flytning af opgaver og ansvar. En nærmere køreplan for dette er under udarbejdelse.

I den sammenhæng er det vigtigt at sikre et sæt af fælles planlægningsværktøjer, som både kommunerne og selvstyret kan bruge i deres planlægning.

2.1 Bostedprofil – skaber sammenlignelighed

Hvordan sammenligner man forskellige bosteder på en ordentlig måde? Dette har været et vigtigt tema i foregående landsplanredegørelser. I 2015 blev der i landsplanredegørelsen opstillet en éndimensionel vurdering af de enkelte bosteders sårbarhed. Den eneste parameter, der blev brugt i 2015, er demografi. Der blev opstillet ti demografiske indikatorer for, i hvilken grad et bosted vil kunne siges at være demografisk sårbart.

Figur 2.1. Ressourcetrekanter. De tre ressourcer, som indgår i ressource- trekanter er erhvervsressourcer, humanressourcer og samfundsressourcer. Lektor ved DTU Kåre Hendriksen har i sin ph.d. afhandling fra 2015 benyttet sig af en tilsvarende trekant-model. I ressource- trekanter her er der benyttet lidt andre betegnelser end dem, som Kåre Hendriksen benytter, da definitionen af de ressourcer, som indgår i ressource- trekanter, er bredere.

2.1.1 Pisuussutitut trekanti

Najugaqarfiit ilusaat 2017-imi najoqqutarisat amerlassusaat malunnartumik ilaneqarput. 2017-imi najoqqutarisat immikkoortunut pingasunut agguarneqarput. Immikkoortut taakku pingasut pisuussutitut trekantimi, Titartagaq 2.1-imi takutinneqartumi nassuiarneqarput. Pisuussutitut trekantimi ukkatarineqarput (1) inuussutissarsiornikkut iluaqutissat piviusut (piviusut iluaqutissaasinnaasullu), (2) inuit iluaqutaasinnaasut kiisalu (3) inuiaqatigiinni iluaqutissat atorineqarsinnaasut.

Pilersaarusiorneq pillugu inatsimmi (*Pilersaarusiorneq aamma nunaminertat atorineqartarnerat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 17, 2010-meersoq*) ilaatigut allassimavoq, pilersaarusiorneq, "inuussutissarsiornikkut, inooqatigiinnikkut avatangiisitigullu iluaqutaasumik ineriartornermik siuarsaasusaaq naapertorlugu atorineqarnerisigut" qulakkeerneqassasoq, tamannalu "aalajangiussinerit sanaartorfissanut aningaasaqarnermillu pilersaarusiornermut ataqatigiissinnerisigut" qulakkeerneqassasoq. Pilersaarusiorneq pillugu inatsimmi siunertat taakku pisuussutitut trekantimi ilanngunneqarput.

Inuussutissarsiornikkut iluaqutissat: Najugaqarfik inuussutissarsiornikkut iluaqutissamik piviusunngortinneqarsinnaasumik peqassappat, taava iluaqutissamik inuussutissarsiornermik siunertaqarluni atorutunik, imaluunniit atorineqarsinnaasumik peqartariaqarpoq. Inuussutissarsiornikkut iluaqutissanik naliliinermi isiginiarneqartarput sulisunut iluaqutissat, sulinissamut piareersimanermut assigisaannullu, atassinissamut tunngavittut sumiiffimmut tapertaasinnaanersut (najugaqarfiup iluani isiginninneq) aamma akileraarutitut akiliinikkut assigisaannillu nunamut tamarmut atassinissamut tunngavittut tapertaasinnaanersut (najugaqarfiup avataani isiginninneq).

Inuit iluaqutissat: Najugaqarfik inunnik iluaqutissanik peqassappat, taava inunnik tunngaveqassaaq. Inunnik iluaqutissanik naliliinermi isiginiarneqartarput, sulisinnaanermut naleqquttumik piginnaanilinnik kiisalu, piviusumik piginnaanilinnik assingisaannillu (inunnik ataasiakkaanik isiginninneq) aamma, inuiaqatigiit aqqissugaanerannut, peqqissutsimut tunngasunik, ineqarnermut tunngasunik katiterneqarsimasunik naleqquttunik (siammasissumik isigaluni imminut napatissinnaasumi) kiisalu, inuit akunnerminni ataqatigiissinnaaneranik assingisaannillu peqartoqarnerisigut.

2.1.1 Ressourcetrekant

Med bostedprofil 2017 er antallet af parametre blevet udvidet betragteligt. Desuden er parametrene i 2017 delt i tre kategorier. De tre kategorier er beskrevet i ressourcetrekanter, der er vist i Figur 2.1. I ressourcetrekanter er der fokus på (1) de konkrete (eksisterende og potentielle) erhvervsressourcer, (2) de tilgængelige humane ressourcer samt (3) de tilgængelige samfundsmæssige ressourcer.

Planloven (*Inatsisartutlov nr. 17 af 2010 om Planlægning og arealanvendelse*) tilføjer blandt andet, at der skal sikres en planlægning, "der fremmer en erhvervs-mæssig, social og miljømæssigt gunstig udvikling", samt at dette "samordnes indenfor rammerne af den fysiske og økonomiske planlægning". Disse dele af planlovens formål er indarbejdet i ressourcetrekanter.

Erhvervsressource: For at et bosted kan siges at have en realiserbar erhvervsressource, skal der faktisk eller potentielt kunne udnyttes en ressource til erhvervsformål. Der kan være tale om stedbundne erhvervsressourcer, som ligger i nær tilknytning til et bosted. Vurdering af erhvervsressourcer ser på i hvilken grad, ressourcerne kan bidrage til lokalt eksistensgrundlag i form af arbejdsstyrke, arbejdsparathed o.l. (bosted internt aspekt) og til nationalt eksistensgrundlag i form af skattebetaling o.l. (bosted eksternt aspekt).

Humanressourcer: For at et bosted kan siges at have en brugbar humanressource, skal der være et passende befolkningsgrundlag. Vurdering af humanressourcer ser på i hvilken grad, der er adgang til relevant formalkompetence samt realkompetence o.l. (enkeltindivid aspekt) og til passende (bæredygtig i bred forstand) demografisk, sundhedsmæssig, bolig-mæssig sammensætning samt social sammenhængskraft o.l. (fællesindivid aspekt).

Inuiaqatigiinni iluaqutissat: Najugaqarfik inuiaqatigiinni iluaqutissanik pitsaasunik peqassappat, taava najugaqarfik inuiaqatigiinni naleqquttumik pilerinasuseqartariaqarpoq, najugaqarfimmilu inuiaqatigiinni naleqquttumik pingaarnersiuoqartariaqarpoq. Inuiaqatigiinni iluaqutissanik naliliinermi isiginiarneqartarput, pisortani aningaasaliissutit tamatumunnga pingaarnersuorinissaanut pilerinartuunissaq, matuma ataani iluarsuuteqarnikkut pitsaasukkut assingisaanillu (pisortanit isiginninneq) kiisalu, namminersorluni aningaasaliinissamut pingaarnersuorinissaanut pilernartuunissaq assingisaanillu (namminersortunit isiginninneq).

Aalajangiisuulluinnarpoq, iluaqutissanut najoqqutari-sat pingasut nassuarneqartut tamarmik, najugaqarfiit ataasiakkaat nukittuffiini ilippaanaataannilu ilaasut, sumiiffimmi kiisalu nuna tamakkerlugu pingaarnersuiner-mut naleqqiullugit nalilerneqarnissaat. Matumani najugaqarfiit ataasiakkaat nukittuffiisa ilimanaataasalu allanut sanilliullugit iluaqutaanik naliliineq ilaassaaq. Najugaqarfiup nukittuffiiniq ilimanaataanil-lu ataatsimut naliliinermi iluaqutissanut najoqqutas-sat pingasut piviusumik angusat imaluunniit, angusarisinnaasat imminnut naleqqiunneqassapput. Tassa tamanna najugaqarfiit ilusaanni ataatsimoortu-mi qulakkeerneqartoq.

2.1.2 2017-imi najugaqarfiit ilusaat – webgraf

Najugaqarfiit ilusaa iluaqutiginiarlugu suliner-mi ingerlaavartumi, ilutsip najoqqutaanik itisiliinermik anner-tuumik suliaqartoqarpoq. Aallaavigineqarsimavoq, pisuussutinit trekantimi ilaasunit iluaqutissanit, as-sigiinngitsunit pingasunit tamanit najoqqutassanik peqassasoq.

Iluaqutissanit taakkunannga pingasunit tamanit ator-neqarsinnaasunik tulluurtunillu najoqqutassanik nassaarniarluni suliner-mut, soqutiginnittut amerla-suut ilaatinneqarsimapput. Ilaatigut najoqqutassat isumaliutigineqarsimasut ilaannut, paasissutissanik pisariaqartunik pissarsisoqarsinnaasarsimangilaq. Assersuutigalugu najugaqarfinni tamani pinerluttu-liorsimanagerit nalunaarsorneqarsimasut, najoqqutas-satut ilanngunneqarnissai isumaliutersuutigineqar-simavoq. Tamanna pillugu paasissutissaqarpoq, taakkuli ator-neqarsinnaasimangillat, taamaasillu-nilu najoqqutaq taanna ator-neqarsinnaasimanani.

Samfundsressourcer: For at et bosted kan siges at have gode samfundsressourcer, skal bostedet have en passende samfundsmæssig attraktivitet, og der skal være en passende samfundsmæssig prioritering af bostedet.

Vurdering af samfundsressourcer ser på i hvilken grad, det er attraktivt at prioritere offentlige investeringer herunder gennem gunstig regulering o.l. (offentligt aspekt) og det er attraktivt at prioritere privat investering o.l. (privat aspekt).

Det er helt afgørende, at hver af de tre beskrevne ressourceparametre, der indgår det enkelte bosteds styrkepositioner og potentialer, vurderes i forhold til både en regional og en national prioritering. Heri skal indgå en vurdering af de komparative fordele ved det enkelte bosteds styrkepositioner og potentialer. Ved en samlet vurdering af et bosteds styrkepositioner og potentialer skal de tre ressourceparametres reelle og potentielle score vægtes i forhold til hinanden. Det er det, som sikres i den samlede bostedprofil.

2.1.2 Bostedprofil 2017 – webgraf

I det løbende arbejde med at udbytte bostedprofilen er lagt en væsentlig indsats i at udbygge profilens parametre. Udgangspunktet har været, at der skal være parametre fra hver af de tre typer af ressourcer, som indgår i ressourcekanten.

Mange interessenter har været involveret i arbejdet med at identificere relevante og brugbare parametre fra hver af de tre typer af ressourcer. Der har været overvejelser om parametre, som det blot ikke har været muligt at skaffe de nødvendige data for. Eksempelvis har det været overvejet at inddrage registreret kriminalitet for hvert bosted som en parameter. Data findes, men de er ikke umiddelbart tilgængelige, så den parameter har ikke kunnet benyttes.

Najoqqutat, 2017-imi Najugaqarfiit ilusaannut toqqa-
neqartut makkuupput:

Inuussutissarsiordermi iluaqtissat

- A1 Tunisineq/inunnut naatsorsorlugu
- A2 Tunisineq/najugaqarfimmut naatsorsorlugu
- A3 Inoqutigiit isertitaat
- A4 Umiarsuit takornariartaatit aqquusaarneri
- A5 Suliffillit amerlassusaa
- A6 Inuusuttut ilanngunneqanngitsut
- A7 Pisortani atorfinitsitsisarnerup annertussusaa

Inuit iluaqtissat

- B1 Inuiaqatigiit aaqqissugaanerit
- B2 Kigutit nakorsaat
- B3 Isumaginnikkut ikiuutit
- B4 Ilinniartitaaneq
- B5 Ulluunerani paaqqinnittarfik
- B6 Peqqinnissaqarfimmi sullissineq

Inuiaqatigiinni iluaqtissat

- C1 Ulluinnarni pisiarisartakkat pillugit sullinneqarneq
- C2 Ilinniartitaanermi sullinneqarneq
- C3 Innaallagissap akia
- C4 Erngup akia
- C5 Internetip sukkassusaa
- C6 Umiarsualivik
- C7 Mittarfik

Ilanngussaq 1-imi nassuiarneqarpoq, najoqqutarisat
taakku 20-it qanoq nassuiarneqarsimanersut, taak-
kulu nalingi qanoq naatsorsorneqarsimanersut.

De parametre, som er blevet udvalgt til
Bostedprofil 2017, er:

Erhvervsressourcer

- A1 Indhandling/capita
- A2 Indhandling/bosted
- A3 Husstandsindkomst
- A4 Krydstogtskibsandel
- A5 Bæftigelsesgrad
- A6 Ungdomsrestgruppe
- A7 Offentlig ansættelsesgrad

Humanressourcer

- B1 Demografi
- B2 Tandlæge
- B3 Sociale ydelser
- B4 Uddannelse
- B5 Dagsinstitution
- B6 Sundhedsservice

Samfundsressourcer

- C1 Dagligvareservice
- C2 Uddannelsesservice
- C3 Enhedspris på elektricitet
- C4 Enhedspris på vand
- C5 Internethastighed
- C6 Havn
- C7 Lufthavn

I Bilag 1 er der en beskrivelse af, hvor-
dan hver af de 20 parametre er defineret,
og hvordan indekseværdien er beregnet.

Inuuniutugalugu piniarneq

Inuuniutugalugu piniarneq nammineq atugassanik
piniarneruvoq kiisalu ilaqtat, ikinngutit assigisaal-
lu aqutugalugit pissarsiaasartut. Inuuniutugalugu
piniarneq ilaqtariit ataasiakkaat kiisalu sumiif-
fimmi inuiaqatigiit ataasiakkaat aningaasaqarne-
rannut ataannarnissaannullu assigiinngitsorujus-
suarmik pingaassuseqarpoq. Najugaqarfiup
inissisimavia angissusaalu pingaassusermut ape-
qutaasarput. Nalinginnaanerusarpoq naju-
gaqarfinni minneri, inuuniutugalugu piniarnerup
najugaqarfimmi inoqutigiinnut amerlanerpaanut
annertuumik pingaassuseqartarnera.

Subsistensfangst

Subsistensfangst er fangst til eget
forbrug samt den del af fangsten, der
distribueres gennem familie, venner
og tilsvarende kanaler. Subsistens-
fangst har meget forskellig betydning
for de enkelte familier og for de enkel-
te lokalsamfunds samlede økonomi
og eksistensgrundlag. Betydningen
afhænger blandt andet af bostedets
placering og størrelse. Det er typisk i
mindre bosteder, subsistensfangst har
stor betydning for en væsentlig del af
bostedets husstande.

Inuuniutigalugu aningaasaqarnerup isumaa paasissallugu paasissutissanik tunngaviusunik naammattumik pissarsinissamut piumasaqaa-taavoq paasissutissanik tunngaviusunik pigineqareersumik aaqqissuulluakkamik misissuinissaq kiisalu paasissutissanik katersinermut suliaqarnermullu atatillugu periusissanik ineriartortitsineq. Pilersaarutigineqanngilaq, inuuniutigalugu piniarneq najugaqarfiit ilusaanni immi-ni najoqqutatut ilanngunneqarnissaa.

Det at tilvejebringe et tilstrækkeligt datagrundlag for at forstå subsistensøkonomiens betydning fordrer systematisk analyse af eksisterende datagrundlag samt metodeudvikling i forhold til indsamling og bearbejdning af data. Det er ikke planlagt, at subsistensfangst skal indgå som en selvstændig parameter i bostedprofilen.

Najugaqarfiit tamarmik webgrafiinik ilanngunnissaq naleqqutinngilaq. Taakkuli takusassanngorlugit internetimut ilineqassapput.²

Det er ikke praktisk muligt at gengive en webgraf for hver enkelt af vores bosteder. Disse vil i stedet blive gjort tilgængelige på internettet.²

Webgrafimi takutinneqartut tassaapput, najugaqarfiit ataasiakkaat najoqqutarisani aalajangersimasuni sanngiiffii. Nalinga qaffasinnerugaangat, najoqqutarisami tassani najugaqarfiup sanngiiffia annerusarpoq. Kisitsisit 1-imit (pitsaanerpaq) 5-imoorput (ajornerpaq). Kisitsisilersuineq najugaqarfinnut allanut naleqqiussaavoq.

Det, som bliver vist i webgrafene, er det enkelte bosteds sårbarhed i en bestemt parameter. Jo højere værdien er, jo mere sårbar er det pågældende bosted inden for den parameter. Indekstillene går fra 1 (bedst) til 5 (dårligst). Indekseringen er relativ i forhold til de andre bosteder.

Siunertaavoq, takutitsineq tamanna NunaGIS-imut ilanngunneqassasoq. Kissaatiginarporlu, paasissutissat, webgrafimi najoqqutarisaniittut, ukiut tamaasa nutarterneqartarnissaat. Siunertaavoq, ukiumit ukiumut najoqqutarisat allannguutaasa takutinnerisigut ukialuit ingerlanerini najugaqarfinni ataasiakkaani ineriartornermi pissutsit takuneqarsinnaalissasut.

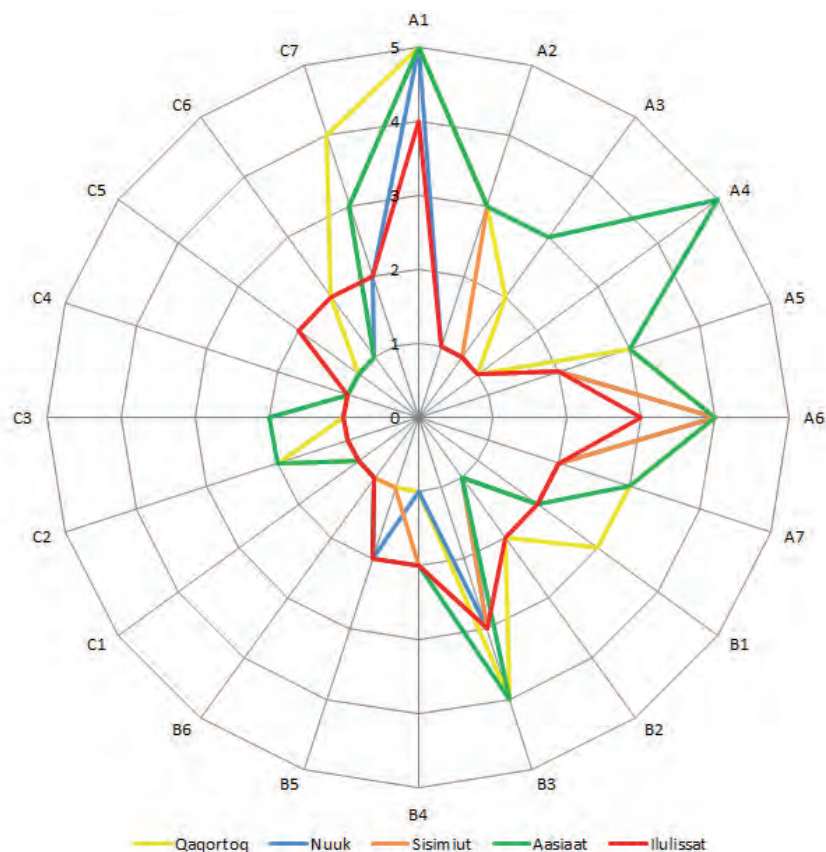
Det er hensigten, at denne visning skal integreres i NunaGIS. Desuden er det ønskeligt, at data, som indgår i de parametre, der udgør webgrafene, opdateres hvert år. Det er hensigten, at det i løbet af nogle år skal blive muligt at se udviklingstendenser for hvert enkelt bosted ved at vise ændringerne i parametrene fra år til år.

Webdiagrammip takutippaa, najoqqutarisani sorlorni najugaqarfik ingerlalluarnersoq, najoqqutarisanilu sorlorni najugaqarfik ingerlalluannginnerunersoq. Najoqqutarisat taakku pingasut sanileriisillugit takutinneqarput. Najugaqarfinni pingaarnerni tallimani, Titartagaq 2.2-mi takutinneqartuni ersarippoq, inuiaqatigiinni iluaqutissani najoqqutarisani nalinginnaasumik appasissorujussuarmik sanngiiffeqarneq (C1-C7). Inuussutissarsiutitigulli iluaqutissani najoqqutarisani (A1-A7) aamma inuit iluaqutissat pillugit najoqqutarisani (B1-B6) najugaqarfiit annerpaat taakku tallimat qanoq ingerlaneri assigiinngisitaarput.

Webdiagrammet viser, på hvilke parametre et bosted klarer sig godt, og på hvilke parametre et bosted klarer sig mindre godt. De tre typer af parametre vises ved siden af hinanden. For de fem hovedbosteder, som vises i Figur 2.2 er det tydelige, at de generelt har meget lav sårbarhed på de samfundsressourcemæssige parametre (C1-C7). For både de erhvervsressourcemæssige parametre (A1-A7) og de humanressourcemæssige parametre (B1-B6) er det noget mere varierende, hvordan de fem største bosteder klarer sig.

² Internetimi iserfissaq tassaavoq http://pilersaarusi-orneq.gl/kl-GL/najugaqarfiit_ilusaat imaluunniit <http://landsplan/da/bostedprofil>.

² Internetadressen er http://pilersaarusi-orneq.gl/kl-GL/najugaqarfiit_ilusaat eller <http://landsplan/da/bostedprofil>.

Titartagaq 2.2. Webgrafip isikkua. Kisitsit minnerugaangat, taava najugaqarfiup najoqqutarisami sanngiiffia appasinneruvoq. Webgrafit tamarmik internetimi quppernermi uani takuneqarsinnaapput http://pilersaarusionerq.gl/kl-GL/najugaqarfiit_ilusaat imaluunniit <http://landsplan/da/bostedprofil>.

Figur 2.2. Et eksempel på en webgraf. Jo lavere tallet er, jo mindre sårbar er bostedet i den pågældende parameter. Alle webgrafer kan ses på internetadressen http://pilersaarusionerq.gl/kl-GL/najugaqarfiit_ilusaat eller <http://landsplan/da/bostedprofil>.

2.1.3 Najugaqarfiit ilusaat – iluaqutissat pingasut

Najugaqarfinnut tamanut ataatsimut assilissap takutinnaanut webdiagram pitsaasuvoq. Inoqarfiillu ataasiakkaat imaluunniit inoqarfiit eqimattakkaat assigiissusaat assigiinngissusaallu takutinnaanut webdiagrammi aamma pitsaasuvoq.

Webdiagrammimili ersarissumik ersersinneqanngilaq, iluaqutissat, taakku pingasut (inuussutissarsionerme iluaqutissat, inuit iluaqutissat aamma inuiaqatigiinni iluaqutissat) iluanni najugaqarfiit qanoq inisisimani. Taamaattumik pisariaqarpoq iluaqutissat, taakku pingasut immikkoortillugit isigineqarnissat. Tassani iluaqutissani pingasuni top 10-t takutinneqarput.

2.1.3 Bostedprofil – de tre ressourcer

Webdiagrammet er godt til at vise det samlede billede for hvert bosted. Webdiagrammet er også godt til at vise ligheder og forskelle mellem de enkelte bosteder eller grupper af bosteder.

Af webdiagrammet fremgår dog ikke så tydeligt, hvordan bostederne ligger indbyrdes inden for hver af de tre typer af ressourcer (erhvervsressourcer, humanressourcer og samfundsressourcer). Det er derfor relevant at se på de tre typer af ressourcer hver for sig. Her vises blot top-10 for hver af de tre typer af ressourcer.

Takutinneqartuni najugaqarfiit qulit sinnerlugit taaneqarsimappata, taava allattorsimaffimmi tassani normu 10-tut najugaqarfiit arlallit sanngiiffeqarsimasapput, taamaattumillu nalingiimmik sanngiiffillit tamarmik takussutissami ilanngunneqarlutik.

Inuussutissarsiornermi iluaqutissat

Najoqqutassat arfineq marluk akornanni, najugaqarfimmi tunisineq aamma innunntut tunisineq ilaapput. 'Inunntut' isumaqarpoq, najugaqarfimmi pineqartumut innuttaasut amerlassusaannut. Taakkunani assigiinngissutsit annertooujussuupput. Titartagaq 2.2-mi takuneqarsinnaavoq, najugaqarfiit annerpaat tallimat, kisitsisit katillugit pitsaasorujussuarmik tunisiffiusartut, kisianni najugaqarfinni ataasiaakkaani inuup tunisisarnera, taakkunani tallimani pitsaani. Taamaattumik isiginniffiit marluutillugit ilanngunneqarnissai pingaaruteqarpoq. Takornariaqarnermi umiarsuit takornariartaatit aqqusaartut amerlassusaat taamaallaat naatsorsorneqarput. Kissaatiginarsinnaavoq takornariaqarnermi najoqqutamik allamik ilanngussinissaq. Takornariaqarnermi inuussutissarsiutip tunngavia tamatumuuna erseqqissaaqataaffiisinnaavoq.

Titartagaq 2.3-mi soqutiginarluinnartumik takutinneqarpoq, najugaqarfinnik minnerusunik arfineq marlunnik inuussutissarsiorfimmi ilaasoqartoq. Tassani paatsuunganangitsumik, maanna Qaasuitsup Kommuniiani qaleralinnik aalisarluarneq annertuumik sunniuteqarpoq.

Inuit iluaqutissat

Top 10-mi najugaqarfiit annerit najugaqarfiillu akunnattumik angissuillit takusinnaavagut. Najugaqarfiit marluinnaat 500-t ataallugit inoqarput. Inuit iluaqutissat nalilerneqarnerini, inuiaqatigiit aqqissugaanerit ilaatigut ilaavoq. Tamanna top 10-mi najugaqarfiit akulerussimanerannut pissutaaqataavoq.

Inuit iluaqutissanut najoqqutassami, najugaqarfinni ataasiakkaani innuttaasut peqqissusaannut takusutissaq ilanngutissallugu aamma kissaatigineqarnikuugaluarpoq. Tamannali 2017-imi Najugaqarfiit ilusaannit peqqissutsimi najoqqutassami paasisutissanik piniarneq ajornarsimavoq.

Når der i hver opstilling er mere end lige ti bosteder nævnt, så er det fordi, der er flere bosteder, som har sårbarhed som nummer 10 på listen her, og derfor er alle med den grad af sårbarhed taget med i oversigten.

Erhvervsressourcer

Blandt de syv parametre er der både indhandling per bosted og indhandling per capita. 'Per capita' betyder per antallet af indbyggere i det pågældende bosted. Det giver meget store forskelle. I Figur 2.2 ses det ved, at de fem største bosteder har en fin indhandling i absolutte tal, men de har alle fem en dårlig indhandling per indbygger i det enkelte bosted. Derfor er det vigtigt at have begge aspekter med. For turismen er der kun talt anløb af krydstogtskibe. Det kunne være ønskeligt med yderligere en parameter på turismeområdet.

Det vil kunne være med til at nuancere erhvervsgrundlaget for turismen.

Figur 2.3 viser det særdeles interessante, at vi på erhvervsområdet har syv mindre bosteder repræsenteret. Det er entydigt det gode hellefiskefiskeri i det nuværende Qaasuitsup Kommunia, som spiller en vigtig rolle.

Humanressourcer

Vi ser på top-10-listen både de større bosteder og bosteder i mellem-størrelse. Kun to af bostederne er på under 500 indbyggere. Blandt andet demografien indgår som parameter i vurderingen af humanressourcerne. Det er en del af grunden til, at det er en noget blandet gruppe af bosteder på top-10-listen.

For de humane ressourcer har det været et ønske også at kunne inddrage en parameter, som viser noget om sundhedstilstanden for borgerne i det enkelte bosted. Det har desværre ikke været muligt til Bostedprofil 2017 at få data til en sundhedsparameter.

Inoqarfik Bosted	Inuussutissarsiornermi iluaqtissatigut sanngiissuseq Erhvervsressourcemæssig sårbarhed
Ilulissat	14
Saattut	16
Uummanaq	16
Nuuk	16
Aappilattoq (Ava)	17
Tasiusaq (Ava)	17
Qeqertaq	17
Saqqaq	17
Innaarsuit	18
Qeqertarsuaq	18
Sisimiut	18
Narsarsuaq	18
Qaarsut	18

Titartagaq 2.3. Inuussutissarsiornermi iluaqtissani top 10-t. Kisitsit appasinnerugaangat, najoqqutani uuttorneqartuni arfineq marluusuni inuussutissarsiornermi iluaqtissatigut sanngiiffik annikinnerusarpoq.

Figur 2.3. Top-10 for erhvervsressourcer. Jo lavere tallet er, jo mindre sårbar er bostedet erhvervsressourcemæssigt ud fra de syv parametre, der er målt på.

Inoqarfik Bosted	Inunni iluaqtissatigut sanngiissuseq Humanressourcemæssig sårbarhed
Nuuk	10
Sisimiut	10
Qaqortoq	12
Aasiaat	12
Ilulissat	12
Kangerlussuaq	14
Kitsissuarsuit	15
Uummannaq	15
Upernavik	15
Tasiilaq	16
Kangaatsiaq	16
Maniitsoq	16

Titartagaq 2.4. Inuit iluaqtissani top 10-t. Kisitsit appasinnerugaangat, najoqqutani uuttorneqartuni arfiniliusuni inuussutissarsiornermi iluaqtissatigut sanngiiffik annikinnerusarpoq.

Figur 2.4. Top-10 for humanressourcer. Jo lavere tallet er, jo mindre sårbar er bostedet humanressourcemæssigt ud fra de seks parametre, der er målt på.

Inuiaqatigiinni iluaqtissat

Najugaqarfiit, inuiaqatigiinni iluaqtissat eqqarsaatigalugit appasinnerpaamik sanngiiffillik tassapput najugaqarfiit annerit. Top 10-mi najugaqarfinni 1.000-t sinnerlugit inulinni 12-iusuni 11-t ilaapput. Uummannaq 1.000-t sinnerlugit inulittut kisiartaalluni top 10-mi ilaangilaq. Allattorsimaffiup ataani Uummannaq tulliulluni inissisimavoq.

Najugaqarfiit annerpaat kisimik inuiaqatigiinni iluaqtissatigut appasinnerpaamik sanngiiffeqarnerannut pissutaavoq, najugaqarfiup annertuumik aningaasartuuteqarfiusunik attaveqaqatigiinnikkut, aningaasaliinissamut annerusumik aningaasaliiffigissallugit najugaqarfiit aalajangersimasumik angissusillit kisimik siunertamut tulluuttarmat. Najoqqutarisat taakkorpiaat matumani ilaapput.

Samfundsressourcer

De bosteder, som har lavest sårbarhed, når det gælder samfundsressourcer, er de største bosteder. På top-10-listen er 11 af de 12 bosteder, som har flere end 1.000 indbyggere. Uummannaq er det eneste med mere end 1.000 indbyggere, som ikke er repræsenteret på top-10-listen. Uummannaq ligger som den første lige under listen.

Grunden til, at det kun er de største bosteder, som har den laveste samfundsressourcemæssige sårbarhed, er, at det kræver en vis størrelse for et bosted for at det giver samfundsmæssig mening at foretage større investeringer i meget omkostningstunge infrastrukturinvesteringer. Det er netop den type af parametre, som indgår her.

Najugaqarfik Bosted	Inuiaqatigiinni iluaqutissani sanngiissuseq Samfundsressourcemæssig sårbarhed
Nuuk	8
Sisimiut	9
Ilulissat	10
Aasiaat	11
Qaqortoq	12
Narsaq	13
Paamiut	13
Maniitsoq	13
Nanortalik	14
Qasigiannuit	15
Tasiilaq	15

Titartagaq 2.5. Inuiaqatigiinni iluaqutissani top 10-t. Kisitsit appasinnerugaangat, najoqqutani uuttorneqartuni arfineq marluusuni inuussutissarsiornermi iluaqutissatigut sanngiiffik annikinnerusarpoq.

Figur 2.5. Top-10 for samfundsressourcer. Jo lavere tallet er, jo mindre sårbar er bostedet samfundsressourcemæssigt ud fra de syv parametre, der er målt på.

2.1.4 2017-imi Najugaqarfiit ilusaat – XY-diagram

Paasiuminarnissaa pillugu Najugaqarfiit ilusaannut uuttuutit marluk atorlugit sanasoqarpoq. Matumani najoqqutat webdiagrammimi atorneqartut atorneqarput, kisianni matumani iluaqutissat pingasut najoqqutat immikkoortunut marlunnut avinneqarput. Tassa isumaginninnikkut sanngiissuseq (X-aksen), aamma aningaasaqarnikkut sanngiissuseq (Y-aksen).

Najoqqutap aningaasaqarnikkut sanngiissusermik imaluunniit isumaginninnikkut sanngiissusermik, pingaarnertut ersersitsinera nalilerniarlugu, innuttaasumut toqqaannartumik atassuteqarnerata annertus-susaa tunngavigineqarpoq. Tamatumani aamma piu-masaqaataasimavoq, eqimattat marluk immikkut amerlaqatigiinnik najoqqutanik peqassasut. Najoqqutat 20-t katillugit agguarneri uani takutinneqarput:

2.1.4 Bostedprofil 2017 – XY-diagram

For overskuelighedens skyld er der lavet en todimensionel version af Bostedprofil 2017. Her benyttes de samme parametre, som i webdiagrammet, men de tre typer af ressource-parametre er her opdelt i to kategorier. Det er dels social sårbarhed (X-aksen), dels økonomisk sårbarhed (Y-aksen).

I vurderingen af, om en parameter primært udtrykker økonomisk sårbarhed eller primært udtrykker social sårbarhed, er der lagt vægt på graden af direkte kobling til det den enkelte borger. Desuden har det været et krav, at der skal være lige mange parametre i de to grupper. Fordeelingen af de i alt 20 parametre er vist her:

X-akse – isumaginninnikkut sanngiissuseq

- A5 Suliffillit amerlassusaa
- A6 Inuusuttut peqataatinneqanngitsut
- A7 Pisortani atorfinitsisarnarup annertussusaa
- B1 Inuiaqatigiit katitigaanerat
- B2 Kigutit nakorsaat
- B3 Isumaginninnikkut ikiuutit
- B4 Ilinniartitaaneq
- B5 Ulluunerani paaqqinnittarfik
- B6 Peqqinnissaqarfimmi sullissineq
- C1 Ulluinnarni pisiarisartakkat pillugit sullinneqarneq

Y-akse – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq

- A1 Tunisineq/inunnut naatsorsorlugu
- A2 Tunisineq/najugaqarfimmut naatsorsorlugu
- A3 Inoqutigiit isertitaat
- A4 Umiarsuit takornariartaatit aqqusaarneri
- C2 Ilinniartitaanermi sullinneqarneq
- C3 Innaallagissap akia
- C4 Erngup akia
- C5 Internetip sukkassusaa
- C6 Umiarsualivik
- C7 Mittarfik

2017-imi Najugaqarfiit ilusaannut uuttuutunut marlun-
nut najugaqarfiit 71-t agguataarnerat Titartagaq 2.6-
imi takuneqarsinnaavoq.

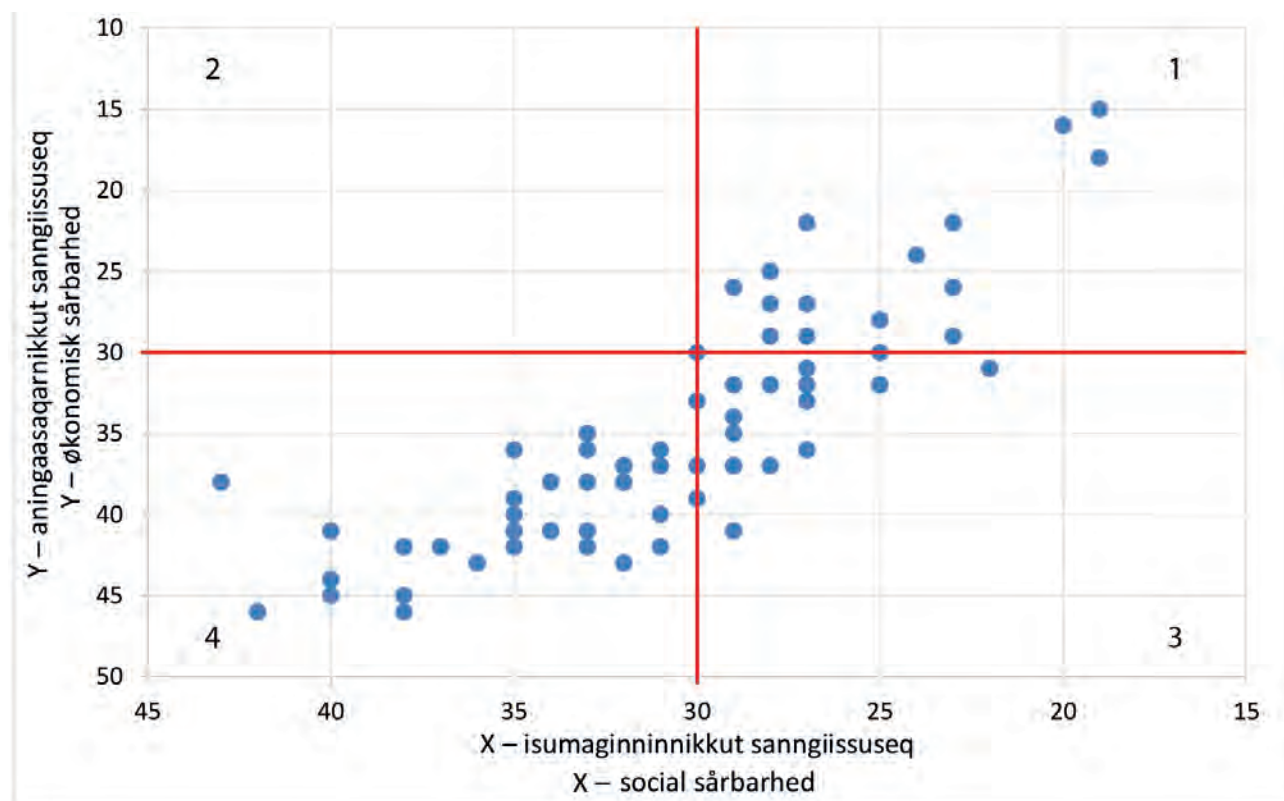
X-akse – social sårbarhed

- A5 Beskæftigelsesgraden
- A6 Ungdomsrestgruppe
- A7 Offentlig ansættelsesgrad
- B1 Demografi
- B2 Tandlæge
- B3 Sociale ydelser
- B4 Uddannelse
- B5 Dagsinstitution
- B6 Sundhedsservice
- C1 Dagligvareservice

Y-akse – økonomisk sårbarhed

- A1 Indhandling/capita
- A2 Indhandling/bosted
- A3 Husstandsindkomst
- A4 Krydstogtsskibs anløb
- C2 Uddannelsesservice
- C3 Enhedspris på elektricitet
- C4 Enhedspris på vand
- C5 Internethastighed
- C6 Havne
- C7 lufthavn

Fordeling af de 71 bosteder i den todimensionelle version af Bostedprofil 2017 ses i Figur 2.6.

Titartagaq 2.6. 2017-imi Najugaqarfiit ilusaannut najugaqarfiit tamarmik uuttuutunut marlunnut aqqis-
suullugit takutinneqarnerat sisamanik immikkoortu-
limmi.

Figur 2.6. Samtlige bosteder vist i det todimensionelle system med fire felter for Bostedprofil 2017.

Najugaqarfiit Immikkoortoq 1-miittut isumagininnikkut appasissumik sanngiiffeqarput aamma, aningaasaqarnikkut appasissumik sanngiiffeqarput. Najugaqarfiit Immikkoortoq 2-miittut isumagininnikkut qaffasissumik sanngiiffeqarput aamma, aningaasaqarnikkut appasissumik sanngiiffeqarput. Najugaqarfiit Immikkoortoq 3-miittut isumaiginninnikkut appasissumik sanngiiffeqarput aamma, aningaasaqarnikkut qaffasissumik sanngiiffeqarput. Najugaqarfiit Immikkoortoq 4-miittut isumagininnikkut qaffasissumik sanngiiffeqarput aamma, aningaasaqarnikkut qaffasissumik sanngiiffeqarput. Qaffasissumik appasissumillu sanngiiffeqarnerup killinga 30-mut inissinneqarpoq. Najugaqarfiit, 30-mik sanngiiffeqartut appasissumik sanngiiffeqartutut inissinneqartarput.

Bosteder i Felt 1 er bosteder med lav social sårbarhed og lav økonomisk sårbarhed.

Bosteder i Felt 2 er bosteder med høj social sårbarhed og lav økonomisk sårbarhed.

Bosteder i Felt 3 er bosteder med lav social sårbarhed og høj økonomisk sårbarhed.

Bosteder i Felt 4 er bosteder med høj social sårbarhed og høj økonomisk sårbarhed.

Skæring mellem høj og lav sårbarhed er sat til 30. Bosteder, som har sårbarhed på 30 lægges i feltet lav sårbarhed.

Immikkoortup normua Felt nummer	Najugaqarfiit amerlassusaat Antal bosteder	Najugaqarfiit procentii Andel af bostederne	Innuttaasut amerlassusaat katillugit Antal borgere i alt	Innuttaasut procentii Andel af befolkningen
1	14	19,70%	47.093	84,70%
2	1	1,40%	166	0,30%
3	20	28,20%	3.983	7,20%
4	36	50,70%	4.357	7,80%
Katillugit I alt	71	100%	55.599	100%

Titartagaq 2.7. Najugaqarfiit innuttaasullu najugaqarfiit ilusaanni marlunnik uuttuutilimmi immikkoortunut sisamanut agguarneqarneri.

Figur 2.7. Fordeling af bosteder og befolkning på de fire felter i den todimensionelle bostedprofil.

Titartagaq 2.7-mi erserpoq, najugaqarfiit innuttaasullu najugaqarfiit ilusaanni marlunnik uuttuutilimmi agguataarnerat allanngorarpallaanngitsoq. Najugaqarfiit 19,7 %-iusut, Immikkoortoq 1-mi inissisimasut, katillugit innuttaasut 84,7 %-iinik inoqarput. Killormuanik najugaqarfiit 50,7 %-iusut, Immikkoortoq 4-mi inissisimasut, innuttaasut 7,8 %-iinnaanik inoqarput. Najugaqarfiit 12-it 50-it ataallugit inullit tamarmik, Immikkoortoq 4-mi inissisimapput. Immikkoortoq 2-mi najugaqarfimmik ilaasoqanngilaq, isumagininnikkut qaffasissumik sanngiiffeqartumik, aningaasaqarnikkullu appasissumik sanngiiffeqartumik. Innaarsuit Immikkoortoq 2-mi nalunaarsorsimavoq, najugaqarfilli immikkoortut taakku sisamat naapiffeqqissaavanni inissisimavoq.

Det fremgår af Figur 2.7, at fordelingen af bostederne og befolkningen i de fire felter i den todimensionelle bostedprofil er meget jævn. De 19,7 % af bostederne, som ligger i Felt 1, omfatter tilsammen 84,7 % af befolkningen. Omvendt omfatter de 50,7 % af bostederne, som ligger i Felt 4, blot 7,8 % af befolkningen. Samtlige 12 bosteder, som har mindre end 50 indbyggere, ligger i Felt 4.

Der er reelt ingen bosteder i felt 2, som indeholder bosteder, der har høj social sårbarhed og lav økonomisk sårbarhed. Innaarsuit er registreret i Felt 2, men bostedet er placeret præcist i midten, hvor alle fire felter mødes.

Najugaqarfik Bosted	X – isumaginninnikkut sanngiissuseq X – social sårbarhed	Y – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq Y – økonomisk sårbarhed
Nuuk	19	15
Sisimiut	19	18
Ilulissat	20	16
Qaqortoq	23	22
Aasiaat	23	26
Uummannaq	24	24
Maniitsoq	27	22
Tasiilaq	27	29
Narsaq	27	27
Nanortalik	28	27
Paamiut	28	25
Saattut	28	29
Qeqertarsuaq	29	26
Narsarsuaq	23	29
Upernavik	25	30
Qasigiannuit	25	28

2.8. Immikkoortoq 1-imi najugaqarfiit, najugaqarfiullu sanngiiffiisa nalingi.

2.8. Bosteder i Felt 1 og de sårbarhedsværdier, som bostedet er tilskrevet.

Najugaqarfik Bosted	X – isumaginninnikkut sanngiissuseq X – social sårbarhed	Y – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq Y – økonomisk sårbarhed
Innaarsuit	30	30

2.9. Immikkoortoq 2-mi najugaqarfiit, najugaqarfiullu sanngiiffiisa nalingi.

2.9. Bosteder i Felt 2 og de sårbarhedsværdier, som bostedet er tilskrevet.

Najugaqarfik Bosted	X – isumaginninnikkut sanngiissuseq X – social sårbarhed	Y – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq Y – økonomisk sårbarhed
Kangerlussuaq	22	31
Tasiusaq (Ava)	25	32
Ikerasak	25	32
Saqqaq	27	31
Qaarsut	27	32
Kangaatsiaq	27	32
Qeqertaq	27	33
Ikerasaarsuk	27	36
Ukkusissat	28	32
Ikamiut	28	37
Sarfannugit	29	32
Kangaamiut	29	34
Akunnaaq	29	35
Kullorsuaq	29	37
Atammik	29	37
Illorsuit	29	37
Napasoq	29	41
Aappilattoq (Ava)	30	33
Upernavik Kujalleq	30	37
Kitsissuarsuit	30	39

2.10. Immikkoortoq 3-mi najugaqarfiit, najugaqarfiul-lu sanngiiffiisa nalingi.

2.10. Bosteder i Felt 3 og de sårbarheds-værdier, som bostedet er tilskrevet.

Najugaqarfik Bosted	X – isumaginninnikkut sanngiissuseq X – social sårbarhed	Y – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq Y – økonomisk sårbarhed
Qeqertarsuatsiaat	31	36
Nuussuaq	31	37
Ittoqqortoormiit	31	37
Iginniarfik	31	40
Kangerluk	31	42
Nuugaatsiaq	32	35
Arsuk	32	37
Niaqornaarsuk	32	37
Attu	32	38
Qaanaaq	32	38
Oqaatsut	32	43
Ilimanaq	33	36
Itilleq	33	38
Kapisillit	33	41
Kangersuatsiaq	33	42
Naajaat	34	38
Isertoq	34	41
Kuummiit	34	41
Kulusuk	35	36
Qassimiut	35	39
Nutaarmiut	35	39
Qassiarsuk	35	40
Sermiligaaq	35	41
Tiilerilaaq	35	42
Narsaq Kujalleq	36	43
Alluitsup Paa	37	42
Igaliku	37	42
Qeqertat	38	42
Aappilattoq (Kuj)	38	42
Savissivik	38	45
Tasiusaq (Kuj)	38	46
Eqalugaarsuit	40	41
Ammassivik	40	44
Saarloq	40	45
Siorapaluk	42	46
Niaqornat	43	38

2.11. Immikkoortoq 4-mi najugaqarfiit, najugaqarfiulu sanngiiffiisa nalingi.

2.11. Bosteder i Felt 4 og de sårbarhedsværdier, som bostedet er tilskrevet.

2.1.5 Kommunini ilutsit

Titartakkani 2.12-imit 2.21-mut najugaqafiit ilusaanni marlunnik uuttuutilimmi, kommunini tallimani najugaqarfiit immikkut takutinneqarput. Tassani aamma assilissat assigiinngitsorujussuupput. Kommunit pingasut nukittuunik pingaarnernik najugaqarfeqarput. Najugaqarfiit pingaarnernit nukittuut tassaapput Ilulissat, Sisimiut aamma Nuuk. Illuani Qaqortoq aamma Aasiaat kommunini najugaqarfittut pingaarnertut, taama nukittutigisutut inissisimangillat.

Qeqqata Kommunian aqqissugaanikkut nukkittu-nerpaatut inissisimavoq. Najugaqarfik ataasiinnaq Immikkoortoq 4-mi inissisimavoq, najugaqarfilli taanna aamma itisuumi inissisimangilaq. Najugaqarfiit arlallit Immikkoortoq 3-mi inissisimapput. Kommune Qeqertalik aqqissugaanikkut assingupajaartumik inissisimavoq, matumanili najugaqarfimmik pingaarnernik annertuumik nukittussusilimmik peqanngilaq. Aamma Kommuneqarfik Sermersooq eqimattamut matumunnga inissinneqarsinnaavoq. Kommunili najugaqarfeqanngilaq Immikkoortoq 3-mi inissisimasunik. Paarlattuanik kommunimi najugaqarfittut pingaarnertut Nuuk nukittulluinnarluni inissisimavoq.

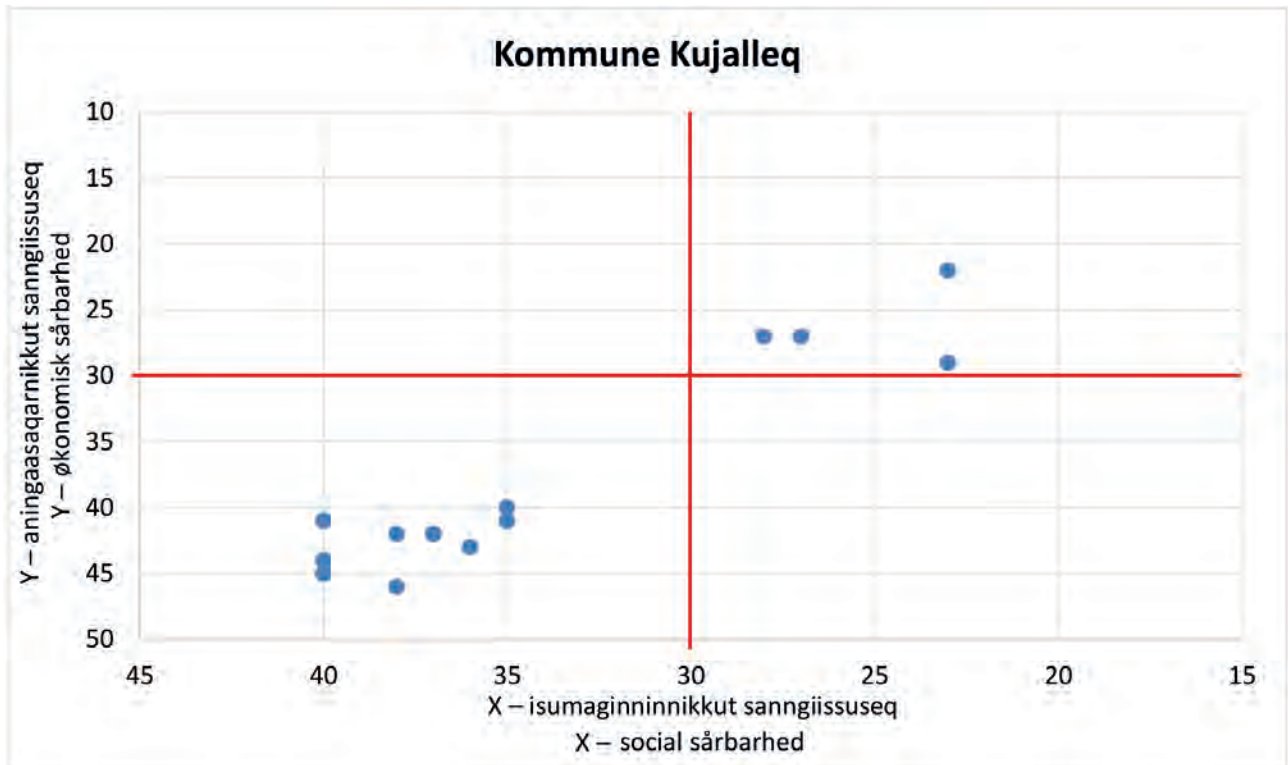
Kommune Kujalleq najugaqarfinnik arlalinnik, Immikkoortoq 4-mi itilaartumik inissisimasunik peqarpoq. Peqatigitillugu Qaqortoq najugaqarfittut pingaarnertut nukittuutut inissisimangilaq. Avannaata Kommunian Kommune Kujalleq assingalugu, najugaqarfinnik kiggisimasunik peqarpoq. Kommunimi najugaqarfiit ilaat, Immikkoortoq 4-mi itisoorujussuarmik inissisimapput. Kisiannili Kommuneqarfik Sermersooq assingalugu, Avannaata Kommunian najugaqarfimmik pingaarnernik nukittuumik peqarpoq, tassa Ilulissat.

2.1.5 Kommunale mønstre

I figurene 2.12 til 2.21 er hver af de fem kommuners bosteder vist hver for sig i den todimensionelle bostedprofil. Igen tegner der sig ganske forskellige billeder. Tre kommuner har et stærkt hovedbosted. De tre stærke hovedbosteder er Ilulissat, Sisimiut og Nuuk. Derimod står Qaqortoq og Aasiaat ikke som helt så stærke kommunale hovedbosteder.

Qeqqata Kommunian udviser den stærkeste struktur. Kun et enkelt bosted ligger i Felt 4, og tilmed ligger det bosted ikke så tungt. Flere bosteder ligger i Felt 3. Kommune Qeqertalik har næsten samme struktur, men her er der ikke et markant stærkt hovedbosted. Også Kommuneqarfik Sermersooq kan lægges i denne her gruppe. Dog har kommunen ingen bosteder i Felt 3. Til gengæld står Nuuk som et ganske stærkt hovedbosted for kommunen.

Kommune Kujalleq har en større gruppe af bosteder, som ligger lidt tungt i Felt 4. Tilmed markerer Qaqortoq sig ikke som et specielt stærkt hovedbosted. Avannaata Kommunian har lige som Kommune Kujalleq et stort spænd for sine bosteder. Der er nogle bosteder i kommunen, som ligger meget tungt i Felt 4. Men på samme måde som med Kommuneqarfik Sermersooq har Avannaata Kommune et stærkt hovedbosted med Ilulissat.

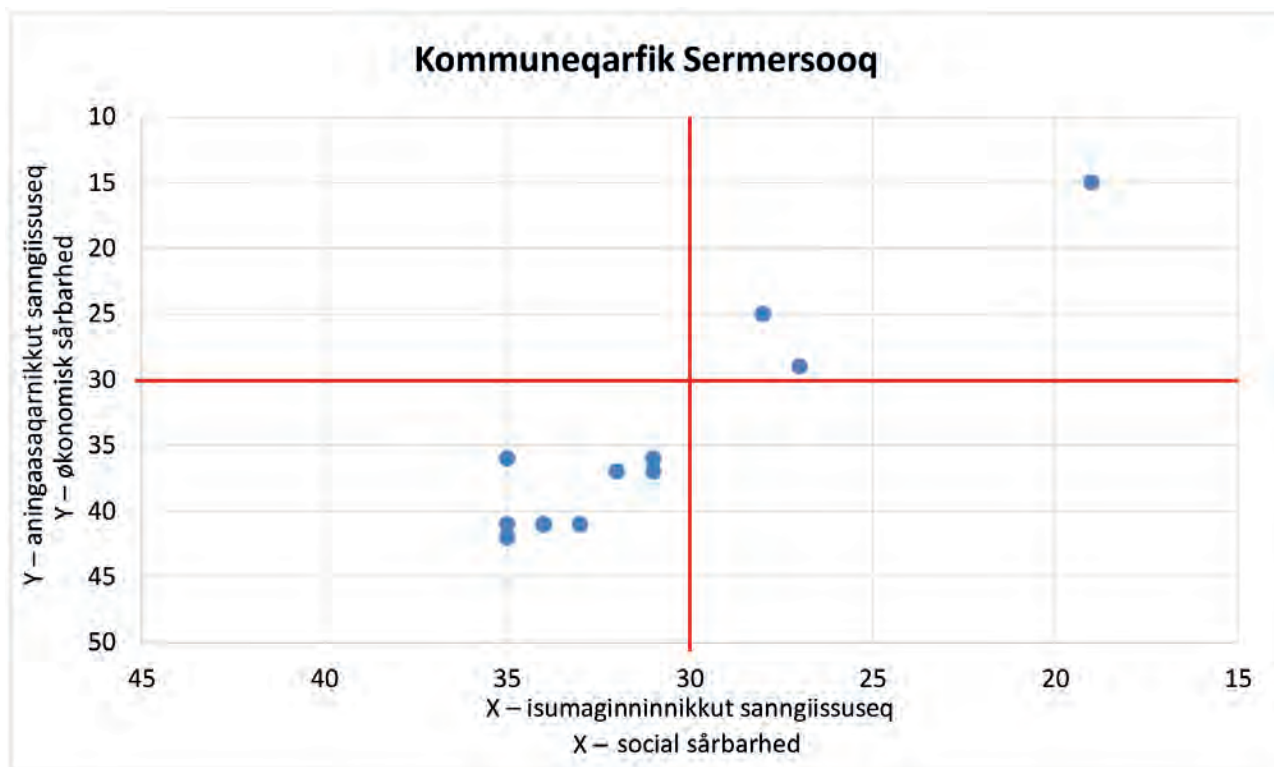
Titartagaq 2.12 Kommune Kujallermi najugaqarfiit 14-it uuttuutitut marlunnut agguarlugit.

Figur 2.12 Den todimensionelle fordeling af de 14 bosteder i Kommune Kujalleq.

Najugaqarfik Bosted	X – isumaginninnikkut sanngiissuseq X – social sårbarhed	Y – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq Y – økonomisk sårbarhed
Qaqortoq	23	22
Narsarsuaq	23	29
Narsaq	27	27
Nanortalik	28	27
Qassiarsuk	35	40
Qassimiut	35	41
Narsaq Kujalleq	36	43
Alluitsup Paa	37	42
Igaliku	37	42
Aappilattoq (Kuj)	38	42
Tasiusaq (Kuj)	38	46
Egalugaarsuit	40	41
Ammassivik	40	44
Saarloq	40	45

Titartagaq 2.13. Kommune Kujallermi najugaqarfiit 14-it nalingi.

Figur 2.13. Værdierne for de 14 bosteder i Kommune Kujalleq.

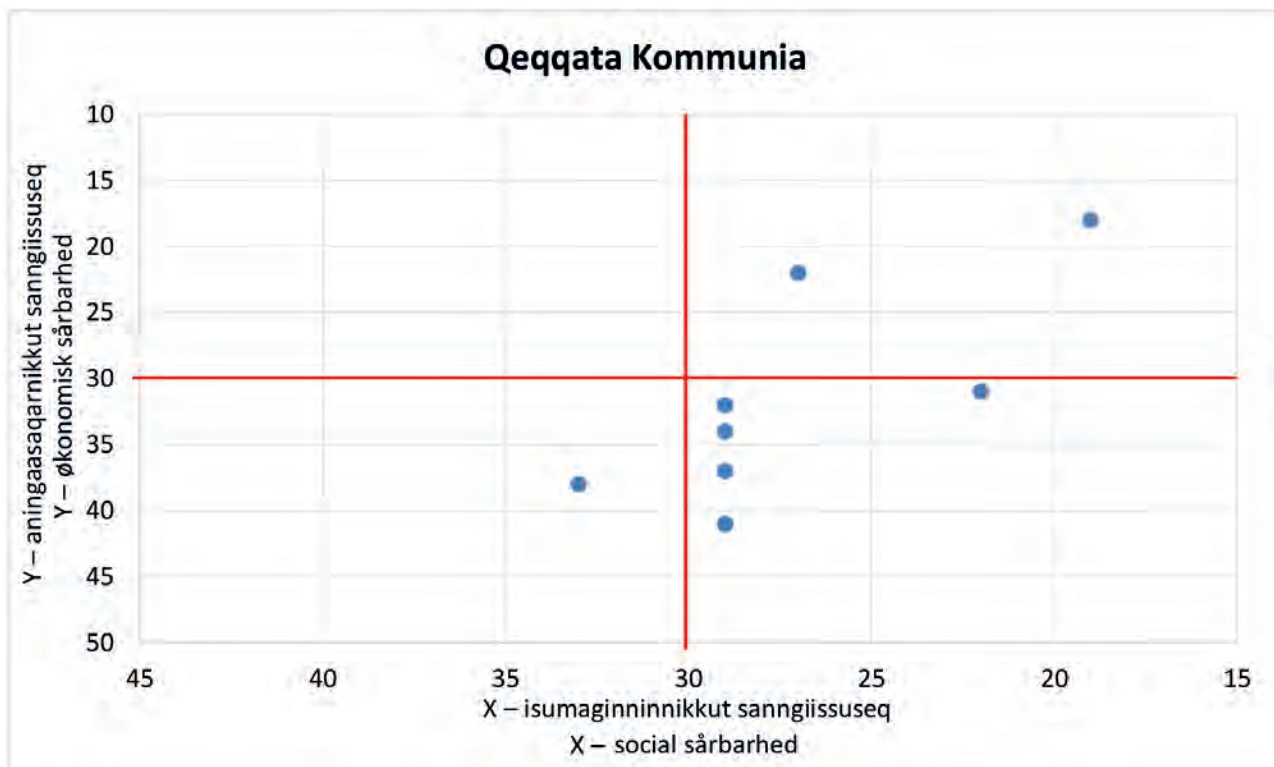
Titartagaq 2.14. Kommuneqarfik Sermersuumi najugaqarfii 12-it uuttuutitut marlunnut agguarlugit.

Figur 2.14. Den todimensionelle fordeling af de 12 bosteder i Kommuneqarfik Sermersooq.

Najugaqarfik Bosted	X – isumaginninnikkut sanngiissuseq X – social sårbarhed	Y – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq Y – økonomisk sårbarhed
Nuuk	19	15
Tasiilaq	27	29
Paamiut	28	25
Qeqertarsuatsiaat	31	36
Ittoqqortoormiit	31	37
Arsuk	32	37
Kapisillit	33	41
Isertoq	34	41
Kuummiit	34	41
Kulusuk	35	36
Sermiligaaq	35	41
Tiilerilaaq	35	42

Titartagaq 2.15. Kommuneqarfik Sermersuumi najugaqarfii 12-it nalingi.

Figur 2.15. Værdierne for de 12 bosteder i Kommuneqarfik Sermersooq.

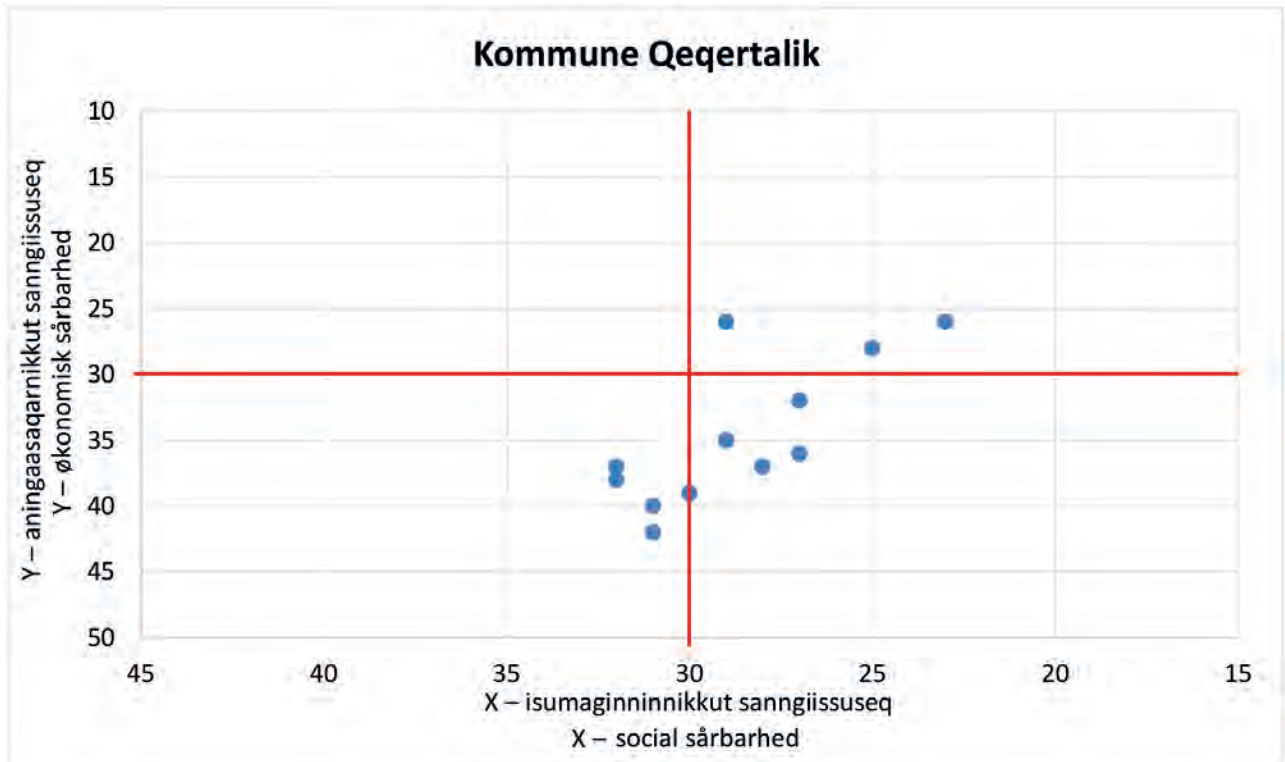
Titartagaq 2.16. Qeqqata Kommuniani najugaqarfiit 8-t uuttuutitut marlunnut agguarlugit.

Figur 2.16. Den todimensionelle fordeling af de 8 bosteder i Qeqqata Kommunia.

Najugaqarfik Bosted	X – isumaginninnikkut sanngiissuseq X – social sårbarhed	Y – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq Y – økonomisk sårbarhed
Sisimiut	19	18
Kangerlussuaq	22	31
Maniitsoq	27	22
Sarfannugit	29	32
Kangaamiut	29	34
Atammik	29	37
Napasog	29	41
Itilleq	33	38

Titartagaq 2.17. Qeqqata Kommuniani najugaqarfiit 8-t nalingi.

Figur 2.17. Værdierne for de 8 bosteder i Qeqqata Kommunia.

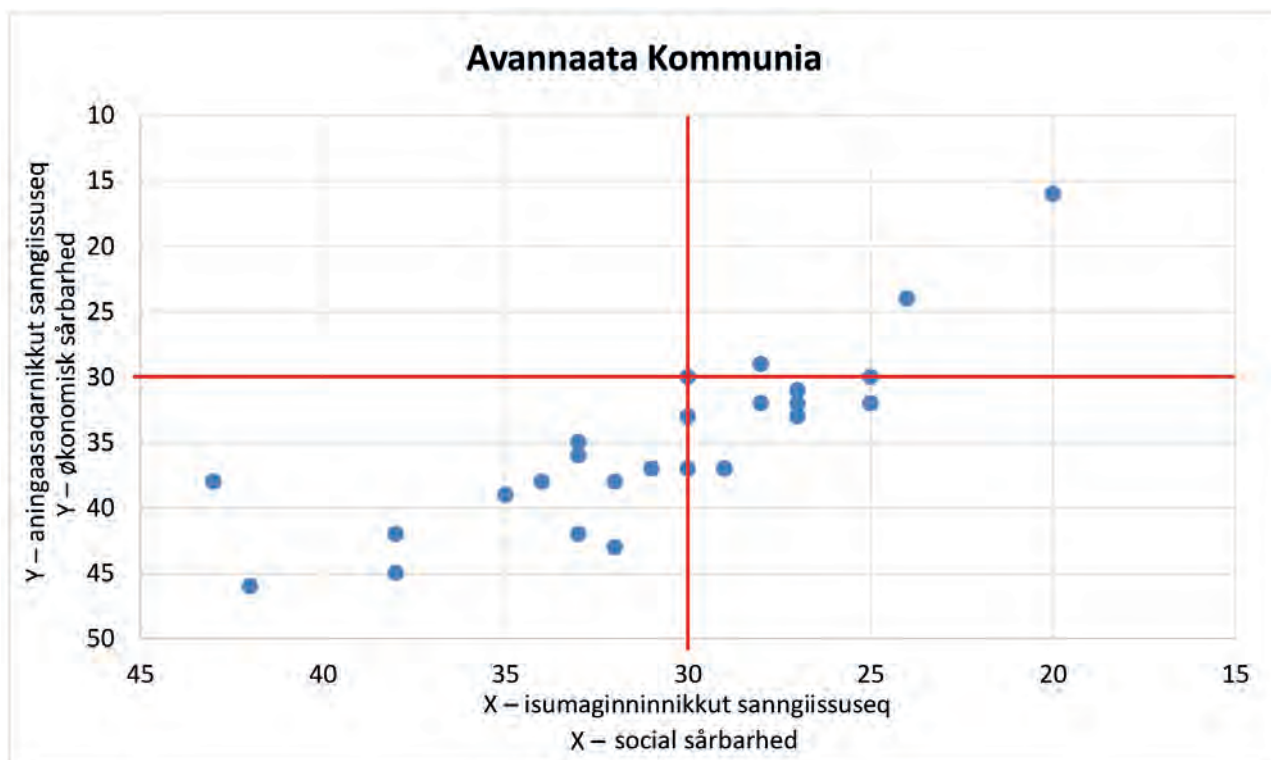
Titartagaq 2.18. Kommune Qeqertalimmi najugaqarfiit 12-it uuttuutitut marlunnut agguarlugit

Figur 2.18. Den todimensionelle fordeling af de 12 bosteder i Kommune Qeqertalik.

Najugaqarfik Bosted	X – isumaginninnikkut sanngiissuseq X – social sårbarhed	Y – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq Y – økonomisk sårbarhed
Aasiaat	23	26
Qasigiannugit	25	28
Kangaatsiaq	27	32
Ikerasaarsuk	27	36
Ikamiut	28	37
Qeqertarsuaq	29	26
Akunnaaq	29	35
Kitsissuarsuit	30	39
Iginniarfik	31	40
Kangerluk	31	42
Niaqornaarsuk	32	37
Attu	32	38

Titartagaq 2.19. Kommune Qeqertalimmi najugaqarfiit 12-t nalingi.

Figur 2.19. Værdierne for de 12 bosteder i Kommune Qeqertalik.

Titartagaq 2.20. Avannaata Kommuniani najugaqarfiit 27-it uuttuutitut marlunnut agguarlugit.

Figur 2.20. Den todimensionelle fordeling af de 27 bosteder i Avannaata Kommunia.

Najugaqarfik Bosted	X – isumaginninnikkut sanngiissuseq X – social sårbarhed	Y – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq Y – økonomisk sårbarhed
Ilulissat	20	16
Uummannaq	24	24
Upernavik	25	30
Ikerasak	25	32
Tasiusaq (Ava)	25	32
Saqqaq	27	31
Qaarsut	27	32
Qeqertaq	27	33
Saattut	28	29
Ukkusissat	28	32
Illorsuit	29	37
Kullorsuaq	29	37
Innaarsuit	30	30
Aappilattoq (Ava)	30	33
Upernavik Kujalleq	30	37
Nuussuaq	31	37
Nuugaatsiaq	32	35
Qaanaaq	32	38
Oqaatsut	32	43
Ilimanaq	33	36
Kangersuatsiaq	33	42
Naajaat	34	38
Nutaarmiut	35	39
Qeqertat	38	42
Savissivik	38	45
Siorapaluk	42	46
Niaqornat	43	38

Titartagaq 2.21. Avannaata Kommuniani najugaqarfiit 27-t nalingi.

Kommunit tallimat akornanni assigiinngissuseq titartarneqarsinnaavoq, kommunini tamani najugaqarfiit sanngiissusaasa agguaqatigiissinneratigut. Titartagaq 2.24 takuuk, tungujortumik nalunaaqutsikkat 1-5-itut taaneqartut. Matumani kommunissat tallimat tamarmik misissoqqissaarneqarput. Agguaqatigiissitsinerup naatsorsornerani najugaqarfiit tamarmik naleqqiunneqarput.

Figur 2.21. Værdierne for de 27 bosteder i Avannaata Kommunia.

Forskellen mellem de fem kommuner kan illustreres ved at tage et sårbarhedsgennemsnit for bostederne i hver af kommunerne. Se Figur 2.24, de blå markeringer benævnt 1-5. Her er analyseret alle de fem (kommende) kommuner. Alle bosteder vægtes ens ved beregningen af gennemsnit.

Kommuni Kommune	X – isumagininnikkut sanngiissuseq X – social sårbarhed	Y – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq Y – økonomisk sårbarhed	Innuttaasut procentinngorlugit Befolkningsandel	Kode (Tungujortoq) Kode (Blå)
Qeqqeta Kommunia	27,1	31,6	12	1
Kommune Qeqertalik	28,7	34,7	40,7	2
Avannaata Kommunia	30,7	35	16,6	3
Kommuneqafik Sermersooq	31,2	35,1	11,7	4
Kommune Kujalleq	34,1	37,9	19,1	5

Titartagaq 2.22. Kommunini tamani agguaqatigiissitsinerit nalingi. 'Kode' Titartagaq 2.24-mut innersuusineruvoq.

Kommunini tamani tallimani agguaqatigiissitsinerup paasinarsisippaa, tamani aningaasaqarnikkut sanngiissuseq malunnaatilik piusoq. Qeqqata Kommunian pitsaanerpaamik inissisimavoq Kommune Kujalleq ajornerpaamik inissisimasooq.

Najugaqarfiit tamarmik nalingiimmik pineqarmata, kommunip nukittuumik pingaarnertut najugaqarfeqarnera sunniuteqaataassaaq.

Titartagaq 2.24-mi aamma takuneqarsinnaapput, najugaqarfiit immikkoortut tamarmik sanngiissusaasa agguaqatigiisinneri. Immikkoortut tassapput angissutsit Titartagaq 1.12-imi nassuiarneqartut. Nalunaaqutsiinerit aappaluttut A-F-itut taaneqarput. Matumani najugaqarfiit angissusaata sanngiissusaatalu akornanni ataqatigiissut toqqaannartoq takuneqarsinnaavoq. Assiliaq nalinginnaasuusoq tassaavoq, innuttaasut amerlaneruppata, taava aningaasaqarnikkut sanngiissuseq kiisalu isumagininnikkut sanngiissuseq annikinnerussapput. Pissu-sissamisoorluinnartumik najugaqarfiit angissusaanni tamani siaruaanneqarpoq.

Figur 2.22. Værdierne for gennemsnit ved hver kommune. 'Kode' refererer til Figur 2.24.

Gennemsnittet for alle fem kommuner indikerer, at der for dem alle er en markant økonomiske sårbarhed. Bedst står det til i Qeqqata Kommunian og værst står det til i Kommune Kujalleq.

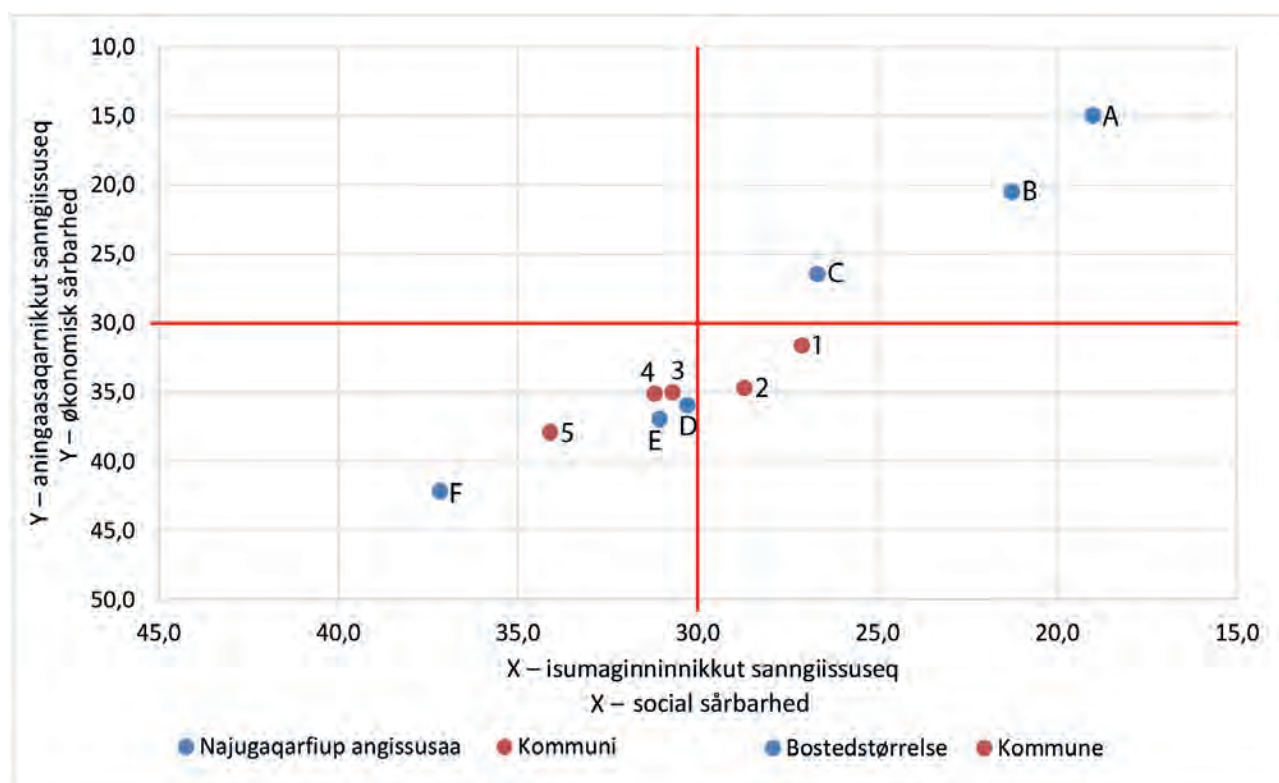
Da alle bostederne er vægtet lige meget, vil det i praksis spille ind, om kommunen har et stærkt hovedbosted.

I Figur 2.24 ses også sårbarhedsgennemsnit for hver bostedskategori. Kategorierne er de seks størrelser, som er beskrevet i Figur 1.12. Det er de røde markeringer benævnt A-F. Her ses der en direkte sammenhæng mellem bostedstørrelse og sårbarhed. Det generelle billede er, at jo flere indbyggere der er, desto mindre er såvel den økonomiske sårbarhed som den sociale sårbarhed. Der er helt naturligt en vis spredning inden for hver bostedstørrelse.

Najugaqarfiup angissusaa Bostedstørrelse	X – Isumaginninnikkut sanngiissuseq X – Social sårbarhed	Y – aningaasaqarnikkut sanngiissuseq Y – økonomisk sårbarhed	Inuiaqatigiit procentinngorlugit BefolkningsAndel
>6.000	19	15	31,7
3.000-6.000	21,3	20,5	29,1
700-2.999	26,7	26,4	23,3
200-699	30,3	35,9	8,9
50-199	31,1	36,9	6,3
<50	37,2	42,2	0,7

Titartagaq 2.23. Najugaqarfiit angissusaasa tamar-mik agguaqatigiissinneranni nalingi. 'Kode' Titarta-gaq 2.24-imut innersuussutaavoq.

Figur 2.23. Værdierne for gennemsnit ved hver bostedstørrelse. 'Kode' refere-rer til Figur 2.24.

Titartagaq 2.24. Kommunit tallimat (1-5) najugaqar-fiillu angissutsit arfinillit (A-F) agguaqatigiissillugu sanngiissusaat.

Figur 2.24. Den gennemsnitlige sårbar-hed for de fem kommuner (1-5) og for de seks bostedstørrelser (A-F).

2.1.6 2017-imi Najugaqarfiit ilusaanik naliliineq

2017-imi Najugaqarfiit ilusaanni najoqqutat 20-t ilaapput. Najoqqutat taakku ilagaat inuiaqatigiit aaqqissugaanerat, namminermini najoqqutanik quli-nik imaqartoq.

2.1.6 Vurdering af Bostedprofil 2017

I Bostedprofil 2017 indgår 20 para-metre. Den ene af disse parame-tre er demografi, som i sig selv om-fatter 10 underliggende parametre.

Taamaasilluni 2017-imi Najugaqarfiit ilusaat, Najugaqarfiit ilusaannut siuliinut sanilliullugu assigiingitsunik eqqartuiffiuneruvoq.

2017-imi najoqqutassanik toqqaanerit pissuussutitut trekanti pingaarnertut eqqarsaatigalugu pipput. Iluaqutissat taakku pingasut najoqqutassanik amerlaqqatigiingajannik tassa, 7,6-inik, 7-inillu najoqqutasanik peqarput. Iluaqutissat taakku pingasut iluini najoqqutassanik toqqaanermi, najoqqutassat tulluurtueneri paasissutissarsiffiusinnaasut toqqarneqarneqarput.

Tamanna isumaqarpoq najoqqutassat tulluurtut ilaasa 2017-imi Najugaqarfiit ilusaannut ilaanngitsoorsimasinnaaneri. Iluaqutissani taakkunani pingasuni immikkoortoqarsinnaavoq kissaatigineqartumit ersersitsinnginnerusunik.

Nalornissut tamanna, assersuutigalugu Najugaqarfik Oqaatsut (Rodebay) tunngavigalugu ersersinneqarsinnaavoq. 2017-imi Najugaqarfiit ilusaanni, Oqaatsut Immikkoortoq 4-mi inissisimavoq tassa imaappoq, Oqaatsut isumaginninnikkut immikkoortumi, aningaasaqarnikkullu immikkoortumi qaffasissumik sanngiiffeqartoq. Pingaarnertulli aningaasaqarnikkut immikkoortumi, najugaqarfiit ilusaanni isiginiarneqarsimannigilaq, takornariaqarnerup iluani aningaasaqarnikkut pissutsit Oqaatsuni pilersinneqartut. Najoqqutap tamatuma najugaqarfiit ilusissaanni aggersuni, nukittorsarneqarsinnaanissaa neriuutiginarpoq.

Najoqqutaq, annertunerusumik ilaatinneqarusussimangaluartoq tassaavoq, najugaqarfinni ataasiakkaani innuttaasut peqqissusaat. Najugaqarfiit akornanni peqqissutsip assigiingissusaanik takutitsisinnaasunik najoqqutassanik attuumassuteqartunik peqqissutsimut suliassaqarfiup tunniussinissaa pilugu piffissami sisvisuumi oqaloqatigiittoqarsimavoq.

Ajoraluartumik peqqissutsimut suliassaqarfimmi immikkoortut assigiingitsut peqqissutsimullu allafeqarfik najugaqarfinni tamagiinni peqqissutsimut paasissutissanik atorineqarsinnaasunik tunniussinnaasimangillat. Tamanna suliassaqarfik, najugaqarfiit ilusaanni aggersuni iluaqutissamik paasissutissanik qulakkeerinniffiusinnaavoq.

Bostedprofil 2017 er derfor meget mere nuanceret end tidligere bostedprofiler.

Valget af parametre er i 2017 sket ud fra et overordnet hensyn til ressource-trekanten. De tre typer af ressourcer er repræsenteret med næsten lige mange parametre henholdsvis 7,6 og 7 parametre. Inden for hver af de tre typer af ressourcer er den konkrete udvælgelse af parametre fortsat præget af, at det er de relevante parametre, der er mulighed for at skaffe data for, der er blevet valgt.

Det betyder, at det ikke nødvendigvis er alle relevante parametre, der er kommet med i Bostedprofil 2017. Der kan fortsat være felter inden for de tre typer af ressourcer, som ikke er så godt repræsenteret, som det kunne ønskes.

Den usikkerhed, som det giver, kan illustreres med udgangspunkt eksempelvis i bostedet Oqaatsut (Rodebay). I Bostedprofil 2017 er Oqaatsut placeret i Felt 4, hvilket indikerer, at Oqaatsut har høj sårbarhed både på det sociale område og på det økonomiske område. Specielt på det økonomiske område har ingen af bostedprofilerne taget højde for den økonomiske aktivitet, der genereres i Oqaatsut inden for turismen. Det er en parameter, som forhåbentlig vil kunne blive styrket i fremtidige bostedprofiler.

En parameter, som det har været ønsket at inddrage i større omfang, er sundhedstilstanden i det enkelte bosted. Der har i lang tid været dialog med sundhedsområdet om levering af relevante parametre, som har kunnet vise eventuelle forskelle i sundhedstilstanden bostederne imellem.

Desværre har det ikke været muligt for de forskellige dele af sundhedssektoren og sundhedsadministrationen at levere brugbare data vedrørende sundhedstilstanden i samtlige bosteder. Det er et område, som kommende bostedprofiler med fordel vil kunne sikre data for.

Inuiaqatigiinnut tunngasuni pinerluttarneq najoqqutut ilanngunneqarnissaa kissaatigineqarnikuvoq. Paasissutissat pisariaqartinneqartut politiit pigivaat, paasissutissalli attuumassuteqartut tiguinnarneqarsinnaanngillat. Paasissutissanik tigooqaasoqas-sappat, taava suliat ataasiakkaat suussusaat, sumilu inissisimaffi paasinialugit, suliassiissutit pillaatissartallit tamarmik annertuumik misissuiffigineqaqqaarnissaannik pisariaqartitsisoqassaaq. Oqaatigineqas-saarlu, najugaqarfinni tamani pinerluttarneq pillugu najoqqutassamik taama ittumik pilersitsisoqassappat, tunngavitsigut suleriaatsikkullu sinaakutissat suut iluanni, qanorlu suleriaaseqartoqarnissaanik politiinik oqaloqatiginninniarluni aallarniisoqarnikuunngimmat. Kiisalu tamatumunnga atatillugu ileqqorissaarnissamut apeqqutit misissorneqarluarsimanngillat, najoqqutassap taassuma siunissami atorneqarsinnaassappat taakku pisariaqassammata.

Najugaqarfiit ataasiakkaat takutinneqarnerini, najoqqutarisat tamarmik 20-usut oqimaaqatigiittussatut inissinneqarput. Najoqqutarisat taama eqqornerpaamik takutinneqarnerisut eqqartorneqarsinaavoq. Najoqqutarisat oqimaaqatigiinnersut, imaluunniit najoqqutarisat imminnut naleqqiullutik assigiinngitsumik oqimaassuseqarnerisut, naliliinermik aalajangerneqartuartaavoq. Maannamut naliliineruvoq, najugaqarfiit ilusaanni tamarmiusumi najoqqutarisat tamarmik oqimaaqatigiissasut.

Maanna Naatsorsueqqissaartarfik peqatigalugu misissorneqarpoq, paasissutissaasivimmik immikkoortumik 2017-imi Najugaqarfiit ilusaanni najoqqutassanik 20-nik imaqartussamik pilersitsisoqarsinnaanersoq, taamaasilluni kikkunnit tamanit pissarsiarineqarsinnaanngortillugit. Siunertaavoq, najoqqutassanut taakkununnga 20-nut paasissutissat, ikinnerpaamik ukiumut ataasiarluni nutarterneqartarnissaat. Ukiualuit qaangiuppata, paasissutissanik ukiumut ilanngussisarnerup kinguneranik, najugaqarfiit ilusaanni najoqqutarisanut atatillugu, piffissami najugaqarfiit ataasiakkaat ineriartorsimamerisa takuneqarsinnaanngorneranik tamanna isumaqassaaq.

Tamatuma saniatigut siunertaavoq, najugaqarfiit ilusaat NunaGIS-imi takutinneqarsinnaalissasoq. Takutitsinnaaneq tamanna qanoq isikkoqassanersoq suli isummerfigineqanngilaq. Suliassaq taanna Nuna tamakkerlugu pilersaarusernermut immikkoortoqarfiup, Asiap aamma Geoinfop NunaGIS-imik nutaamik ineriartortitsillutik suliaqarnerannut atatil-lugu ilaavoq.

På det sociale område har det været et ønske at kunne inkludere en parameter for kriminalitet. Politiet ligger inde med den nødvendige information, men de relevante data er ikke umiddelbart tilgængelige. Hvis data skulle udtrækkes, så ville det kræve en meget omfattende gennemgang af samtlige straffesager for at kunne identificere art af og geografisk lokalisering for de enkelte sager. Det skal anføres, at der ikke har været taget initiativ til at indgå i dialog med politiet om, hvorvidt og inden for hvilke rammer det principielt og praktisk ville kunne lade sig gøre at etablere en sådan kriminalitetsparameter for hvert bosted. Ligeledes har de mulige etiske spørgsmål i denne forbindelse ikke været undersøgt nærmere, hvilket vil være nødvendigt, såfremt denne parameter skal anvendes fremover.

Alle de 20 parametre er sat til at vægte lige meget i visningen af det enkelte bosted. Det kan med rette diskuteres, om det er den mest korrekte måde at vise parametrene på. Om parametrene vægter lige meget, eller om parametrene har forskellig vægt i forhold til hinanden vil altid bero på en vurdering. Indtil videre er det vurderingen, at alle parametre skal vægte lige meget i den samlede bostedprofil

Det undersøges aktuelt i samarbejde med Grønlands Statistik hvorvidt det er muligt at etablere en særskilt databank-konto, hvor data for de 20 parametre, der indgår i Bostedprofil 2017, kan blive tilgået af alle. Det er i givet fald hensigten, at data for disse 20 parametre skal kunne opdateres mindst en gang årligt.

Det vil betyde, at det efter nogle år, hvor data er blevet tilføjet årligt vil blive muligt at lave tidsserier, som kan vise, hvordan hvert enkelt bosted udvikler sig over tid i forhold til de parametre, der indgår i bostedprofilen. Det er herudover hensigten, at bostedprofilen skal kunne vises på NunaGIS. Hvordan denne visning helt konkret vil blive udformet, er der ikke taget stilling til endnu.

2.2 Immikkoortunut pilersaarutit – ataqatigiissarinermit, pingaarnersiunermit, suleqatigiinnermillu pilersitsisut

Aningaasaqarnikkut sanaartugassanillu pilersaarusiormi ataqatigiissarinermit atortutut, immikkortumut pilersaarutit atuneq Kommunit Namminersorlutillu Oqartussat missingersuutaat naatsorsuutaallu pillugit inatsimmi nutaami, kiisalu pilersaarusiorneq pillugu inatsimmi atuuttumi imarineqarpoq, pilersaarusiorneq pillugu inatsimmut nasuiaatini § 7-mi erseqqissarneqarluni ” Naalakkersuisut nuna tamakkerlugu pilersaarusiormi suliaqarnermini naalagaaffiup oqartussaasuisa aamma Namminersornerullutik Oqartussat oqartussaasuisa assigiinngitsut suliaqarfinnut pilersaarutaat ataatsimoortittassagaat aammalu nuna tamakkerlugu pilersaarusiormerup pilersaarusiormermit kommunini suliarineqartumut atatillugu aaqqissuuneqartarnissaa isumagissallugu.”.

Nunamut tamarmut immikkoortunik pilersaarutit aaqqissuussamik atuneq arlalinnik siunertaqarpoq, matuma ataani immikkut:

- Aningaasaqarnikkut timalimmillu pilersaarusiormerit akornanni ataqatigiissarineq.
- Namminersorlutik Oqartussani immikkoortut akornanni ataqatigiissarineq.
- Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni ataqatigiissarineq, matuma ataani missingersuutit ingerlaarnerat ataqatigiissaagaq ukiumoortumik nutartikkanik ingerlaavartunillu immikkoortumut pilersaarutitalik.
- Oqimaaqatigiissumik ineriartortitsinissaq qulakkeeriarlugu nuna tamakkerlugu pingaarnersiuneq.
- Innuttaasunut inuussutissarsiorturnullu atatillugu ersarissuunissamik tatiginassutsimillu qulakkeerinnineq.
- Namminersorluni pisortanillu aningaasaliinerit pitsaasut siuarsarniarlugit aningaasaliiffimmik pitsaasumik pilersitsineq.
- Anguniagaq pingarneq: Inuiaqatigiinni siunissamut qulakkeerinnineq.

Nuna tamakkerlugu immikkoortunut pilersaarutit suliarineqarnissaannut suliaq 2014-imi aallartippoq. Pisortat suliaqarfiini tamageersunik isumasioqatigiinnermik ukiumoortumik ingerlatsisoqartarpoq, tassani peqataasarlutik naalakkersuisoqarfiit, kommunit suliffeqarfillu, immikkoortunut pilersaarusiormi suliaqarnermut anguniagassanik, sinaakutissanillu inissitsiterinermit taperseeqataasimasut.

Det er en af de opgaver, som indgår i det arbejde, som Afdelingen for Landsplanlægning, Asiaq og Geoinfo er i gang med i forhold til udvikling af det nye NunaGIS.

2.2 Sektorplan – skaber koordinering, prioritering og samarbejde

Brugen af sektorplaner som et redskab til at koordinere den økonomiske og fysiske planlægning er indeholdt både i den nye budget- og regnskabslov for Grønlands Selvstyre og kommunerne og i den gældende planlov, hvor bemærkningerne til § 7 præciserer, at ”Naalakkersuisut i landsplanarbejdet skal samle de forskellige statslige myndigheders og selvstyremyndigheders sektorplaner og skal sørge for at landsplanlægningen tilrettelægges i tilknytning til den planlægning, der udføres i kommunerne”.

Systematisk brug af nationale sektorplaner tjener flere mål, herunder særligt følgende:

- Koordination mellem den økonomiske og fysiske planlægning.
- Koordination mellem selvstyrets sektorer.
- Koordination mellem selvstyret og kommunerne, herunder en koordineret budgetcyklus med årligt opdaterede og rullende sektorplaner.
- Prioritering på nationalt niveau for at kunne sikre en balanceret udvikling.
- Sikring af transparens og troværdighed i forhold til borgere og erhvervsliv.
- Skabelse af et gunstigt investeringsklima for at fremme gode private og offentlige investeringer.
- Overordnet målsætning: Samfundsmæssig fremtidssikring.

Arbejdet med at udarbejde nationale sektorplaner startede i 2014. Der har været afholdt årlige tværoffentlige seminarer med deltagere fra departementer, kommuner og virksomheder, som har bidraget til at opstille forslag til mål og rammer for arbejdet med sektorplanlægningen.

Saniatigullu pisortat suliassa qarfiini tamageersuni isumasioqatigiissitsinerit ukiumoortut, soqutigisaqatigiinnik attuumassuteqartunik amerlasuunik ilaatitsinissamut oqalliffissatsialaapput. Tamatumani minnerunngitsumik inuussutissarsiortunik ilaatitsinissaq atuuppoq. Ukiumoortumik pisortat suliassa qarfiini tamageersuni isumasioqatigiissitsinerit nutarterneqarsinnaapput nunap ilaani pisortat suliassa qarfiini isumasioqatigiissitsisalernikkut.

Immikkoortut akornanni aamma Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni ataqatigiissaarnermut pitsaasumut assersuut:

Siunissami utoqqaat illussaannik peqqis-saavissamillu isumalioqatigiinnermi sunniiveqatigiinneq

Paamiut

Kommuneqarfik Sermersooq utoqqaat illuanik nutaamik 24-nik inissaqartussamik, Paamiuni sanaartornermi suliamik annertuumik suliaraqpoq, inissat oqilisaataasumik inissanut 5-inut, puiguttortunngortunut inissanut 7-inut, kiisalu utoqqaat illuanni najugaqartunut inissanut 12-inut agguarneqarsimavoq. Sulisut atorfeqarneri sullissisinnaanerlu pitsanngorsarniarlugit, utoqqaat illuat nutaaq torsuusaq igalaajusoq aqqutigalugu napparsimavimmu atassuserneqassaaq. Sanaartornermik suliap aallartinnissaanut assallagaq siullesq 12. januar 2018-imi pissasoq pilersaarutigineqarpoq.

Ataatsimut atorneqarsinnaasut tulliuuttut pilersaarutaapput:

- Errorsisarfik manissaasarfillu
- Iggavik
- 6-timers rum (mors-rum)
- Sarfaliuut sillimmataasoq
- Timimik sungiusaaviit/ pillorissaasarfiit
- Sulisut (immikkut timimik sungiusaaneq / pillorissaaneq)

Kommunit naalakkerusisoqarfiillu suliniut iluarisimaarpaat, kommunip peqqinnissaqarfiullu akornanni suleqatigiinnerup annerpaartaanik pilersitsisussa. Tamanna utoqqaat illuanik napparsimavimmillu ataatsimoortitsinermik ilusiliaq (Paamiuni-ilusiliaq) nunap sinnerani, periarfissaqarfanni malinneqarsinnaalluarpoq.

I øvrigt tjener de årlige tværoffentlige seminarer som et godt forum for at inddrage mange relevante interessenter. Det gælder ikke mindst inddragelse af erhvervslivet. En mulig fornyelse af de årlige tværoffentlige seminarer kunne være at afholde regionale tværoffentlige seminarer.

Eksempel på god koordination mellem sektorer og mellem selvstyret og en kommune:

Synergi ved samtænkning af fremtidige ældre/plejehjem og sundhedscentre

Paamiut

Kommuneqarfik Sermersooq er i gang med en større byggeopgave omkring et nyt alderdomshjem i Paamiut med 24 pladser fordelt på 5 aflastningspladser, 7 pladser for demente og 12 pladser for plejehjemsbeboere. For at optimere personalefunktionerne og servicefaciliteterne sammenbygges det nye alderdomshjem med sygehuset via en glasforbindelsesgang. Der planlægges efter at tage første spadestik på byggeopgaven den 12. januar 2018.

Der er planlagt følgende fællesfunktioner:

- Vaskeri og strygerum
- Køkken
- 6-timers rum (mors-rum)
- Nødgenerator
- Fysioterapi- / ergoterapi-lokaler
- Personale (særligt fysioterapi / ergoterapi)

Både kommune og departementer har været tilfredse med projektet, som vil kunne muliggøre en stor del samarbejde på tværs af kommunen og sundhedsvæsenet. Denne sambygningsløsning mellem alderdomshjemmet og sygehuset kunne være en model (Paamiut-modellen) at følge for resten af landet, hvor det er praktisk muligt.

2.2.1 Nunamut tamarmut immikkoortunut pilersaarutininik suliaqarnermut suliat qanoq ingerlaneri 2017

Ukioq kingullerli annikitsuinnarmik immikkoortunut pilersaarutininik nutaanik naammassinnittoqarlunilu akuersissuteqartoqarpoq. 2016-imiilli suliat naammassiat annersaat ineqarnermut suliassaqaarfim-meersuupput. Ineqarnermut suliassaqaarfimmi najugaqarfinni tamani, Namminersorlutik Oqartussat ineqarfiuteqarfiini illoqarfinnut agguarsimasunik immikkoortumut pilersaarutininik suliaqartoqarpoq, takuuk ataani immikkoortoq ineqarnermut suliassanik kommuninut tunniussinissamat piareersaatinut tunngasoq. Ineqarnermut suliassaqaarfimmi siuariartornerup, sanilliullugu immikkoortumut pilersaarutini 2016-imit 2017-imut siuariartorneq annikissimavoq. Maannali immikkoortunut pilersaarutit arlallit akueri-neqarnissaat utaaqqineqarpoq.

Nuna Tamakkerlugu Pilersaarusiarnut nassuiaat 2017-imut atatillugu tusarniaanermut akissutini arlanni tikkuarneqarpoq, immikkoortumut pilersaarutit nutartikkat pingaaruteqassusaat. Suliassaqaarfimmi ilaatigut siuariartornerunermik ujartuisoqarsimavoq, taamaasilluni nuna tamakkerlugu immikkoortumut pilersaarutininik amerlanerusunik naammassinnittoqarsinnaassamat.

2.2.1 Trafiklys 2017 for udarbejdelse af nationale sektorplaner

Der er kun i begrænset omfang færdiggjort eller godkendt nye sektorplaner siden sidste år. Den største indsats siden 2016 er sket på boligområdet. På boligområdet er der udarbejdet byfordelte sektorplaner for alle bosteder, hvor Grønlands Selvstyre har boliger, jævnfør afsnittet nedenfor om forberedelse af overdragelse af boligområdet til kommunerne. Udover fremdriften på boligområdet har fremdriften for sektorplaner været relativ beskedent fra 2016 til 2017. Lige nu står flere sektorplaner umiddelbart dog foran godkendelse.

En række af de hørings svar, som er blevet udarbejdet i forbindelse med høring af Landsplanredegørelse 2017 har påpeget vigtigheden af at have opdaterede sektorplaner, er der blevet efterlyst mere fremdrift på området, så der kan blive færdiggjort flere nationale sektorplaner.

Inuussutissarsiorneq	
Aatsitassaq	Kalaallit Nunaata uuliasiornermut aatsitassarsiornermullu 2014-imiit 2018- imut periusissaa. 2019-imi allanngortinneqassaaq.
Takornariaqarneq	Kalaallit Nunaanni takornariaqarnerup ineriartortinnera – qanoq iliuuseqartoqartariaqarpa? Takornariaqarneq pillugu nuna tamakkerlugu immikkoortumut pilersaarut, 2016-2020.
Sermeq imerlu	Sermimik imermillu avammut tunisinissamut periusissiaq 2017-imi ukiakkut tusarniaassutigineqassaaq
Aalisarneq	Aallartinneqassaaq.
Piniarneq	Aallartinneqassaaq.
Nunalerineq	Aallartinneqassaaq.
Attaveqaqatigiinneq	
Silaannakut angallassineq umiarsualiviillu	Silaannakut angallassinerup aqqissuunneqarnera Inatsisartuni 2015-imi aalajangersarneqartoq. Immikkoortumut pilersaarutit missingiutitut pigineqarput. KNIAIN-ip naatsorsuutigaa, immikkoortumut pilersaarutit marluutillugit 2017-imi ukiakkut Naalackersuisunut saqqummiunneqarnissaat. Umiarsualiviit pillugit immikkoortumut pilersaarummut siunnersuut marloriarluni tusarniaassutigineqarnikuuvoq.
Tele	Immikkoortumut pilersaarummi Tele Greenland A/S-ip internetimik sukkasuumik nutarterinera, Nuummiit Aasiannut immap naqqatigut kabelip tallineratigut pisussaq kiisalu avannamut Upernaviup tungaanut sakkortusaaviup aqqutaanik nutarterneratigut pisussaq ersersissavaa.
Digitalinngorsaaneq	Digitalinngorsaaneq nunami attaveqaqatigiinnermut pingaaruteqarluinnarpoq, immikkoortunilu tamani suleriaatsimut sunniisuulluni, peqatigitillugu innuttaasunut ulluinnaannut inuussutissarsiorfiullu ineriartornissamut periarfissaannut annertuumik pingaaruteqarpoq. Nuna tamakkerlugu digitalinngorsaaneq periusissiaq 2014-2017 atuuttoq <i>"Digitalinngorsaaneq ingerlatsisutut"</i> maanna misissorneqarpoq. Tamatuma saniatigut geodata pillugu nuna tamakkerlugu periusissiaq ukiunut arlalinnut atuuttussaq nutaaq 2018-imi ukiakkut tusarniaassutigineqassaaq.
Ineqarneq	Najugaqarfinni ataasiakkaani Namminersorlutik Oqartussat ineqarfiutaannut illoqarfinnut agguakkanik immikkoortumut pilersaarutit suliarineqareerput. Ineqarfiit kommuninit pigineqartut pillugit illoqarfinnut agguakkamik immikkoortumut pilersaarutit INI aamma Iserit suleqatigalugit suliarineqartarput. Taamaasilluni kommuninut tunniussinissamut, 1. januar 2019-imi naammassineqartussatut naatsorsuutigineqartumut tunngavissamik peqalissaaq. Illoqarfinnut agguakkanik immikkoortunut pilersaarutit, kommunini qanoq issutsimik nalunaarusiat pilersaarutillu 2018- imi nuna tamakkerlugu immikkoortumut pilersaarummut eqikkarlugit ilanngunniarneqassapput
Eqqakkat	Eqqakkat pillugit suliaasaqarfimmi sanaartornissamut immikkoortumut pilersaarut, april 2015. Killiffik anguniagassallu kommunini eqqakkat pillugit pilersaarutini allassimasut naapertorlugit 2017-ip ingerlanerani naatsorsuutigineqarpoq nutarterneqassasoq.
Nukik imissarlu	Siunnersuut 2017-imi ukiakkut tusarniutigineqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Ilinniartitaaneq aamma Atugarissaarneq	
Atualersussat meeqqallu atuarfiat	2017-imi akuerissutigineqarpoq, 2018-imiik kommuninut nuutsinneqassaaq.
Ilinniartitaaneq	2017-imut Ilinniartitaanerit pilersaarut II. Inuussutissarsiuutit ilinniakkanut, ilinniarnertuunngorniarfinnut ingerlariaqqiffiusumillu ilinniakkanut killiffiit anguniakkallu pilersaarummi nassuiarneqarput.
Ilinniartut aamma ilinniartut ineqarfii	Illuutit 2017-imi immikkoortumut pilersaarummi immikkoortinneqarput, illuutit assersuutigalugu ilinniartut ineqarfii, ilinniartut assigiinngitsut taakkununga ilaasussaassammata. Sanaartornissamut pilersaarutaagallartoq pigineqarpoq. Ilinniartunut inatsit nutaaq ilinniartinnillu Nuummit nuutsitseratarsinnaanerit sanaartornissamut pisariaqartitsinernik annertuunik pilersitsisinnaapput. Taamaattumik UKA 2017-imi ilinniartunut inatsisip akuerineqarnissaata naatsorsuutigineqartup kiisalu ilinniartinnillu Nuummit nuutsitseratarsinnaanerup kinguneranik pilersaarut tulluarsarneqassaaq.
Kulturi aamma eqqumiitsuliorneq	Aallartinneqassaaq.
Ilageeqarneq	Aallartinneqassaaq.
Timersorneq	Qanoq issutsinik naliliinerit ingerlanneqarput. Kommunilli pingaarnertut suliaassaraa.
Peqqissuseq	2017-imi ukiakkut tusarniutigineqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.
Utoqqaat	Utoqqaat illuisa ineqarfiisalu qanoq issusaannik nalunaarut 2017-imi oktoberimi naammassineqassasoq naatsorsuutigineqarpoq, immikkoortumullu pilersaarut 2018-ip aallartinnerani naammassineqassasoq naatsorsuutigineqarluni.
Inuusuttunut ulloq unnuarlu paaqqinnittarfii	Suliarinneqqaarneq ingerlavoq. Neqeroornerit piumaneqassuserlu Deloitte misissuleruttorpaq.
Innarluutillit najugaqarfii	Aallartinneqassaaq.

Titartagaq 2.25. Suliat qanoq ingerlanera 2017. Nuna tamakkerlugu immikkoortumut pilersaarutit killiffii pillugit suliat qanoq ingerlaneri, 1. oktober 2017-imeersoq. Qorsuup pilersaarutit politikikkut akuerineqarsimanera takutippaa, sungaartup, pilersaarutit suliarineqarnera, matuma ataani tusarniaassutigineqarnera takutippaa, aappaluttullu, immikkoortumut pilersaarutit suliarineqarnerata aallartissimanniginnera imaluunniit aatsaat aallartissarneqarnera takutippaa.

Erhverv	
Råstoffer	Grønlands olie- og mineralstrategi 2014-2018. Revideres til 2019.
Turisme	Turismeudvikling i Grønland – hvad skal der til? National sektorplan for turisme, 2016-2020.
Is og vand	Strategi for eksport af is og vand sendes i høring i efteråret 2017
Fiskeri	Påbegyndes.
Fangst	Påbegyndes.
Landbrug	Påbegyndes.
Infrastruktur	
Luffart og havne	Luffartsstruktur fastlagt af Inatsisartut i 2015. Sektorplanerne foreligger i udkast. KNIAIN forventer, at forelægge begge sektorplaner for Naalakkersuisut i efteråret 2017. For havnesektorplanens vedkommende har et forslag været i høring to gange.

Tele	Sektorplanen kommer til at afspejle Tele Greenland A/S' udbygning af højhastighedsinternet, der muliggøres gennem forlængelse af søkablet fra Nuuk til Aasiaat samt udbygning af radiokæden nord herfor frem til Upernavik-området.
Digitalisering	Digitalisering udgør en væsentlig del af landets infrastruktur og påvirker arbejdsprocesser inden for alle sektorer og har således stor betydning for borgernes dagligdag og erhvervslivets udviklingsmuligheder. Den eksisterende nationale digitaliseringsstrategi 2014-2017 "Digitalisering som drivkraft" er i øjeblikket under revision. Der udsendes desuden en ny flerårig national strategi for geodata i høring i efteråret 2018.
Bolig	Byfordelte sektorplaner for de selvstyrejede boliger i de enkelte bosteder er udarbejdet. Byfordelte sektorplaner for de kommunalt ejede udarbejdes i samarbejde med INI og Iserit. Dermed vil der foreligge et grundlag for overdragelse til kommunerne, der forventes gennemført 1. januar 2019. De byfordelte sektorplaner og de kommunale tilstandsrapporter og planer vil til 2018 blive søgt opsummeret i en national sektorplan.
Affald	Anlægssektorplan for affaldsområdet, april 2015. Opdateres i forhold til den status og de mål, der fremgår af de kommunale affaldsplaner, forventeligt i løbet af 2017.
Energi og Drikkevand	Forslag forventes i høring i efteråret 2017.
Uddannelse og Velfærd	
Førskole og folkeskole	Vedttaget i 2017 og overgår til kommunerne fra 2018.
Uddannelse	Uddannelsesplan II for 2017. Planen beskriver status og målsætninger for erhvervsuddannelser, gymnasier og videregående uddannelser.
Uddannelses-institutioner og kollegier	Bygninger udskilt i særskilt sektorplan i 2017, da bygninger, for eksempel kollegier, ofte vil kunne dække flere uddannelsesområder. Der foreligger en foreløbig anlægsplan. Ny lærlingelov og eventuel udflytning af uddannelser fra Nuuk kan give væsentlige anlægsbehov. Planen tilpasses derfor i relevant omfang som konsekvens af forventet vedtagelse af en ny lærlingelov på EM 2017 samt eventuel udflytning af institutioner fra Nuuk.
Kultur og kunst	Påbegyndes.
Kirke	Påbegyndes.
Idræt	Tilstandsvurderinger pågår. Dog primært et kommunalt anliggende.
Sundhed	Forventes i høring efteråret 2017.
Ældre	Tilstandsrapport for ældreinstitutioner og -boliger forventes færdig oktober 2017 og sektorplan i begyndelsen af 2018.
Døgninstitutioner for unge	Forarbejde pågår. Deloitte er ved at undersøge udbud og efterspørgsel.
Handicapinstitutioner	Påbegyndes.

Figur 2.25. Trafiklys 2017. Trafiklys med status på de nationale sektorplaner per 1. oktober 2017. Grøn farve angiver en politisk godkendt plan, gul farve, at planen er under udarbejdelse, herunder i et høringsforløb, mens rød farve betyder, at arbejdet med sektorplanen ikke er igangsat endnu eller på et meget indledende stadie.

2.2.2 Kommunini pilersarusiornermi periusissat, kommunini immikkortunut pilersarusiornerit

Kommunit allanngorartumik immikkoortumut pilersarusianik suliaqarnikuupput. Kommunini immikkoortumut pilersarusiornerit, Namminersorlutik Oqartussani nuna tamakkerlugu immikkoortunut pilersarusiornerit, suliaasaqarfisigut suleriaatsitigullu allaanerupput. Namminersorlutik Oqartussat illuutaannik sanaartugaataannillu tunniussinissamut piunasaqaataavoq, ataatsimoortumik pilersaarutitik tunngaveqarnissaq, tassa qanoq issutsinik nalunaarutit aamma kommunit immikkoortunut pilersaarutaat, imaluunniit kommunini paasissutissat imaluunniit pilersaarutitut tunngaviit, immikkoortunut pilersaarutitik naleqqersuunneqarsinnaasut.

Kommunini pilersaarutit ataatsimoortut, kommuninit ukiut sisamakkaarlugit suliarineqartartut, innuttaasunut suliffeqarfinnillu nunaminertanik tunniussisarnermut tunngaviupput. Kommunimi pilersaarutit akuerineqarnissaanut nalinginnaasumik ukiut marluk sioqqullugit, kommunalbestyrelsi pilersarusiornermut periusissamik akuersissuteqartarpoq, tassani kommunimi pilersaarummi allannguutitut pingaarnertut aalajangersarneqartarput. Sumiiffinni, pilersarusiornermut periusissiami ineriartortitsiffiusussatut kommunalbestyrelsinit aalajangerneqartuni, kommunimi pilersaarut, kommunimi oqartussaasut nunaminertanik tunniussisarnerannut inatsisitigut tunngaviusarpoq. Isikkivik, nunaminertat sanaffigineqarsimangitsut aamma sanaartorfissap annertussusaa il.il. eqqarsaatigalugit, innuttaasut pisussaataaffii kommunimi pilersaarummi aalajangersarneqarput.

Pilersarusiorneq pillugu inatsimmi § 17 naapertorlugu kommunimi illoqarfiit nunaqarfiillu ataasiakkaat ilusiligaaneranni pingaarnermi nassuiaatitartinneqartumi, kommunimi suliaasaqarfinnut pilersaarutit (tassa kommuninut pilersaarutini nassuiaanerit) ataatsimut naliliiffiginerisigut aalajangersarneqassapput. Kommunini immikkoortunut pilersaarutit imarisassai sukumiinerusut suliaasaqarfiillu suut ilaatinneqassanersut, pilersarusiorneq pillugu inatsimmi ilaangilaq. Taakkuli immikkoortunut pilersarusiorarneq pillugu nalunaarutissami aggersumi, sukumiinerusumik aalajangersarneqassapput.

2.2.2 Kommunale planstrategier, sektorplanlægningen i kommunerne

Kommunerne har i varierende grad udarbejdet sektorplaner. De kommunale sektorplaner er ikke udarbejdet på de samme områder og på samme måde som de nationale sektorplaner hos Grønlands Selvstyre. En forudsætning for overdragelse af Selvstyrejede bygninger og anlæg, er et fælles plangrundlag, altså tilstandsrapporter og kommunale sektorplaner, eller et kommunalt data eller plangrundlag, der svarer til sektorplaner.

Den samlede kommuneplan, der behandles af kommunerne hvert fjerde år, er grundlaget for de arealtildelinger, der gives til borgere og virksomheder. Typisk to år før vedtagelsen af kommuneplanen vedtager kommunalbestyrelsen en planstrategi, der udstikker de overordnede retningslinjer for ændringer i kommuneplanen. De steder, hvor kommunalbestyrelserne i planstrategierne beslutter en udviklingsretning, er kommuneplanen det juridiske grundlag for de arealtildelinger, som den kommunale forvaltning giver. Borgerens rettighed med hensyn til udsigtsforhold, restrummelighed og udstrækning af byggefelt m.m. er fastlagt i kommuneplanen.

Efter planloven § 17 skal hovedstrukturen for kommunens enkelte bosteder fastlægges ved en sammenfattende vurdering af redegørelsesdelens (dvs. kommuneplanerne beskrivende del) sektorplaner. Det nærmere indhold og hvilke områder, de kommunale sektorplaner skal omfatte, fremgår ikke af planloven. Det vil imidlertid blive nærmere fastlagt i den kommende bekendtgørelse om sektorplanlægning.

Kommunini immikkoortunut pilersaarutit sananeqartarsimasut qiviaraanni, kommunimi pilersaarutit immikkoortunut pilersaarusiornermi, inuussutissarsiornikkut ineriartornernik ineriartortitsinissamullu periarfissanik, kommunini pilersaarusiani nassuiaanerni nassuiarluarneqartunik ukkatarinninnermit, nassuiaatinik immikkoortunik sammisaqannginnerusunik siamma-sinnerusunillu ukkatarinnittoqalersimavoq. Sakkortuumik oqaatigalugu oqartoqarsinnaavoq, ullumikkut kommunini pilersaarutini kommunalbestyrelsip sullis-sineq innuttaasunut neqeroortugisinnaasaat ukkatarineqartarmat, inuussutissarsiornermi ineriartornis-sap tunngavia ukkatarineqarani.

Maluginiarneqarpoq, kommunit ilaannikkooriarlutik najugaqarfiit pillugit nassuiaasiortarmata, kommunini pilersaarutininik qalliillutillu taarsiisunik. Assersuutitsialak tassaavoq Kommuneqarfik Sermersuup nunaqarfiit pillugit immikkoortumut pilersaarutaa. Taanna kommunimi pilersaarusiap inoqarfinnut taakkununga nassuiaaneranit, pilersaarusiornermut inuussutissarsiornikkullu ineriartortitsinermut paasissutissanik naleqqunnerusunik imaqarpoq. Nunaqarfiit pillugit immikkoortumut pilersaarusiap saniatigut, Kommuneqarfik Sermersooq sionatigut sumiiffiit ilisaritinnerinik taaneqartumik, najugaqarfinni toqqakani toqqarneqartuni kisitsisitigut paasissutissanik takutitsisumik sionatigut suliaqartarsimavoq. Siunertamut tulluuntuunngilaq kommunimut pilersaarum-mik annertuumik suliaqarnissaq, kingusinnerusuk-kut ilaasutissatut nalunaarusianik annertuunik suliaqar-nissamik pisariaqartitsiitigaluni.

Ineriartornerup tamatuma takutippaa, kommunini im-mikkoortumut pilersaarutit, pilersaarutininut tunngavit-tut immikkut suliarineqartussatut inississannginnerisa pisariaqassusaa. Immikkoortunut pilersaarusiorneq pillugu nalunaarutissami aggersumi anguninarneqas-saaq, kommunini pilersaarusiornermut tunngaviusut ataatsimut, manna tikillugu nunaminertanik tunnius-sinermut inatsisitigut tunngavissanik imaqarnissaat. Nassuiaanertaali aamma paasissutissat tunngaviu-sut piusussat eqqarsaatigissagaanni, pilersaarusiornivimmut attuumassuteqartut ukkatarineqartariaqar-put. Pilersaarusiornermut tunngavik tamanna pillugu Namminersorlutik Oqartussat kommuninik qanimut oqaloqateqartariaqarput. Ataatsimut isigalugu, nuna tamakkerlugu aamma kommunini immikkoortunut pilersaarutit akornanni, qanimut ingerlaavartumillu ataqatigiissaarinermik qulakkeerinnittoqassaaq.

Ser man historisk på de kommunale sek-torplaner, har kommuneplanerne skiftet fokus fra en vægt på sektorplanlægning, hvor erhvervsudvikling og -udviklings-muligheder blev beskrevet indgående i kommuneplanernes redegørelsesdel, til nogle bredere, mindre sektororientere-de redegørelser. Man kan med en grov generalisering sige, at kommuneplaner i dag fokuserer på den service, som kom-munalbestyrelsen vil tilbyde borgerne, frem for at fokusere på det grundlag, der er for erhvervsudviklingen.

Det er bemærkelsesværdigt, at kommu-nerne med mellemrum udarbejder beskri-velser af bostederne, der overlapper og supplerer kommuneplanerne. Et godt ek-sempel er Kommuneqarfik Sermersooqs bygdesektorplan. Den rummer flere re-levante oplysninger for planlægning og erhvervsudvikling, end kommuneplanens beskrivelse af samme bosteder. Udover bygdesektorplanen, har Kommuneqarfik Sermersooq tidligere udarbejdet såkald-te lokalsamfundsprofiler, der viste stati-stiske data for udvalgte bosteder. Det er næppe hensigtsmæssigt at udarbejde en særdeles omfattende kommuneplan og så alligevel have behov for efterfølgende at skulle lave ganske omfattende, sup-plerende rapporter.

Denne udvikling peger på nødvendighe-den af, at kommunale sektorplaner ikke bliver endnu et plangrundlag, der skal udarbejdes særskilt. Den kommende be- kendtgørelse om sektorplanlægning vil tilstræbe, at det samlede, kommunale plangrundlag som hidtil rummer det ju-ridiske grundlag for arealtildelinger. Men hvad angår redegørelsesdel og det data-grundlag, der skal være, bør der fokuse-res på det, der er relevant for den aktuel-le planlægning. Grønlands Selvstyre bør være i tæt dialog med kommunerne om dette plangrundlag. I det hele taget skal der sikres en meget tæt og dynamisk ko-ordinering mellem de nationale og kom-munale sektorplaner.

Kommunini pilersarusiornermut periusissiani suliassaqrarfiit ataatsimoorussat

Ullumikkut kommunini pilersarusiornermi periusissiat sisamaasut suliassaqrarfinnik ataatsimoorus-sanik amerlasuunik imaqrput. Tupinnanngilaq, assersuutigalugu ineqarfiit, inuussutissarsiornermi ineriartortitsineq, attassisinnaaneq, attaveqaqatigiinneq, ilinniartitaaneq peqqissuserlu sammisaasut ataatsimoorussat, pilersarusiornermut periusissiani uteqqiattuut. Sammisat ataasiakkaat, soorlu illuliortaatsimut politikki, Kommuneqrarfik Sermersuumi suliniutigineqartoq, allaanerussuteqarput. Takusutissamili takutippaa, kommunini immikkoortumut pilersarusiornermi ataatsimoorumik tunngaviusumik nassaartoqarsinnaanissaa periarfissaasoq.

Fælles områder i de kommunale planstrategier

De i dag fire kommunale planstrategier rummer mange fælles områder. Det er ikke overraskende, at for eksempel boliger, erhvervsudvikling, bæredygtighed, infrastruktur, uddannelse og sundhed er fælles emner, der går igen i alle planstrategierne. Enkelte emner, som eksempelvis arkitekturpolitik, der er et indsatsområde i Kommuneqrarfik Sermersooq, skiller sig ud. Men oversigten viser, at det bestemt vil være muligt at finde et fælles grundlag for den kommunale sektorplanlægning.

Qaasuitsup	Qeqqata	Sermersooq	Kujalleq	Eqikkaaneq	Namminersorlutik Oqartussat immikkoortunut pilersaarutaat
Nunasisarnej inissiallu pitsaasut Toqqissisimaneq inuulluataarnerlu	Isumaginninnermik ukkatarinninneq	Illoqarfiit inissiallu inuuffigiuminartut Illuliortaatsimut politikki	Inissaqartitsinerneq pilersaarut utoqqaat inuusuttullu pingaartillugit Isumaginninnikkut pissutsit: Timalimmik aqqissuussinerit innuttaasut imminnut ikiorsinnaanerunissaanut tapertaassapput	Illoqarfiit inissiallu inuuffigiuminartut	Inissiat
Kommunimi tamarmi takornariaqarnej Inuussutissarsiuutini ineriartortitsineq Nunaminertat inuussutissarsiorfiit nutaat	Siuariartorneq, ilisimasat aamma sulerusussuseq	Inuussutissarsiorfik siuariartortoq	Inuussutissarsiorneq : Illoqarfinni pingasuni inuussutissarsiorfiit	Inuussutissarsiornermi ineriartortitsineq	Takornariaqarnej Aatsitassat
Aalisarnermik inuussutissarsiummik nukittorsaaneq				Aalisarnej	Aalisarnej Piniarnej Nunalerineq
Silap pissusaa, avatangiiseq pinngortitarlu	Issittumi inuiaqatigiit attassinnaasut Pinngortitaq, avatangiiseq, silap pissusaa	Avatangiisimut pisuussutinullu ataqqinninneq	Attassisinnaaneq: Nunaannarmut aalajangersakkanik nalilersueqqinneq	Attassisinnaaneq	Eqqakkat Nukik Imissaq

Attaveqaaqatigiinneq	Immami, nunami silaannarmilu	Ataaqatigiinneq attaveqaaqatigiinnerlu ingerlalluartut	Attaveqaaqatigiinneq: Mittarfinnut nutaanut tulluusaaneq Pilersuineq eqqakkallu: Nanortallip eqqaani erngup nukinganik nukissiorfik, eqqakkat pillugit pilersaarut, sakkukilliliinernik atorluaaneq imermik matusiffiit	Attaveqaaqatigiinneq	Silaannakkut angallassineq Umiarsualiviit Tele
Ilinniartitaaneq	Ilinniartitaanermi aaqqissuussineq ataatsimut isiginniffiusoq	Inuunermi piginnaasaqarneq	Ilinniartitsineq paaqqinninnerlu: Nunaqarfinni atuariit nalilersorluarneqass apput	Ilinniartitaaneq	Atualersussat aamma meeqqat atuariat Ilinniartitaaneq Ilinniartut ineqarfii
Peqqissuseq pinaveersaartitsinerlu	Inuunerinneq (peqqissuseq, pinaveersaartitsineq)	Ilaqutariit peqqissut toqqissisimasullu		Peqqissuseq	Peqqissuseq Utoqqarnut ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit Innarluutillit
IT, inuinnaat oqartussaaqataane- rat oqaloqatigiinnerlu	Illuatungeriittut eqqarsarneq, innuttaasunik ilaatitsineq kajumissutsimillu peqataaneq			IT aamma inuinnaat oqartussaaqataane- rat	
Kulturi kinaassuserlu Kulturiikkut kingornussassat eriaginninnerlu	Kulturi, timersorneq, sunngiffik	Kulturi uummaarissoq	Kulturi sunngiffillu: Kulturiikkut illorsuaq, ivigaasaaqqanik arsaattarfiit, sinaakkutit pitsaanagerusut Kulturiikkut kingornussassat: Nunarsuarmioqatigiit kingornussassaat + illunik eriagisassanik eqqissisimatitanillu naliliineq	Kulturi	Kulturi Eqqumiitsuliorneq llageeqarneq
	Nunaannaq Najugaqarfiit ataasiakkaat	Illoqarfiit pingaarnersaat pillugu periaasissaq Immikkoortunut pilersaarusiornermi tunngavik		Sumiiffinni ineriartorneq	

Titartagaq 2.26. Kommunini immikkoortunut pilersaarutit, Namminersorlutik Oqartussat immikkoortunut pilersaarutaannut sanilliullugit takussutissaq.

Qaasuitsup	Qeqqata	Sermersooq	Kujalleq	Opsummeret	Selvstyrets sektorplaner
Bosætning og gode boliger Tryghed og det gode liv	Fokus på det sociale	Byer og boliger, der er gode at leve i Arkitektur-politik	Boligforsynings-plan med vægt på ældre og unge Sociale forhold: Fysiske strukturer skal støtte at borgere bliver selvhjulpne	Byer og boliger, der er gode at leve i	Bolig
Turisme i hele kommunen Erhvervs-udvikling Nye erhvervs-arealer	Vækst, viden og virkelyst	Et erhvervsliv i vækst	Erhverv: Erhvervsområder i de tre byer	Erhvervs-udvikling	Turisme Råstoffer
Styrkelse af fiskeri-erhvervet				Fiskeri	Fiskeri Fangst Landbrug
Klima, miljø og natur	Bæredygtigt arktisk samfund Natur, miljø, klima	Respekt for miljø og ressourcer	Bæredygtighed: Revurdering af bestemmelser for det åbne land	Bæredygtighed	Affald Energi Drikkevand
Infrastruktur	Til vands, til lands og i luften	En velfungerende infrastruktur og kommunikation	Infrastruktur: Tilpasning til nye lufthavne Forsyning og affald: Vandkraftværk ved Nanortalik, affaldsplanlægning, udnytte lempelser vand-spærrezoner	Infrastruktur	Luffart Havne Tele
Uddannelse	Helheds-orienteret uddannelses-system	Kompetencer til livet	Undervisning og pasning: Bygdeskolerne vurderes nøje	Uddannelse	Førskole og folkeskole Uddannelse Kollegier
Sundhed og forebyggelse	Det gode liv (sundhed, forebyggelse)	Sunde og trygge familier		Sundhed	Sundhed Ældre Døgninstitutioner Handicap
IT, demokrati og dialog	Tværfaglighed, borger-inddragelse og frivillighed.			IT og demokrati	
Kultur og identitet Kulturarv og bevaring	Kultur, sport, fritid	En levende kultur	Kultur og fritid: Kulturhus, kunstgræsbaner, bedre rammer Kulturarv: Verdensarvs-område + vurdering af bevaringsværdige og fredede bygninger	Kultur	Kultur Kunst Kirke
	Det åbne land De enkelte bosteder	Hovedstads-strategi Sektorplan-grundlag		Geografisk udvikling	

Figur 2.26. Oversigt over de kommunale sektorplaner i forhold til Selvstyrets sektorplaner.

Suliassaqarfinnut ataasiakkaanut kommunini immikkoortunut pilersaarutininik, periusissianik imaluunniit politikkinik aamma peqarpoq. Qaasuitsup Kommunian angallanermut aamma nunatanut sanaartorfiunngitsunut immikkoortunut pilersaaruteqarpoq. Kommuneqarfik Sermersooq arlalinnik immikkoortunut pilersaaruteqarlunilu politikkeqarpoq, arlalippasuilli pisoqaapput qaangiussimallutilluunniit. Taakunani paasissutissat tunngavigineqartut ilai suliaallu arlorujussuupput, assersuutigalugu nunaqarfiit pillugit immikkoortumut pilersaarut, ilaallu politikkiullutik, tassa imaappoq politikki suliassaqarfinnut kommunip isumaanik ersersitsissaaq, aalajangiinissamulli tunngavissamik tunniussinani.

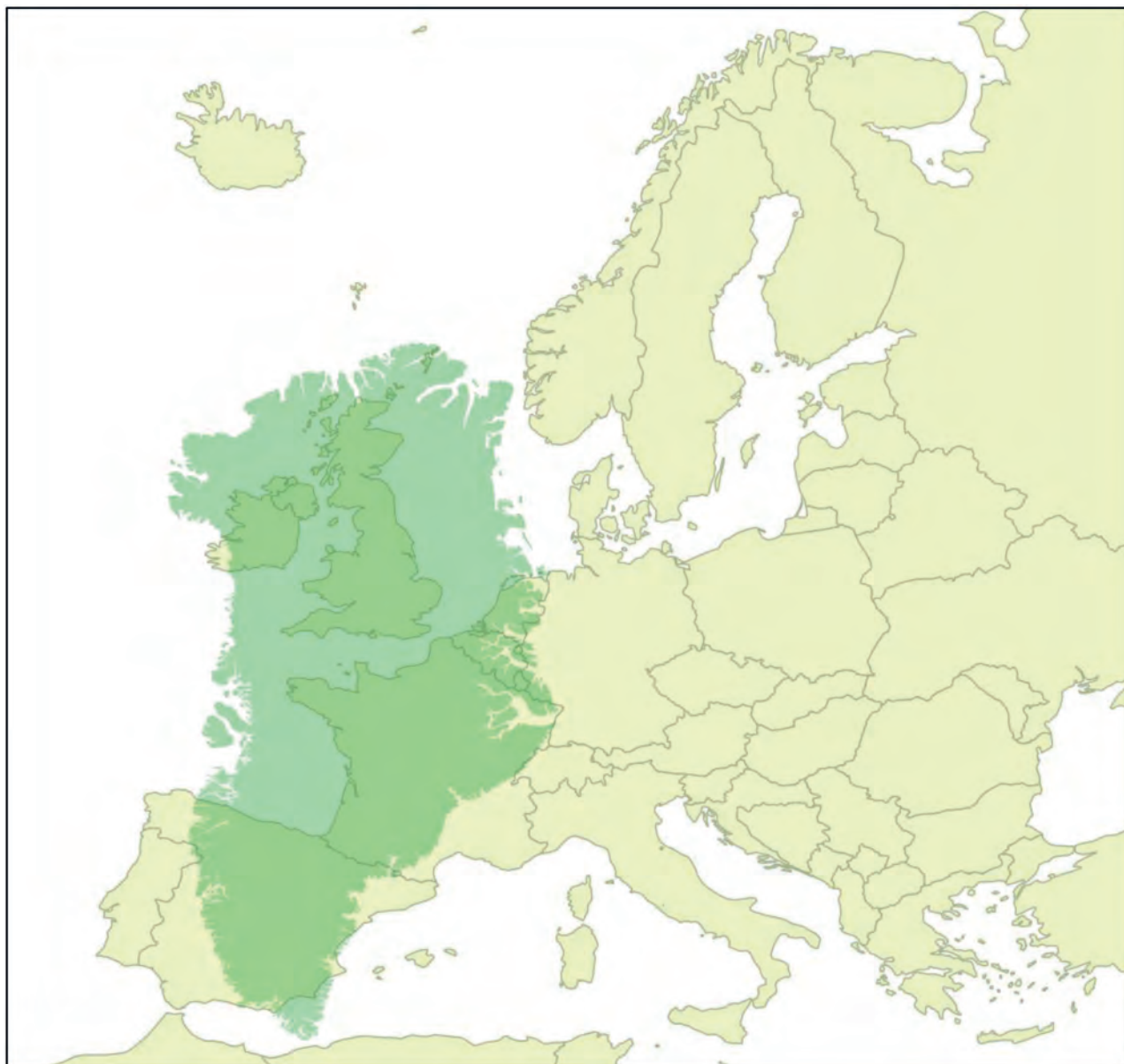
Immikkoortut ilaanni kommunini pilersaaruserneq immikkoortumi malittarisassat tunngaviannik aalajangersarneqartarpoq. Eqqaaveqarneq tamatumunnga ilaatigut atuuppoq. Eqqakkanik piiaanissaq kommunip akisussaaffigaat. Kommunit tamarmik kommunimi eqqaavilerineq pillugu pilersaarummik suliaqassapput, tassani takutinneqassaaq, kommunimi najugaqarfinni tamani ukiuni aggersuni, eqqaaveqarneq kommunip qanoq isumaginiarneraa.

Eqqaavilerinermut pilersaarutit taama ittut kommunalbestyrelsinit akuerineqartassapput. Kommune Kujalleq aamma Kommuneqarfik Sermersooq eqqaavilerinermut pilersaarutininik akuersissuteqareerput. Qaasuitsup Kommunian kommunimi eqqaavilerinermut missingiummik peqarpoq, politikikkullu aalajangiinissaq kommunip avinneqarnissaanut utaqqisinneqarpoq. Qeqqata Kommunian eqqaavilerinermut pilersaarutini 2017-ip ingerlanerani naammassissallugu naatsorsuutigaa.

Der findes også kommunale sektorplaner, strategier eller politikker for enkelte områder. Qaasuitsup Kommunian har en sektorplan for trafik og en for frirum. Kommuneqarfik Sermersooq har en lang række sektorplaner og politikker, en del af dem er dog af ældre dato eller udløbne. Datagrundlaget i disse går fra det meget gennemarbejdede, i for eksempel bygdesektorplanen, til de rene politikker, det vil sige hvor politikken netop skal gengive kommunens holdninger på et område, men ikke levere et beslutningsgrundlag.

På nogle områder er den kommunale planlægning reguleret i sektorens regelgrundlag. Det gælder eksempelvis på affaldsområdet. Kommunerne har ansvaret for bortskaffelse af affald. Hver kommune skal udarbejde en kommunal affaldsplan, der viser, hvordan kommunen de kommende år vil håndtere affaldsområdet i hvert bosted i kommunen.

Kommunalbestyrelsen skal vedtage sådanne affaldsplaner. Kommune Kujalleq og Kommuneqarfik Sermersooq har vedtaget affaldsplaner. Qaasuitsup Kommunian har et udkast til en kommunal affaldsplan, men den politiske stillingtagen afventer kommunedelingen. Qeqqata Kommunian forventer at færdiggøre sin affaldsplan i løbet af 2017.

Titartagaq 2.27. Matumani takutinneqarpoq Europamut naleqqiullugu Kalaallit Nunaata angissusaa. Naleqqersuussinerup takutippaa, Kalaallit Nunaanni tamarmi sullissinerup nalingiimmik ingerlanneqarnissaata qanoq ajornarsinnaatiginera. Iluaqutissaqarnikkut, aningaasaqarnikkut sulisoqarnikkullu unamilligassat piupput. Angissutsip saniatigut innuttaasut imminnut ungasinnerujussuat najugaqarfiillu siamasinnerujussuat annertuumik pisooqataapput. Pissutsit tamakku nuna tamakkerlugu kommuninilu immikkoortunut pilersaarutit sinaakkutaannut aalajangeeqataasarput. Nunap assinga Henrik Forsbergimit Kåre Hendrikse-nimillu suliarineqarpoq.

Figur 2.27. Her er Grønlands størrelse sammenlignet med Europa. Sammenligningen er med til at illustrere hvor vanskeligt, det nødvendigvis må være at opretholde samme serviceniveau overalt i Grønland. Udfordringerne er af både ressourcemæssige, økonomiske personalemæssige karakter. Ud over størrelsesforholdet spiller også den meget lave befolkningstæthed og den spredte bosætning en meget vigtig rolle. Disse forhold er med til at udstikke rammerne for både nationale og kommunale sektorplaner. Kortet er udarbejdet af Henrik Forsberg / Kåre Hendriksen

Namminersorlutik Oqartussat inissiaataannik kommuninut tunniusseratarsinnaanermik piareersaaneq

Kommuninut suliassaqarfinnik nuussinermi, tamatumalu kingorna Namminersorlutik Oqartussat inissiat pillugit atuuffissaat pillugu immikkoortumut pilersaarutit, qanoq tunngaviusinnaanerinik inissiat assersuutaasinnaapput.

Namminersorlutik Oqartussat 2016-ip 2017-llu ingerlanerani, Namminersorlutik Oqartussat inissiaataannik pingaarnertut nalunaarsuinernik arlalinnik suliaqarput, matuma ataani inissiaatit qanoq issusaannik naliliillutik. Taakku tassaapput illoqarfinnut agguarsimasumik immikkoortunut pilersaarutit taaneqareersut.

Suliaq tamanna suliassaqafimmik kommuninut nuussinerup kinguneranik, aningaasaqarnikkut iluaqutissat kommuninut malinnaasussat pillugit isumaqatiginninniarnermut kiisalu, siunissami ataatsimoortumik tapiissutinut nuussinerup qanoq sunniteqarnissaanik tunngaviliissapput.

Nuna tamakkerlugu immikkoortunut pilersaarutit inissiat, nuunneqartussat pillugit suliaq qulaani taaneqartoq allanik imaqarpoq. Taakku nalinginut aamma pissutsit arlallit sunniteqaqataasarpur, assersuutigalugu inuiaqatigiit aaqqissugaaneranni allanngoriartorneq, aamma inuussutissarsiutini ineriartorneq. Namminersorlutik Oqartussat inissiaataannik aserfallatsaaliineq, nalinginnaasumik pitsaasuuneq ajorpoq. Taamaattumik iluarsaassinissamut kinguaattoortoqarlunilu, inissiat ilaannik ingutserisoqarnissaamut pisariaqartitsisoqarpoq, soorlu nussortarneq najugaqarfinni ataasiakkaani, inissianik piumasaqarnermut taamaasillunilu immikkoortumut pilersaarutinut sunniutqartarpoq. Inissiat kommuninik pigineqartut minnerpaartaasa ilaannut tamanna aamma atuuppoq.

Taamaattumik kommuninut nuussinissap aggersup naatsorsuutigineqartup piareersarneranut, illoqarfinnut agguakkanik immikkoortumut pilersaarutinik suliaqarnissaq pingaaruteqarpoq. Illoqarfinnut agguakkanik immikkoortumut pilersaarut tassaavoq immikkoortumut pilersaarut, nunap ilaani killeqartumi immikkoortumik ataasiinnarmik imaqartoq. Najugaqarfik ataaseq nalinginnaasumik pineqakkajuttarpoq.

Forberedelse af mulig overdragelse af Selvstyrets boliger til kommunerne

Boliger kan tjene som et eksempel på, hvordan sektorplaner kan danne grundlag for overdragelse af områder til kommunerne og hvad Grønlands Selvstyres rolle med hensyn til boliger vil være derefter.

Grønlands Selvstyre har i løbet af 2016 og 2017 fået udarbejdet en række overordnede registreringer af selvstyrets boligmasse, herunder fysiske tilstandsvurderinger af boligmassen. Disse er benævnt byfordelte sektorplaner.

Dette arbejde danner grundlaget for en forhandling om hvilke økonomiske ressourcer, der ved overdragelse af området skal følge med til hver af kommunerne, og hvilken betydning overdragelsen får for det fremtidige bloktilskud.

De nationale sektorplaner omfatter imidlertid mere end det ovennævnte arbejde om de boliger, der skal overdrages. Boliger er generelt ikke god. Der er derfor dels et renoveringsefterslæb, dels behov for at sanere en del af boligmassen, ligesom til- og fraflytning påvirker bolig efterspørgslen i det enkelte bosted og dermed boligsektorplanerne. Tilsvarende kan siges om i det mindste dele af de kommunalt ejede boliger.

Udarbejdelsen af de byfordelte sektorplaner er derfor et nødvendigt element i forberedelsen af den forventede kommende overdragelse til kommunerne. En byfordelt sektorplan er en sektorplan, som kun omfatter én sektor i en afgrænset del af landet. Det er typisk et enkelt bosted. De byfordelte boligsektorplaner tager afsæt i lokale tilstandsvurderinger, som efterfølgende skal koordineres med kommunernes tilsvarende plangrundlag for at kunne få en samlet planlægning på boligområdet og som grundlag for en kommende overdragelsesaftale, så en sådan kan ske på et betryggende grundlag for både beboerne og kommunerne.

Illoqarfinnut agguakkamik inissianut immikkoortumut pilersaarutit, sumiiffinni qanoq issutsimut naliliiner-nik aallaaveqarput, kingusinnerusukkut ineqarner-mut suliassa qarfirmi, ataatsimut pilersaarusiornis-samut kommunit pilersaarutitut tunngavissaanut assingusunut ataqatigiissaarneqartussanik kiisalu, nuussinissamut isumaqatigiissutissamut tunngavis-saasussanik, taamaasilluni ineqartunut kommuninul-lu toqqissisimanartumik tunngaveqarluni tamanna pinissaa anguniarlugu.

Nunami tamarmi kommuninilu immikkoortumut pi-lersaarutit, imaluunniit inissiat qanoq issusaannut nalunaarusianik siunertaq sorpassuartigut, nammi-nersortut illumik tunisiniarnermi qanoq issutsimik nalunaarusiortitsisarnerannut assinguvoq: Qanoq akeqassava suullu suliarineqarnissaannut pingaar-nersioqqaarnissaat pisariaqarpa? Inissianulli nuna tamakkerlugu immikkoortumut pilersaarummik aam-ma peqartoqassaaq. Inissiallu namminersorlutik oqartussanit pigineqartut kommuninut nuunneqareer-nerani, Naalakkersuisut inissianut pingaarnertut poli-tikkeqarusupput. Naalakkersuisulli malittarisassanik arlalippassuarnik suli aalajangersaasartussaapput, soorlu attartornermut inatsit, sanaartornermi malit-tarisassat, suliariumannittussarsiuussinernut aala-jangersaanerit, utoqqaat innarluutillillu ineqarfiinut piumasagaatit allarpassuillu. Kommunini ataasiak-kaani ineqarnermut suliassa qarfirmi ineriartorneq Naalakkeruisut malinnaaffigissavaat, ineqarnermullu suliassa qarfik kommuninut ataatsimoortumik tapiis-sutit tunngavilersornerannut ilaassaaq.

Taamaattumik inissianut nuna tamakkerlugu immik-koortunut pilersaarutitut makku ilaanissaat suli pisa-riaqartinneqassaaq:

- 1) paasissutissat tunngaviusut, suliassa qarfirmi ineriartornermik takutitsisut, matuma ataani aser-fallatsaaliinerup qanoq issusaanut takussutissat,
- 2) suliassanut allanut sunniivigeqatigiinneq, asser-suutigalugu mittarfik nutaaq imaluunniit aatsitas-sanik piiaanissamut periarfissaq annertunerusu-mik inissianik pisariaqartitsilersitsissasoq naat-sorsuutigineqassaaq,
- 3) nuna tamakkerlugu politikikkut anguniakkat inat-siliornikkullu suliniutit, kommunini anguniakkat pingaarnersiuinerillu,
- 4) piumasagaatit uuttuutillu, anguniakkat piviusun-gulernersut takuniarlugit atugassat naggataa-tigullu
- 5) immikkoortumi aningaasaqarnermut ataatsimut takussutissaq.

Et formål med nationale og kommunale sektorplaner eller tilstandsrapporter for boliger er på mange måder det samme som, hvis private får udarbejdet en tilstandsrapport ved hushandel: Hvad skal det koste og hvad er der behov for at prioritere udført først? Men der skal også være en national sektorplan for bo-liger. Naalakkersuisut vil således også have en overordnet boligpolitik, efter at de selvstyrejede boliger er blevet over-draget til kommunerne. Naalakkersuisut vil stadig skulle fastsætte en lang række regler, såsom lejelov, bygningsreg-lement, licitationsbestemmelser, krav til ældre- og handicapboliger med meget mere. Naalakkersuisut vil følge udviklin-gen på boligområdet i de enkelte kom-muner, og boligområdet vil indgå som en del af grundlaget for det kommunale bloktilskud.

Der vil derfor stadig være behov for en national sektorplan for boliger med:

- 1) et datagrundlag, der viser udviklingen på området, herunder overblik over vedligeholdelsestilstand,
- 2) et samspil med andre aktiviteter, for eksempel vil en ny lufthavn eller mulig-hed for råstofudvinding forventes at give øget boligbehov,
- 3) de nationale politiske målsætninger og lovgivningsinitiativer, de kommunale målsætninger og prioriteringer,
- 4) de kriterier og indikatorer, som man vil anvende for at se, om man nærmer sig opfyldelse af målene og endelig
- 5) en oversigt over økonomien i sektoren.

Når selvstyrets boliger og boligområdet er overdraget til kommunerne, så bliver det en kommunal beslutning, hvad der skal bygges og, hvornår det skal bygges. Det er en beslutning, som kommunal-bestyrelsen står til ansvar for i forhold til borgerne. Grønlands Selvstyre regulerer stadig området generelt, og Inatsisartut vedtager lovgivning, men det vil være kommunerne, der forvalter området.

Namminersorlutik Oqartussat inissiaataat ineqarnermullu suliaasaqarfik kommuninut nuunneqareerpa-ta, taava kommunit aalajangertalissavaat, suut sananeqarnissaat qaqugukkullu sananeqarnissaat. Aalajangigassaq tamanna, innuttaassunut atatillugu kommunalbestyrelsep akisussaaffigilissavaa. Namminersorlutik Oqartussat suliaasaqarfimmi sulii aaqqissuus-sisassapput, Inatsisartutinatsisunik akuersisassapput, suliaasaqarfimmi kommunit oqartussaasuussallutik.

Taamaattumik nuna tamakkerlugu immikkoortunut pilersaarutit kommuninut Namminersorlutillu Oqartussanut sulinermi atortunngussaaq, taassumalu suliarineqarneranut kommunit annertuumik tapersii-sassapput. Immikkoortumut pilersaarummi immik-koortumi nalinginnaasumut kommunit tapersiis-sapput. Kommunit tallimat immikkut tamarmik im-mikkoortotaqarfeqassapput. Tapersiinerit taakku kommuninut inissiat pillugit pilersaarussianut periusis-sianik, inissiat pillugit kommunit immikkoortunut piler-saarutaannik eqikkaanerussapput, imaluunniit nam-minermi inissiat pillugit, kommunit immikkoortumut pilersaarutigissallugit.

2.2.3 Immikkoortumut pilersaarutit pillugit nalunaarut

Missingersuutit naatsorsuutillu pillugit inatsimmik nutaamik, kiisalu pilersaarusionermut inatsimmik tunngaveqartumik maanna immikkoortumut piler-saarutinik suliaqartarnermut nalunaarummik piareer-saasoqarpoq, tamatumani qulakkeerniarneqarpoq immikkoortunut pilersaarutit ajornanngitsumik ataqatigiissaarneqarsinnaanissaat, kiisalu pilersaarusion-nermi ersarissuunissap kissaatigineqartup pilersin-neqarnissaa.

Tassunga atatillugu ilaatigut 2016-imut Aningaasa-qarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarummi Napa-titsinissamut siuariartortitsinissamullu pilersaarum-mik aallaaveqartumik, immikkoortumut pilersaarut sumik imaqassanersoq nassuiarneqarpoq:

"Immikkoortumut pilersaarut sukkulluunniit immik-koortup pineqartup iluani periusissamik atuuttumik nassuiaasuvoq. Immikkoortumullu pilersaarutip takutippai suliaasaqarfiup iluani politikikkut toqqar-neqarsinnaasut imaluunniit peerneqarsinnaasut, aammali suliniutit nutaat politikikkut aalajanger-neqareersut nassuiartarpari. Immikkoortumut piler-saarutit ingerlaavartut piffissamut sivilisunerusumut atuupput ukiullu tamaasa nutarsarneqartarlutik."

Den nationale sektorplan bliver derfor et arbejdsredskab for både kommuner og Grønlands Selvstyre, og den vil blive udarbejdet med væsentlige bidrag fra kommunerne. Det vil sige, at der vil være bidrag fra kommunerne til den generelle del af sektorplanen. Der vil også være et afsnit for hver af de fem kommuner. De bidrag enten opsummerer den kommunale planstrategi og eventuelle kommunale sektorplaner for boliger eller udgør i sig selv den kommunale sektorplan for boliger.

2.2.3 Bekendtgørelse om sektorplaner

Med hjemmel i den nye budget- og regnskabslov og planlove forberedes aktuelt en bekendtgørelse om udarbejdelse af sektorplaner for sikre, at disse relativt let kan koordineres og skabe den ønskede transparens i planlægningen.

I den forbindelse er blandt andet taget afsæt i Holdbarheds- og Vækstplanen i Politisk-Økonomisk Beretning for 2016, som beskriver, hvad en sektorplan skal rumme:

"En sektorplan beskriver det til enhver tid gældende strategi inden for den pågældende sektor. En sektorplan viser således mulige politiske tilvalg og fravalg inden for en sektor, og den beskriver også nye projekter, som allerede er politisk besluttet. Sektorplanerne er rullende i den forstand, at de dækker en længerevarende periode og opdateres årligt."

"Naalakkersuisut vil bl.a. kunne pålægge alle departementer at udarbejde rullende sektorplaner, og indgå i dialog med kommunerne og relevante selskaber med ansvar for eksempelvis infrastruktur og forsyning under udarbejdelsen. ..."

"Naalakkersuisut ilaatigut naalakkersuisoqarfiit tamaasa immikkoortumut pilersaarutinin ingerlaavartunik sanaqqullugit suliaqaqqusinnaavaat, suliaqarnerullu nalaani kommuninik kiisalu suliffeqarfinnik attuumassuteqartunik assersuutigalugu attaveqaqatigiinnermut pilersuinerullu akisussaafeqartunik oqaloqateqarsinnaapput. ...

Naatsorsuutigineqarpoq, immikkoortunut pilersaarutit ingerlaavartut Namminersorluik Oqartussat nittartaqaannut ilineqarlutik tamanut tigoriaannangortinneqartarnissaannik ukiumullu minnerpaamik ataasarluni aaqqinneqartarnissaannut piumasaqaatinik aalajangersaasoqassasoq."

Oqaatigineqassaaq, immikkoortumut pilersaarut taaguutaanngimmat illersugaasoq. Namminersorlutik Oqartussat nuna tamakkerlugu immikkoortunik pilersaarusiortarput, immikkoortumi tamarmi ineriartornermik ilanngussisumik. Takornariaqarnerup iluanisinnaavoq. Nuna tamakkerlugu immikkoortumut pilersaarutit sania-tigut, illoqarfinnut agguakkanik immikkoortumut pilersaarutinin peqarpoq, taakku sumiiffimmik ataasiinnarmik sammisaqartarlutik, assersuutigalugu namminersorlutik oqartussat inissiaataat Nanortalimmiittut. Tamanna pissusissamisoortumik immikkoortumut pilersaarut qanoq imaqassaneramik allanngorartitsisarpoq.

Nuna tamakkerlugu immikkoortunut pilersaarusi-orneq pillugu nalunaarut aggersoq, naatsorsuutigineqarpoq taamaallaat immikkoortumi pilersaarutip, qitiusunik pinngitsoorsinnaanngisanillu imarisaanut aalajangersaassasoq, kisianni immikkoortumi akisussaasut periarfissinneqassapput, immikkoortumi pisariaqartinneqartut naapertorlugit aaqqissuussisinaanissaannut.

Det forventes, at der vil blive fastsat krav om, at de rullende sektorplaner skal gøres offentligt tilgængelige på Grønlands Selvstyres hjemmeside og justeres minimum én gang årligt."

Det skal bemærkes, at 'sektorplan' ikke er en beskyttet titel. Grønlands Selvstyre udarbejder nationale sektorplaner, der omfatter udviklingen i en hel sektor. Det kan være inden for turisme. Ud over de nationale sektorplaner har man også byfordelte sektorplaner, der kun omfatter et enkelt område, eksempelvis selvstyrets boliger i Nanortalik. Det giver helt naturligt en varians i hvilket indhold, sektorplanen skal have.

Den kommende bekendtgørelse for de nationale sektorplaner ventes alene at fastsætte få centrale og obligatoriske krav til indholdet i sektorplanerne, men i øvrigt give de sektoransvarlige mulighed for at indrette disse ud fra, hvad der bedst tjener sektorernes behov.

For områder med fysiske anlæg vil der forventeligt være tale om følgende:

Suliassaqarfinnut sanaartugalinnut makku pineqass-
asut naatsorsuutigineqarsinnaavoq:

Killiffik	Sanaartukkat pioreersut qanoq issusiinik naliliineq aamma sanaartugassanik inissiineq
Iliuuseq	Suliassaqarfimmumut pingaarnertut periusissaq Sanaartornermi suliassat pilersaarutit allattorsimaffiat. Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit pilersaarutaat Immikkoortumut pilersaarutit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniuteqarnissaanut naatsorsuutigisat. Atasinnaassutsimik avatangiisinillu naliliineq.
Kommunini ataasiakkaani immikkoortumut pilersaarutornerit	Kommunip immikkoortumut pilersaarutorneranik eqikkaasumik kommunit tallimat tamarmik immikkut immikkoortumik tapersiissapput. Immikkoortumut pilersaarutaasinnaavoq, politikkiusinnaavoq, periusissiaasinnaavoq imaluunniit immikkoortumi pineqartumi pilersaarummut tunngaviusinnaavoq: - Avannaata Kommunua - Kommune Qeqertalik - Qeqqata Kommunua - Kommuneqarfik Sermersooq - Kommune Kujalleq
Malittarinneq	Anguniakkat suut anguneqarsimaneranik nassuiaasumik ukiumoortumik allakkiortoqartassaaq Naalakkersuisuni akuereqqinneqartussaannngitsunik allannguutaasinnaasunik annikinnerusunik immikkoortumut pilersaarummut ilanngussisoqassaaq Nalilersuisoqassaaq

Status	Tilstandsvurdering og fysisk lokalisering af eksisterende anlæg
Handling	Overordnet strategi for området Oversigt over planlagte anlægsprojekter – både Selvstyrets og kommunernes Sektorplanens forventede, samfundsøkonomiske effekter Bæredygtigheds- og miljøvurdering
Sektorplanlægning i hver enkelt kommune	Hver af de fem kommuner, bidrager med et afsnit, der resumerer den kommunale sektorplanlægning. Det kan være i form af enten sektorplan, politik, strategi eller plangrundlag i øvrigt for den pågældende sektor: - Avannaata Kommunua - Kommune Qeqertalik - Qeqqata Kommunua - Kommuneqarfik Sermersooq - Kommune Kujalleq
Opfølgning	Der udarbejdes årligt et statusnotat, hvor det beskrives hvilke mål, der er nået Der udarbejdes eventuelle mindre ændringer i sektorplanen, som ikke kræver ny godkendelse i Naalakkersuisut Der laves en evaluering

Immikkoortumut pilersaarutit, nuna tamakkerlugu pilersaarusiarnut nassuiaat assigalugu, suliaasaqarfini nunami tamarmi ataatsimoorussani immikkoortullu ataasiakkaat iluini, paasissutissanik tunngaviusunik nutarsakkanik tunniussisassapput. Ullumikkut Naatsorsueqqissaartarfik assersuutigalugu, piumasaqaatit aalajangersimasut malillugit innuttaasut amerlassusissaannik missingersuutini suliaqartarpoq, tassani piumasaqaatit pingaarnerpaat ilagaat kinguaassiorsinnaaneq. Missingersuutini ilaanngilaq, assersuutigalugu mittarfik nutaaq, innuttaasut amerlassusaannut najugaqariaatsimullu qanoq sunniuteqarsinnaanersoq.

Immikkoortumut pilersaarutit, missilliuussinikkut nalilersuisinnaapput, immikkoortuni ataasiakkaani ineriartornissanik naatsorsuutigineqartunik. Tassa imaappoq, ineriartorfiusinnaasunik nalilersuisoqarsinnaavoq, taamaattussaannartut isiginnilluni missingersuusiunnarnani. Nunami najugaqarfini 72-iusuni inuussutissarsiornermi iluaqtissanik, inunnik, iluaqtissanik inuiaqatigiinnilu iluaqtissanik najugaqarfinnut najoqqutassanik aaqqissuussamik atuineq, pilersaarusiornermut tunngavissamik pitsa- anerusumik pilersitsissaaq.

Kommunit najugaqarfimminnut ilisimasaanut kiisalu sanaartornermi suliaasanik naliliinernut kommunini nukiit atornerqarnerusinnaangussapput, tassa kommunalbestyrelsit isumagilluarnerunissaat.

Kommuninut pilersaarutini nassuaatini politikkimik suliallit pisassanik allattuisoqanngippat, kommunini siunnersortinilu allaffissornikkut nukiit sipaarneqarsinnaapput.

Sektorplanerne vil, som landsplanredegørelserne allerede gør, levere et opdateret datagrundlag på områder, der er fælles for hele landet og indenfor de enkelte sektorer. I dag udarbejder Grønlands Statistik for eksempel befolkningsfremskrivninger efter faste kriterier, hvoraf en af de væsentligste er fertilitet. Det indgår ikke i fremskrivningerne, hvad eksempelvis en ny lufthavn vil kunne få af betydning for befolkningstal og bosætningsmønster.

Sektorplanerne vil kunne give prognoser ud fra vurderinger af en forventet udvikling i de enkelte sektorer. Det vil sige, at de kan give en vurdering af mulige udviklingsscenarier frem for blot mekaniske fremskrivninger. En systematisk anvendelse af bostedparametre for erhvervsressourcer, menneskelige ressourcer og samfundsmæssige ressourcer for landets 72 bosteder vil give et bedre plangrundlag.

De kommunale kræfter vil i højere grad kunne bruges på at bidrage med den konkrete viden, som man netop i kommunerne har om bostederne, og de vurderinger af anlægsaktiviteter, som det netop er kommunalbestyrelserne, der bedst kan foretage.

En del administrative kræfter i kommunerne og hos konsulenterne kan spares, hvis der i kommuneplanernes redegørelser blev skrevet det, som politikerne har brug for.

Kapitali 3 Ersarissuunissaq qulakkeerniarlugu tunngaviusumik atortussat

Tunngaviusumik atortussat eqqortut atorineqanngip-pata, siunissami nunap ineriartornissaani, sumiiffinni oqimaaqatigiisumik ineriartorneq kissaatigineqartoq qulakkeerniarlugu, pilersaarutini naammaassinnit-toqarsinnaanngilaq. Tunngaviusumik atortussanik eqqortunik sananeq namminermini oqimaaqatigiis-sumik ineriartortitsinissap, pilersinneqarneranut qulakkeerinnittuunngilaq. Tunngaviusumik atortussat peqqissaarluni atorineqassapput, tunngaviusumillu atortussat ataasiakkaat, nukittussusii aporfiiu ataqqi-neqassapput.

Kapitalimi matumani, tunngaviusumik atortussat arlallit, Namminersorlutik Oqartussat kommunillu sanaartugassanik aningaasaqarnikkullu pilersaarusi-ornermik, pitsaanerpaamik tunniussinissaan-ut pingaaruteqarluinnartut eqqartorneqassapput. Eqqartuineq tunngaviusumik atortussanit pingaar-nerpaanit aallartissaaq. Siullertut apeqqutaavoq digitalikkut paasissutissanut, pilersaarusiornermi pinngitsoorneqarsinnaanngitsunut, nalinginnaasu-mik killiliussanik pilersitsinissaaq. Tamatumani piu-masaqaataavoq, sumiiffimmut aalajangersimasumut inissinneqarsinnaasunut, paasissutissanik imaqtartut paasissutissat aqqissugaasimanissaat. Taakku taaneqartarput geodata.

Alloriarnerup tulliani qulakkeerneqassaaq, inuiaqatigiit tunngaviusumik paasissutissanik peqassasut, atuisunut tamanut assigiittunik. Taamaattumik tunngaviusumik paasissutissanut nalunaarsuiffiit amerlassusaat aqunneqaaqqissaassapput. Tunngaviusu-mik paasissutissanik taaneqartarput, pilersaarusiornitsinni ataatsimut pisariaqartumillu tunngaviusaramik.

Tunngaviusumik atortussat pingajuat tassaavoq NunaGIS, tassani sumiiffinni paasissutissanik takutitsinermut, nuna tamakkerlugu isaaviuvoq. Paasissutissat takutinneqarnerinut NunaGIS suli atortoris-saarut qitiulluinnartuuvoq. 2017-imi Aningaasanut Inatsimmi NunaGIS'ip nutarterneqarnissaanut, aningaasanik illuartitsisoqarpoq. Suliaq tamanna aal-lartereerpoq.

Kapitel 3 Basisværktøjer til at sikre transparens

Uden de rette basisværktøjer er det ikke muligt at gennemføre en planlægning, der kan sikre den ønskede regionale balance i den fremtidige udvikling i landet. Opbygning af de rette basisværktøjer er i sig selv ingen garanti for, at der kan skabes en balanceret udvikling. Basisværktøjerne skal bruges med omhu, og de enkelte basisværktøjers styrker og begrænsninger skal respekteres.

I kapitlet her gennemgås en række basisværktøjer, som har stor betydning for at Grønlands Selvstyre og kommunerne kan levere en optimal fysisk og økonomisk planlægning. Gennemgangen starter med de mest overordnede basisværktøjer. Det er for det første spørgsmålet om at skabe de helt generelle rammer for de digitale data, som hele planlægningen er afhængig af. Det kræver, at der er en struktur for information, der indeholder oplysninger om noget, der kan placeres geografisk et bestemt sted. Det kaldes geodata.

Det næste skridt er at sikre, at samfund har et basisset af data, som er fælles for alle brugere. Det er derfor, der skal være god styr på et bestemt antal af registre med grunddata. De kaldes grunddata, fordi de udgør et fælles og nødvendigt grundlag for vores planlægning.

Som et tredje basisværktøj findes NunaGIS, der er en national platform til visning af de geografiske data. NunaGIS er fortsat et helt centralt værktøj til visning af data. I Finansloven for 2017 blev der afsat midler til en fornyelse af NunaGIS. Dette arbejde er i gang.

3.1 Geodata – ilutsimik pilersitsisoq

Inuiaqatigiit digitalinngorsariartornerat malillugu, sumiiffinnut paasissutissanik suliaqariaatsit avitseqatigiinnerillu nutaat aamma pilersinneqarput, taamaatumillu Kalaallit Nunaanni aamma nunallu tamalaat akornanni geodata-nik paasinninniarneq, atuinerullu ineriartortinniarneri ukkatarineqarpoq.

Nunatta isorartunerujussua najugaqarfiillu imminnut ungasissusaat unammillernartunik immikkut ittunik, sapinngisaq tamaat suliariniagassanik pilersitsipput. Matumani nunap assingi pitsaasut, geodatalu qitiul-luinnarput.

Geodamisk atuinerulerneq pisortani suliaasaqarfiit tamarmiusut nutarsarneqartuarnernut annertuumik periarfissiivoq, tassani politikikkut pingaarnersiui-nerit aalajangiinerillu, paasissutissanik tatiginartunik tunngaveqarluni aalajangerneqartarmata, tassanilu paasissutissat aamma digitalikkut attaveqatigiinneq, ingerlatsinermut allaffissornermullu sunniuteqarluartumut kiisalu, namminersorluni suliaasaqar-fimmi ineriartornermut tapertaavoq.

Siunissaq ungasinnerulaartoq eqqarsaatigalugu nalilerneqarpoq, geodata pillugu ataqaatigiissumik periusissaqarneq attaveqatigiinnerlu, ungasissoq eqqarsaatigalugu aningaasaqarnermut annertuumik iluaqutaassasoq. Assersuutigalugu Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering Danmarkimiittoq, 2017-imi sunniutinik uuttuoinermik saqqummersitsivoq, tassani nalilerneqarpoq, ukiut Danmarkimi sumiiffimmi (tunngaviusumik) paasissutissat aningaasaqarnikkut nalingi, ukiut tallimat matuma siorna naatsorsuutigi-neqaraluartunit marloriaammik annertunerusut. Ma-anna nalilerneqarpoq, 3,6 milliard kr.-it missaanni naleqartut.

Taamaalisukkut pisortat ilisimatitsisarnerannut pit-saanagerusumut inuiaqatigiinnilu ersarinnerusumik ingerlanermut, inuiaqatigiinni kalaallini inuinnaat oqar-tussaaqataanerannik, nukittorsaasussanik annertuu-mik ilimanaateqarpoq.

3.1 Geodata – skaber struktur

I takt med den stigende digitalisering af samfundet opstår også nye måder at håndtere og dele geografiske informationer, og derfor er der i Grønland såvel som internationalt et øget fokus på at forstå og udvikle brugen af geodata.

Her i landet giver den udstrakte geografi og lange afstande mellem bostederne nogle særlige udfordringer, som må håndteres efter bedste evne. Her spiller gode kort og geodata en helt central rolle.

Øget brug af geodata rummer også et stort potentiale for en fortsat modernisering af hele den offentlige sektor, hvor politiske prioriteringer og beslutninger træffes på baggrund af pålidelige data, og hvor data og den digitale infrastruktur bidrager både til effektiv forvaltning og administration og til vækst i den private sektor.

På lidt længere sigt vurderes det, at der vil være en betydelig, langsigtet økonomisk fordel af en sammenhængende strategi og infrastruktur for geodata. Til illustration har Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering i Danmark i 2017 udgivet en effektmåling, der vurderer, at den økonomiske værdi af geografiske (grund)data i Danmark beløber sig til at være dobbelt så stort som oprindeligt antaget for blot 5 år siden. Vurderingen er nu, at værdien ligger i omegnen af 3,6 milliarder kr.

Samtidig er der et stort potentiale for bedre offentlig oplysning og mere gennemsigtige samfundsprocesser, som vil styrke demokratiseringen af det grønlandske samfund.

3.1.1 Geografisk infrastruktur

Den teknologiske udvikling muliggør en digitalisering af samfundet, hvor den geografiske komponent har en voksende betydning som en central del af den infrastruktur, der kan imødekomme både professionelle og private aktørers stigende behov for let adgang til relevant, troværdig og velformidlet viden.

3.1.1 Sumiiffinni attaveqaqatigiinneq

Teknologiip ineriartornera inuiaqatigiinni digitalinngorsaanissamut periarfissiivoq, tassani sumiiffiit pillugit atortoq attaveqaqatigiinnermut annertusiar-tortumik qitiusutut pingaaruteqaleriartortoq, inuuniutigalugu aamma namminersorlutik suliaqartut paasisanik naleqquttunik, tatiginartunik nassuiarluakkanillu, ajornaatsumik pissarsisinnaanissamik pisariaqartitsiartuaarnerannik naammassinnissinnaalertoqarluni.

Aaqqissuussinermi ataqaqatigiisumi ataqaqatigiis-saakkamik geodatamik paarlaaqatigiinneq, nunat killingisa, suliffeqarfiit aamma oqartussaasut akornanni aamma atorsinnaasoq, sumiiffinni attaveqaqatigiinnermik pilersitsinikkut pissaaq. Ataatsimut SDI-mik (Spatial Data Infrastructure) taaneqakkajut-tarpoq. Paasissutissanut sumiiffinni attaveqaqatiginnerup imarai politikkit, malittarisat, teknoligiiit aamma inuit iluaqutissat, geodatamik kikkut tamar-mik iluaqutissaannik katersinissamut, suliaqarnis-samut, agguaassinissamut atuinermullu pitsan-guinissamut pisariaqartinneqartut.

Geodata ullumikkut pilersaarusionermi kiisalu inuia-qatigiinni suliaqatigiinni pingaarutilinnik pilersitsinnermut, soorlu makkununga: illoqarfimmik ineriartortitsineq, attaveqaqatigiinneq, pilersuineq, nukimmik tunisas-siorneq, silaannaap pissusaanut naleqqussarneq, aatsitassarsiorneq, pinngortitami aqutsineq, pinngor-titamik atuneq, takornariaqarneq il.il. piunasaqaa-taavoq. Geodata ersarissuunissamik pilersitsivoq. Peqatigitillugu nunami sumiiffiit aaqqissugaaneranni, aaqqissuussinermi siunissamut ungasinnerusumut isumaliutersuutitut pingaarnersuinernullu kiisalu ineriartortitsiffiusinnaasut qanoq piviusunngortinne-qarsinnaaneramik oqartussaqaqarfinni, kattuffinni, sulif-feqarfinni innuttaasullu akornanni suleqaqatigiinnermut tunngaviupput.

Digitalikkut sumiiffinni attaveqaqatigiinneq nutaaliaa-soq, inuiaqatigiinnut ingerlalluurtunut nutaaliaasunut attaveqaqatigiinnermi sanaartukkatut soorlu mittarfit-tut, umiarsualivittut, aqqusinertut, illuutitut il.il. pisa-riaqartigivoq.

En koordineret udveksling af geodata i et sammenhængende system, der også fungerer på tværs af landegrænser, institutioner og myndigheder sker ved, at der etableres en geografisk infrastruktur. Samlet kaldes det ofte for SDI (Spatial Data Infrastructure). En geografisk infrastruktur for data omfatter politikker, standarder, teknologier og menneskelige ressourcer, der er nødvendige for at indsamle, bearbejde, lagre, distribuere og forbedre udnyttelsen af geodata til alles fordel.

Geodata indgår i dag som en forudsætning for planlægningen og etableringen af vigtige samfundsaktiviteter, såsom: Byudvikling, infrastruktur, forsyning, energiproduktion, klimatilpasning, råstof-indvinding, naturforvaltning, friluftsliv, turisme osv. Geodata skaber transparens. De udgør samtidig en basis for samarbejde mellem relevante myndigheder, organisationer, virksomheder og borgere om de mere langsigtede overvejelser og prioriteringer om indretningen af landets geografiske struktur og om, hvordan udviklingspotentialerne kan realiseres.

En moderne, digital geografisk infrastruktur er for et moderne, velfungerende samfund lige så vigtig som den fysiske infrastruktur så som lufthavne, havne, veje, bygninger osv.

3.1.2 Kortlægning af potentialet for geodata

Departementet for Finanser og Skatter har i 2015 fået udarbejdet en kortlægning af potentialet for geodata i Grønland, hvor de mennesker, der dagligt arbejder med eller bruger geodata – borgere, erhvervsfolk, embedsmænd i kommuner og Selvstyret, forskere mv. – blev spurgt om deres behov og ønsker til geodata-området i fremtiden.

3.1.2 Geodatamik ilimanaammik erseqqissaaneq

Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik 2015-imi, Kalaallit Nunaanni geodata pillugu erseqqissaanermik suliaqarpoq, tassani inuit ulluinnarni geodata, sulisartut imaluunniit atuisartut – innuttaasut, inuussutissarsiortut, kommunini Namminersorlutillu Oqartussani atorfilittat, ilisimatuut il.il. – siunissami geodatamut atatillugu pisariaqartitaannik kissaataannillu apersorneqarput.

Erseqqissaanermi takutinneqarpoq, inuiaqatigiinni kalaallini ilisimasat annertuut, aqqissuussaaneermi sumiiffinni matoqqasuni sananeqartartut. Tamanna isumaqarpoq, suliaqartut allat ilisimasani takkununga, ajornanngitsumik atuisinnaannginnerannik. Aqqissuussinermik nalinginnaasumik ingerlalluatumillu peqannginnerup, kingunerisaanik atuisut namminneq sumiiffimmini iluarsissutinik sanasarput. Tamanna sumiiffimmi eqaassutsimik siuarsaasarpoq, nunamili tamarmi ilisimasani avitseqatigiinnissamik ataqatigiissumik killiliisarpoq.

Paasissutissanik piniarneq unammillernartorjusuuvoq, inunntu ikittuinnarnut pissarsiassaakkajunnerusarmata, immikkoortunilu arlalinni aalajangiisartup sorleq, suliaqarfirmut akisussaasuunersoq, tassa ilisimaarinnittumik ataqatigiilluatumillu nakutilliusuusaanersoq ersernerluttarpoq.

Inuiaqatigiit aqqissugaanerat eqqarsaatigalugu kiisalu, aqqissuussinernik paasissutissanillu ataqatigiissaarimeq ataatsimoortitsinerlu, inuiaqatigiinnut annertuumik periarfissaqartitsivoq. Suliaqartunut tamanut ajornanngitsuussaaq paasissutissanik, ullumikkut sumiiffinni matoqqasuni taamaallaat pigineqartunik aallersinnaaneq, avitseqatigiissinnaaneq taakkulu pillugit suleqatigiissinnaaneq. Ataqatigiissillugu aqqissuussinerup ilaatigut imaraa, paasissutissanik immikkoortiterimeq isumaqatigiinniarnertu kiisalu geodatamik pisortani agguaanermut paasissutissanut, paasissutissanut ilusaannut aamma paasissutissat pitsaasusaannut malittarisassat ersarissut.

Siunissami geodatamik suliaqarfirmik pillugu unammillernartunik ilimanaatinillu atuisut ilisimasallillu isiginninneranik nalunaarussiaq Kalaallit Nunaanni geodata ataatsimut assimik pilersitsivoq.

Kortlægningen viser, at meget viden i det grønlandske samfund produceres i lokale lukkede systemer. Det betyder, at andre aktører ikke har nem adgang til denne viden. I fraværet af et alment vel-fungerende system laver brugerne deres egne, lokale løsninger. Det fremmer den lokale fleksibilitet, men bremser en sammenhængende, national vidensdeling.

Det er en stor udfordring at få informationer ofte kun er tilgængelige for få personer, og at det på flere områder er uklart hvilken instans, der har ressortansvar, og som derfor skal føre autoritativt og systematisk tilsyn.

Der er et stort samfundsmæssigt potentiale i større sammenhæng og integration af systemer og datatyper. Det skal være nemt for alle aktører at få adgang til, udveksle og samarbejde om informationer, der i dag kun findes i lukkede kredsløb. Systematisering indebærer samtidig en filtrering og forhandling af data samt tydelige retningslinjer for, hvilken type information, datastruktur, og datakvalitet, der er relevant for offentlig distribuering af geodata.

Rapporten Geodata i Grønland giver et samlet, fælles billede af, hvorledes brugerne og eksperterne ser udfordringer såvel som potentialet for geodataområdet i fremtiden. Området skal prioriteres højere i fremtiden, og indsatsen skal i fællesskab koordineres indsatsen med henblik på at skabe åbenhed og gøre vigtig samfundsviden og data mere tilgængelige, end tilfældet er i dag.

3.1.3 Frie data

Infrastrukturen for geografisk information får først for alvor værdi, når den bliver en naturlig del af den digitale forvaltning.

Suliassaqarfik siunissami pingaarnesiuinermi qaffa-sinnerusumik inissinneqassaaq, ullumikkumullu naleqqiullugu ammanerunermik pilersitsiniarluni, kiisalu inuiaqatigiinni ilisimasani pingaarutilinnik paasis-sutissanillu atoriaannaanerulersitsiniarluni suliniar-neq ataatsimoorullugu ataqatigiissaarneqassaaq.

3.1.3 Paasisutissat killilersugaanngitsut

Sumiiffinnut paasisutissat aaqqissugaanerat aatsaat naleqavilissaaq, digitaliusumi ingerlatsiner-mut pissusissamisoortumik ilaaleruni. Taamaattumik pingaaruteqarpoq, pisortat suliffeqarfiutaasa teknik-kikkut aningaasatigullu assiaqutinik paaanissamik suliniarnissaat, taamaasillutik paasisutissat pisor-tani oqartussaaffiit akornanni killilersugaanngitsumik ingerlaarsinnaalersinnerisigut, innuttaasunut nammi-nersorlunilu suliffeqarfinnut iluaqutaasinnaanngortil-lugit.

Tamanna paasisutissat killilersugaannginnissaan-nik pisariaqartitsivoq, t.i. ilaatigut paasisutissanik immikkut piumasaqaataaffiusunik killilersuiunnaar-nissaaq ilaatigullu paasisutissanik ullumikkut pigine-qartunik, kisiannili avitseqatigiissutigineqanngitsunik katersorneqarsimanngitsunilluunniit tigorianaan-gortitsineq.

Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutinik, assigiinnik malittarisassanik aamma nalunaarutiginnittussaaita-anermik pilersitsinissaaq pisariaqarpoq, siullertulli pi-umasaqaataavoq ineriartortitsilluni sulineramik inger-latsisussamik, oqaluuserisassanilu sammisamik aalajangiisussamik suliaqartumik, qitiusumik ataqati-giissaarisussamik iluaqutissanik, oqartussaassuser-mik paasisimasalimmillu peqarnissaaq.

Erseqqissaatigissallugu pingaaruteqarpoq, paasis-sutissat killilersugaanngitsut paasisutissaanngim-mata akeqanngitsut. Paasisutissanik nutaanik pissarsiniarneq aningaasalersorneqartariaqarpoq. Paasisutissanik pissarsinnaaneq atuisunit akiler-neqartarunnaassappat, taava aningaasaleeriaasis-samik allamik nassaartoqartariaqarpoq. Tamanna tunngavigalugu Pisortat Ataatsimoorlutik IT-mik Aqutsisoqatigiivini (FOIS) oktober 2017-imi ataat-simiinnermi aalajangiunneqarpoq, paasisutissat atorneri januar 2018 aallarnefigalugu akeqarun-naassasut. Aalajangerneq nassataraa, 2018-imut aningaasanut inatsimmi Asiaq aningaasaliiffigine-qassasooq, taamaasilluni paasisutissanik saqqum-miussineq Asiap aningaasaqarneranut eqquissanani.

Det er derfor vigtigt, at det offentlige ar-bejder aktivt for at fjerne tekniske og øko-nomiske barrierer, så data kan flyde frit mellem offentlige myndigheder og være til gavn for borgere og private virksom-heder.

Det kræver dels frie data, dvs. frigivelse af data, der i dag er klausulerede, dels tilgængeliggørelse af data, der findes i dag, men som ikke er delt eller samlet.

Det kræver etablering af samarbejds-aftaler, fælles standarder og indrappor-teringspligter, men det kræver først og fremmest en central koordinerende aktør med både ressourcer, myndighed og ind-sigt, der kan sætte emnet på dagsorden-en og lede udviklingsarbejdet.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at frie data ikke er gratis data. Tilvejebrin-gelsen af nye data skal kunne finansie-res. Når adgangen til data ikke længere skal brugerbetales, skal der derfor findes en anden finansieringsform.

På den baggrund er det på et møde den Fælles Offentlige IT Styregruppe (FOIS) i oktober 2017 truffet beslutning om, at data skal være frie at benytte fra og med januar 2018. Beslutningen medfører, at Asiaq på finansloven for 2018 får tilført et beløb, så frigivelsen af data ikke rammer Asiaq økonomisk.

3.1.4 National Strategi for Geodata

Departementet for Finansier og Skatter har ansvar for at forberede en ny Natio-nal Strategi for Geodata med afsæt i en analyse af brugen og potentialet ved en systematisk brug af geodata her i landet. Et udkast til en ny national geodatastra-tegi forventes færdiggjort i løbet af det kommende år.

Geodatastrategien vil blandt andet bygge på konkrete erfaringer og anbefalinger fra nogle af de mange mennesker, der bruger geodata i deres hverdag.

3.1.4 Geodata pillugu Nuna tamakkerlugu Periusissaq

Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik Geodata pillugu, Nuna tamakkerlugu Periusissamik nutaamik piareersaanissamut akisussaafeqarpoq, tassani nunami maani geodatamik atuinermik, kiisalu aaqqissuussaasumik atuinermi ilimanaatinik misissuineq aallaavigineqassaaq. Geodata pillugu nuna tamakkerlugu periusissamut missingiut, ukiumi aggersumi naammassineqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Inuppassuit ulluinnarni geodatamik atuisut ilaasa misillitagaannik innersuussutaannillu, geodata pillugu periusissaq ilaatigut tunngaveqassaaq. Nalunaarsiaq Kalaallit Nunaanni geodata, periusissamut suliaqqaarnerusoq, Kalaallit Nunaanni geodatamik ineriartortitseqqinnissamut ineriartortitsinermi tunngavissanik (imaluunniit "innovationsvektorer") pingasunik taakkartuivoq. Ineriartortitsinermi tunngaviit taakku pingasut, periusissamut nutaamut ingerlateqqinneqartut tassaapput: *Ataqatigiinneq, Atuisunik qitiusunngortitsineq aamma Ammasuuneq.*

Geodatap ilimanaatai piviusunngortinneqassappata, sulinerup nanginnerani kiisalu geodata pillugu nuna tamakkerlugu periusissami nutaami, inuit aalajangiinerillu makku tunngavigineqartariaqarput:

- 1) ataqatigiinnissaq ataqatigiissaarinissarlu pillugit sulisut,
- 2) atuisunik ilaatitsisut aamma aaqqiissutinik piviusumik katitikkanillu pisariaqartitsinermik qitiutitsisut aamma
- 3) pisariillisaanermik, nutaaliornermik, ammasuunermik kiisalu oqallinnermik, inuinnaat oqartussaqa-taaffigisinnaasaannik tapersersuisut.

Periusissiornermut atatillugu, geodatamik atuisut attuumassutillit arlallit ilaatinneqarneranni, ersarissivoq, geodata pillugu attaveqatigiinnerup nutaali-aasup ineriartortinnera, Kalaallit Nunaannut anner-tuumik iluaqutaassasoq. Tamanna inuiaqatigiinni ineriartornermut innuttaasunut sammisumut, allanngorartumut atasinnaasumullu tapertaasinnaavoq qulakkeerinnillunilu, taanna digitaalikkut nunamik taassumalu innuttaasuunik ataatsimut attaviliissaaq – sumiiffinnut tunngatillugu, kulturikkut inuiaqatigiit-tullu.

Rapporten Geodata i Grønland, der er et forarbejde til selve strategien, udpeger tre grundlæggende udviklingsprincipper (eller "innovationsvektorer") for den videre udvikling af geodata i Grønland. De tre gennemgående udviklingsprincipper, der videreføres i den nye strategi er: *Sammenhæng, Brugercentrering og Åbenhed.*

For at kunne realisere potentialet i geodata vil det videre arbejde og den nye nationale strategi for geodata skulle bygge på mennesker og beslutninger, der:

- 1) arbejder for sammenhæng og koordinering,
- 2) involverer brugerne og centrerer løsninger i deres reelle, komplekse behov og
- 3) understøtter effektivisering, innovation, åbenhed og demokratisk debat.

Som led i strategiarbejdet, der har inddraget en række relevante brugere af geodata, er det blevet tydeligt, at Grønland vil have store fordele ved at udvikle en moderne infrastruktur for geodata. Dette kan understøtte og sikre en borgerorienteret, dynamisk og bæredygtig samfundsudvikling, som digitalt binder landet og dets borgere sammen – geografisk, kulturelt, og samfundsmæssigt.

Geodata skaber et bedre beslutningsgrundlag

Opdaterede og præcise geodata er med til at sikre et samfund, hvor beslutninger træffes på baggrund af et fælles, oplyst og informeret grundlag. Med geodata skabes en øget mulighed for at visualisere og formidle udviklingsplaner, så de offentlige processer er mere gennemsigtige og åbne for debat.

Det er ønskeligt, at der udarbejdes en ny geodatalov, der præciserer roller og myndighedsansvar indenfor geodataområdet samt de standarder for geodata, der vil komme til at gælde. På Grønlands geodataportal NunaGIS etableres en sektorplanportal, der muliggør et overblik over anlægssektorplanlægningen på tværs af sektorer samt en kobling mellem sektorplanerne og geografien.

Geodata aalajangiinissamut tunngavinnik pitsaernerusunik pilersitsivoq

Geodatat nutartikkat eqqortullu inuiaqatigiinni, ataatsimoortunik, qaammarsarneqartunik paasissutissiisutigineqartunillu tunngavilinnik aalajangiinernik aalajangiiffiusartunik qulakkeerinneqataassapput.

Geodata ineriartortitsinissamut pilersaarutit takorloorneqarsinnaanissaannut paasissutissiornissaannullu periarfissamik annertunerusumik pilersitsivoq, taamaasillutik pisortani sulinerit ersarinnerulerlutillu oqallisigineqarnissaannut ammaanneqarlutik.

Kissaatiginarpoq, geodata pillugu inatsimmik nutaamik suliaqartoqassasooq, tassani geodatamik suliasaqarfiup iluani atorfinnik oqartussanilu akisussaaffinnik erseqqissaasoqassaaq kiisalu geodatamut malittarisassat atuuttussat erseqqissarneqassallutik.

Kalaallit Nuaanni geodatamut isaavimmi NunaGIS-imi immikkoortumut pilersaarutinut isaavimik pilersitsisoqassaaq, taanna suliasaqarfiit akornanni sanaartornermi suliasaqarfimmi, pilersaarusernermik ataatsimut takunnissinnaalersitsissaaq kiisalu immikkoortumut pilersaarutit geografiillu akornanni attaviliissalluni. Immikkoortumullu pilersaarutinut isaavittaaq najugaqarfiit ilusaannut atortumik imaqassaaq, taanna kommunini najugaqarfinnilu ataasiakkaani ineriartornermut kisitsisitigut paasissutissanik kisitsisinik pingaarnernik tunngaviliissalluni, taamaasillutik politikerit pitsaernerusumik, eqqornerusumik paasissutissiiffiullu arnerusumillu tunngavilerlutik aalajangiisnaalersillugit.

Geodata ineriartortitsinissamut qulakkeerinneqataavoq

Geodata ilisimasanik avitseqatigiinnerunermik pilersitsisinnaavoq, kiisalu aaqqiissutinik nutaalianik ineriartortitsinermut inuussutissarsiornerullu iluani ineriartornermut nutaamut periarfissiisinnaalluni. Nunaannaap nutaamik assiliorneqarnera, nunatsinnut inuussutissarsiornerup iluani ineriartornermut nutaamut qammaaqataavoq, ingammik aatsitasaqarfimmi takornariaqarnermillu suliasaqarfimmi, aningaasaliinissanut nutaanut killilersuutinik apparititsinikkut.

Sektorplanportalen vil endvidere indeholde et bostedprofilværktøj, hvor statistiske nøgletal om udviklingen i kommunerne og de enkelte bosteder kan danne grundlag for, at politikerne kan træffe beslutninger på et bedre, præcist og mere oplyst grundlag.

Geodata er med til at sikre udvikling og vækst

Geodata kan skabe øget vidensdeling og give anledning til øget udvikling af innovative løsninger og ny erhvervsudvikling. Ny kortlægning i det åbne land er endvidere med til at tiltrække ny erhvervsudvikling til landet ved at sænke barrierer for nye investeringer særligt indenfor råstof- og turismeområdet.

Indenfor rammerne af A. P. Møller pilotprojektet³ udvikles nye metoder og værktøjer til involvering af slutbrugerne af kort og geodata. Der vil skulle udvikles et antal prototyper eller brugerprofiltilpassede datasæt, kort og tjenester til udstilling i Kortforsyningen og på NunaGIS.

Erfaringerne fra den brugerdrevne innovation vil senere kunne anvendes til at udvikle nye brugerrettede tjenester af det tekniske grundkort.

³ Der er tale om fire udpegede testområder i pilotprojektet "Landkortlægning i Grønland". Se Figur 3.1. Pilotprojektet har til formål at udvikle et nyt digitalt topografisk kortværk baseret på satellitbilleder for fire geografiske områder i Grønland svarende til 80.000 km².

Projektet er støttet af A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal og løber frem til udgangen af 2017, hvorefter fonden vil tage stilling til om, den eventuelt vil finansiere eller medfinansiere en kortlægning af hele Grønlands isfrie areal.

Der er fokus på at øge anvendeligheden af NunaGIS. Det skal inden 2019 være muliggjort, at kort- og geodatabrugere også kan tilgå kort og geodata på NunaGIS via tablets og mobiltelefoner.

A. P. Møllerip misiliutaasumik suliniutaata³ sinaak-kutit iluanni nunap assinglinik geodatamillu atuisunut, peqataatitsinissamut periutsinik atortussanillu nutaanik ineriartortitsisoqassaaq.

Kortforsyningen-imi NunaGIS-imilu saqqummiunneqartussanik paasissutissanik, nunap assinglinik kiffartuussinernillu inerikkiartortitassanik, imaluunniit atuisut profiliannut naleqqussakkanik arlalinnik ineriartortitsisoqartussaassaaq. Atuisut ingerlataanik nutaaliornermit misilittakkat, kingusinnerusukkut teknikkikkut tunngaviusumik nunap assinginut kiffartuussinernut, atuisunut sammisunut nutaanut atorneqarsinnaassapput.

NunaGIS-ip atorneqarsinnaanerata annertusarnissaa ukkatarineqarpoq. 2019-inngortinnagu periarfissaalersinneqassaaq, nunap assinglinik geodatamillu atuisut, NunaGIS-imi nunap assinglinik geodatanillu tabletit oqarasuaatillu angallattakkat atorlugit takunnissinnaalernissaat.

Geodata pisortani ingerlataqarfimmik sullarissaaqataavoq

Digitaliseeriinerup nanginnerani kiisalu nunamut nutaaliaasumut, imminullu napatissinnaasumut piumasaaqataasunik, ineriartornermik, atugarissaarnermik inuiaqatigiinnilu ineriartornermik pilersitsisoqarnissaa anguniarlugu, inuiaqatigiinnik sullarissaanermi Geodata pingaaruteqartumik inissisimavoq. Geodatat tunngaviulluinnartut arlallit, tunngaviusumik paasissutissaasut qulakkeernerisigut, siunissami digitalikkut ingerlatsinermut tunngavik pilersinneqarsinnaassaaq.

Geodatat pillugit malitassanik ataatsimoortunik aalajangersaasoqassaaq.

³ Misiliutaasummik suliniummi "Kalaallit Nunaanni nunap assiliorneq"-mi immikkoortut misileraaffiususatut toqqarneqartut sisamat pineqarput. Titartagaq 3.1 takuuk. Misiliutaasumik suliniummi siunertaavoq Kalaallit Nunaanni nunap immikkoortuini sisamani katillugit 80.000 km²-tut annertussuseqartuni, satellitikkut assilisanik digitalimik topografiskiusunik nunap assinglinik ineriartortitsinissaq.

Suliniut A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal-imit aningaasalersorneqarpoq, 2017-illu naanissaanut ingerlalluni, tamatuma kingorna aningaasaateqarfiup aalajangisavaa Kalaallit Nunaanni nunap sermeqanngitsup nunap assiliornissaanut aningaasaliissanerluni imaluunniit aningaasaleeqataassanerluni.

Titartagaq 3.1. Misiliutaasumik suliniummi "Kalaallit Nunaanni nunap assiliorneq" sumiiffiit misiliutaaffissatut toqqarneqartut sisamat.

Figur 3.1. Lokaliseringen af de fire udpegede testområder i pilotprojektet "Landkortlægning i Grønland".

Geodata er med til at effektivisere den offentlige sektor

Geodata spiller en meget vigtig rolle i den fortsatte digitalisering og effektivisering af samfundet, så der kan skabes den vækst, velfærd og sociale udvikling, som er en forudsætning for en moderne og selv bærende nation. Ved at sikre en række helt basale geodata i form af grunddata vil grundlaget for fremtidens digitale forvaltning kunne skabes.

Der skal fastsættes fælles standarder for geodata. Det skal således sikres, at geodata i fremtiden kan udveksles med relevante samarbejdspartner nationalt og internationalt, eksempelvis ved en eventuel implementering af EU's INSPIRE-direktiv.⁴

Kiisalu qulakkeerneqassalluni, geodatat siunissami nuna tamakkerlugu, nunallu tamalaat akornanni suleqatigiinnik attuumassuteqartunik avitseqatigiissutigin eqarsinnaangussasut, assersuutigalugu EU-p INSPIRE pillugu malitassaanik atuutsilersitsinikkut.⁴

Pingaaruteqarpoq, Asiap atuunnerani kiisalu inuiaqatigiit pisariaqartitaat nutaat, imaluunniit allanngorsimasut akornanni ataqatigiinnermik ingerlaavartumik isumaliuteqartoqartarnissaa.

Asiap inuiaqatigiinnut suliaasaanut ilaasutut nalequttuusinnaavoq qulakkiissallugu, pisortat ingerlataqarfianni tamarmi GIS-imik (geografisk informationssystem) atuinnermut, atatillugu nalinginnaasumik piginnaasanik ineriartortitsinermik tapertaasumik ilinniartitsinernik, angusassamik toraagaqartunik arlalinik ineriartortitsisoqassasoq.

NunaGIS-imi nunaminertanik qinnuteqarniarnermut atorutimik, atuisunut ajornannginnerusumik nutaamik ineriartortitsisoqarpoq. Siunissami nunaminertanik qinnuteqarnerit 100 procentimik digitalikkut, NemID atorlugu ingerlanneqartalersinnaassapput. Taamaasilluni pinngitsoorneqarsinnaavoq, anisiteriarluni atsioriarluni qinnuteqaammik kommuninut nassiusisarneq.

Geodata ilinniarnermi ilanngunneqarsinnaavoq

Geodata pillugu suliaasaqarfimmi teknologiip ineriartornerata pisinnaalersippaa, meeqqat atuarfianini, ilinniarnertuunngorniarfinni il.il. ilinniartitsinermi, sumiiffiit pillugit paasissutissat atorneqarsinnaaneri. Ilinniarneq, sumiiffiit pillugit ilaasunit (nunap assinga, pinngortitaq il.il.) aallaaveqartoq maluginiagaqarnarullunilu paasinarnaruvoq.

Suliniutit arlallit ilaattut nuna tamakkerlugu geodata pillugu isaavik, NunaGIS ilinniarnermut isaavittut ineriartortinneqarpoq, atuisunut atoruminarsarneqarluni ilusaalu maluginiarnarnerulersinneqarluni. Ilinniarneq aamma ilinniartitsinermi ilinniakkamillu ingerlataqarnermi, NunaGIS-imi geodatat paasissutissallu qanoq ilaatinneqarsinnaanerinik ukkatarinnittoqarpoq.

⁴ INSPIRE (INfrastructure for SPatial InfoRmation in Europe) EU-mik malitassaavoq, Europami geodatamut ataatsimut digitaliusumik attaveqatigiinnermik pilersitsinissamut qulakkeerinnittussaq. Tunngaviuvoq, ataatsimoorluni ataqatigiissumik paasissutissanik katersineq aserfallatsaaliinerlu nunanut tamanut imaluunniit illuatungeriinnut pitsaanerullunilu akikinnerussasoq.

Det er vigtigt, løbende at overveje en sammenhæng mellem Asiaqs virke og nye eller ændrede samfundsbehov. Som en del af Asiaqs samfundspålagte opgaver kunne det være relevant at sikre, at der bliver udviklet en række målrettede undervisningsforløb, der understøtter en generel kompetenceudvikling omkring brug af GIS (geografisk informationssystem) i hele den offentlige sektor.

Der er ved at blive udviklet et nyt og mere brugervenligt arealansøgningsværktøj på NunaGIS. I fremtiden vil arealansøgninger kunne foregå 100 procent digitalt med brug af NemID. Derved vil det kunne undgås, at man først skal printe ud og underskrive og derefter sende ansøgningen til kommunerne.

Geodata kan indgå som element i læring

Den teknologiske udvikling på geodataområdet muliggør, at geografiske data kan anvendes til læring og undervisning i folkeskolen, gymnasier mv. En læring, der tager afsæt i den geografiske komponent (kortet, naturen etc.) er langt mere intuitiv og letforståelig.

Som et af flere initiativer udvikles den nationale platform for geodata NunaGIS som en læringsportal med et mere brugervenligt og intuitivt design. Der fokuseres på læring og hvordan geodata og datasæt i NunaGIS kan indgå i undervisning og uddannelsesforløb.

Brugerinvolvering sættes på dagsordenen, og i et samarbejde med eksempelvis Naturinstituttet, kommunerne m.v., kan der i fremtiden udvikles nogle projektforslag til brugerinvolvering ved brug af GIS.

⁴ INSPIRE (INfrastructure for SPatial InfoRmation in Europe) er et EU-direktiv, der skal sikre etableringen af en fælles digital infrastruktur for geodata i Europa. Rationalet er, at det for alle lande eller parter er bedre og billigere at være fælles om at indsamle og vedligeholde data koordineret og sammenhængende.

Atuisunik peqataatitsineq suliassanut ilanngunneqarpoq, aamma assersuutigalugu Pinngortitaleriffimik, kommuninik il.il. suleqateqarnermi, siunissami GIS-imik atuinermi atuisunik peqataatitsinissamut suliniutissatut siunnersuutinik ineriartortitsisoqarsinnaavoq.

NunaGIS-imi Silap pissusaa pillugu isaavimmi nutaami, Dansk Meteorologisk Institutip; DMI-p silap pissusaa pillugu paasissutissaatai nutaat tigorianaanngorneqassapput, kiisalu piffissap ingerlanerani, pissutsinik takusaqarsinnaanermut periarfissiisaaq ilinniarnep ingerlanerani silap pissusaa pillugu paasissutissanik atuinerusoqarsinnaaneranik periarfissiisumik il.il.

Geodata inuiaqatigiinni ineriartortitsinermut atasinnaasumut tapersiivoq

Ineriartormik avatangiisimut qajassuarfiunerusumik, atasinnaanerusumillu pingaarnertut anguniakanik piviusunngortitsinissamut geodata pingaarutilitut inissimavoq. Sumiiffinni paasissutissat pitsaasut inuiaqatigiinni suliassanik pingaarutilinnik arlalinnik kiisalu siunissaq eqqarsaatigalugu, nammineq aalajangiisnaanerunermik namminersulivinnissamillu, sunniuteqarluartumik nutaaliaasumik, akisussaassu-silimillu ingerlatsinermut piumasaqaataapput.

Geodatami suliassaqrarfiup iluani piginnaasanik ineriartortitsineq, pitsaanerusumik pilersitsisoqarsinnaava, aamma sulisussanik iluaqutissanik suliassamut piukkunnartunut Kalaallit Nunaat pilernarsarneqarsinnaava. A.P. Møllerip suliniutaanut pingaarnertut suliniummut qinnuteqarnermut atillugu, Kalaallit Nunaata kissaatigaa, Kalaallit Nunaanni geodata pillugu piginnaasat ineriartortinneqarnissaat eqqarsaatigineqassasoq.

Tamatuma saniatigut Kalaallit Nunaata, Arkisk Spatial Data Infrastructure-mik (ASDI) ineriartortitsinissaq pillugu nunani tamalaani oqalliffimmi ilaanissani iluaqutitut pingaarnertutissinnaassavaa, taamaasilluni isaavimmi imarisassat il.il. sapinngisamik Kalaallit Nunaannut attuumassuteqarnissaat qulakkeerniarlugu.

Pilersaarutigineqarpoq, Maritim Spatial Data Infrastructure-mik (MSDI) imaani soqutigisanut assigiinngitsunut atasinnaanerusumik ataqatigiissaagaanerusumillu tunngavimmik suliaqartoqarnissaa.

På en nye Klimaportal på NunaGIS vil Dansk Meteorologisk Instituts; DMI's, nyeste klimadata blive gjort tilgængelige og muliggøre en visning af tidsserier og øget brug af klimadata i undervisningsforløb mv.

Geodata understøtter en bæredygtig samfundsudvikling

Geodata spiller en vigtig rolle i en realisering af nogle helt overordnede mål om en mere miljørigtig og bæredygtig, holdbar udvikling. Gode geografiske datasæt er en forudsætning for en effektiv, moderne og ansvarlig forvaltning af en lang række vigtige samfundsopgaver og på sigt en øget selvbestemmelse og selvstændighed.

Hvordan kan der ske en bedre kompetenceopbygning og tiltrække fagligt kvalificerede ressourcepersoner til Grønland indenfor geodataområdet. I forbindelse med hovedprojektansøgningen til A. P. Møller projektet er det et grønlandsk ønske, at der også tages hensyn til at opbygge geodatakompetencer i Grønland.

Derudover vil Grønland med fordel kunne opprioriterer sin deltagelse i det internationale forum omkring udvikling af en Arktisk Spatial Data Infrastructure (ASDI) for derved at sikre, at fremtidigt indhold mv. på portalen har så stor en relevans for Grønland som muligt.

Der er planer om, at udarbejde en Maritim Spatial Data Infrastructure (MSDI) som underlag for en mere bæredygtig og koordineret planlægning af de forskellige interesser til havs.

3.1.5 Forædling af data og systematisering

Geodata spiller en meget vigtig rolle i den fortsatte digitalisering og effektivisering af samfundet, så der kan skabes den vækst, velfærd og sociale udvikling, som er en forudsætning for en moderne og selv bærende nation.

3.1.5 Paasissutissanik pitsanngorsaaneq ataqtigiissitsillunilu aaqqissuussineq

Inuiaqtigiinni digitaliseeriinerup ingerlateqqinnerani aalajaallisaanermilu, geodata pingaaruteqarluinnartumik inissisimavoq, taamaasilluni nunamut nutaali-aasumut, imminullu napatissinnaasumut piumasaqaataasumik ineriartornermik, atugarissaanermik inuiaqtigiinnilu ineriartortitsinermik pilersitsisoqarsinnaassammat.

Geodatat katersorneqarsimasut (ullormit ullormut ineriartortuartut) akornanni, paasissutissanik immikkut naleqarluartutut taaneqartunik qitiulluinnartoqarpoq. Paasissutissat immikkuullarissut taakku ilisarnaati-gaat, paasissutissanik nutaamik tullerriaarinernik ataqtigiissitinernillu tunngavittut atoqattaarneqartarnerat, taamaasillunilu geodatat atorineqarsinnaaneri malunnartumik annertusisarlugit. Paasissutissat taakku ataatsimut taaguuteqarput, taaneqartarlutik *paasissutissat* tunngaviusut.

3.2 Tunngaviusumik paasissutissat – ataqtigiissumik aaqqissuussaaneermik pilersitsisoq

2015-ip tunngaviusumik paasissutissat pillugit programmi aallartinneqarpoq, tassani siunertaavoq paasissutissat pisortat ingerlataqarfii akimorlugit atortuarneqartut, pitsaassusaasa qaffasinneri, maligassaqaarneri kiisalu pisortani aamma namminersorluni ingerlataqartunut, akeqanngitsumik ajornanngitsumillu tiguneqarsinnaaneri qulakkiissallugu. Programmittaag qulakkiissavai tunngaviusumik paasissutissat sunniuteqarluarsinnaasut, paasissutissanik assilisanik annikillisaanikkut, nutarterinissamut periarfissat ajornaallisarnerisigut, kiisalu paasissutissanik akeqanngitsumik tigusisinnaanikkut. Tunngaviusumik paasissutissanut programmi taamaasilluni, pisortani ingerlataqarfimmi sullarissaanermut, nutarterinermut pitsaanerusumillu ingerlatsinermut tapertaallunilu namminersorluni suliaasaqarfimmi, ineriartortitsinerner-mut naammassinnissinnaanerunermullu taper-taassalluni.

3.2.1 Paasissutissat tunngaviusut pillugit programmi

Paasissutissat tunngaviusut pillugit programmi siul-lertut inummut, suliffeqarfimmut, aalajangersimasu-mik pigisanut, sumiiffinnut (ilaatigut najugaqarfiit)

Ud af den samlede mængde af geodata (der vokser dag for dag) er der nogle helt centrale data, der er udpeget som værende særligt værdifulde. Disse særlige data er kendetegnet ved, at de bruges igen og igen og danner grundlag for at kunne skabe nye sammenstillinger og kombinationer af datasæt og dermed øge anvendeligheden af geodata ganske betragteligt. Disse data kaldes med en fællesbetegnelse for *grunddata*.

3.2 Grunddata – skaber systematik

I slutningen af 2015 blev grunddataprogrammet igangsat med det formål at sikre, at data, der genbruges på tværs af den offentlige sektor, er af høj kvalitet, standardiserede samt frie og let tilgængelige for både den offentlige og den private sektor. Programmet skal således sikre mere effektive grunddata gennem reduktion af kopidata, mere simple opdateringsmuligheder og gratis adgang til data. Grunddataprogrammet vil hermed bidrage til effektivisering, modernisering og bedre forvaltning i den offentlige sektor samt understøtte øget vækst og produktivitet i den private sektor.

3.2.1 Grunddataprogrammet

Grunddataprogrammet fokuserer i første omgang på data om person, virksomhed, fast ejendom, sted (blandt andet adresser) samt geografi og landkort. På længere sigt vil der kunne tilføjes flere registre.

Mange data findes i forvejen, men er ofte vanskeligt tilgængelige, og der er et generelt behov for et kvalitetsløft. For eksempel ligger mange data om bygninger i arkivskabe hos kommunerne, og adresse-data ligger i forskellige registre hos offentlige og private aktører. Det er en omfattende opgave at indsamle og kvalitetssikre eksisterende data og lagre dem i autoritative registre. For at få den opgave løst er der behov for et tæt samarbejde mellem mange aktører.

kiisalu geografiimut nunallu assinginut paasissutissanik ukkatarinnippoq. Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu nalunaarsuiffinnik amerlanerusunik ilanngussisoqarsinnaavoq.

Paasissutissat amerlasuut pigineqareerput, taakuli pissarsiarinissaat ajornakkajuttarpoq, nalinginnaasumillu pitsaassutsip pitsanngoriartinnissaanut pisariaqartitsisoqartarpoq. Assersuutigalugu illuutit pillugit paasissutissarpasuit kommunit toqqorsiviinniipput, najugaqarfiillu pillugit paasissutissat, pisortani namminersorlutillu suliaqartuni nalunaarsuiffinni assigiinngitsuni inissisimallutik. Paasissutissat pigineqareertut katersussallugit, pitsaassusaalu qulakkiussallugit, nalunaarsuiffinnullu oqartussaaffiusunut toqqussallugit suliaq annertoorujussuuvoq. Suliasaq naammassineqassappat suliaqartut amerlasuut akornanni, qanimut suleqatigiinnissaq pisariaqartinneqarpoq.

Qulakkeerneqassaaq, paasissutissat paarilluarneqarnissaat, kiisalu paasissutissat nutaat aaqqissuullugaasumik nalunaarsorneqarnissaat. Taamaatumik progammimi ukkatarineqarpoq, atuisunut ajornaatsunik imminut sullinnissamut aaqqiissutinik kiisalu pisortat akornanni ingerlatsinermik aaqqissuussinernik ineriartortitsinermut atortorissaarusiisoqarnissaa.

Kiisalu paasissutissanik tamanik suliaqarfimmik akisussaasuusut kiisalu, aserfallatsaaliinermut akisussaasuusut pillugit nassuiaassinissaq ukkatarineqarpoq, tamanna immikkoortut ilaanni nutaamik inatsisiliornermik, imaluunniit inatsisunik atuuttunik allangortitsinissamik piuamasaqaateqarpoq.

Pissutissaqarlutik pisariaqartitsisut tamarmik, paasissutissanik agguvaavimmit tunngaviusumik paasissutissanik aallersinnaassapput. Tamanna ilaatigut isumaqarpoq, najugaqarfinnik atuisut najugaqarfinnik nalunaarsuivitsik nammineerlutik aserfallatsaalisarunnaassagaat. Paasissutissat aamma ilutsinik nutaanik akulerussorneqarlutillu katiterneqarsinnaapput, taamaasilluni assersuutigalugu najugaqarfiup iluani inuit ukiui pillugit paasissutissanik aallertoqarsinnaalluni. Titartagaq 3.2 takuneqarsinnaavoq, sullissisunit kiisalu innuttaasunit imminut sullinnikkut paasissutissat qanoq nutarterneqartarnerat. Aamma paasissutissanik agguvaavik aqqutigalugu paasissutissat atuisunut agguanneqartarput.

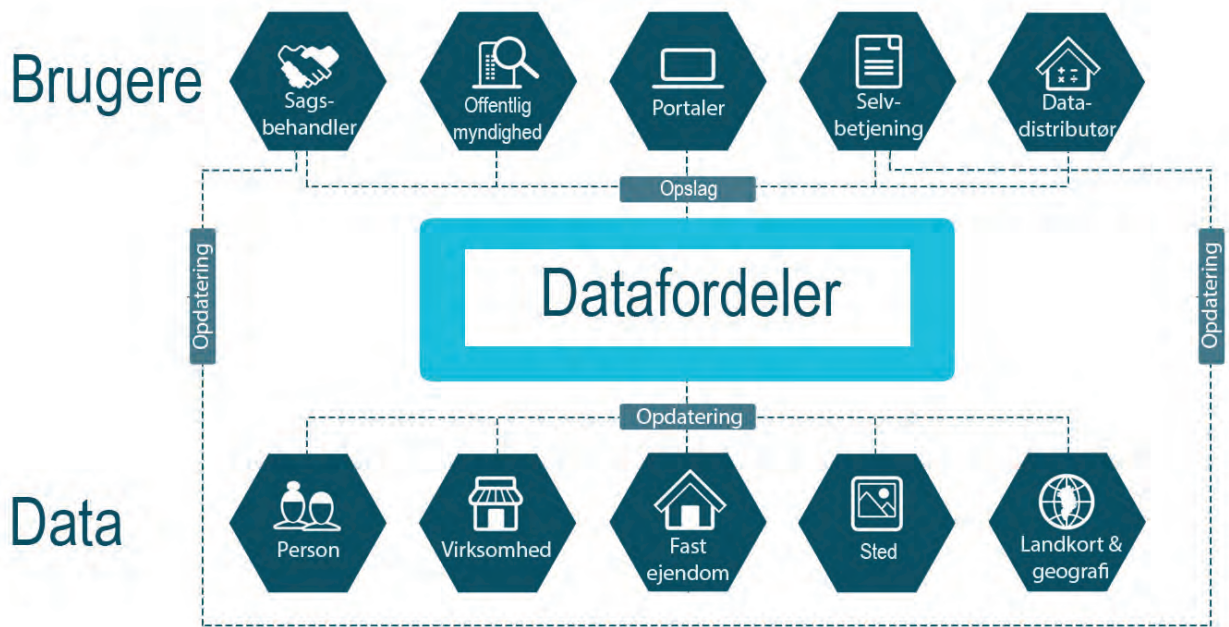
Det skal sikres, at data vedligeholdes, og at nye data registreres på en standardiseret måde. Derfor har programmet fokus på at facilitere udvikling af brugervenlige selvbetjeningsløsninger og tværoffentlige forvaltningssystemer.

Der fokuseres endvidere på at få defineret ressortansvar og ansvar for vedligehold af alle data, hvilket på nogle områder kræver ny lovgivning eller ændringer af nuværende lovgivning.

Alle med legitime behov vil kunne hente grunddata fra en datafordeler. Det betyder eksempelvis, at brugere af adresser ikke længere skal vedligeholde deres eget adresseregister. Data kan også kombineres og sammenstilles på nye måder, så man for eksempel kan hente oplysninger om alder på mennesker inden for et boligområde. I Figur 3.2 ses, hvordan data opdateres af sagsbehandlere samt af borgere via selvbetjeningsløsninger. Desuden distribueres data til brugere via en datafordeler.

Titartagaq 3.2. Paasissutissanik agguavaaviup atuisut aamma tunngaviusumik paasissutissanik nalunaarsuiffiit akornanni inissisimana.

Figur 3.2. Datafordelerens placering mellem brugere og grunddataregistrene.

Matumani immikkoortuni pingaarnerni tallimani, nalunaarsuiffiit nassuiarneqarneri takutinneqarput:

- Inuk (nalunaarsuiffik ataaseq: CPR)
- Suliffeqarfik (nalunaarsuiffik ataaseq: CVR)
- Pigisat aalajangersimasooq (nalunaarsuiffiit pingasut: NIN, BBR aamma EJR)
- Sumiiffik (nalunaarsuiffiit pingasut: GAR, AIR aamma SNR)
- Nunap assingi geografiilu (nalunaarsuiffiit arlallit: ilaatigut DTG)

Inuk pillugu paasissutissat (CPR)

Inuit Kalaallit Nunaanni najugaqartut pillugit paasissutissanik, oqartussaasutut nalunaarsuiffik atorneqartoq tassaavoq, Danmarkimi CPR-inut nalunaarsuiffik. CPR-inut nalunaarsuiffimmi ilaatigut nassaarineqarsinnaapput inuit najugaat, katisimap-pata aapparisaat, meeraat il.il. pillugit paasissutissat.

Suliffeqarfik pillugu paasissutissat (CVR)

Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiummik ingerlataqartunik nalunaarsuiffik GER atorunnaarsin-neqalerpoq, Kalaallit Nunaannilu suliffeqarfimik nalunaarsuineq, siunissami qitiusumik suliffeqarfimik nalunaarsuivimmi CVR-imi pisassaaq, taanna CPR-imut nalunaarsuiffik assigalugu Danmarkimi inissisimavoq. Matumani suliffeqarfiit inissisimaffii, angissusaat piginnittui il.il. pillugit paasissutissat nassaarineqarsinnaapput.

Pigisat aalajangersimasut pillugit paasissutissat (nalunaarsuiffiit arlallit)

Illuutit sanaartukkallu inuiaqatigiinni annertuumik naleqarnerat pissutigalugu, pigisat pillugit paasissutissat pingaaruteqarput. Tunngaviummik paasissutissaasivik manna nunaminertat piviusut, illuutit piginnittullu pillugit piginnittuutitaanermut tunngavoq.

- Nunaminertat (NIN)

Nunami maani nunamik ataatsimut piginnittussaata-aneq atuuppoq. Nuna pigineqarsinnaangilaq. Taar-siullugu nunaminertamik agguaasoqartarpoq, tas-sani illuliornermut, inuussutissarsiornermut aamma toqqorsiveqarnermut, nunaminertamik atuisinna-nermik pisinnaatitaaffiliisoqartarpoq. Tassa illut illuutillu kisimik pisiarineqarlutillu tunisinnaapput, nunaminertaq taamaallaat atorneqarsinnaalluni.

Ullumikkut nunaminertanik qinnuteqarnermut, qin-nuteqaatinillu suliarinninnermut IT-kkut aaqjissuus-sinermik peqarpoq. Taanna taaguuteqarpoq NIN (Nunaminernik Inniminnikkanik Nalunaarsuiffik) aamma Kalaallit Nunaanni Nunaminertat pillugit nalunaar-suiffimik taaneqartarluni.

Her følger en beskrivelse af hvert af de registre, som indgår i fem hovedområder:

- Person (1 register: CPR)
- Virksomhed (1 register: CVR)
- Fast ejendom (3 registre: NIN, BBR og EJR)
- Sted (3 registre: GAR, AIR og SNR)
- Landkort og geografi (flere registre: blandt andet DTG)

Data om person (CPR)

Det danske CPR-register er det autoritative register for informationer om personer bosiddende i Grønland. I CPR-registret findes blandt andet informationer om personers tilknytning til adresse, eventuel ægtefælle, børn mv.

Data om virksomhed (CVR)

Det grønlandske erhvervsregister GER er ved at blive nedlagt, og registrering af grønlandske virksomheder vil i fremtiden foregå i det centrale virksomhedsregister CVR, der ligesom CPR-registret er fysisk placeret i Danmark. Her findes blandt andet informationer om virksomheders beliggenhed, størrelse, ejerforhold mv.

Data om fast ejendom (flere registre)

Data om ejendomme er vigtige, da bygninger og anlæg udgør en stor samfundsmæssig værdi. Dette grunddata-spor handler om rettigheder til de fysiske arealer, bygninger og ejerforhold.

- Areal (NIN)

Her i landet er der fælles ejendomsret til jorden. Man kan ikke eje jord. I stedet får man en arealtildeling, der giver ret til at anvende et areal til et givent formål så som bolig, erhverv og opbevaring. Det er således kun huse og bygninger, der kan købes og sælges, mens arealet er til låns.

Der findes i dag et IT-system til ansøgning og behandling af arealansøgninger. Det hedder NIN (Nunaminernik Inniminnikkanik Nalunaarsuiffik) og kaldes også for Grønlands Arealregister. Systemet er stabilt og utidssvarende, og derfor arbejdes der nu på at udvikle et nyt system.

Aaqqissuussineq qajannartuuvoq ullutsinnullu naleq-qunnani, taamaattumik aaqqissuussinermik nutaa-mik ineriartortitsiniarluni suliaqartoqarpoq. Aaqqis-suussineq nutaaq kommunit Namminersorlutillu Oqartussat akornanni qanimut suleqatigiinnikkut ineriartortinneqassaaq. Aaqqissuussineq nutaaq siunis-sami, kommunitimi digitalimik sullissisinnaanermut aaqqissuussinernut assersuutigalugu atortorissaaru-tinut SB-SYS-imut aamma Pelikan-imut atassusiinis-samut periarfissiissaaq.

Nunaminertat pillugit oqartussaaffiup nutaap, Kalaal-lit Nunaanni nunaminertanik agguaanerit tamaasa imarissavai. Taamaallunilu siunissami nunaminertanik agguaassinerit tamarmik, aaqqissuussinermut nutaamut nalunaarsorneqartassapput, tassani ilaatigut aamma ilaassapput aatsitassarsiorfinnut, ilisimatusarnermi ingerlatsivinnut, kiisalu sumiiffinnut takornariaqartitsinermik akuersissutissutilinnut nuna-minertanik agguaassinerit.

- Illuutit (BBR)

Kalaallit Nunaanni ineqarfiit illuutillu pillugit, qitiusu-mik nalunaarsuiffimmik soqanngilaq, kisianni sumiiff-inni allagaataasivinni aamma pingaarnertut kom-munini digitalikkut nalunaarsuiffinni assigiinngitsuni, paasissutissanik amerlasuunik peqartoqarpoq. Il-luutit pillugit nalunaarsuiffissami imarisassat soquti-gisaqartut arlallit, matuma ataani kommunit, illunik tuniniaasartut, Namminersorlutik Oqartussat, Eqqar-tuussisuuneqarfik, aningaaseriviit, politiiit allallu sule-qatigalugit erseqqissarneqaleruttorput.

Ineqarfiit illuutillu amerlassusaat ataatsimut isigi-neqarnissaa qulakkeerniarlugu, illuutit tamarmik, najugaqarfinni annerusuni minnerusuniikkaluarpata, aatsitassarsiorfinniikkaluarpata imaluunniit takorna-riaqartitsinermik akuersissutiniikkaluarpata siunissa-mi nalunaarsorneqartassapput.

- Piginnittuuneq (EJR)

Eqqartuussivikkoortumik nalunaarsuineq pillugu Kalaallit Nunaani malittarisassaqaanngilaq. Pigisat aalajangersimasut aamma pigisat nuunneqarsin-nasut pillugit pisinnaatitaaffiit ilaannik nalunaarsui-nerit ullumikkut qallunaat Kalaallit Nunaanni Qular-naveeqqutit pillugit Inatsisaannik 1967-imeertumik aalajangersarneqarput.

Piginnittuuneq pillugu eqqartuussivikkoortumik nalu-naarsuinissaq pisinnaatitaaffiuvoq piumasaqaataa-nanili. Aningaasaliissutit aamma nunani tamalaani aningaasaliisartunit aningaasaliissutit qularnaarnia-raanni, siunertamut tulluurtuuvoq piginnittuuneq pil-lugu eqqartuussivikkoortumik nalunaarsuinissaq.

Det nye system udvikles i tæt samarbej-de mellem kommunerne og Grønlands Selvstyre. Det nye system vil give mulig-hed for kobling med de fremtidige, digita-le kommunale sagsbehandlingssystemer eksempelvis værktøjerne SB-SYS og Pelikan.

Det nye autoritative arealregister vil om-fatte alle arealtildelinger i Grønland. I fremtiden skal alle arealtildelinger såle-des registreres i det nye system, hvilket blandt andet også vil inkludere arealtilde-linger i råstofzoner, forskningsstationer og områder med turistkoncessioner.

- Bygning (BBR)

Der findes ikke ét centralt register over grønlandske boliger og bygninger, men der ligger mange oplysninger i lokale ar-kivskabe og forskellige digitale registre primært i kommunerne. Indholdet i et kommende bygningsregister er i samar-bejde med en lang række interessenter ved at blive defineret, herunder kommu-nerne, ejendomsmæglere, Grønlands Selvstyre, Landsretten, bankerne, politiet m.fl.

For at sikre, at der skabes et samlet bil-lede af bolig- og bygningsmassen, skal alle bygninger i fremtiden registreres, hvad enten de findes i større eller mindre bosteder, i råstofområder eller som turist-koncessioner.

- Ejerforhold (EJR)

Der er ikke regler om tinglysning i Grøn-land. Registrering af visse rettigheder over fast ejendom og løsøre er i dag re-guleret ved den danske Lov for Grønland om Pant fra 1967. Man har ret til, men ingen pligt til, at tinglyse et ejerforhold. For at skabe sikkerhed for investeringer, også fra internationale investorer, er det imidlertid formålstjenligt, hvis det bliver lovpligtigt at tinglyse et ejerforhold.

Ukiut ingerlanerini ataatsimiititalianik arlalinnik, Digitalikkut Eqqartuussivikkoortumik nalunaarsuisinaanissamik sulissutiginnittussanik pilersitsisoqartaluarpoq, maannamulli suli iluatsinneqanngitsumik. Suliap taassuma naammaassinissaanut alliartorfissamik tunngaviusumik paasissutissat pillugit programmi tunngaviliivoq. Siunissami piginnittut nalunaarsuiffissaanni nalunaarsuisarneq, pigisap nunaminertami normua (A-normu) kiisalu illuutip normua (B-normu) tunngavigalugit pisassaaq, tamanna nalunaarsuiffinnut tatiginartunut ajornannginnerusumik isersinnaanikkut ajornannginnerulersinneqassaaq.

Sumiiffiit pillugit paasissutissat (nalunaarsuiffiit arlallit)

Tunngaviusumik paasissutissaasivik Sumiiffiit nalunaarsuiffinnik namminersortunik arlalinnik imaqarpoq. Taakku najugaqarfinnut, allaffissornikkut aggornilersuineranut aamma sumiiffiit taaguutaannut tunngapput.

- Najugaq (GAR)

Najugaqarfiit pillugit qitiusumik nalunaarsuiffimmik, Kalaallit Nunaanni soqanngilaq. Taama ittumut qaninnerpaajuvoq, CPR-imut nalunaarsuiffik, tassani inuit sumi najugaqarneri pillugit paasissutissanik aallertoqarsinnaavoq, kisiannili illuutit najugaqarfigineqanngitsut, suliffeqarfiit il.il. pillugit aallertoqarsinnaani. Taamaattumik Kalaallit Nunaanni najugaqarfiit pillugit nalunaarsuiffimmik, GAR-imik pilersitsisoqarlerpoq.

Najugaqarfinni annerusuni amerlanerpaani, aqqu-serngit aqqi atorpeqartarput, najugaqarfinnili minnerusuni aqquserngit aqqi atorpeqarneq ajorlutik. Ilaatigut CPR-imut nalunaarsuiffimmi aqquserngit atiut taarsiullugit, najugaqarfiit minnerusut aqqi atorpeqartarput.

Ineqarfiit tamarmik illuutip normuanik peqartarput, taanna, illuutip inissisimaffia pinnagu atuilernissamut akuersisummik tunniussisoqarnerani agguanneqartarpoq. Najugaqarfinni arfineq-pingasuni illup normui atulersinneqarnikuupput, taakku nunani allani amerlasuuni aamma atorpeqartarput, najugaqarfinni allani ineqarfinnut ataasiakkaanut najugaqarfiup normuisut, illuutip normui atorpeqartarput. Nunatsinni taamaattumik najugaqarfiup sumiinnera apeqqutaalluni allaanerussuteqartarput, tassa najugaqarfik najugaqarfiit taakku, illup normuinik atuiiffiusut arfineq-pingasut ilaanniinnersoq, imaluunniit najugaqarfiit 65-it missaanniittut, illuutip normuinik atuisuniinnersoq apeqqutaalluni.

Der har gennem årene været nedsat flere udvalg, som skulle arbejde med at gennemføre Digital Tinglysning, men hidtil uden resultat. Grunddataprogrammet skaber grobund for, at dette arbejde kan færdiggøres.

Registreringen i det fremtidige ejerregister vil skulle ske på baggrund af ejendommens arealnummer (A-nummer) og bygningsnummer (B-nummer), hvilket netop bliver gjort lettere ved let adgang til pålidelige registre.

Data om steder (flere registre)

Grunddatasporet Steder indeholder flere selvstændige registre. Det handler om adresser, administrative inddelinger og stednavne.

- Adresse (GAR)

Der findes ikke et centralt adresseregister i Grønland. Det, der kommer tættest på, er CPR-registret, hvor der kan hentes oplysninger om, hvor personer bor, men ikke oplysninger om ubeboede bygninger, virksomheder mv. Derfor er der ved at blive etableret et grønlandsk adresseregister, GAR.

I de fleste større bosteder findes der vejnavne, mens der i de mindre bosteder ikke benyttes vejnavne. De mindre bosteders navn bliver benyttet i stedet for vejnavn i blandt andet CPR-registret.

Alle boliger har et bygningsnummer, som tildeles i forhold til, hvornår der gives ibrugtagningstilladelse og ikke i forhold til, hvor bygningen ligger. I otte bosteder er der ligeledes indført husnumre, som man kender det fra mange andre lande, mens man i de øvrige bosteder anvender bygningsnummeret som en entydig form for adressenummerering af den enkelte bolig. Her i landet ser en adresse derfor forskellig ud afhængig af, om adressen ligger i et af de otte bosteder, hvor der anvendes husnumre, eller i et af de øvrige omtrent 65 bosteder, hvor man i stedet for anvender et bygningsnummer.

Najugaqarfinni illup normuinik aqqusinernillu atuif-fiunngitsuni najugaqartunut aqqut nalunanngilaq, kisianni sillimaniarnermut, takornarissanut il.il. najugaqarfinni atilinnik aqqusineqanngitsuni, imaluunniit illup normoqanngitsuni tammartajaarnarsinnaasarpoq. Taamaattumik aamma sumiiffinni attaveqaqatigiinnermik pilersitsinissaq ukkatarineqarpoq, taamaasilluni kikkunntu tamanut GPS-imik atuinngikaluarluni tammartajaarfusassanngilaq, aamma najugaqarfinni illup normuinik imaluunniit aqqusernit aqqinik peqanngitsuni.

- Allaffissornikkut agguaanerit (AIR)

Allaffissornikkut agguaanerit siunertanut assigiinngitsunut atorpeqartarput, soorlu sillimaniarnermut, pisassiissutinik agguaanernut aamma allakkanik agguaanernut. Allaffissornikkut agguaanerit, tunngaviusumik paasissutissanngortinneqartut, ilaatigut makkuupput:

- Aningaasaqarnikkut immikkoortortat immikkut ittut
- 200 sømilimut killiliussaq
- Kommunit
- Palaseqarfik
- Politeeqarfiit
- Qinersiviit

Allaffissornikkut agguaaneq immikkut ittoq tassaavoq sumiiffik. Taaguummi sumiiffimmi najugaqarfiit tamarmik, nunaannarmi agguaanerit il.il. tamarmik iluaniipput. Sumiiffiit pillugit nalunaarsuiffik assersuutigalugu oqartussaasuusaaq, najugaqarfiup killiffia pillugu paasissutissanik pissarsiffiusinnaasoq. Najugaqarfiimmi pineqartumi pisortat sullissinerata annertussusaa pillugu paasissutissaqartassaaq.

- Sumiiffiit aqqi (SNR)

Nunaannarmi najugaqarfinnilu ataasiaakkaani tammartajaassanngikkaanni, Kalaallit Nunaanni sumiiffiit aqqi pingaaruteqartorujussuupput. Sumiiffiit aqqi tunngaviusumik paasissutissat pillugit programmit ilaanerit pillugu, sumiiffiit aqqi tamarmik digitalingorsarneqassapput. Tassa imaappoq, sumiiffiup aqqata annertussusaa eqqortoq allanneqassaaq, kiisalu sumiiffiit aqqi sumiiffimmi attaveqaqatigiinnermut ilanngunneqassallutik. Sumiiffiit aqqisa eqqortumik inissisimaffiat, kiisalu annertussusaat inissinissaat suliaq annertoorujussuuvoq. Sulineq tamanna ukiuni tulluuttuni ingerlassaaq.

For beboerne i bosteder uden husnumre og vejnavne er det naturligtvis ikke noget problem at finde rundt, men for beredskab, turister mv. kan det være svært at finde rundt i bosteder uden vejnavne og husnumre. Derfor er der også fokus på at etablere en geografisk infrastruktur, så alle kan finde rundt ved hjælp af GPS, også i de bosteder, hvor der ikke er husnumre eller vejnavne.

- Administrativ inddeling (AIR)

Administrative inddelinger benyttes til forskellige formål, så som beredskab, kvotetildelinger og postuddeling. De administrative inddelinger, som opløftes til grunddata, er blandt andet:

- Eksklusive økonomiske zone
- 200 sømil grænse
- Kommuner
- Præstegæld
- Politikredse
- Valgkredse

En særlig administrativ inddeling er lokalitet. Lokalitetsbegrebet dækker over et overblik over alle bosteder, forskellige inddelinger af det åbne land mv. Lokalitetsregistret vil for eksempel være det autoritative sted for at finde oplysninger om status på et bosted. Det vil være oplysninger om i hvilket omfang, det offentlige servicere det pågældende bosted.

- Stednavn (SNR)

De grønlandske stednavne har stor betydning, når man skal finde vej både i det åbne land og i de enkelte bosteder. I og med at stednavne er en del af grunddataprogrammet, skal alle stednavne digitaliseres. Det vil sige, at der skal angives en præcis geografisk udstrækning for et stednavn, og stednavnene skal indgå i en geografisk infrastruktur. Dette er et stort arbejde at give stednavnene en præcis geografisk placering og udbredelse. Det arbejde vil pågå over de næste år.

Data om kort og geografi (flere registre) Grønland har hjemtaget opgaven med at kortlægge bosteder, mens kortlægning i det åbne land fortsat er et dansk myndighedsansvar.

Nunap assingi geografiu pillugit paasissutissat (nalunaarsuiffiit arlallit)

Najugaqarfiit nunap assiliorissaannut suliassaq KalaallitNunaatagunikuuuaa, nunaannarmilinunapas-siliorneq qallunaat oqartussaasuisa suli akisuussaaf-figaat. Nunaannaq tassaavoq najugaqarfiit avataani nuna tamarmi. Najugaqarfitta nunap assiliorneri Asiap akisussaaffigai. Asiap paasissutissaatai teknikkikkut tunngaviusumik nunap assinganut (DTG) katersorneqartarput, taanna nunap assingisa geografiillu iluani nalnaarsuiffiit qitiusut ilagaat. Teknikkikkut nunap assingi, matumani taamaallaat sukumiinerusumik eqqaaneqassapput.

- Teknikkikkut nunap assingi (DTG)

Tunngaviusumik paasissutissat pillugit programmi atorlugu, teknikkikkut tunngaviusumik nunap assingi tunngaviusumik paasissutissanngortinneqarput. Sumiiffinni tunngaviusumik nunap assingi, teknikkikkut tunngaviusumik nunap assingini immikkoortutut takuneqarsinnaanngussapput, taakkuninngalu atuineq akeqassanngilaq. Immikkoortut ilai ataani allattorneqarput:

- Nunap assingi
- Portussutsit pillugit assit
- Silaannarmit assilisat
- Angallanng
- Illuutit
- Imeq
- Pinngortitaq
- Nunaminertanik atuineq

3.2.2 Ingerlaaseq suleqatigiinnerlu

Tunngaviusumik paasissutissat pillugit programmi allisaanermiippot, oqartussaasunit nalunaarsuiffinnik pilersitsinissaq, paasissutissanik pigineqareersunik katersineq pitsaassutsinillu misissuineq, kiisalu inatsimmik tulluarsaaneq. Nalunaarsuiffiit siunissami nutarterneqartarnissaat qulakkeerniarlugu, imminut sullissinnaanermut aaqqiissutinik atoruminartunik, aamma ingerlatsinermi aaqqissuussinernik ineriartortitsinissamut atortorissaarusornissaq annertuumik ukkatarineqarpoq.

Tunngaviusumik paasissutissat, geodata aamma digitaliseeriineq isummersoqatigiinnermi Planda-ta 2017-imi, Nuummi ingerlanneqartumi sammisat pingaarnerit ilagaat. Matumani, kommunini tamani kiisalu naalakkersuisoqarfinni attuumassuteqartu-ni, Namminersorlutillu Oqartussat suliffeqarfiinit at-tuumassuteqartunit pilersaarusiortartut teknikerillu amerlasuut peqataapput.

Det åbne land er alle områder uden for vores bosteder. Det er Asiaq, der er ansvarlig for kortlægningen i alle vores bosteder. Asiaqs data samles i det tekniske grundkort (DTG), som er et af de centrale registre inden for kort og geografi. Kun det tekniske grundkort skal omtales nærmere her.

- Det tekniske grundkort (DTG)

Med grunddataprogrammet bliver det tekniske grundkort ophøjet til grunddata. De geografiske grunddata vil blive tilgængelige som separate lag på det tekniske grundkort og vil blive gratis at anvende. Nogle af lagene er listet nedenfor:

- Kort
- Højdekort
- Luftfoto
- Trafik
- Bygninger
- Vand
- Natur
- Arealanvendelse

3.2.2 Proces og samarbejde

Grunddataprogrammets opdrag er at skabe autoritative registre, indsamle og kvalitetssikre eksisterende data og tilpasse lovgivningen. For at sikre, at registrene fremadrettet bliver opdateret, er der stort fokus på at facilitere udvikling af brugervenlige selvbetjeningsløsninger og forvaltningssystemer.

Grunddata, geodata og digitalisering var et af hovedemnerne på konference Planda-ta 2017, der blev afholdt i Nuuk. Her deltog en bred kreds af planlæggere og teknikere fra alle kommuner samt relevante departementer og virksomheder i Grønlands Selvstyre.

På grunddatakonferencen i Ilulissat april 2017 blev diskuteret muligheden for en fælles systemløsning for det fællesoffentlige grunddataprogam.

Tunngaviusumik paasissutissat pillugit isumasioqatigiinnermi apriili 2017-imi Ilulissani ingerlanneqartumi, pisortani tamani tunngaviusumik paasissutissanut programmimut ataatsimoorussamik aaqqiissutissamut periarfissaq eqqartorneqarpoq. Annertuumik isumaqatigiissutigineqarpoq, kommunini suleriaatsit ukkatarinerisigut tamat sianigalugit aaqqiissummik nassaassaqartoq, tamanna isumaqarpoq, ataqatigiissaarinissaq, nutarterinissaq attaveqatigiinnissaq ajornaatsuussasoq, kiisalu tunngaviusumik paasissutissanik nalunaarsuineq digitalimik ingerlasasoq.

2017-imi maajimi illuutitut nalunaarsuiffissaq aggersoq pillugu workshoppimik ingerlatsisoqarpoq, tassani Namminersorlutik Oqartussanit, kommuninit, illunik tuniniaasartunit, aningaaserivinnit il.il. soqutigisaqartut peqataasut ilaapput.

Najugaqarfiit, nunaminertat illuutillu pillugit nalunaarsuiffiit nutaat pissutigalugit nakkutilliineq tatiginassutsinillu misissuinerit arlallit ingerlanneqartussaasapput. Taamaattumik kommunit sisamat tamarmik akornanni sinniisunik, kiisalu nuna tamakkerlugu oqartussaasunit attuumassuteqartunit aallartitaqartunik suleqatigiinnik pilersitsisoqarpoq. Suleqatigiit ukkatarissavaat paasissutissanik katersineq tatiginassusaannillu misissuineq, kiisalu imminut sullinnermut aaqqiissutitut oqartussaasunilu aaqqiissuusanut piumasaqaatinik erseqqissaaneq.

3.2.3 Pilersaarusiorneq, inatsisit pisariaqartut atulersitsinerlu

Tunngaviusumik paasissutissat pillugit programmi, ukiuni arlalinni ingerlanneqassaaq. CPR-, CVR- aamma najugaqarfiit pillugit paasissutissat, 2018-ip aallartinnerani paasissutissanik aggu-aavik aqutugalugu aaneqarsinnaangussapput, nunaminertalli pillugit, illuutit pillugit, kiisalu geografiskimik paasissutissat 2018-ip inigerlanerani ilanngunniarneqassapput.

Tunngaviusumik paasissutissat pillugit programmi piviusunngortissagaanni, matumunnga sinaakutininik aalajangiisumik kiisalu nalunaarsuiffinnik attuumassuteqartunik, allaffissornermut atatillugu nalunaarummik malitsiusumik attuumassuteqartunik suliaqarnermut inatsisiliornissaq pisariaqarpoq. Taamaattumik inatsimmik pisariaqartumik, 1. januar 2019-imi atuutilersussatut anguniagaqarluni piareersaanermik suliaqartoqarpoq.

Der var bred enighed om, at der findes en helhedsløsning, hvor de kommunale sagsgange er i fokus, hvilket betyder, at det skal være let at koordinere, opdatere, kommunikere, og at al indberetning til grunddata skal ske digitalt.

I maj 2017 blev der afholdt en workshop omkring det kommende bygningsregister med en bred vifte af interessenter fra Grønlands Selvstyre, kommunerne, ejendomsrådgivere, banker m.v.

Med de nye adresse-, areal- og bygningsregistre vil der skulle kontrolleres og valideres en del. Der er derfor nedsat en tværkommunal arbejdsgruppe med repræsentanter fra hver af de fire kommuner samt relevante nationale myndigheder. Arbejdsgruppen har fokus på indsamling og validering af data samt kravspecifikation til selvbetjeningsløsninger og forvaltningssystemer.

3.2.3 Planlægning, nødvendig lovgivning og implementering

Grunddataprogrammet vil løbe over en længere årrække. CPR-, CVR- og adresedata kan hentes via datafordeleren fra starten af 2018, mens arealdata, bygningsdata og geografiske data søges koblet på i løbet af 2018.

For at virkeliggøre grunddataprogrammet er det nødvendigt med en lovgivning, der udstikker rammerne herfor og udarbejdelse af relevante følgebekendtgørelsen omkring selve administrationen af de relevante registre. Der arbejdes derfor på at forberede den fornødne lovgivning, ud fra et mål om ikrafttræden fra den 1. januar 2019.

Herudover vil nye selvbetjeningsløsninger og forvaltningssystemer til digital flytning, arealansøgning, byggetilladelse, ibrugtagningstilladelse samt virksomhedsregistrering løbende blive gjort tilgængelige i løbet af 2018.

Matuma saniatigut imminut sullinnermut aaqiinerit oqartussaasunilu aaqqiissutit nutaat, nunaminertanut qinnuteqaatit, sanaartornermut akuersissutit, atuilemmissamut akuersissutit kiisalu, suliffeqarfinnik nalunaarsuineq 2018-ip ingerlanerani atoriaannanngortinneqassapput.

3.3 NunaGIS – ataatsimut isiginnissinnaanermik pilersitsisoq

NunaGIS tassaavoq geodatamik internetikkut saqqummiussinnermut Kalaallit Nunaanni aaqqisuusaaq, tassani ilaapput nittartakkat, paasissutisaasiviit aamma nunap assinginiq sumiiffinnullu aalajangersimasunik paasissutissanik internetikkut suliaqarnissamut serverit. Taamaasilluni NunaGIS Kalaallit Nunaanni geodata pillugu nuna tamakkerlugu isaaviuvoq.

Innuttaasut tamarmik NunaGIS-imi Kalaallit Nunaanni nunap assinginiq takusaqarsinnaapput kiisalu, assersuutigalugu aatsitassarsiornissamut akuersissutitut, sumiiffinnik illersugaasunut kommunillu sanaartugassanik pilersaarusioneritut paasissutissanik takusaqarsinnaallutik.

Tamatuma saniatigut nunaminertanik agguaanernut kommunimilu pilersaarutitut Namminersorlutik Oqartussat soqutigisaanik digitalikkut, sumiiffitsigullu takutitsinernik suliaqarnermut NunaGIS attaveqarpoq, tassa imaappoq kommunit pilersaarusionermittut atatillugu killiliussat imaluunniit atassutit eqqarsaatigisassannut tamanut attaveqarluni. Kalaallit Nunaanni nunaminertanik inniminnikkanik nalunaarsuiffik NunaGIS-imut atavoq.

3.3.1 Tunngavigisaaq

IT eqqarsaatigisagaanni 2012-imit annertoorujusuarfik ineriartortoqarsimavoq. Taamaasilluni NunaGIS taama isikkoqarnermisut takutitsinermi isaavittut, ullumikkut piumasaqaatinut pisariartitanullu naapertuukkunaarsimavoq. Ineriartortitsinermi suliaqarnermut annertunerusumut malittareqqiinerit (ilaatigut Nuna tamakkerlugu pilersaarusiarnissamut nassuiaat 2015-imi nassuiarneqartut) 2017-imut Aningaasanut Inatsimmi NunaGIS-imik nutarsaanissamut arcGIS ESRI-isaavimmullu pilersinneqaaqqammertumut, nuutsitsinissamut aningaasanik illuartitsisoqarpoq.

3.3 NunaGIS – skaber overblik

NunaGIS er Grønlands system til publicering af geodata på internettet, og består af websites, databaser og servere til online håndtering af kort og stedbestedt information. NunaGIS er dermed Grønlands nationale geodataportal.

Alle borgere kan i NunaGIS se kort over Grønland og få vist informationer om for eksempel råstoflicenser, beskyttede områder og kommunernes fysiske planlægning.

Derudover er NunaGIS tilknyttet håndteringen af arealtildelinger og kommuneplanlægningen gennem digitale, geografiske visninger af Grønlands Selvstyres interesser det vil sige alle de restriktioner eller bindinger, som kommunerne skal forholde sig til i deres planlægning. Grønlands arealregister NIN er tilknyttet NunaGIS.

3.3.1 Baggrund

På it-fronten er der siden 2012 sket en enorm udvikling. Derfor lever NunaGIS som visningsportalportal, som den fremstår i dag, ikke længere op til nutidens krav og behov. Som opfølgning på et større udviklingsarbejde (blandt andet beskrevet i Landsplanredegørelse 2015) er der i Finanslov 2017 afsat midler til en opgradering og konvertering af NunaGIS til den nyligt etablerede arcGIS ESRI-plattform.

Med midlerne til udvikling er det hensigten, at løfte det nuværende NunaGIS fra en situation, der må betegnes som kritisk med mange daglige nedbrud til et nyt NunaGIS 2.0, der indtager en nøglerolle som central videnplatform for geografisk information, koordinerende Grønlands Selvstyres og kommunernes strategiske og fysiske planlægning i et tæt samspil med grunddataprogrammets nye registre og datafordeleren.

Ineriartortitsinissamut aningaasaliinernik siunertaavoq, maanna NunaGIS-iusumit, ullormut arlaleriarluni qamittoortarnermi nalorninartutut taaneqarsinnaasumit, NunaGIS-imut 2.0-imut nutaamut nuunnissaq, taanna tunngaviusumik paasissutissat pillugit programmimi, nalunaarsuiffiit nutaat paasissutissanillu agguaassut qanimut sunniiveqatigalugit sumiiffinnut paasissutissanik, Namminersorlutik Oqartussat kommunillu aaqqissuussamik, sanaartugassanillu pilersaarusiornerrannut ataqatigiissaaraluni qitiusumik paasissutissanut, isaavittut pingaarner-tut inissisimavimmik tiguisussaasumut.

3.3.2 NunaGIS nutaaq – Kalaallit Nunaata ataatsimut geodatamut isaavia

Takorluugaavoq siunissami GIS-ip geodatallu iluani teknologiikkut periarfissat suliarisinnaalerniarlugit, NunaGIS-ip nutarsarneqarnissaa ineriartorteqqinnissaalu, taamaasillunilu Kalaallit Nunaanni geodatamut, sumiiffinnullu aalajangersimasunut paasissutissanut NunaGIS-ip pissusissamisoortumik isaavittut atornerqaannarnissaa siunertaralugu. Takorluugaq tamanna programminik aaqqissuussaasunik arfinilinnik piviusunngortinneqassaaq, tassani NunaGIS ineriartortinneqassalluni ...

- **nunap assinganut isaavittut** kiisalu najugaqarfini nunaannarmilu nunap assingi topografiskiusunik, portussutsinik aamma ortofotonik (silaannarmit assilisat immikkut ittut) akeqanngitsunik pissarsiffiuisinnaasutut,
- **pilersaarusiornermut isaavittut** kiisalu sanaartugassanik pilersaarusiornermut nunaminertallu pillugit allaffissornermut, Namminersorlutik Oqartussat soqitigisaat (sumiiffiit immikkut piumasaqaateqarfigisat il.il.) kommunillu kommuninut pilersaarusiorneri aqqutigalugit, ilisimasanik paasissutissanillu nas-saarfiusinnaasutut.
- **immikkortunut pilersaarutinut isaavittut** kiisalu pisortat ataatsimut immikkoortunut pilersaarusiornerrannik, matuma ataani immikkoortunut pilersaarutit sumiiffiisa takutinneqarnerannik, kiisalu immikkoortunut pilersaarusiornerni inuiaqatigiit aaqqissugaaneranni kisitsisitigullu paasissutissanik piumasaqaatinik (najugaqarfiit ilusaannut atortorissaasut il.il.) paasissutissanik paasissutissiissutinillu nas-saarfiusinnaasutut.

3.3.2 Et nyt NunaGIS – Grønlands fælles geodataportal

Visionen er at opdatere og videreudvikle NunaGIS til at kunne håndtere de fremtidige teknologiske muligheder indenfor GIS og geodataområdet og dermed fastholde NunaGIS som den naturlige indgang til geodata og stedsspecifikke data i Grønland. Denne vision realiseres gennem seks strategiske programspor, hvor NunaGIS udvikles ...

- som **kortportal** og stedet, hvor man finder frie topografisk kort, højdemodel og ortofoto (en særlig slags luftfoto) over bosteder og det åbne land,
- som **planportal** og stedet, hvor man finder viden og information om den fysiske planlægning og arealadministration gennem Grønlands Selvstyres interesser (klausulerede zoner mv.) og kommunernes kommuneplanlægning.
- som **sektorplanportal** og stedet, hvor man finder information og oplysninger om den fællesoffentlige sektorplanlægning herunder en geografisk visning af sektorplaner samt de demografiske og statistiske forudsætninger for sektorplanlægningen (bostedprofilværktø mv.).
- som **klimaportal** og stedet, hvor man finder viden og information om klimaforandringer og klimatilpasning på kort. DMI udarbejdede i januar 2016 klimadata og en klimamodel, der i tidsserier giver et bud på de fremtidige klimaforandringer,
- som **læringsportal** og stedet, hvor man kan udforske, eksperimentere og lære om Grønland og GIS herunder læringstilbud til folkeskolen og gymnasier om klimaforandringer, kort, planlægning mv. og
- som **arealadministrationsportal**, hvor både borgere og myndigheder kan finde relevant og egnet værktøj til at arbejde med GIS, ansøge om arealtildelinger (NIN) etc.

Formålet er, at konsolidere NunaGIS som Grønlands nationale platform for geografisk information og indgang til kort og den tværgående, tværsektorielle planlægning i Grønland.

- **silannaap pissusaanut isaavittut** kiisalu silannaap allanngoriartornera pillugu ilisimasaniik paasisutissanillu, kiisalu nunap assingani silannaap pissusaanut naleqqussarnernik nassaarfusinnaasutut. Silannaap pissusaanut paasisutissanik kiisalu silannaap pissusaata ilusaanik, piffissami tulleriar-tumik takutitsinikkut siunissami silannaap allanngoriartorsinnaaneranut eqqoriaasumik DMI Januar 2016-mi suliaqarpoq,
- **ilinniarnermi isaavittut** kiisalu Kalaallit Nunaat GIS-ilu pillugit misissuiffusinnaasutut, misileraaffusinnaasutut ilinniarfusinnaasutullu, matuma ataani silannaap pissusaata allanngoriartornera pillugu, nunap assingi pillugit, pilersaarusionerit allallu pillugit meeqqat atuarfiannut ilinniarner-tuunngorniarfinnullu ilinniar-titsinermut neqeroorutinik, aamma
- **nunaminertat pillugit allaffissornermut isaavittut**, tassani innuttaasut oqartussaasullu GIS-imik suliaqarnissamut, nunaminertamik tunineqarnissamut qinnuteqarnissamut (NIN) allanillu atortussanik naleqquttunik tulluurtunillu nassaarfusinnaasutut.

Siunertaavoq, sumiiffinnut paasisutissanut, nunap assinginut iserfissanut kiisalu Kalaallit Nunaanni ataatsimoorussamik immikkoortullu akornanni pilersaarusionernut, Kalaallit Nunaat tamakkerlugu isaavittut NunaGIS-ip nukittorsarneqarnissaa.

Oqaatigineqassaaq, nittartagaq ClimateGreenland (www.climategreenland.gl) aqqutigalugu Naalakkersuisut silannaap allanngoriartornera silallu pissusianut naleqqussarneq pillugit paasisutissaasivimmik nittartagaqareerput. Saniatigut ClimateGreenland silap pissusiata allanngoriartornera pillugu ilinniar-tissummik peqarpoq, meeqqat atuarfiannut ilinniarner-tuunngorniarfinnullu ilinniar-titsinermut atugassanik imaqartunik.

Programmimi aqqissuussinermi sammiviit taakku arfinillit qulaani taaneqartut tulluuttumi sukumiineru-sumik nassuiarneqarput:

Sammivik 1: Nunaannarmut nunap assingi nutaat
Nunap assingi pitsaasut inuiaqatigiinnut nutaali-aasunut tunngaviupput, inuiaqatigiinnilu suliassanut assigiinngitsunut arlalippassuarnut tunngavissatut piumasaqaatitulluunniit isigineqarsinnaallutik, tassani pineqarput illoqarfimmik ineriartortitsinissamut pilersaarusionerit, aatsitassanik ujaasineq imaluunniit piiaaneq, attavqaqatigiinneq, pilersuiner-mut imaluunniit nukimmik nioqqutissiornermut sanaar-tukkanik nutaanik sananeq, silannaap pissusaanut naleqqussarnermut suliniutit, pinngortitamut oqartusaaneq, pinngortitamik atuineq, takornariaqarneq il.il.

Det skal anføres, at Naalakkersuisut med hjemmesiden ClimateGreenland (www.climategreenland.gl) allerede har en hjemmeside med information om klimaforandringer og klimatilpasning generelt. ClimateGreenland har endvidere et undervisningsmodul om klimaforandringer med undervisningsmaterialer til folkeskolen og gymnasier.

De ovenfor nævnte seks strategiske programspor er nærmere beskrevet i det følgende

Spor 1: Nye kort i det åbne land

Gode kort er en grundsten i et moderne samfund og kan ses som en forudsætning eller betingelse for udvikling inden for en lang række forskellige samfundsaktiviteter, det være sig planlægning af byudvikling, råstofeftersøgning eller udvinding, udbygning af nye infrastruktur-, forsynings eller energiproduktionsanlæg, klimatilpasningstiltag, naturforvaltning, friluftsliv, turisme mv.

Der har længe været et stort behov for bedre kort i det åbne land. De nuværende kort i det åbne land er forældede med en detaljering af meget varierende kvalitet. Kortene er i små målestoksforhold og er unøjagtige både med hensyn til højder, afstande og positioner.

I 2014 lykkedes det at finde finansiering til et pilotprojekt, der vil skabe grundlag for at udvikle moderne satellitbaserede kort i Grønland. Fonden 'A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal', har givet tilsagn om at yde økonomisk støtte på 15 millioner kr. til ny kortlægning i det åbne land. Det 3-årige pilotprojekt vil anvende ny moderne satellitbaseret billedteknologi til at kortlægge fire udvalgte test- eller delområder i Grønland – Tasilaq, Zachenberg og Daneborg i Østgrønland, Sydgrønland og Diskobugten i Nordgrønland

Pilotprojektet er en del af en større satsning med det formål at tilvejebringe et nyt moderne topografisk kortværk over hele det isfrie areal i Grønland.

Nunaannaap pitsaanerusumik nunap assiliarineqarnissaa, sivisuumik annertuumik pisariaqartinneqarsimavoq. Nunaannarmi maanna nunap asiutigineqartut, nikerartumik pitsaassuseqarput pisoqalisoorsimallutillu. Nunap assingi uuttortaammi mikipput, kiisalu portussutsit, ungasissutsit inissisimaffiillu eqqarsaatigigaanni eqqoqqissaarnatik.

Kalaallit Nunaanni nunap assingini, satellitikkut assilisaasunik nutaaliaasunik ineriartortitsinissamut tunngaviliisussamik, 2014-imi misileraalluni suliniummut aningaasaliisussamik nassaartoqarpoq. Aningaasaateqarfik 'A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal', nunaannaap nutaamik assiliorneranut 15 millioner kr.-inik aningaasaliinissamut neriorsuuteqarpoq. Misileraalluni suliniut ukiuni pingasuni ingerlasoq, Kalaallit Nunaanni misileraaffiusussat imaluunniit, nunap immikkoortui sisamat satellitikkut assiliinermik teknologimik nutaaliaasumik atuinikkut, nunap assiliorneqassapput – Tasiilaq, Zachenberg aamma Daneborg Tunumiittut, Kujataa kiisalu Avannaani Qeqertarsuup tunua.

Kalaallit Nunaanni nunap sermeqanngitsortaata tamarmi, nutaaliaasumik topografiskiusumik nunap assiliorneqarnissaanut anguniakkamut misiliutaasumik suliniut ilaavoq. Immikkoortuni misileraaffiusuni toqqarneqartuni paasissutissanik tunngaviusunik nutaanik sanasoqassaaq, aamma nunaannaap assingisa pitsaassusaanik qaffaassalluni, tassani najugaqarfinni teknikkikkut tunngaviusumik nunap assinginit malunnaangitsumik nunaannaap assinginit topografiskiusunut nutaanut (ingerlajuartumik) ikaarsaartitsinissamut periarfissiisoqarpoq.

Sammivik 2: NunaGIS pilersaarusionermut isaavittut

Sanaartugassanik pilersaarusionerq nunaminertallu pillugit allaffissorneq, NunaGIS-imut qanimut atasuteqarput. NunaGIS sumiiffinni paasissutissanik imartuumik, nunap assingani takutitsisarpoq. Assersuutigalugu digitalikkut nunap assingani quleriaajusinnaapput, nunami kaabilit sumiinnerinik, immikkoortut immikkut piumasaqaataaffiusut sumiinnerinik, imaluunniit suliffissuarnik sumi sanasoqarsinnaanerinik akuerisanik takutitsisut. GIS-imi taakku quleriillugit inissinneqaraangata, Kalaallit Nunaanni immikkoortumi sumiluunniit, killilersuutit periarfissallu pillugit, ataatsimut isiginnissinnaaneq pilersinneqartarpoq.

Det vil for de udvalgte testområder frembringe et nyt datagrundlag og en øget kvalitet af kortene over det åbne land, der på sigt muliggør en sømløs (kontinuerligt glidende) overgang mellem det tekniske grundkort i bosteder over til det nye topografiske kort i det åbne land.

Spor 2: NunaGIS som planportal

Den fysiske planlægning og arealadministration er meget tæt koblet op til NunaGIS. NunaGIS viser rummelige og geografiske data på kort. Det kan eks. være et digitalt lag på et kort, som viser, hvor der ligger kabler i jorden, hvor der er klausulerede zoner eller hvor det er tilladt at bygge industri. Når GIS lagene lægges oven på hinanden skabes overblikket og det er muligt at se fysiske begrænsninger og muligheder i et hvilket som helst område i Grønland.

NunaGIS viser visuelt Grønlands Selvstyres interesser i kommuneplanlægningen. Det vil sige, at NunaGIS viser de restriktioner eller begrænsninger, som sektorlovgivningen kan have for den kommunale plan- og arealmyndighed. Begrænsningerne vises som klausulerede zoner, restriktioner for udpegede områder mv.

Det er oplysninger, der må anses som helt nødvendige for, at kommunen overhovedet er i stand til at forvalte de fysiske arealer, og det en viden, der er uundværlig for entreprenøren, som forbereder nybyggeri, eller for borgeren, som gerne vil ansøge om en arealtildeling. Set i dette lys er NunaGIS en vigtig bidragsyder for at realisere kommunalreformens visioner om en decentral, borgernær opgavevaretagelse.

Spor 3: Statistiske nøgletal og sektorplaner

Til offentliggørelse af sektorplanlægningen er der behov for at udarbejde en webportal, der vil kunne præsentere statistiske nøgletal om de enkelte lokaliteter i Grønland og formidle de nationale sektorplaner og politiske prioriteringer på anlægsområdet på en nem og overskuelig måde.

Kommunini pilersaarusionermut Namminersorlutik Oqartussat soqutigisaat, NunaGIS-imi takussutis-sanngorlugit takutinneqartarput. Tassa imaappoq, kommunit pilersaarusionermik nunaminertanillu oqartussaasuinut isumaginnittoqarfinnut, inatsisip killilersuutigisinnaasai NunaGIS-imi takutinneqartarput. Killiliinerit immikkut piumasaqaataaffiusutut, immikkoortuni toqqarneqartuni killilersuutitut il.il. takutinneqartarput.

Paasissutissat taakku, kommunip nunaminertanik aqutsisinnaanissaanut pisariaqarluinnartutut isigineqarsinnaapput, ilisimasallu sanaartortitsisumut sanaartugassamik nutaamik piareersaasumut, kiisalu innuttaasumut nunaminertamik tunineqarnissamut qinnuteqarusuttumut pinngitsoorneqarsinnaanngilluinnarput. Tassuuna isigalugu NunaGIS, kommunini iluarsartuusseqqinnermi siammasissumik, innuttaasunullu qanittumik suliassanik suliarinnittarnissamut takorluukkat, piviusunngortinnissaannut tapertaasaaq pingaarutilik.

Sammivik 3: Kisitsitigut paasissutissani kisitsisit pingaarnert immikkoortumullu pilersaarutit

Immikkoortunut pilersaarutit saqqummiussinissamut, webportal-imik suliarinnittoqarnissaa pisariaqartinneqarpoq, taanna Kalaallit Nunaanni sumiiffinni ataasiakkaani, kisitsitigut paasissutissani kisitsisinik pingaarnernik saqqummiussiviusaaq, aamma nuna tamakkerlugu immikkoortumut pilersaarutit sanaartorfimmilu politikikkut pingaarnersiuinernik ajornanngitsumik paasiuminartumillu paasissutissiiviusalluni.

Immikkoortunut pilersaarutit isaaviup, sanaartorfimmi aqutsinerup iluani ataqatigiinnerusumut ataqatigiissaarluagaanerusumullu suliniarneq taperseeqataaffigissavaa, taamaasillunilu sanaartorfimmi pisortat namminersortullu aningaasaliineranni sinaakkutissanik erseqqissunik, taamaasillunilu pitsaannerusunik qulakkeerinnissamut anguniakkamik pingaarnernik piviusunngortitsissalluni.

Aamma anguniagaavoq, immikkoortunut pilersaarutit suliaqarneq NunaGIS-imilu immikkoortunut pilersaarutit isaavimmik pilersitsineq, Namminersorlutik Oqartussani kommuninilu ataqatigiinnerusumik ataqatigiissaarluagaanerusumillu sanaartugassanik pilersaarusionermik inerneqartitsissasoq – Titartaq 3.5 napetorlugu.

Sektorplanportalen vil kunne understøtte en mere sammenhængende og koordineret indsats indenfor styringen af anlægsområdet og dermed realisere en overordnet ambition om, at sikre tydelige og dermed mere gunstige rammevilkår for både offentlige som private investeringer på anlægsområdet.

Det er også ambitionen, at arbejdet med sektorplaner og etableringen af en sektorplanportal på NunaGIS vil resultere i en mere sammenhængende og koordineret fysisk planlægning i både Selvstyre og kommuner – jævnfør Figur 3.3.

Titartagaq 3.3. Nuna tamakkerlugu pilersaarusionermit kommuninilu pilersaarusionermit atortut pingaaruteqaqarnerpaat.

Figur 3.3. De væsentligste elementer i landsplanlægning og kommuneplanlægning.

Immikkoortunut pilersaarutit akuerineqarnikut tamarmik, ullumikkut nalunaarutini takinerusuni pdf-itut pigineqartut, siunissami immikkoortunut pilersaarutitut isaavimmi nutaami digitalikkut paasissutissiatut atuaruminartumik assigiissaartumillu saqqummiunneqartarnissaat kissaatigineqarpoq. Tamanna immikkoortunut pilersaarutitut nassuiaatinut ataatsimut ilisserummi nassuiarneqartumi, maleruagassat naapertorlugit pissaaq. Paasissutissat paasi-uminaatsut annertuut pineqarput, taamaattumik pisariaqarpoq immikkoortumut pilersaarutit, immikkut tamarmik pingaarnertaat aaqqissuulluakkamik toqqarnissaa, taamaasilluni immikkoortut akornanni tamanik takunnissinnaaneq periarfissinneqasammat. Immikkoortut ataasiakkaat tamarmik saqqummiunneqarnerini, immikkoortunut pilersaarutit ataasiakkaat, nalunaarusiat tunngaviusut il.il. link-itut nassaassaapput.

Isaavik *"sanaartorfimmik kiassiuusutut"* pingaarutillimmik atorfeqassaaq, taamaasilluni sumiiffimmi aalajangersimasumi malinnaajunnaartitsisinnaaneq, siunissami pinaveersaartissinnaallugu. Suliassat annertussusaannik takussutissaq, isaavimmi ator-
tutut ilanngunneqarsinnaassaaq. Isaavik nunami immikkoortuni assigiinngitsuni, sumiiffinni unammillernartunik pilersitsisinnaavoq, kiisalu suliniutit suut pingaarnersiorneqarnissaat pingaaruteqarner-soq takutitsisinnaalluni.

Kommunini illoqarfimmut pilersaarusiortartut, kommunini pilersaarutitut digitaliusunut akisussaasuusut, immikkoortumut pilersaarusiorneq pillugu paasissutissanik naleqquttunik nassaarfigisinnaasaminnik peqarneq annertuumik iluaqutigisinnaavaat. Ullumikkut kommuninut ajornarluinnangajappoq immikkoortunut pilersaarusiorneermi tamarmi ataatsimut isiginissinnaanissaq.

NunaGIS-ilu tassaalissaaq, sanaartorfimmi nunami ineriartornissamut politikikkullu pingaarnersiuiner-nut paasissutissanik qitiusunik, innuttaasut, inuussutissarsiortut, aningaasaliisartut suliaqartullu allat pisarsiffigisinnaasaat.

Sammivik 4: NunaGIS-imi silap pissusaa pillugu paasissutissat

DMI-ip Kalaallit Nunaanni silap pissusaanut paasissutissaataanik nutaanik, NunaGIS-imi saqqummi-
ussisoqarsinnaalersinnissaa takutitsisinnaalernis-saalu pillugu aningaasaqarfiup aningaasaligaanik suliniummik nutaamik suliaqarnissamut, Avatangii-sinut Pinngortitamullu Naalakkersuisoqarfik kiisalu Asiaq kiisalu Nuna tamakkerlugu pilersaarusiorne-
mut immikkoortortaqaqfik kattupput.

Alle godkendte sektorplaner, der i dag foreligger som pdf-versioner i længere rapporter, ønskes fremover præsenteret og formidlet digitalt på en letlæselig og ens måde på den nye sektorplanportal. Det vil ske efter de retningslinjer, der er beskrevet i den fælles skabelon for sektorplanredegørelser. Der er tale om en stor kompleks mængde af information, så det er nødvendigt at udtrække essensen af hver sektorplan på en struktureret måde, så et overblik på tværs af sektorerne muliggøres. De enkelte sektorplaner, baggrundsrapporter mv. vil selvfølgelig stadigvæk være at finde som links under præsentationen af hver enkelt sektor.

Portalen vil have en meget vigtig funktion i *"at tage temperaturen på byggebranchen"* så eventuel overophedning i et særligt geografisk område i fremtiden vil kunne undgås. En grafisk visualisering af aktivitetsniveau og vil eventuelt kunne indarbejdes som et element på portalen. Portalen vil kunne skabe et godt overblik over de geografiske udfordringer i de forskellige regioner af landet samt over hvilke tiltag, det er nødvendigt at prioritere.

De kommunale byplanlæggere, der er ansvarlige for at udarbejde de digitale kommuneplaner, vil kunne få stor nytte af have et sted, hvor de kan finde relevant information om sektorplanlægningen. I dag er det næsten umuligt for en kommune at få et samlet overblik over den samlede sektorplanlægning.

NunaGIS bliver således det sted, hvor borgere, erhvervsliv, investorer og andre aktører kan få mulighed for at tilgå vigtig, central information om landets fremtidige udvikling og de politiske prioriteringer på anlægsområdet.

Spor 4: Klimadata på NunaGIS

Departementet for Miljø og Natur samt Asiaq er gået sammen om et nyt fondsprojekt, der vil muliggøre en præsentation og udstilling af DMI's nye klimadata for Grønland på NunaGIS.

DANCEA-ip 345.000 kr.-inik aningaasaliineratigut kiisalu Avatangiisinut Pinngortitamullu Naalakkersuisoqarfiup 50.000 kr.-inik tapiineratigut qulakkeerneqarpoq, DMI'p silap pissusaanut paasissutissanut ilusiliaq siunissami digitalikkut NunaGIS-imi takuneqarsinnaanngussasoq.

Namminersorlutik Oqartussat suleqatigalugit DMI, silaannaap pissusaanut naleqqersuutit katillugit 66-inik misissuikuuvuq, taakku tamarmik immikkut Kalaallit Nunaanni, silap silaannaallu pissusaanut attuumassuteqartunik immikkut ittunik oqaluttuarput: Naleqqersuutit assersuutigalugu tassaasinnaapput qeruaannartup siaruaassimassusia, piffissap ineriartoriusup ingerlanerani ukiumi ullut aatserfiit, kiisalu piffissat panernersuaqarfiusut.

Silaannaap pissusaanut naleqqersuutit kommunini tamani sumiiffinni 5 x 5 km-ritut annertutigisuni, silap pissusaanik nassuiaasuupput. Sumiiffiit assiliorneqarnerat pitsaasoq periarfissiivoq, kangerluit qaqqallu, sumiiffinni silap pissusaanut annertuumik sunniuteqartartut eqqarsaatigissallugit. Piffissakkaartumik sumiiffiit qanillisillugit takuneqarsinnaassapput, assigiissoqarneranilu, ilusiliat akornanni marlukkaarluni naleqqiussisoqarsinnaassaaq. Nunap assingi silap pissusaanik naleqqersuutillit, nunap assinginut allanut aamma qaleriisillugit ataatsimullu takutinneqarsinnaapput.

DMI-p silap pissusaanut paasissutissaataanik, NunaGIS-ikkut silap pissusaanut isaavikkut takutitsineq periarfissiivoq, paasissutissaatit annertoorejussuit digitalikkut sumiiffinnilu allanngorartumik katitikkamillu saqqummiunneqarnerinut. Assersuutigalugu sumiiffinnut ataasiakkaanut piffissap ingerlanerani takusutissatigut takutitsinikkut.

DANCEA har med en fondsbevilling på 345.000 kr. sammen med en bevilling fra Departementet for Miljø og Natur på 50.000 kr. sikret, at DMI's klimadatamodel i fremtiden bliver digitalt tilgængelig på NunaGIS.

I samarbejde med Grønlands Selvstyre har DMI set på i alt 66 forskellige klima-indeks, som hver fortæller noget om helt specifikke forhold relateret til vejr og klima i Grønland: Et indeks kunne for eksempel være udbredelsen af permafrost, antallet af vintersmeltedage og forekomst af tørkeperioder i løbet af vækstsæsonen.

Klimaindeksene beskriver specifikke vejrforhold i geografiske områder på 5 x 5 km i alle kommunerne. Med den høje geografiske opløsning er det muligt at tage højde for fjorde og fjelde, der har stor betydning for det lokale klima. Det vil være muligt at zoome ind på geografiske områder, på tidsintervaller og hvor der er sammenfald, kan der udføres parvise sammenligninger mellem modeller. Faste kort med klimaindikatorer kan desuden vises ovenpå og sammen med andre korttemaer.

Ved at vise DMI's klimadatasæt på klimaportalen i NunaGIS muliggøres, at de meget store datasæt bliver præsenteret mere dynamisk og interaktivt i en digital, geografisk visning. Det kan eksempelvis være via tidsserier for hver enkel lokalitet.

Siunissami Kalaallit Nunaanni silap pissusaata allanngoriartornera

Fremtidige klimaforandringer i Grønland

Titartagaq 3.4. DMI'p saqqummersitaata "Siunissami Kalaallit Nunaanni silap pissusaata allanngoriartornera"-ta saqqaa.

Figur 3.4. Forsiden på DMI's publikation 'Fremtidige klimaforandringer i Grønland'.

Sammivik 5: Ilinniarneq aamma NunaGIS

Ilaatigut silap pissusianik paasissutissanik nutaanik suliaqarsinnaalernissaq pillugu NunaGIS-imik ineriartortitsilluni suliaqarnermut atatillugu paasineqarpoq, NunaGIS-ip siunissami geografiskimik toqqamavilersuilluni, ineriartortitsinermut ilinniarnemullu atortussanik peqarnissaa ilimanaateqartoq, tamanna atuarfinnut, ilinniarfinnut soqutigisaqartunullu allanut iluaqutaassaaq.

Ilinniartitsinermi nunap assingi il.il. atorlugit paasissutissanik nassaarnissammut, inernerusunik uppersaanissamut takutitassiornissamullu, ilinniartitsisunit ilinniartunillu NunaGIS ator-neqarsinnaavoq. Siullertut silap pissusaa pillugu paasissutissat ukkatarineqassapput, kingusinnerusukkulli sumiiffinnut, nunap assinginut aamma sanaartugassanik pilersaarusionermut, kulturikkut kingornussassanut il.il. tunngasunik ilinniartitsinermut tulluussakkanik inerisaasoqarsinnaassaaq.

Spør 5: Læring og NunaGIS

I forbindelse med arbejdet med at udvikle NunaGIS til blandt andet at kunne håndtere de nye klimadata er der identificeret et stort potentiale for, at NunaGIS fremadrettet indeholder geografisk refererbart udviklings- og læringsmateriale til gavn for skoler og uddannelsessteder og andre interesserede.

Det kunne være undervisningsforløb, hvor lærere og elever bruger NunaGIS til at finde relevant information, dokumentere og visualisere resultater via kort osv. I første omgang vil det være klimadata, der er i fokus, men senere vil der kunne udvikles skræddersyede undervisningsforløb om geografiske temaer, kort og fysisk planlægning, kulturarv mv.

Sammivik 6: Geodatamut atortut nutaat aamma NunaGIS

Suliffeqarfiit atuisullu assigiinngitsut, NunaGIS-ip atortorissaarutitut atorneranut assigiinngitsorujussuarnik piunasaqaateqarlutillu pisariaqartitaqarsinnaapput. Pisariaqartitanik pingaarnertut marlunnik taasaqartoqarsinnaavoq – teknikkikkut pisariaqartitsineq ajornartoq kiisalu pisariaqartitsineq ajornaannerusooq. Oqartussaasut soorlu Nukissiorfiit, kommunini pilersarusiornermut nunaminertallu pilugit oqartussaasut il.il. GIS-imi atortorissaarutitut titartaanissamullu atortorissaarutitut, NunaGIS-ip atukkiuttagaanut qaffasissunik teknikkikkullu piunasaqaateqartarput.

Innuttaasoq, nunaminertamik qinnuteqartoq, tassaavoq taanna ajornannginnerusunik pisariaqartitsisoq.

GIS-imi aaqjissuussinerit ataatsimoortut, GIS Greenland-imi (ArcGIS)⁵ katersorsimasut siunissami nutaaliaasumik teknikkikkut aaqjiissummik, oqartussat kattuffiillu assigiinngitsut pisariaqartitaannit, ilaatigut ajornakusoortorujussuarnik neqeroorsinnaalissapput. ArcGIS-imi ataatsimoortunik GIS-online modul-inik akeqanngitsunik peqarpoq, taakku innuttaasunut allanullu ajornakusoorpallaanngitsunik pisariaqartitaqartunut eqqorluartuunissaq il.il. pillugu neqeroortugineqarsinnaassapput. Aaqjiinerit atortussallu taakku NunaGIS-imit ilanngunneqarsinnaassapput, taamaasilluni nunaminertanik qinnuteqarnermut atatillugu, ullumikkumut naleqqiullugu ajornannginnerusunik maluginiarnarnerusunillu, titartaanermut atortunik NunaGIS 2.0 neqeroorteqarsinnaalissaq.

3.3.3 NunaGIS aamma tunngaviusumik paasissutissat

NunaGIS aamma tunngaviusumik paasissutissanut programmimi nassuiarneqartutut, tunngaviusumik paasissutissanut nalunaarsuiffinnut arlalinnut ilaasumit NIN-imit (Nunaminernik Inniminnikkanik Nalunaarsuiffik) paasissutissanik takutitsisinnaavoq.

⁵ GIS Greenland pisortani oqartussaasut, Namminersorlutik Oqartussani ataannilu kiisalu kommunini kattuffiuvoq, ArcGIS-imit geodatamut isaavimmik atuinissamut ilaasortanngorusuttunut atuerusuttunullu.

Spor 6: Nye geodataværktøj og NunaGIS

Forskellige institutioner og brugere kan have meget forskellige krav og behov til NunaGIS som værktøj. Der kan overordnet identificeres to behov – et teknisk og kompliceret behov samt et mere simpelt behov. Myndigheder såsom Nukissiorfiit, kommunernes plan- og arealmyndigheder mv. er eksempler på organisationer, der har nogle relativt høje, professionelle tekniske krav til de GIS-værktøjer og tegneværktøjer, som NunaGIS stiller til rådighed.

Den almindelige borger, der blot ansøger om en arealtildeling er et eksempel på en borger med et knapt så professionelt og detaljeret behov.

Den pakke af GIS-løsninger, der er samlet i GIS Greenland (ArcGIS)⁵ vil i fremtiden kunne tilbyde en "state of the art" teknisk løsning til selv meget komplicerede behov fra forskellige myndigheder og organisationer. ArcGIS pakken indeholder også nogle gratis GIS-online moduler, der så vil kunne tilbydes til den borgere og andre med mindre komplicerede behov for nøjagtighed mv. Disse løsninger og værktøjer vil skulle integreres med NunaGIS således at NunaGIS 2.0 kan tilbyde langt nemmere og mere intuitive, simple tegneværktøjer i forbindelse med arealansøgninger end tilfældet er i dag.

3.3.3 NunaGIS og grunddata

NunaGIS kan også vise data fra NIN (Grønlands arealregister) der indgår som et af flere grunddataregistre som beskrevet i grunddataprogrammet. Registrering af ejendomsretlige forhold (BBR) er grunddata og anses som samfundsmæssigt vitale data, på linje med informationer om personer (CPR), virksomheder (CVR), adresser mv.

⁵ GIS Greenland er en sammenslutning bestående af alle offentlige myndigheder i og under Grønlands Selvstyre samt kommunerne, der ønsker, at tegne et medlemskab og anvende ArcGIS som geodataplattform.

Piginnittussaataitanermit tunngasunik nalunaarsuinerit (BBR) tunngaviusumik paasissutissaapput, inuiaqatigiinnilu, inuk pillugu paasissutissat (CPR), suliffeqarfiit pillugit paasissutissat (CVR), najukkat il.il. nalingalugit paasissutissatut pingaarluinnartutut isigineqarlutik.

NunaGIS-imi nunaminertanik qinnuteqarnermit nunaminertanillu agguaanermit nalunaarsuiffinnut atortut atorpeqartartut, atorsinnaassusaannik atuisunullu ajornarunnaarsarnissaannik annertuumik pitsanngoriartitsinissamut ilimanartoqarpoq. COWI suleqatigalugu NIN-imut nutaamut aaqqissuussinermit ilusiliamik ineriartortitsisoqarpoq, taanna kommunini pilersaarutitut digitaliusunut, Odeum e-platform-imut, SB-Sys aamma sullissinermit atortumut Pelikan-imut qanimut sunneequateqassaaq.

3.3.4 Ilusilersornera atorpeqarfialu

Webportal-itut NunaGIS ilusilersorneqarnikkut nutarsarneqassaaq, NunaGIS-imi immikkoortuni ataasiakkaannik imarisaanillu atuinermik nassaarniarnermillu atuisunut ajornannginnerulersitsisumik.

Kalaallit Nunaanni geodatamik atuinermut ilimannaammillu erseqqissaanerup takutippaa, GIS-imik aaqqiissutitik atuisorpasuit akornanni, piginnaasat aaqqissuussinerullu atorfianni ajornassusaanilu oqimaatigiinngitsoqartoq. Piginnaasat aaqqissuussinerullu nalunassusaani tulluannginneq aporfissartaqarpoq, tamannami Kalaallit Nunaanni geodatamik atuinernissamut siammarterinermit killilersuutaavoq annertoq.

NunaGIS inuppassuarnit oqimaatsutut atornissaanullu ajornartutut misigineqartarpoq, erseqqissaanermilu inerniliunneqarpoq, atuisut akornanni ilinniartitsinissaq piginnaasanillu annertusaanissaq ukkatarineqartariaqartoq, aammali aaqqissuussineq atuisunut ajornannginnerulersinniarlugu ineriartortitsisoqartariaqartoq. Qinnuteqarnerit tamakkiisumik digitalingortinniaraanni, kommuninilu pilersaarusiormermit nunaminertanullu oqartussaasut piffissaat sipaarneqassappata, taava Nem-ID imaluunniit aaqqiissutit assingusut NunaGIS-imi atuutilersinneqassapput, taamaasilluni qinnuteqaammik anillatsitseriarluni atsioriarlugu, kommunimut nassiussisarnermik ulumikkut periuseq atornagu, qinnuteqartup qinnuteqaatini digitalimik nassiussinnaalissavaa.

Der er et stort forbedringspotentiale for funktionaliteten og brugervenligheden af det værktøj, der anvendes til at ansøge om og registrere arealtildelinger i NunaGIS. Der er i samarbejde med COWI udviklet en skitse til systemarkitektur for det nye NIN der vil få et tæt sammenspil med digitale kommuneplaner på kommunernes Odeum e-platform, SB-Sys og sagsbehandlingsværktøjet Pelikan.

3.3.4 Design og brugerflade

Som webportal vil NunaGIS få en designmæssig opdatering, der gør selve brugerfladen og navigationen mellem de enkelte delelementer og indholdet på NunaGIS mere intuitiv og brugervenlig.

En kortlægning af brugen og potentialet for geodata i Grønland har vist, at der for mange brugere af GIS-løsninger er ubalance mellem deres kompetencer og systemets funktionalitet og kompleksitet. Et dårligt match mellem kompetencer og systemkompleksitet er problematisk, for det er en væsentlig barriere for udrulning og øget brug af geodata i Grønland.

NunaGIS opleves af mange som tung og svær at bruge og kortlægningen konkluderer, at der bør både fokuseres på uddannelses- og kompetenceløft blandt brugere, men også på at udvikle systemet, så det bliver mere enkelt, let og brugervenligt. For at kunne gøre ansøgninger fuldt digitale og spare tid i kommunernes plan- og arealmyndighed skal Nem-ID eller lignende løsninger integreres med NunaGIS, så ansøger kan sende sin ansøgning digitalt og ikke som i dag først skal printe og underskrive ansøgningen, inden den sendes til kommunen.

3.3.5 Aaqjissuussaaneq

NunaGIS atortorissaarutinngorsimavoq oqartussaasorpasuarunut atuisunullu, Kalaallit Nunaanniit-tunut nunanilu allaniittunut annertoorujussuarmik pingaarutalik. NunaGIS nutaaq nutaanik immikkoortulik nutaanillu programmilik suli annertunerusumik inissisimassasoq eqqarsaatigineqarpoq.

NunaGIS-ip aaqjissugaanera, atuuffii akisussaaffiilu pillugit siusinnerusukku SDI-usumi nassuiarneqar-tut, annikitsunik allannguuteqartillugit nutarsalaarlu-gillu ingerlateqqinneqarput:

Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalak-kersuisoqarfik (Nuna tamakkerlugu pilersaarui-sioneremut immikkoortortaqqarfik) suliniummut piginnittuusutut oqartussaasutullu NunaGIS-ip ineri-artortinnissaanut pingaarnertut akisussaaffeqarpoq.

Asiaq siunnersuineremut oqartussaasutut Nuna-GIS-ip ingerlanneqarneranut pingaarnertut akisus-saasuvoq. Peqatigitillugu srcGIS/ESRI isaavimmut ikaarsaarnermi, IT-kkut aaqjissuussamik, Nuna-GIS-imut tunngaviumik tunniussinissamut Asiaq akisussaasuvoq. Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering, nunaannarmik nunap assiliornermut oqartussaasutut, NunaGIS-ip siunissami ineriartor-nissaanut sunneeqataasusaaq aaqjissuussaaneqarup takutinneqarnerani aamma ilanngunneqarpoq.

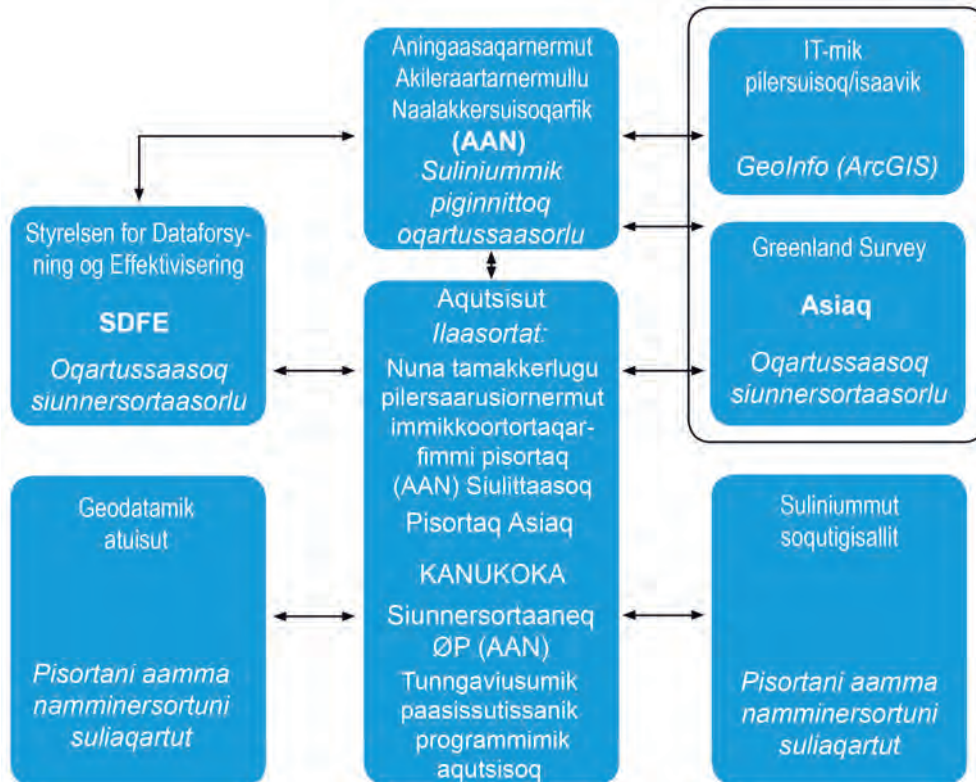
3.3.5 Organisationsstruktur

NunaGIS har udviklet sig til et værktøj af kritisk væsentlighed for en lang række myndigheder og brugere i Grønland og udlandet. Det nye NunaGIS er med de nye delelementer og programmer om muligt tiltænkt en endnu større rolle.

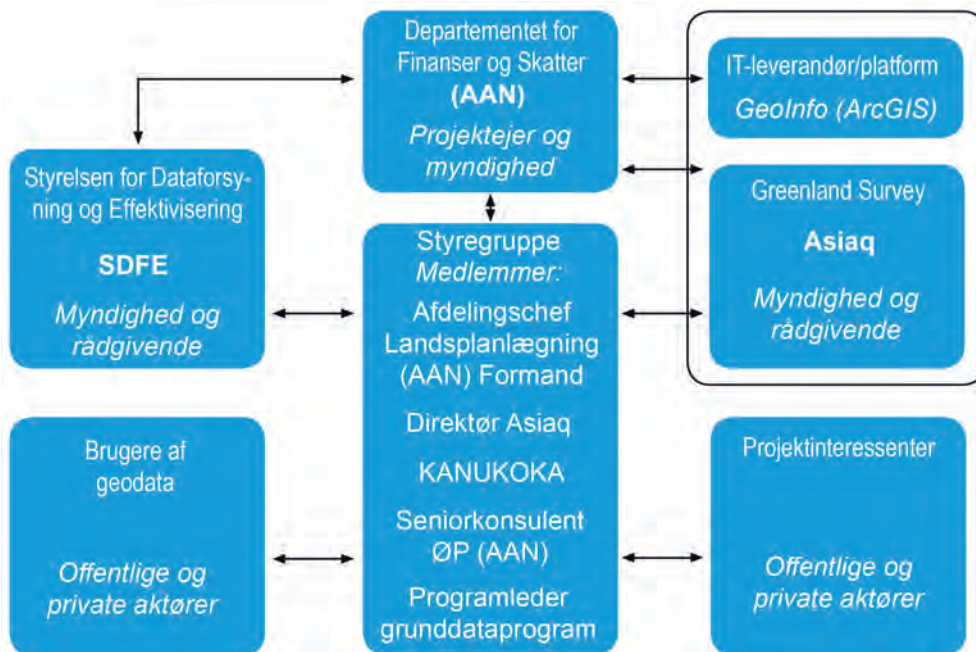
Den organisationsstruktur for NunaGIS med de roller og ansvarsområder, der blev beskrevet i den tidligere SDI, videreføres med ganske få ændringer og op-dateringer:

Departementet for Finanser og Skatter (Afdelingen for Landsplanlægning) har som projektejer og myndighed det over-ordnede ansvar for den strategiske udvikling af NunaGIS.

Asiaq har som rådgivende myndighed det overordnede ansvar for driften af NunaGIS. Med overgangen til ArcGIS/ESRI platformen er Asiaq desuden ansvarlig for at levere det IT-system, der understøtter NunaGIS. Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering har som myndighed for kortlægning i det åbne land en rolle i forhold til den fremtidige udvikling af NunaGIS og er også tænkt ind i organisationsstrukturen.

Titartagaq 3.5. NunaGIS-ip aaqqissuussaana.

Figur 3.5. Organisationsstruktur for NunaGIS.

Suliniuummi ataqatigiinnissaq siuariartornissarlul qulakkeerniarlugit aqutsisussanik pilersitsisoqarpoq. Tamatuma saniatigut soqutigisallit atuisullu, suliniuummi ilaatinneqarnissaat qulakkeerneqareerpoq. Assersuutigalugu suliniuummut soqutigisaqartut, matumani taaneqarsinnaapput kommunini Odeum e-plangruppe (kommuninut pilersaarutit digitaliusut), tunngaviusumik paasissutissanut allattoqarfik (tunngaviusumik paasissutissat), Naatsorsueqqissaartarfik aamma immikkoortunut pilersaarusionermi ataqatigiissaarineq (immikkoortunut pilersaarummut isaavik, kisitsisitigut paasissutissanik pingaarnernik imalik), Pinn-gortitamut Silallu pissusianut Immikkoortortaqarfik (silap pissusianut naleqqussarneq aamma silap pissusia pillugu paasissutissanik takutitsineq il.il.). Titartagaq 3.5 takuuk.

3.3.6 Killiffik piffissallu pilersaarusionera

2017-ip affaani siullermi NunaGIS-ip nutaap atulersinniarneqarneranut sulinermi ukkatarineqarpoq, arcGIS ESRI isaavimmut nuunnissap teknikkikkut iluarsinissaa. NunaGIS-ip tunngaviani "nunap assinginit maskiinami" serverimi avatangiisinik nutaanik pilersitsisoqarpoq, misileraasoqareerlunilu. Sulineq qaammataini siullerni ajornartorsiorfiullunilu kinguaattoorsimavoq, suliniuummut aqutsisussamik nutaamik, it-kkut ineriartortitsisussamik nutaamik kiisalu Asiami suliniuummut pisortassamik nutaamik nassaarniarnerit pissutaallutik.

Asiami 2017-imi ukiakkut atorfiit tamarmik inuttaqaleqqipput, NunaGIS-imillu, nutaanik programmimi immikkoortulimmik atulersitsinissaa peqqissaartumik sulinissamut nassuiaavigneqarpoq, tassani imarisanik (piumasaqaatinut nassuiaatit), akisussaaffiit, atorfiit agguaanneri, killiffiit aningaasaqarnikkullu missingersuutit ersersinneqarlutik.

Sulinissamut tassunga imarisanik atulersitsinerit suli-niutip aqutsisuinik ingerlaavartumik akuersissutigineqartassapput, tassuuna suliniuummi sammivilersuineq siuariartornerlu pingaaruteqartoq qulakkeerneqassaaq. Suliassap nalunassusaa pissutaalluni nalilerner-qarpoq, NunaGIS ineriartortillugu sulineq 2018-imi aamma ingerlanneqassasoq. Immikkoortut pingaarnerpaat tunngaviusuunerpaallu inuiaqatigiinnut tunngasut, soorlu pilersaarusionermut isaavik aamma nunaminertanik qinnuteqarnermut atortoq suliner-mi pingaarnerpaatinneqassapput.

Der er nedsat en styregruppe til at sikre koordination og fremdrift i projektet. Herudover er der i projektet sikret inddragelse af interessent- og brugersiden. Som eksempel på projektinteressenter kan her nævnes kommunernes Odeum e-plangruppe (de digitale kommuneplaner), grunddataprogramsekretariatet (grunddata), Grønlands Statistik og koordinering af sektorplanlægningen (sektorplanportal med statistiske nøgledata), Natur- og Klimaafdelingen (klimatilpasning og visualisering af klimadata m.v.). Se Figur 3.5.

3.3.6 Status og tidsplan

I første halvdel af 2017 har arbejdet med at implementere det nye NunaGIS fokuseret på, at løse det rent tekniske platformskift til arcGIS ESRI-plattformen. Der er etableret et nyt servermiljø for "kortmaskinen" bag NunaGIS og foretaget test. Arbejdet har i de første måneder været vanskeliggjort og forsinket af, at der skulle findes både en ny projektleder, ny it-udvikler og ny projektchef i Asiaq.

Asiaq er fra efteråret 2017 igen fuldt bemandet og implementeringen af NunaGIS med de nye programelementer er blevet detaljeret beskrevet i en række arbejdsplaner, der tydeliggør indhold (kravspecifikation), ansvar, rollefordeling, faser og budgetøkonomi.

Implementeringen af indholdet af disse arbejdsplaner vil løbende skulle godkendes af projektets styregruppe, der på den måde er med til at sikre retning og den nødvendige fremdrift i projektet. Grundet opgavens kompleksitet vurderes det, at arbejdet med at udvikle NunaGIS vil fortsætte ind i 2018. De samfundsmæssige mest kritiske og basale delelementer såsom planportal og arealansøgningsværktøj vil blive prioriteret højest.

ALEQA ITTUK
NUUK

2.5M
2.4
2.3
2.2

4.0 Eqikkaaneq

Nuna tamakkerlugu pilersaarusioner nassuiaatit sanaartugassanik pilersaarusioner, taamaasillunilu aningaasaqarnikkut pilersaarusioner unammilligassanik nassuiaanerupput. Erseqqippoq, unammilligassat ajornannigitsuinnarmik aaqqinnersinnaanngitsut.

Ukiut siuliini ilaatigut tikkuarneqartarpoq, suliasaqarfiit ataasiakkaat akornanni pilersaarusionerup *ataqatigiissaarneqarnissaa* pisariaqartoq. Matumunnga piunasaqaatit ilagaat, pilersaarusionerup tunngaveqarnissaq. Tassani ataatsimut paasissutissanik tunngaveqarneq, kiisalu ataatsimut pingaartitanut tunngaveqarneq pineqarput.

Aamma tikkuarneqarsinnaavoq, pilersaarusioner mi *pingaarnersiuiinissaq* pisariaqartoq. Nunarsuarmi sumiiffinni ikittuinnarni, attaveqatigiinnerup pigineqartariaqartup pilersaarusionissaanik pisariaqartitsisoqarneq ajorpoq. Pilersaarusionissamut aamma piunasaqaataavoq, pilersaarusioner mut tunngaveqarnissaq.

Nuna tamakkerlugu pilersaarusioner Nassuiaammimatumani tikkuarneqarpoq, pilersaarusioner mi *suleqatigiinnissaq* ersarissuutitsinissarlu pisariaqartut. Immikkoortuni tamani aalajangiisartunilu tamani suleqatigiinnikkut taamaallaat qulakkeerneqarsinnaavoq, pilersaarusioner neq naammattumik siammasissumillu tunngaveqartumik inuiaqatigiinni inatsisitigut akuerisaallunilu pitsaassuseqarnissaa.

Maannakkuugallartoq ukiunut tulliuuttunut nuna tamakkerlugu pilersaarusioner nassuiaatinik suliaqarnissamut pilersaaruteqartoqanngikkallarpoq. Pilersaarusioner neq pillugu inatsimmi allassimavoq, minnerpaamik ukiut sisamakkarlugit nuna tamakkerlugu pilersaarusioner neq pillugu nassuiaammik, Naalakkersuisut Inatsisartunut tunniussisassasut. Tulluuttuussaaq, siunissami tamatuma isaaviit digitaliusut, isiginninnermik ingerlaavartumik nutarsakamillu pilersitsisinnaasut atorlugit ingerlasarnissaa.

4.0 Opsamling

Landsplanredegørelser giver en beskrivelse af hvilke udfordringer, den fysiske planlægning og dermed også den økonomiske planlægning står med. Det er klart, at der ikke findes nogen lette løsninger på udfordringerne.

I tidligere år er der blandt andet peget på, at det er nødvendigt at *koordinere* planlægningen mellem de enkelte sektorer. Her er en af forudsætningerne, at der findes et grundlag at planlægge ud fra. Det gælder dels et fælles datagrundlag, dels et fælles værdigrundlag.

Ligeledes kan der peges på, at det er nødvendigt at *prioritere* i planlægningen. Det er de færreste steder i verden, man ikke er nødt til at foretage en eller anden form for planlægning af den infrastruktur, som er nødt til at være til stede. For at kunne prioritere er det igen en forudsætning, at der findes et grundlag at planlægge ud fra.

I nærværende Landsplanredegørelse er der peget på, at det er nødvendigt at *samarbejde* og skabe transparens i planlægningen. Kun gennem et reelt samarbejde på alle niveauer og mellem alle instanser sikres, at planlægningen har en tilstrækkeligt bredt funderet samfundsmæssig legitimitet og kvalitet.

Der er aktuelt ikke konkrete planer om udarbejdelse af yderligere landsplanredegørelser de førstkomende år. Planloven angiver, at Naalakkersuisut mindst hvert fjerde år skal afgive en redegørelse om landsplanlægningen til Inatsisartut. Det vil være oplagt, at det fremover i højere grad sker ved brug af digitale platforme, der kan skabe et løbende og opdateret overblik.

AKE

EMERGENCY OPERATOR
air greenland

Ilanngussaq 1

Najugaqarfiit ilusaat 2017-imi najoqqutarisassat toqqarneqartut naatsorsorneqarnerinut nassuiaat

Suliaqartoq: Per Lyster Pedersen

A1 Tunisineq/inunnut naatsorsorlugu

Normu	A1			
Taaguut	Tunisineq/inunnut naatsorsorlugu			
Nassuiaat	Aalisakkanik qalerualinnillu tunisinermi nalinga kr.-inngorlugu, inummut ataatsimut.			
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik immikkut ingerlatsineq kiisalu Naatsorsueqqissaartarfik kisitsisaataasivik.			
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik			
Ukioq paasissutissarsiffik	2016			
Paasissutissanik naatsorsuineq	Tunisinermi nali najugaqarfinni innuttaasut amerlassusaannik agguarneqarpoq. Piffissap qiteqqunnerani innuttaasut amerlassusaat aallaavigineqarpoq.			
Naleqqersuut	K-intervallit	Tunisinermi nali kr./inummut	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	K > 2	>117.911	1	4
	1 < K <= 2	75.657-117.911	2	9
	0 <= K <= 1	33.404-75.657	3	14
	"-0,5 <= K < 0	12.777-33.404	4	13
	K < -0,5	<12.277	5	33
Assersuut	Najugaqarfiit inunnut naapertorlugit annertuumik tunisiffiusut 1-mik naleqarput, annikitsuinnarmillu tunisiffiusut 5-imik nalilerneqarlutik. Najugaqarfiit, agguaqatigiissillugu nalimi inissisimasut, 3-mik nalilerneqarput. Nanortalik 333 kr./inummut inissisimavoq, tamanna sanngiissutsip nalinga 5-iuvoq.			

A2 Tunisineq/najugaqarfimmut naatsorsorlugu

Normu	A2			
Taaguut	Tunisineq/najugaqarfimmut naatsorsorlugu			
Nassuiaat	Aalisakkanik qalerualinnillu tunisinermi nalinga kr.-inngorlugu, najugaqarfinnut naatsorsorlugu.			
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik immikkut ingerlatsineq kiisalu Naatsorsueqqissaartarfik			
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik			
Ukioq paasissutissarsiffik	2016			
Paasissutissanik naatsorsuineq	Tunisinermi naliusoq najugaqarfinnut naatsorsorlugu katinneqarpoq.			
Naleqqersuut	K-intervallit	Tunisinermi naliusoq 1.000 kr.-inngorlugu	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	$K > 2$	>48.225	1	2
	$1 < K \leq 2$	29.322-48.225	2	4
	$0 \leq K \leq 1$	10.419-29.322	3	17
	$-0,5 \leq K < 0$	968-10.419	4	24
	$K < -0,5$	<968	5	26
Assersuut	Nanortalimmi tunisinerit nalingi katillugit 417.000 kr.-iupput, tamannalu sanngiissutsimi nalimut 5-imut inissiivoq.			

A3 Inoqutigiit isertitaat

Normu	A3			
Taaguut	Inoqutigiit isertitaat			
Nassuiaat	Inoqutigiit isertitaat.			
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik kisitsisaataasivik			
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik			
Ukioq paasissutissarsiffik	2015			
Paasissutissanik naatsorsuineq	Najugaqarfinni inoqutigiit isertitaat agguaqatigiissillugit.			
Naleqqersuut	K-intervallit	Inoqutigiit isertitaat kr.-inngorlugit.	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	$K > 2$	>414.761	1	11
	$1 < K \leq 2$	376.691-414.761	2	11
	$-1 \leq K \leq 1$	300.551-376.691	3	27
	$-2 \leq K < -1$	262.480-300.551	4	11
	$K < -2$	<262.480	5	13
Assersuut	Nanortalimmi inoqutigiit 2015-imi tamakkiisumik 319.321 kr.-inik isertitaqarput, taamaasillunilu sanngiissutsp nalinga 3-miilluni.			

A4 Umiarsuit takornariartaatit aqqusaarneri

Normu	A4			
Taaguut	Umiarsuit takornariartaatit aqqusaarneri			
Nassuiaat	Umiarsuit takornariartaatit aqqusaarnerini inuit najugaqarfimmut tikeraarsimasut annerpaamik katillugit.			
Paasissutis-sarsiffik	Visit Greenland			
Paasissutissanik piginnittoq	Visit Greenland			
Ukioq paasis-sutissarsiffik	2016			
Paasissutissanik naatsorsuineq	Umiarsuarnut takornariartaatinut ilaasut katillugit naatsorsorneri.			
Naleqqersuut	K-intervallit	Umiarsuit takornariartaatit aqqusaarnerini inuit najugaqarfimmut tikeraarsimasut annerpaamik katillugit	Sanngiis-suseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	K > 1	>3.993	1	5
	0,5 < K <= 1	2.590-3.993	2	3
	0 <= K <= 0,5	1.187-2.590	3	7
	-0,42 < K < 0	0-1.187	4	7
	K <= -0,42	<=0	5	51
Assersuut	Umiarsuarmut takornariartaammut ilaallutik Nanortalimmut tikeraarsimasut 5.879-iupput. Tamaanna isumaqarpoq sanngiissutsip nalingani Nanortalik 1-imi inissisimasoq.			

A5 Suliffillit amerlassusaat

Normu	A5			
Taaguut	Suliffillit amerlassusaat			
Nassuiaat	Najugaqarfinni innuttaasut 15+-inik ukiullit amerlassusaat. Qulequttanut ukununga agguarneqarput; sulisut, suliffeqanngitsut imaluunniit suliffeqarfeqarfiup avataaniitut.			
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik immikkut ingerlatsineq.			
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik			
Ukioq paasis-sutissarsiffik	2015			
Paasissutissanik naatsorsuineq	Immikkut najugaqarfinnut: $B = (\text{Sulisut} \cdot 100) / 15 +$. Nunami tamarmi agguaqatigiissitsineq (K) aamma nunat nalinginnaasumik inissisimaffiannit nikingassutip (S) naatsorsornera. Najugaqarfinnut tamanut: Sulisut amerlassusaat allanut naleqqiullugit $= (K - B) / S$. Taakku K-intervallit tallimat naliliinivimmik aalajangerneqartarput, najugaqarfiup sanngiissusaanik naliliineq sulisut amerlassusaat allanut naleqqiunnerisigut aalajangerneqartarpoq			
Naleqqersuut	K-intervallit	Sulisut amerlassusaat allanut naleqqiullugit	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	K > 1,5	>70,09	1	3
	0,5 < K <= 1,5	59,21-70,09	2	22
	-0,5 <= K <= 0,5	48,33-59,21	3	24
	-1,0 <= K < -0,5	42,89-48,33	4	10
	K < -1	<42,89	5	14
Assersuut	Najugaqarfinni sulisut amerlasoorujussuugaangata (> 70,09 %) naliusoq 1 tunniunneqartarpoq, annikitsuagqamilli %-ilinnut naliusoq 5 tunniunneqartarluni.			

A6 Inuusuttut ilanngunneqanngitsut

Normu	A6			
Taaguut	Inuusuttut ilanngunneqanngitsut			
Nassuiaat	Inuusuttut ilanngunneqanngitsut %-inngorlugit 18-init 25-nut ukiullit najugaqarfinni.			
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik immikkut ingerlatsineq kiisalu 2015-imi najugaqarfinni 18-init 25-nut ukiullit amerlassusaat eqqarsaatigalugit paasissutissat kisitsisaataasivimmit.			
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik			
Ukioq paasissutissarsiffik	2015			
Paasissutissanik naatsorsuineq	<p>Immikkut najugaqarfinni 18-it 25-llu akornanni ukiullit akornanni inuusuttut ilanngunneqanngitsut amerlassusaat procentinngorlugit naatsorsorneqarput.</p> <p>Najugaqarfinni minnerusuni 20-ni ikittuaraannarnik naatsorsuisoqarmat, najugaqarfinnut taakkununnga paasissutissat ilanngunneqanngillat. Sumiiffinnut taakkununnga naatsorsuinerit agguaqatigiissitsinertut sananeqarput.</p> <p>Sumiiffimmi ataatsimi, Ammassivimmi, 18-nit 25-nut ukiulinnik najugaqartoqanngilaq, taamaattumik 5-imut nalilerneqarpoq.</p> <p>Sumiiffimmi allami, Kangerlummi, procentit agguaqatigiissinnera 1 procentimut inissinneqarpoq, taanna immikkoortuni Kangaatsiami, Aasianni Qasigiannuanilu procentit agguaqatigiissinnerannit naatsorsorneqarpoq.</p> <p>Najugaqarfinnut minnernut 18-inut amigaataasunut immikkoortumi sumiiffigisaanni paasissutissanik agguaqatigiissitsinerit tunngavigalugit naatsorsuisoqarpoq. Ataani takutinneqarpoq, naatsorsuinerit qanoq suliarineqarsimanagerat, tassani immikkoortorta Qaqortoq assersuutigineqarpoq.</p> <p>Naatsorsuinerimi "Inuusuttut sullinniakkat" Naatsorsueqqissaartarfimmeersumi, 2015-imi paasissutissat Qaqortumi 160-inik, kiisalu Eqalugaarsunni 7-inik 18-init 25-inut ukiulinnik inoqarpoq. Peqatigitillugu takusinnaavarput immikkoortortami Qaqortumi katillugit inuit 174-iusut. Tamanna isumaqarpoq, immikkoortortami najugaqarfinni sinnerini allani (Saarloq aamma Qassimiut) inuit 7-it agguarsimasut, taakku</p> <p>Inuit 18-init 25-inut ukiullit Saarlumi sisamaapput Qassimiunilu marluullutik. Sumiiffiit taakku marluk procentiata agguaqatigiissinnera nassarinialugit naatsorsuut atorneqarpoq $100 \cdot (7/6) = 116,7$ %. Naatsorsuinerimi "Inuusuttut sullinniakkat" paasissutissat sungaartumik nalunaaqutserneqarput.</p> <p>Naatsorsuineq taama ittoq najugaqarfiit sinnerinut 16-inut atorneqarpoq.</p>			
Naleqqersuut	K-intervallit	Inuusuttut ilanngunneqanngitsut %-inngorlugit	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	K > 1,5	>80	1	7
	0,5 < K <= 1,5	61-80	2	17
	-0,5 <= K <= 0,5	41-60	3	27
	-1,0 <= K < -0,5	21-40	4	18
	K < -1	<=20	5	4
Assersuut	Nanortalik 41,8 %-imi inissisimavoq, sanngiissutsillu nalinga 3-ulluni.			

A7 Pisortani atorfinitsitsisarnerut annertussusaa

Normu	A7			
Taaguut	Pisortani atorfinitsitsisarnerup annertussusaa			
Nassuiaat	Sulisut amerlassusaa akissarsiaasalu agguaqatigiissinneri. Tassani pisortani sulisut kiisalu sulisartut katillugit agguarneqarput, naatsorsuinerit agguaqatigiissitsinerupput.			
Paasissutis-sarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik immikkut ingerlatsineq			
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik			
Ukioq paasis-sutissarsiffik	2015			
Paasissutissanik naatsorsuineq	Pisortani atorfinitsitsisarnerup annertussusaa naatsorsorneqarpoq atorfillit amerlassusaasa agguaqatigiissillugulu akissarsiaasa naatsorsornerisigut.			
Naleqqersuut	K-intervallit	Pisortani atorfinitsitsisarnerup annertussusaa %-inngorlugu	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaa
	K < -0,5	>70,09	1	21
	-0,5 < =K<0	59,21-70,09	2	18
	0 <= K <= 1	48,33-59,21	3	22
	1 < K <= 2	42,89-48,33	4	10
	K > 2	<42,89	5	2
Assersuut	Najugaqarfiit annikitsumik pisortani atorfeqarfiit (<39,10, %) naliusoq 1-imiipput, annertuumillu pisortani atorfeqarfillit naliusoq 5-imiipput. Nanortalik 53 %-imiippoq. Tamanna sanngiissutsip nalingani 3-uvoq.			

B1 Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat

Normu	B1		
Taaguut	Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat		
Nassuiaat	Naatsorsuineq una itinerusumik naatsorsuinernik qulinik imaqarpoq.		
Paasissutis-sarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik		
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik		
Ukioq paasis-sutissarsiffik	2012-2017		
Paasissutissanik naatsorsuineq	<p>Naatsorsueqqissaartarfirmi kisitsisaataasivimmi inuiaqatigiit aaqqissugaanerat pillugu paasissutissanik naatsorsuinerit tunngaveqarput.</p> <p>Itinerusumik naatsorsuinerit taakku qulit tamarmik immikkut 1-imik imaluunniit 0-imik nalilerneqarput, sanngiittoq imaluunniit sanngiittuunngitsaq. Itisiliinerit taakku qulit katinneqarput, 0-illu 10-llu akornanni inerneqalerlutik, tamannalu tunngavigalugu pingaarnertut sanngiissutsip nalinga inissinneqarpoq.</p> <p>Itisilikkamik najoqqutarisat qulit ataani immikkut sammineqarput.</p>		
Naleqqersuut	K-intervallit	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	0<=K<=2	1	6
	2<K<=4	2	15
	4<K<=6	3	26
	6<K<8	4	13
	K>=8	5	13
Assersuut	Nanortalik katillugu 8-mik inerneqarpoq. Taamaasilluni tajugaqarfirmi sanngiissutsip nalinga 5-imiippoq.		

B1.1-5. Ukioqatigiiaat katitigaanerat

Normu	B1
Taaguut	Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat – ukioqatigiiaat katitigaanerat
Nassuiaat	Naatsorsuineq una itinerusumik naatsorsuinernik tallimanik imaqarpoq, najugaqarfinni immikkut ukiunik tunngaveqarput.
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik. 1. januar 2017-imi inuit amerlassusaat, najugaqarfinnut, ukioqatigiiaanut il.il. agguarlugit. Tabeli taaguuteqarpoq "BENST4".
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik
Ukioq paasissutissarsiffik	2017
Paasissutissanik naatsorsuineq	<p>Itinerusumik najoqqutarisat tallimat tamarmik immikkut 1-imik imaluunniit 0-imik nalilerneqarput, sanngiittoq sanngiittuunngitsoq.</p> <p>B1.1: 0-6-inut ukiullit %-inngorlugit, najugaqarfimmi pineqartumi innuttaasut najoqqutaralugit. Tamanna < 9,6 %-imiippat naliusoq 1-iussaaq, qulaappaguli 0-iussalluni.</p> <p>B1.2: 7-16-inut ukiullit %-inngorlugit, najugaqarfimmi pineqartumi innuttaasut najoqqutaralugit. Tamanna < 13,6 %-imiippat naliusoq 1-iussaaq, qaangerpaguli 0-iussalluni.</p> <p>B1.3: 17-26-inut ukiullit %-inngorlugit, najugaqarfimmi pineqartumi innuttaasut najoqqutaralugit. Tamanna < 15,6 %-imiippat naliusoq 1-iussaaq, qaangerpaguli 0-iussalluni.</p> <p>B1.4: 27-64-inut ukiullit %-inngorlugit, najugaqarfimmi pineqartumi innuttaasut najoqqutaralugit. Tamanna < 51,7 %-imiippat naliusoq 1-iussaaq, qaangerpaguli 0-iussalluni.</p> <p>B1.5: 65+-inik ukiullit %-inngorlugit, najugaqarfimmi pineqartumi innuttaasut najoqqutaralugit. Tamanna > 7,8 %-imiippat naliusoq 1-iussaaq ataappaguli 0-iussalluni.</p>
Naleqqersuut	Qulaaniittoq takuuk.
Assersuut	Nanortalimmi "Inuiaqatigiit aaqqissugaaneranni" 0-6-inik ukiullit 118-iupput, innuttaasut katillugit 1.244-llutik, taamaasillutik 0-6-inik ukiullit 9,5 %-iupput. Taanna 9,6 %-imit minnerummat, Nanortalik matumani B1.1 najoqqutami 1-imik inerneqarpoq. B1.2-B1.5 aamma taama naatsorsorneqarput. Taakkunani Nanortalimmi inernerupput; 0, 1, 1, 1 taamaasilluni B1.1-B1.5-imut katillugit inerneruvoq 4.

B1.6. Angutit 100-gaangata arnat amerlassusaat

Normu	B1
Taaguut	Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat – Angutit 100-gaangata arnat amerlassusaat
Nassuiaat	Naatsorsuineq una itinerusumik naatsorsuineramik ataatsimik imaqarpoq, taanna najugaqarfinni innuttaasut suaassutsimut agguarlugit tunngaveqarpoq.
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik. 1. Januar 2017-imi inuit amerlassusaat, najugaqarfinnut, ukioqatigiiaanut il.il. agguarlugit. Tabeli taaguuteqarpoq "BENST4".
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik
Ukioq paasissutissarsiffik	2017
Paasissutissanik naatsorsuineq	Naatsorsuinerami arnat amerlassusaat 100 %-imik amerlisarneqarput, najugaqarfinnilu 1. Januar 2017-imi angutit amerlassusaannik ilanngarneqarlutik.
Naleqqersuut	Naatsorsuineq < 89 %-imiippat naliusoq 1-iussaaq, qulaappaguli 0-iussalluni.
Assersuut	Nanortalimmi arnat amerlassusaat angutinut naleqqiullugit $(100 \cdot 355 / 426) = 85$ %-iupput, 89 %-iniillu ikinnerupput, taamaattumillu 1-imik inernejarluni

B1.7. Angutit 100-gaangata arnat sulisartut amerlassusaat

Normu	B1
Taaguut	Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat – angutit 100-gaangata arnat sulisartut amerlassusaat
Nassuiaat	Naatsorsuineq una itinerusumik naatsorsuineramik ataatsimik imaqarpoq, taanna najugaqarfinni innuttaasut suaassutsimut ukiumullu agguarlugit tunngaveqarpoq.
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik. 1. Januar 2017-imi inuit amerlassusaat, najugaqarfinnut, ukioqatigiiaanut il.il. agguarlugit. Tabeli taaguuteqarpoq "BENST4".
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik
Ukioq paasissutissarsiffik	2017
Paasissutissanik naatsorsuineq	Tabeli B1.6 assigaa, matumanili ukiut 18-init 64-inut killilernejarlutik.
Naleqqersuut	Naatsorsuineq < 85 %-iuppat naliusoq 1-iussaaq, qulaappaguli 0-iussalluni.
Assersuut	Nanortalimmi 83 %-iuvoq, 85 %-iniillu ikinnerulluni, taamaasillunilu najoqqutami matumani Nanortalik 1-imik inernejarlutik.

B1.8. Ilanngaateqareerluni nuttartarneq

Normu	B1						
Taaguut	Inuiaqatigiit aaqqissugaanerit – ilanngaateqareerluni nuttartarneq						
Nassuiaat	Naatsorsuineq una itinerusumik naatsorsuineramik ataatsimik imaqarpoq,						
Paasissutis-sarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik. 1. Januar 2012-imit 1. Januar 2017-imut najugaqarfinni innuttaasut amerlassusaat pineqarput. Saniatigut Naatsorsueqqissaartarfimmit paasissutissat inunngortut B1.10 aamma toqusut B1.9-imi atorneqarput – taakku ataanni takukkit.						
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik						
Ukioq paasis-sutissarsiffik	2012-2017						
Paasissutissanik naatsorsuineq	Ilanngaateqareerluni nuttartarneq (5) = Inuit amerlassusaat (1) [ukioq N] – (Inuit amerlassusaat (1) [ukioq N-1] + inunngortut (2) [ukioq N-1] – toqusut (3) [ukioq N-1]). Taamaasilluni najugaqarfimmut imaluunniit najugaqarfimmit nuuttarsimasut ilanngaateqareerluni amerlassusaat nassaarineqarput.						
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
	1: Inuit amerlassusaat (1/1)	1.404	1.337	1.294	1.261	1.264	1.244
	2: Inunngortut (31/12)	18	17	19	31	16	/
	3: Toqusut (31/12)	17	19	14	15	22	/
	4: 1 + 2 – 3 (31/12)	1.405	1.335	1.299	1.277	1.258	/
	5: Ilanngaateqareerluni nuttartarneq	/	-68	-41	-38	-13	-14
	2013-2017-imi agguaqatigiis-sillugu ilanngaateqareerluni nuttartartut						-34,8
	Kisitsisit mikisuararsuummata, ukiut 5-it ingerlanerinit naatsorsuisoqarpoq, taakku agguaqatigissillugu inernerat atorneqarpoq.						
Naleqqersuut	Ilanngaateqareerluni nuttartartut amerlassusaat < 0 %-iuppat naliusoq 1-iussaaq, qulaappaguli 0-iussalluni.						
Assersuut	Nanortalimmi 1. januar 2012-imi inuit amerlassusaat 1.404-iupput, 2012-imi 18-it inunngorput ilassutissat, 17-it toqusut ilanngaateqareerluni nuttartarneq, taakku inernerat 1.405. 1. januar 2013-imi inuit amerlassusaat 1.337-iupput, tamanna isumaqarpoq 1405-1337 = 68-it nuussimanerannik, ilanngaateqareerluni nuttartarneq -34,8-mik inerneruvoq. Tamatumani ilanngaateqareerluni nuttartarneq Nanortalimmi 0-i ataappaa, taamaasillunilu naliusoq 1-iulluni.						

B1.9. Toqusut

Normu	B1
Taaguut	Inuiaqatigiit aqqissugaanerat – toqusut
Nassuiaat	Naatsorsuineq una itinerusumik naatsorsuineramik ataatsimik imaqarpoq, innuttaasuni toqusut amerlassusaannik tunngaveqarpoq.
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik. Najugaqarfinni innuttaasut toqusut amerlassusaat, kiisalu ukiumi tassani najugaqarfinni innuttaasut agguaqatigiissillugu amerlassusaat pineqarput.
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik
Ukioq paasissutissarsiffik	2012-2016
Paasissutissanik naatsorsuineq	Kisitsisit mikisuararsuummata, ukiut 5-it ingerlaneranut naatsorsuisoqarpoq, taakku agguaqatigiissillugu inernerat atorveqarpoq. Tamanna toqusut amerlassusaannut inuillu amerlassusaannut tunngavoq. Tamatuma kingorna toqusut inuit amerlassusaannut naleqqiullugu %-itut naatsorsorneqarput.
Naleqqersuut	Toqusut amerlassusaat >0,9-iuppat naliusoq 1-iussaaq, ataappaguli 0-iussalluni.
Assersuut	Nanortalimmi inuit toqusimasut ukiuni tallimani agguaqatigiissillugu 17-iusarput. Nanortalimmi inuit amerlassusaat agguaqatigiissillugu 1.301-iupput Tamatumani Nanortalimmi, toqusut 1,34-imiupput, 0,9-millu annerulluni, inernalu 1-iuvoq

B1.10. Inunngortut

Normu	B1
Taaguut	Inuiaqatigiit aqqissugaanerat – inunngortut
Nassuiaat	Naatsorsuineq una itinerusumik naatsorsuineramik ataatsimik imaqarpoq, innuttaasuni inunngortut amerlassusaannik tunngaveqarpoq.
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik. Najugaqarfinni innuttaasut inunngortut amerlassusaat, kiisalu ukiumi tassani najugaqarfinni innuttaasut agguaqatigiissillugu amerlassusaat pineqarput.
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik
Ukioq paasissutissarsiffik	2012-2016
Paasissutissanik naatsorsuineq	Kisitsisit mikisuararsuummata, ukiut 5-it ingerlaneranut naatsorsuisoqarpoq, taakku agguaqatigiissillugu inernerat atorveqarpoq. Tamanna toqusut amerlassusaannut inuillu amerlassusaannut tunngavoq. Tamatuma kingorna inunngortut inuit amerlassusaannut naleqqiullugu %-itut naatsorsorneqarput.
Naleqqersuut	Tamanna < 1,3-iuppat naliusoq 1-imiissaaq, qulaappaguli 0-iussalluni.
Assersuut	2012-2016-imi Nanortalimmi inunngortut amerlassusaat agguaqatigiissillugit 20-upput. Nanortalimmi inuit amerlassusaat agguaqatigiissillugu 1.301-iupput Nanortalimmi inunngortut 1,55-itut naatsorsorneqarput. Nanortalimmi inunngortut 1,55-iusut 1,3-miit annertunerupput. Taamaattumillu inernalu 0-iulluni.

B2 Kigutit nakorsaat

Normu	B2		
Taaguut	Kigutit nakorsaat		
Nassuiaat	Najugaqarfinni 10. August 2017-imi kigutit nakorsaattut atorfiit akuerisatut		
Paasissutissarsiffik	Kalaallit Nunaanni Peqqinnissaqarfik.		
Paasissutissanik piginnittoq	Kalaallit Nunaanni Peqqinnissaqarfik.		
Ukioq paasis-sutissarsiffik	2017		
Paasissutissanik naatsorsuineq	Kigutit nakorsaattut atorfiit akuerisatut aalajangikkat.		
Naleqqersuut	K-intervallit	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	$K \geq 3$	1	3
	$2 \leq K < 3$	2	2
	$1 < K < 2$	3	4
	$0 < K \leq 1$	4	7
	$K = 0$	5	57
Assersuut	Nanortalimmi akuerisatut aalajangikkat naatsorsornera 1,3-iuvoq tamannalu		

B3 Isumaginninnikkut ikiuutit

Normu	B3			
Taaguut	Isumaginninnikkut ikiuutit			
Nassuiaat	Ineqarnermut tapiissutit, meeqqanut tapiissutit, siusinaartumik soraarnerussutisiat, sulisoqarnermut tapiissutit aamma pisortanit ikiorsiissutit katillugit amerlassusaat.			
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik immikkut ingerlatsineq			
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik			
Ukioq paasis-sutissarsiffik	2016			
Paasissutissanik naatsorsuineq	1.januar 2016-imi aamma 1. Januar 2017-imi kisitsisit piffissap qiteqqunnerani innuttaasut amerlassusaasa agguaqatigiissinnerat atornerqarput. Tamanna B1.10-p ataani nassuiarneqartoq atorlugu nassaarineqarpoq.			
	Najugaqarfinni isumaginninnermut ikiuutit katillugit piffissap qiteqqunnerani innuttaasut amerlassusaannik agguarneqarput.			
Naleqqersuut	K-intervallit	Isumaginninnikkut ikiuutit kr./inummut	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	$k < -1$	<1.601	1	14
	$-1 \leq K \leq -0,5$	1.601-4.234	2	15
	$-0,5 \leq K \leq 0,5$	4.234-9.499	3	21
	$0,5 < K \leq 1$	9.499-12.132	4	8
	$K > 1$	> 12.132	5	15
Assersuut	Nanortalimmi isumaginninnikkut ikiuutit inummut 14.529 kr.-iupput, taamaasillunilu sanngiissutsip nalinga 5-iulluni. Tamatuma takutippaa, Nanortalimmi isumaginninnikkut ikiuutit katillugit najugaqarfinni tamani agguaqatigiissitsinermiit qaffasinnerujussuusut.			

B4 Ilinniartitaaneq

Normu	B4			
Taaguut	Ilinniartitaaneq			
Nassuiaat	Najugaqarfinni inuit qaffasinnerpaamik ilinniagaat naatsorsorneqarput, taakku ima agguataarneqarput: atuarsimangitsoq, meeqqat atuarfiat, inuusuttunut ilinniagaq aamma ingerlariaqqiffiusumik ilinniagaq.			
Paasissutissarsiffik	Naatsorsueqqissaartarfik immikkut ingerlatsineq.			
Paasissutissanik piginnittoq	Naatsorsueqqissaartarfik			
Ukioq paasissutissarsiffik	2015			
Paasissutissanik naatsorsuineq	Najugaqarfinnut ima kodeliortoqarpoq: (Atuarsimangitsut amerlassusaat + (2 * meeqqat atuarfianni naammassisimasut amerlassusaat) + (4 * inuusuttunut ilinniakkamik naammassinissimasut amerlassusaat) + (8 * ingerlariaqqiffiusumik ilinniakkamik naammassinissimasut amerlassusaat))/amerlassutsit katillugit.			
Naleqqersuut	K-intervallit	Ilinniakkap qaffasissusaa	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	k>2	>2,75	1	4
	1<K<=2	2,46-2,75	2	5
	-1 <= K <= 1	1,89-2,46	3	54
	-2<=K <- 1	1,6-1,89	4	10
	K<-2	<1,6	5	0
Assersuut	Nanortalimmut ima naatsorsuisoqarpoq: $(217+(2*742)+(4*260)+(8*45))/1.264 = 2,45$. Tamanna sanngiissutsip nalinga 3-iuvoq.			

B5 Ulluunerani paaqqinnittarfik

Normu	B5		
Taaguut	Ulluunerani paaqqinnittarfik		
Nassuiaat	Najugaqarfinni ulluunerani paaqqinnittarfiit akuerisatut aalajangikkat		
Paasissutissarsiffik	IKIIN		
Paasissutissanik piginnittoq	IKIIN		
Ukioq paasissutissarsiffik	2017		
Paasissutissanik naatsorsuineq	Najugaqarfinni ulluunerani paaqqinnittarfiit akuerisatut aalajangikkat amerlassusaat, taakku naleqqiullugit meeqqat 0-imit 6-inut ukiullit katillugit procentinngorlugit amerlassusaannut.		
Naleqqersuut	K-intervallit	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	K > 75	1	25
	50 < K <= 75	2	16
	25 < K <= 50	3	10
	0 < K <= 25	4	3
	K=0	5	19
Assersuut	Nanortalimmi naatsorsorneqarpoq: $(100*91)/118 = 77 \%$, taamaattumik		

B6 Peqqinnissaqarfimmi sullissineq

Normu	B6			
Taaguut	Peqqinnissaqarfimmi sullissineq			
Nassuiaat	Peqqinnissaqarfimmi sullissineq			
Paasissutissarsiffik	Nalunaarusiaq "Service niveau i Grønland" Ludvig Enok Petersen-imit Namminersorlutik Oqartussanut, 2015, kiisalu Naatsorsueqqissaartarfik.			
Paasissutissanik piginnittoq	Namminersorlutik Oqartussat kiisalu Naatsorsueqqissaartarfik.			
Ukioq paasissutissarsiffik	2017			
Paasissutissanik naatsorsuineq	1.januar 2017-imi inuit amerlassusaat tabelimi atorpeqarpoq nalunaarusiami qupperneq 12-imi allagarsiussatut, tamatumuuna sullissinerup qaffasissusaa nassaarineqapoq.			
Naleqqersuut	Naliliineq	Innuttaasut 1. januar 2017	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	Pegqissaaviit annerit	>1200	1	11
	Pegqissaaviit minnerit	501-1200	2	7
	Pegqissaasoqarfik	201-500	3	13
	Pipaluk	50-200	4	30
	Soqanngilaq	<50	5	12
Assersuut	Nanortalik sanngiissusermi naliusutut 1-imiittutut inissineqarpoq.			

C1 Ulluinnarni pisiarisartakkat pillugit sullinneqarneq

Normu	C1				
Taaguut	Ulluinnarni pisiarisartakkat pillugit sullinneqarneq				
Nassuiaat	Ulluinnarni pisiarisartakkat pillugit sullinneqarneq				
Paasissutis-sarsiffik	Nalunaarusiaq "Service niveau i Grønland" Ludvig Enok Petersen-imit Namminersorlutik Oqartussanut, 2015, kiisalu Naatsorsueqqissaartarfik.				
Paasissutissanik piginnittoq	Namminersorlutik Oqartussat kiisalu Naatsorsueqqissaartarfik.				
Ukioq paasis-sutissarsiffik	2017				
Paasissutissanik naatsorsuineq	1.januar 2017-imi inuit amerlassusaat tabelimi atorpeqarpoq nalunaarusiami qupperneq 12-imi allagarsiussatut, tamatumuuna sullissinerup qaffasissusaa nassaarineqapoq.				
Naleqqersuut	Naliliineq	Innuttaasut	Nalinga	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	Niuertarfik	>600	1	1	15
	Nunaqarfimmi niuertarfik	121-600	2	2	25
	Niuertarfik sullissinissamut isumaqatigiissutilik	76-120	3	3	9
	Kioski	30-75	4	4	19
	Toqqorsivik	<=29	5	5	5
Assersuut	Nanortalimmi sanngiissutsip nalinga 1-imut nalilernerqarpoq.				

C2 Ilinniaritaanermi sullinneqarneq

Normu	C2		
Taaguut	Ilinniaritaanermi sullinneqarneq		
Nassuiaat	Najugaqarfinni ilinniarfeqarfiit qaffasinnerpaat.		
Paasissutis-sarsiffik	IKIIN		
Paasissutissanik piginnittoq	IKIIN		
Ukioq paasis-sutissarsiffik	2017		
Paasissutissanik naatsorsuineq	Ilinniarfeqarfiit assigiinngitsut assigiinngitsunik nalilerneqarput.		
Naleqqersuut	Ilinniarfik	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	Ingerlariaqqiffiusoq	1	3
	GUX & EUX	2	4
	Majoriaq	3	10
	Efterskoli aamma højskole	4	1
	Meeqqat atuarfiat	5	55
Assersuut	Nanortalimmi Majoriaqarnera pissutigalugu saanngiissutsimi naliusoq 3		

C3 Innaallagissap akia

Normu	C3		
Taaguut	Innaallagissap akia		
Nassuiaat	Najugaqarfinni innaallagissap akia kr./KWh.		
Paasissutis-sarsiffik	Nukissiorfiit nittartagaat aamma Kangerlussuarmi, Narsarsuarmi Kulusummilu Mittarfeqarfiit paasissutissaataat.		
Paasissutissanik piginnittoq	Nukissiorfiit aamma Mittarfeqarfiit		
Ukioq paasis-sutissarsiffik	2016		
Paasissutissanik naatsorsuineq	Akit toqqaannartumik atuarlugit paasineqartut immikkoortinneqarput.		
Naleqqersuut	kr./KWH-imit kr./KWh-imit	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	< 2,71	1	7
	2,71-7,72	2	20
	7,72-9,40	3	35
	9,40-12,74	4	8
	> 12,74	5	3
Assersuut	Nanortalimmi 2016-imi innaallagissap akia 3,66 kr./Kwh-iuvoq. Tamanna sanngiissutsip nalingani 2-miippoq.		

C4 Erngup akia

Normu	C4		
Taaguut	Erngup akia		
Nassuiaat	Najugaqarfinni erngup akia kr./ m ³ paasissutissat		
Paasissutissarsiffik	Nukissiorfiit nittartagaat aamma Kangerlussuarmi, Narsarsuarmi Kulusummilu Mittarfeqarfiit paasissutissaataat.		
Paasissutissanik piginnittoq	Nukissiorfiit aamma Mittarfeqarfiit.		
Ukioq paasis-sutissarsiffik	2016		
Paasissutissanik naatsorsuineq	Akit toqqaannartumik atuarlugit paasineqartut immikkoortinneqarput.		
Naleqqersuut	kr./m³-imit kr./m³-imut	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	< 166	1	26
	166-364	2	28
	364-760	3	10
	760-1.155	4	6
	> 1.155	5	3
Assersuut	Nanortalimmi erngup akia 66,64 kr./m ³ -iuvoq. Tamanna sanngiissutsip nalingani 1-imiippoq.		

C5 Internetip sukkassusaa

Normu	C5		
Taaguut	Internetip sukkassusaa		
Nassuiaat	Najugaqarfinni internertimi datap sukkarnerpaaffii naatsorsorneqarput		
Paasissutissarsiffik	Tele Greenland		
Paasissutissanik piginnittoq	Tele Greenland		
Ukioq paasissutissarsiffik	2017		
Paasissutissanik naatsorsuineq	Pissutsit atuuttut immikkoortiterneqarput.		
Naleqqersuut	Attavik	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	Immap naqqatigut kabeli	1	5
	Sakkortusaaviit pingaarnerit	2	11
	Nunaqarfinni sakkortusaaviit	3	34
	Qaamataasat aamma qaammataasanut sakkortusaaviit	4	20
	Attaveqanngilaq	5	3
Assersuut	Nanortalimmi sakkortusaavimmik pingaarnermik peqarnera pissutigalugu sanngiissutsip nalinga 2-juvoq.		

C6 Umiarsualivik

Normu	C6		
Taaguut	Umiarsualivik		
Nassuiaat	Najugaqarfinni umiarsualiveqarneq		
Paasissutissarsiffik	KNIAIN		
Paasissutissanik piginnittoq	KNIAIN		
Ukioq paasissutissarsiffik	2017		
Paasissutisaanik naatsorsuineq	Pissutsit atuuttut immikkoortinneqarput.		
Naleqqersuut	Suussuseq	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	Najugaqarfik nunanut tamalaanut usilersuisartog	1	6
	Najugaqarfik 40 fods-inik tulaffiusinnaasoq	2	6
	Najugaqarfik 20 fods-inik tulaffiusinnaasoq	3	4
	Najugaqarfik umiarsuarmik nunaqarfiliartaammik tulaffiusinnaasoq	4	38
	Najugaqarfik prammimik tulaffiusinnaasoq	5	19
Assersuut	Nanortalik sanngiissutsip nalinga 1-iuvoq, nunanut tamalaanut usilersuisoqarsinnaanera pissutigalugu.		

C7 Mittarfik

Normu	C7		
Taaguut	Mittarfik		
Nassuiaat	Najugaqarfinni mittarfeqarnerit		
Paasissutissarsiffik	KNIAIN aamma Mittarfeqarfiit.		
Paasissutissanik piginnittoq	KNIAIN aamma Mittarfeqarfiit.		
Ukioq paasissutissarsiffik	2017		
Paasissutisaanik naatsorsuineq	Pissutsit atuuttut immikkoortinneqarput.		
Naleqqersuut	Suussuseq	Sanngiissuseq	Najugaqarfiit amerlassusaat
	Najugaqarfik nunat assigiinngitsut akuerisaannik mittarfilik	1	2
	Najugaqarfik nunat avannarliit akuerisaannik mittarfilik	2	3
	Najugaqarfik suluusalinnut mittarfilik	3	7
	Najugaqarfik qulimiguulinnut mittarfilik	4	46
	Soqanngilaq	5	15
Assersuut	Nanortalimmi qulimiguulimmut mittarfeqarneq pissutaalluni sanngiissutsip nalinga 4-voq.		

Beskrivelse af beregning for de valgte parametre i Bostedprofil 2017

Udarbejdet af Per Lyster Pedersen

A1 Indhandling/capita

Nummer	A1			
Navn	Indhandling/capita			
Beskrivelse	Værdien af indhandling af fisk og skaldyr i kr. per capita.			
Datakilde	Grønlands Statistik specialkørsel samt Grønlands Statistik databank.			
Dataejer	Grønlands Statistik			
Dataårstal	2016			
Data-beregning	Indhandlingsværdien er divideret med befolkningsstørrelsen (capita) per bosted. Som capita er benyttet middelbefolkningsstørrelse.			
Indeksering	K-intervaller	Indhandlingsværdi i kr./capita	Sårbarhed	Antal bosteder
	K > 2	>117.911	1	4
	1 < K ≤ 2	75.657-117.911	2	9
	0 ≤ K ≤ 1	33.404-75.657	3	14
	"-0,5 ≤ K < 0	12.777-33.404	4	13
	K < -0,5	<12.277	5	33
Eksempel	Bosteder med meget høj indhandling per capita får værdien 1, og de med meget lav indhandling får vurderingen 5. Bosteder, der ligger i gennemsnitsværdifeltet, får vurderingen 3. Nanortalik ligger på 333 kr./capita, hvilket giver sårbarhedsværdien 5.			

A2 Indhandling/bosted

Nummer	A2			
Navn	Indhandling/bosted			
Beskrivelse	Værdien af indhandling af fisk og skaldyr i kr. per bosted.			
Datakilde	Grønlands Statistik specialkørsel samt Grønlands Statistik databank.			
Dataejer	Grønlands Statistik			
Dataårstal	2016			
Databeregning	Indhandlingsværdien er summet op per bosted.			
Indeksring	K-intervaller	Indhandlingsværdi i 1.000 kr.	Sårbarhed	Antal bosteder
	K > 2	>48.225	1	2
	1 < K <= 2	29.322-48.225	2	4
	0 <= K <= 1	10.419-29.322	3	17
	"-0,5 <= K < 0	968-10.419	4	24
	K < -0,5	<968	5	26
Eksempel	Nanortalik ligger med en samlet indhandlet værdi på 417.000 kr. og det giver sårbarhedsværdien 5.			

A3 Hustersandsindkomst

Nummer	A3			
Navn	Hustersandsindkomst			
Beskrivelse	Hustersandsindkomst.			
Datakilde	Grønlands Statistik databank			
Dataejer	Grønlands Statistik			
Dataårstal	2015			
Databeregning	Gennemsnitlig hustersandsindkomst per bosted.			
Indeksring	K-intervaller	Hustersandsindkomst i kr.	Sårbarhed	Antal bosteder
	K > 2	>414.761	1	11
	1 < K <= 2	376.691-414.761	2	11
	-1 <= K <= 1	300.551-376.691	3	27
	-2 <= K < -1	262.480-300.551	4	11
	K < -2	<262.480	5	13
Eksempel	Nanortalik har en brutto hustersandsindkomst på 319.321 kr. i 2015 og får sårbarhedsværdien 3.			

A4 Krydstogtskibsanløb

Nummer	A4			
Navn	Krydstogtskibsanløb			
Beskrivelse	Antallet af personer, der maksimalt har besøgt et bosted ved Krydstogtskibsanløb.			
Datakilde	Visit Greenland			
Dataejer	Visit Greenland			
Dataårstal	2016			
Databeregning	Opsummering af antal krydstogtpassagerer i alt.			
Indeksring	K-intervaller	Personer der maksimalt har besøgt et bosted ved Krydstogtskibsanløb	Sårbarhed	Antal bosteder
	K > 1	>3.993	1	5
	0,5 < K ≤ 1	2.590-3.993	2	3
	0 ≤ K ≤ 0,5	1.187-2.590	3	7
	-0,42 < K < 0	0-1.187	4	7
	K ≤ -0,42	≤0	5	51
Eksempel	For Nanortalik er antallet 5.879 krydstogtpassagerer. Det betyder, at Nanortalik får sårbarhedsværdien 1.			

A5 Beskæftigelsesgrad

Nummer	A5			
Navn	Beskæftigelsesgrad			
Beskrivelse	Befolkningen per bosted i alderen 15+. Inddeling i beskæftiget, ledig eller uden for arbejdsstyrken.			
Datakilde	Grønlands Statistik specialkørsel.			
Dataejer	Grønlands Statistik			
Dataårstal	2015			
Data-beregning	For hvert bosted: $B = (\text{Beskæftigede} \cdot 100) / 15+$. Lands gennemsnit (K) og landsstandardafvigelse (S) udregnes. For hvert bosted: $\text{Relativ beskæftigelsesgrad} = (K - B) / S$. De fem K-intervaller bestemmes ved konkret vurdering et bosteds sårbarhed bestemmes af dets relative beskæftigelsesgrad			
Indeksring	K-intervaller	Relativ beskæftigelsesgrad	Sårbarhed	Antal bosteder
	K > 1,5	>70,09	1	3
	0,5 < K ≤ 1,5	59,21-70,09	2	22
	-0,5 ≤ K ≤ 0,5	48,33-59,21	3	24
	-1,0 ≤ K < -0,5	42,89-48,33	4	10
	K < -1	<42,89	5	14
Eksempel	Bosteder med meget høj beskæftigelsesgrad (> 70,09 %) får værdien 1, og de med meget lav % får værdien 5. Nanortalik ligger på 50,1 %. Det svarer til en sårbarhed på 3. Nanortalik ligger dermed på det gennemsnitlige.			

A6 Ungdomsrestgruppe

Nummer	A6			
Navn	Ungdomsrestgruppe			
Beskrivelse	Ungdomsrestgruppe i % af 18-25 årige per bosted.			
Datakilde	Grønlands Statistik, specialkørsel samt data fra databanken mht. antallet af 18-25 årige per bosted i 2015.			
Dataejer	Grønlands Statistik			
Dataårstal	2015			
Databeregning	<p>Antallet i ungerestgruppen er beregnet i procent af alle i aldersgruppen 18-25 år per bosted.</p> <p>Da der er 20 af de små bosteder, hvor der er meget få observationer, da mangler data for disse bosteder. For disse steder er beregningen lavet som en gennemsnitsbetragtning.</p> <p>For ét sted, Ammassivik, er der ingen i aldersgruppen af 18-25 år, hvorfor dette blot er vurderet til 5.</p> <p>For ét andet sted, Kangerluk, er sat til en procent som er et gennemsnit af procenten fra bostederne i distrikterne Kangaatsiaq, Aasiaat og Qasigianguit.</p> <p>For de resterende 18 manglende mindre bosteder er der lavet en gennemsnitsberegning baseret på data for det distrikt de ligger i. Nedenfor er vist, hvordan beregningen er lavet og med Qaqortoq distrikt som eksempel.</p> <p>Fra regnearket "Ungdomsmålgruppen" fra Grønlands Statistik, har vi data fra 2015 for Qaqortoq med 160 personer, samt Eqalugaarsuit med 7 personer. Samtidigt ser vi at der er 174 personer i alt for Qaqortoq distrikt. Det betyder, at der er 7 personer fordelt på de andre bosteder (Saarloq og Qassimiut) i distriktet, hvor vi mangler data.</p> <p>For Saarloq og Qassimiut har vi antallet af personer i 18-25 års aldersgruppen som henholdsvis 4 og 2. Den gennemsnitlige procent der er anvendt for de to steder er beregnet som $100 \cdot (7/6) = 116,7 \%$, hvad er brugt for de to bosteder. Data er i regnearket "Ungdomsmålgruppen" markeret med gult.</p> <p>Den tilsvarende beregning er gjort for de resterende 16 bosteder.</p>			
Indeksering	K-intervaller	Ungdomsrestgruppe %	Sårbarhed	Antal bosteder
	K > 1,5	>80	1	7
	0,5 < K ≤ 1,5	61-80	2	17
	-0,5 ≤ K ≤ 0,5	41-60	3	27
	-1,0 ≤ K < -0,5	21-40	4	18
	K < -1	≤20	5	4
Eksempel	Nanortalik ligger på 41,8 % og får sårbarhedsværdien 3.			

A7 Offentlig ansættelsesgrad

Nummer	A7			
Navn	Offentlig ansættelsesgrad			
Beskrivelse	Antal beskæftigede og gennemsnitlig løn indtjening. Dette fordelt på offentlig ansættelse og samlet, og er gennemsnits beregninger.			
Datakilde	Grønlands Statistik specialkørsel			
Dataejer	Grønlands Statistik			
Dataårstal	2015			
Databeregning	Offentlig ansættelsesgrad er beregnet som antal beskæftigede gange løn for det offentlige i forhold til det tilsvarende for alle beskæftigede og i procent. For fire			
Indeksring	K-intervaller	Offentlig ansættelsesgrad i %	Sårbarhed	Antal bosteder
	K < -0,5	>70,09	1	21
	-0,5 < =K<0	59,21-70,09	2	18
	0 <= K <= 1	48,33-59,21	3	22
	1 < K <= 2	42,89-48,33	4	10
	K > 2	<42,89	5	2
Eksempel	Bosteder med meget lav offentlighedsgrad (<39,10, %) får værdien 1, og de med meget høj % får værdien 5. Nanortalik ligger på 53 %. Det giver sårbarhedsværdien 3.			

B1 Demografi

Nummer	B1		
Navn	Demografi		
Beskrivelse	Denne beregning består af 10 underliggende beregninger.		
Datakilde	Grønlands Statistik		
Dataejer	Grønlands Statistik		
Dataårstal	2012-2017		
Databeregning	Beregningerne er baseret på Grønlands Statistiks demografidata i databanken.		
	Hver af de 10 underliggende parametre bliver vurderet med 1 eller 0, hhv. sårbar eller ikke sårbar. De 10 undergrupperinger summeres op, og ender mellem 0 og 10, op på den baggrund angives den overordnede sårbarhed.		
Indeksring	Hver af de 10 underliggende parametre gennemgås særskilt nedenfor.		
	K-intervaller	Sårbarhed	Antal bosteder
	0<=K<=2	1	6
	2<K<=4	2	15
	4<K<=6	3	26
	6<K<8	4	13
K>=8	5	13	
Eksempel	Nanortalik har en samlet score på 8. Det giver bostedet sårbarhedsværdien 5.		

B1.1-5. Alderssammensætning

Nummer	B1
Navn	Demografi – alderssammensætning
Beskrivelse	Denne beregning består af fem underliggende beregninger, der baserer sig på alder per bosted.
Datakilde	Grønlands Statistik. Dette er folketallet per 1. januar 2017 per bosted, aldersgrupper m.m. Tabellen hedder "BEDST4".
Dataejer	Grønlands Statistik
Dataårstal	2017
Databeregning	Hver af disse fem underliggende parametre bliver vurderet med 1 eller 0, henholdsvis sårbar eller ikke sårbar. B1.1: 0-6 årige i % ud af populationen på det givne bosted. Hvis denne er < 9,6 % da får den værdien 1 ellers 0. B1.2: 7-16 årige i % ud af populationen på det givne bosted. Hvis denne er < 13,6 % da får den værdien 1 ellers 0. B1.3: 17-26 årige i % ud af populationen på det givne bosted. Hvis denne er < 15,6 % da får den værdien 1 ellers 0. B1.4: 27-64 årige i % ud af populationen på det givne bosted. Hvis denne er < 51,7 % da får den værdien 1 ellers 0. B1.5: 65+ årige i % ud af populationen på det givne bosted. Hvis denne er > 7,8 % da får den værdien 1 ellers 0.
Indeksring	Se ovenfor.
Eksempel	For Nanortalik finder vi i "Demografi" for 0-6 årige antallet til 118 mod det samlede folketal på 1.244, hvad giver 9,5 %. Da dette er mindre end 9,6 % får Nanortalik scoren 1 på denne B1.1 parameter. På sammen vis beregnes B1.2-B1.5. Det giver for Nanortalik henholdsvis; 0, 1, 1, 1 og med en samlet sum af B1.1-B1.5 på 4.

B1.6. Kvinder per 100 mænd

Nummer	B1
Navn	Demografi – kvinder per 100 mænd
Beskrivelse	Denne beregning består af 1 underliggende beregninger, der baserer sig på befolkningen per bosted fordelt på køn.
Datakilde	Grønlands Statistik. Dette er folketallet per 1. januar 2017 per bosted, aldersgrupper og køn m.m. og kaldes tabel: "BEDST4".
Dataejer	Grønlands Statistik
Dataårstal	2017
Databeregning	Beregningen er antal kvinder og gange med 100 % og dividere med antal mænd per 1. januar 2017 per bosted.
Indeksring	Hvis beregningen er < 89 % da får den værdien 1 ellers 0.
Eksempel	For Nanortalik er antallet $(100 \cdot 355 / 426) = 85$ % kvinder i forhold til mænd og dette er mindre end 89 % fås scoren 1

B1.7. Kvinder i arbejdsstyrken per 100 mænd

Nummer	B1
Navn	Demografi – kvinder i arbejdsstyrken per 100 mænd
Beskrivelse	Denne beregning består af 1 underliggende beregninger, der baserer sig på befolkningen per bosted fordelt på køn og alder.
Datakilde	Grønlands Statistik. Dette er folketallet per 1. januar 2017 per bosted, aldersgruppe og køn, mm. og kaldes tabel: "BEDST4".
Dataejer	Grønlands Statistik
Dataårstal	2017
Databeregning	Dette er samme tabel som B1.6 men hvor alderen er begrænset til intervallet 18 til og med 64 år.
Indeksering	Hvis beregningen er < 85 % da får den værdien 1 ellers 0.
Eksempel	For Nanortalik finder vi i 83 som er mindre end 85 % hvorfor Nanortalik får scoren 1 på denne parameter.

B1.8. Nettomobilitet

Nummer	B1						
Navn	Demografi – nettomobilitet						
Beskrivelse	Denne beregning består af 1 underliggende beregninger, der baserer sig på						
Datakilde	Grønlands Statistik. Dette er folketallet per 1. januar 2012 - 1. januar 2017 per						
Dataejer	Grønlands Statistik						
Dataårstal	2012-2017						
Databeregning	Nettomobilitet (5) = Folketal (1) [år N] – (Folketal (1) [år N-1] + fødte (2) [år N-1] – døde (3) [år N-1]). Derved fås antallet af de der netto er flyttet til eller fra bostedet.						
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
	1: Folketal (1/1)	1.404	1.337	1.294	1.261	1.264	1.244
	2: Fødte (31/12)	18	17	19	31	16	/
	3: Døde (31/12)	17	19	14	15	22	/
	4: 1 + 2 – 3 (31/12)	1.405	1.335	1.299	1.277	1.258	/
	5: Nettomobilitet	/	-68	-41	-38	-13	-14
	Nettomobilitet i gennemsnit 2013-2017						-34,8
Indeksering	Da tallene er meget små, er der lavet en beregningen over 5 løbende år, og det er Hvis nettomobiliteten er < 0 % da får den værdien 1 ellers 0.						
Eksempel	Per 1. januar 2012 var folketallet i Nanortalik 1.404, i 2012 blev født 18 der skal lægges til, der døde 17 som skal trækkes fra, hvad giver 1.405. Folketallet per 1. januar 2013 er på 1.337, hvad betyder at der er 1405-1337 = 68 der er vandret/flyttet væk, hvad giver en Nettomobilitet på -34,8 for Nanortalik. For Nanortalik er Nettomobiliteten mindre end 0, hvorfor scoren bliver 1.						

B1.9. Dødsrater

Nummer	B1
Navn	Demografi – dødsrater
Beskrivelse	Denne beregning består af en underliggende beregninger, der baserer sig på befolkningens dødstal.
Datakilde	Grønlands Statistik. Dette er befolkningens dødstal per bosted, samt gennemsnits folketallet per bosted for de samme år.
Dataejer	Grønlands Statistik
Dataårstal	2012-2016
Databeregning	Da tallene er meget små, er der lavet en beregningen over 5 løbende år og taget gennemsnittet af dette. Dette både for dødstal og folketal. Derefter er dødsraten beregnet som % af folketallet.
Indeksring	Hvis dødsraten er $>0,9$ da får den værdien 1 ellers 0.
Eksempel	For Nanortalik er antallet i gennemsnit 17 døde personer, som gennemsnitsværdien over de 5 år. For Nanortalik for er folketallet i gennemsnit 1.301 personer Dette giver for Nanortalik, en dødsrate på 1,34, som er større end 0,9 og scoren bliver 1

B1.10. Fødselsrater

Nummer	B1
Navn	Demografi – fødselsrater
Beskrivelse	Denne beregning består af en underliggende beregninger, der baserer sig på befolkningen fødsler.
Datakilde	Grønlands Statistik. Dette er befolkningens fødsler per bosted samt gennemsnits folketallet per bosted for de samme år.
Dataejer	Grønlands Statistik
Dataårstal	2012-2016
Databeregning	Da tallene er meget små, er der lavet en beregningen over 5 løbende år og taget gennemsnittet af dette. Dette både for fødselstal og folketal. Derefter er fødselsraten beregnet som % af folketallet.
Indeksring	Hvis denne er $< 1,3$ da får den værdien 1 ellers 0.
Eksempel	For Nanortalik for 2012-2016 er antallet i gennemsnit 20 fødte personer. For Nanortalik for er folketallet i gennemsnit 1.301 personer Fødselsraten for Nanortalik, er beregnet til 1,55. For Nanortalik er Fødselsraten 1,55 større end 1,3. Derfor bliver scoren 0.

B2 Tandlæge

Nummer	B2		
Navn	Tandlæge		
Beskrivelse	Antal normerede tandlægestillinger per 10. august 2017 per bosted.		
Datakilde	Det grønlandske Sundhedsvæsen.		
Dataejer	Det grønlandske Sundhedsvæsen.		
Dataårstal	2017		
Databeregning	Antallet af normerede tanglægestillinger.		
Indeksring	K-intervaller	Sårbarhed	Antal bosteder
	$K \geq 3$	1	3
	$2 <= K < 3$	2	2
	$1 < K < 2$	3	4
	$0 < K <= 1$	4	7
	$K=0$	5	57
Eksempel	Nanortalik har normeringen 1,3 og det giver en sårbarhedsværdi på 3.		

B3 Sociale ydelser

Nummer	B3			
Navn	Sociale ydelser			
Beskrivelse	Sum af boligsikring, børnetilskud, førtidspension, arbejdsmarkedsydelse og offentlig hjælp.			
Datakilde	Grønlands Statistik specialkørsel			
Dataejer	Grønlands Statistik			
Dataårstal	2016			
Databeregning	Der ligger desuden middelfolketallet som gennemsnit af 1. januar 2016 og 1. januar 2017. Dette fundet samme sted som beskrevet under B1.10. Den opsummerede sum sociale ydelser per bosted er divideret med middelfolketallet.			
Indeksring	K-intervaller	Sociale ydelser i kr./capita	Sårbarhed	Antal bosteder
	$k < -1$	< 1.601	1	14
	$-1 <= K <= -0,5$	$1.601-4.234$	2	15
	$-0,5 <= K <= 0,5$	$4.234-9.499$	3	21
	$0,5 < K <= 1$	$9.499-12.132$	4	8
	$K > 1$	> 12.132	5	15
Eksempel	Nanortalik får med sociale ydelser på 14.529 kr./capita sårbarhedsværdien 5. Det viser, at Nanortalik har en samlet social ydelse, der er meget over gennemsnittet for bostederne.			

B4 Uddannelse

Nummer	B4			
Navn	Uddannelse			
Beskrivelse	Der er opgjort per bosted, hvad folk havde af højeste uddannelse, og inddelt efter: ingen skole, folkeskole, ungdomsuddannelse og videregående uddannelse.			
Datakilde	Grønlands Statistik specialkørsel.			
Dataejer	Grønlands Statistik			
Dataårstal	2015			
Databeregning	Der er lavet en kodning ved per bosted på denne vis: (Antal med ingen skole + (2 * antal med folkeskole) + (4 * antal med ungdomsuddannelse) + (8 * antal med videregående uddannelse))/samlet antal.			
Indeksering	K-intervaller	Uddannelsesniveau	Sårbarhed	Antal bosteder
	k>2	>2,75	1	4
	1<K<=2	2,46-2,75	2	5
	-1 <= K <= 1	1,89-2,46	3	54
	-2<=K <- 1	1,6-1,89	4	10
	K<-2	<1,6	5	0
Eksempel	For Nanortalik er beregningen: $(217+(2*742)+(4*260)+(8*45))/1.264 = 2,45$. Det giver sårbarhedsværdien 3.			

B5 Daginstitution

Nummer	B5		
Navn	Daginstitution		
Beskrivelse	Antal normerede institutionspladser per bosted.		
Datakilde	IKIIN		
Dataejer	IKIIN		
Dataårstal	2017		
Databeregning	Antal normerede institutionspladser per bosted, og i forhold til det samlede antal børn i alderen 0 til 6 år i procent.		
Indeksering	K-intervaller	Sårbarhed	Antal bosteder
	K > 75	1	25
	50 < K <= 75	2	16
	25 < K <= 50	3	10
	0 < K <= 25	4	3
	K=0	5	19
Eksempel	For Nanortalik er beregningen: $(100*91)/118 = 77 \%$, hvorfor Nanortalik vurderes		

B6 Sundhedsservice

Nummer	B6			
Navn	Sundhedsservice			
Beskrivelse	Sundhedsservice			
Datakilde	Rapporten "Service niveau i Grønland" ved Ludvig Enok Petersen for Grønlands Selvstyre, 2015, samt Grønlands Statistik.			
Dataejer	Grønlands Selvstyre samt Grønlands Statistik.			
Dataårstal	2017			
Databeregning	Folketallet per 1. januar 2017 bruges til opslag i tabel i rapporten på side 12, hvorfra service niveauet findes.			
Indeksring	Vurdering	Befolkning 1. januar 2017	Sårbarhed	Antal bosteder
	Større sundhedscentre	>1200	1	11
	Mindre sundhedscenter	501-1200	2	7
	Sundhedsstation	201-500	3	13
	Pipaluk	50-200	4	30
	Intet	<50	5	12
Eksempel	Nanortalik vurderes til sårbarhedsværdien 1.			

C1 Dagligvareservice

Nummer	C1				
Navn	Dagligvareservice				
Beskrivelse	Dagligvareservice				
Datakilde	Rapporten "Service niveau i Grønland" ved Ludvig Enok Petersen for Grønlands Selvstyre, 2015, samt Grønlands Statistik.				
Dataejer	Grønlands Selvstyre samt Grønlands Statistik.				
Dataårstal	2017				
Databeregning	Folketallet per 1. januar 2017 bruges til opslag i tabel i rapporten på side 21, hvorfra service niveauet findes.				
Indeksring	Vurdering	Befolkning	Værdi	Sårbarhed	Antal bosteder
	Kommerciel butik	>600	1	1	15
	Bygdebutik	121-600	2	2	25
	Servicebutik	76-120	3	3	9
	Kiosk	30-75	4	4	19
	Depot	<=29	5	5	5
Eksempel	Nanortalik vurderes til sårbarhedsværdien 1.				

C2 Uddannelsesservice

Nummer	C2		
Navn	Uddannelsesservice		
Beskrivelse	Højeste niveau af uddannelsesinstitution per bosted.		
Datakilde	IKIIN		
Dataejer	IKIIN		
Dataårstal	2017		
Databeregning	De forskellige typer uddannelsesinstitution har fået forskellige værdier.		
Indeksring	Institution	Sårbarhed	Antal bosteder
	Videregående	1	3
	GUX & EUX	2	4
	Majoriaq	3	10
	Efter- og højskole	4	1
	Folkeskole	5	55
Eksempel	Nanortalik får sårbarhedsværdien 3, fordi der er Majoriaq.		

C3 Enhedspris på elektricitet

Nummer	C3		
Navn	Enhedspris på elektricitet		
Beskrivelse	Data på enhedspriser på elektricitet per bosted i kr./KWh.		
Datakilde	Nukissiorfiits hjemmeside og Mittarfeqarfiits data for Kangerlussuaq, Narsarsuaq og Kulusuk.		
Dataejer	Nukissiorfiit og Mittarfeqarfiit		
Dataårstal	2016		
Databeregning	De direkte aflæste priser er grupperet.		
Indeksring	Fra kr./KWH til kr./KWh	Sårbarhed	Antal bosteder
	< 2,71	1	7
	2,71-7,72	2	20
	7,72-9,40	3	35
	9,40-12,74	4	8
	> 12,74	5	3
Eksempel	Nanortalik har en elpris på 3,66 kr./Kwh i 2016. Det giver sårbarhedsværdi 2.		

C4 Enhedspris på vand

Nummer	C4		
Navn	Enhedspris på vand		
Beskrivelse	Data på enhedspriser på vand per bosted i kr./m ³		
Datakilde	Nukissiorfiits hjemmeside og Mittarfeqarfiits data for Kangerlussuaq, Narsarsuaq og Kulusuk.		
Dataejer	Nukissiorfiit og Mittarfeqarfiit.		
Dataårstal	2016		
Databeregning	De direkte aflæste priser er grupperet.		
Indeksring	Fra kr./m³ til kr./m³	Sårbarhed	Antal bosteder
	< 166	1	26
	166-364	2	28
	364-760	3	10
	760-1.155	4	6
	> 1.155	5	3
Eksempel	Nanortalik har en vandpris på 66,64 kr./m ³ . Det giver sårbarhedsværdi 1.		

C5 Internethastighed

Nummer	C5		
Navn	Internethastighed		
Beskrivelse	Der er opgjort maksimale hastigheder for data på internet per bosted		
Datakilde	Tele Greenland		
Dataejer	Tele Greenland		
Dataårstal	2017		
Databeregning	De eksisterende forhold er grupperet.		
Indeksring	Kategori	Sårbarhed	Antal bosteder
	Søkabel	1	5
	Hovedradiokæde	2	11
	Bygderadiokæde	3	34
	Satellit samt radiokæde til satellit	4	20
	Ingen forbindelse	5	3
Eksempel	Nanortalik får sårbarhedsværdi 2, fordi der er hovedradiokæde.		

C6 Havn

Nummer	C6		
Navn	Havn		
Beskrivelse	Havneforhold per bosted		
Datakilde	KNIAIN		
Dataejer	KNIAIN		
Dataårstal	2017		
Databeregning	De eksisterende forhold er grupperet.		
Indeksring	Kategori	Sårbarhed	Antal bosteder
	Bosted med international fragt	1	6
	Bosted der kan tage 40 fods	2	6
	Bosted der kan tage 20 fods	3	4
	Bosted der kan tage bygdeskibet	4	38
	Bosted hvor der skal prammes ind	5	19
Eksempel	Nanortalik får sårbarhedsværdi 1, som er bosteder med mulighed for international fragt.		

C7 Lufthavn

Nummer	C7		
Navn	Lufthavn		
Beskrivelse	Lufthavnsforhold per bosted		
Datakilde	KNIAIN og Mittarfeqarfiit.		
Dataejer	KNIAIN og Mittarfeqarfiit.		
Dataårstal	2017		
Databeregning	De eksisterende forhold er grupperet.		
Indeksring	Kategori	Sårbarhed	Antal bosteder
	Bosted med international lufthavn	1	2
	Nordatlantisk lufthavn	2	3
	Bosted med regional lufthavn	3	7
	Bosted med Heliport	4	46
	Intet	5	15
Eksempel	Nanortalik får sårbarhedsværdi 4, som er bosteder med heliport.		

Ilanngussaq 2

**Nuuttarneq pillugu misissuinermi sinniisut
agguataarnerinik naatsorsuinerit**

Eqimattat	Najugaq	Ukiut	Ilinniagaq	Suiaassuseq	Amerl.	Sinniisut	Akissuteqartut
1	<3.000 inuit	18-40 ukiut:	Meeqqat atuarfiat	Angut	2.729	65	4
2	Katillugit: 22.095 18+: 16.317	6.750	18+: 4.980 (73,8 %)	Arnaq	2.251	65	15
3			Meeqqat atuarfiata saniatigut allamik ilinniagallit	Angut	851	62	9
4			18+: 1.770 (26,2 %)	Arnaq	919	62	12
5			>40 ukiut:	Meeqqat atuarfiat	Angut	4.137	66
6		9.567	40+: 7.453 (77,9 %)	Arnaq	3.316	65	7
7				Meeqqat atuarfiata saniatigut allamik ilinniagallit	Angut	1.154	63
8			40+: 2.114 (22,1 %)	Arnaq	960	62	12
9			3.000-6.000 inuit	18-40 ukiut:	Meeqqat atuarfiat	Angut	1.815
10	Katillugit: 16.165 18+: 12.159	5.432	18+: 3.414 (62,8 %)	Arnaq	1.599	64	7
11			Meeqqat atuarfiata saniatigut allamik ilinniagallit	Angut	933	62	14
12			18+: 2.018 (37,2 %)	Arnaq	1.085	63	12
13			>40 ukiut:	Meeqqat atuarfiat	Angut	2.402	65
14		6.727	40+: 4.421 (65,7 %)	Arnaq	2.019	65	13
15				Meeqqat atuarfiata saniatigut allamik ilinniagallit	Angut	1.212	63
16			40+: 2.306 (34,3 %)	Arnaq	1.094	63	18
17			>6.000 inuit	18-40 ukiut:	Meeqqat atuarfiat	Angut	1.793
18	Katillugit: 17.600 18+: 13.499	6.516	18+: 3.163 (48,5 %)	Arnaq	1.370	64	15
19			Meeqqat atuarfiata saniatigut allamik ilinniagallit	Angut	1.539	64	18
20			18+: 3.353 (51,5 %)	Arnaq	1.814	64	20
21			>40 ukiut:	Meeqqat atuarfiat	Angut	1.955	65
22		6.983	40+: 3.481 (49,8 %)	Arnaq	1.526	64	11
23				Meeqqat atuarfiata saniatigut allamik ilinniagallit	Angut	1.852	64
24			40+: 3.502 (50,2 %)	Arnaq	1.650	64	17

41.975 1.532

25	Kalaallit Danmarkimut nuussimasut	18-40 ukiut:	Meeqqat atuarfiat	Angut	877		
26	Katillugit: ?? 18+: 14.150	5.531	18+: 1.653 (29,9 %)	Arnaq	776		
27			Meeqqat atuarfiata saniatigut allamik ilinniagallit	Angut	1.736		
28			18+: 3.878 (70,1 %)	Arnaq	2.142		
29			>40 ukiut:	Meeqqat atuarfiat	Angut	574	
30		8.619	40+: 1.590 (18,4 %)	Arnaq	1.016		
31				Meeqqat atuarfiata saniatigut allamik ilinniagallit	Angut	2.658	
32			40+: 7.029 (81,6 %)	Arnaq	4.371		

14.150

Bilag 2

Beregning af kohorte for mobilitetsstudie

Gruppe	Bosted	Alder	Uddannelse	Køn	Antal	Sampel	Besvarelser
1	<3.000 indbyggere Total: 22.095 18+: 16.317	18-40 år: 6.750	Til og med folkeskole	Mand	2.729	65	4
Kvinde				2.251	65	15	
Mere end folkeskole			Mand	851	62	9	
			Kvinde	919	62	12	
5		>40 år: 9.567	Til og med folkeskole	Mand	4.137	66	9
Kvinde				3.316	65	7	
Mere end folkeskole			Mand	1.154	63	13	
			Kvinde	960	62	12	
9	3.000-6.000 indbyggere Total: 16.165 18+: 12.159	18-40 år: 5.432	Til og med folkeskole	Mand	1.815	64	3
Kvinde				1.599	64	7	
Mere end folkeskole			Mand	933	62	14	
			Kvinde	1.085	63	12	
13		>40 år: 6.727	Til og med folkeskole	Mand	2.402	65	6
Kvinde				2.019	65	13	
Mere end folkeskole			Mand	1.212	63	15	
			Kvinde	1.094	63	18	
17	>6.000 indbyggere Total: 17.600 18+: 13.499	18-40 år: 6.516	Til og med folkeskole	Mand	1.793	64	14
Kvinde				1.370	64	15	
Mere end folkeskole			Mand	1.539	64	18	
			Kvinde	1.814	64	20	
21		>40 år: 6.983	Til og med folkeskole	Mand	1.955	65	9
Kvinde				1.526	64	11	
Mere end folkeskole			Mand	1.852	64	24	
			Kvinde	1.650	64	17	
					41.975	1.532	
25	Første- generations grønlændere i Danmark Total: ?? 18+: 14.150	18-40 år: 5.531	Til og med folkeskole	Mand	877		
26				Kvinde	776		
27			Mere end folkeskole	Mand	1.736		
28				Kvinde	2.142		
29		>40 år: 8.619	Til og med folkeskole	Mand	574		
30				Kvinde	1.016		
31			Mere end folkeskole	Mand	2.658		
32				Kvinde	4.371		
					14.150		

